

આઠ અવતારની

સદેવંત શાવળીંગા

ની વાર્તા.

સર્વે સોખીલા સજ્જનોને માટે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

જેશીંગભાઈ મોતીલાલ શાહ.

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૨૦૦૦.

સંવત ૧૯૬૨

સને ૧૯૦૬.

અમદાવાદમાં

પીરમશાહના રોજે ધી ચીમનલાલ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

પટલ બેહેચરભાઈ ગાવીંદરામે છાપી.

કીંમત આઠ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
 અમદાવાદ
 ગુજરાત પ્રજાસાહક સંઘ

૧૭૦૬

સદેવંત રાજા,

સાવળીંગા

સદેવંત શાવળીંગાની વાર્તા.

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥ શ્રી શાદાએ નમઃ ॥ શ્રી ગુરુએ નમઃ

દોહરો—સમરૂ દેવી સારંગને, વળી ગણપત કાગુ પાપ; અવી
ચળ વાળી આપજોરે, મારી જીભકડીએ જરા થાય. ૧ ગુરુ નામસે
ગોવીંદ મીસે, ગુરુ ચરણપ્રી આશ; ગુરુ નામકો સમરણુ કર, હોવે રેમ
ગકો નાશ ૨ ગુરુ નામસે ગોવીંદ મીસે, હોવે કારજ સાધ; ગુરુ ના
મકો સમરણુ કર, મજે સીધ નવનીધ ૩ ગુરુ નામસે ગોવીંદ મીસે,
ખુસે કરમ સંજોગ; ગુરુ નામકો સમરણુ કર મજે સુંદર સુખભોગ
૪ ગુરુ નામસે ગોવીંદ મીસે, મીસે વકુંદકોશધામ; ગુરુ નામકો સમરણુ
કર, હોવે મહાપળ કામ. ૫

દોહરો—એક સમે શીવ પારવતી, વધવારા વનમા જાય; અ-
સંખ્ય જુગની જોઇ વાવડીને, વળી જોઈ તેની જોને માંય. ૬
એક દિવસને સમે મહાદેવ અને પારવતી કેલાસને વિશે એકા છે
તે સમે પારવતીએ શીવને કહ્યું કે હે જોગાનાથ તમે મને પુર્વ, પશ્ચિમ
ઉત્તર, દક્ષિણ બાણીના સર્વ દેશો ને તમામ વનની પ્રદક્ષણા કરાવી છે.
પણ આ ઇશાન ખુણાના પર્વત તણા વન જે જોગાગર કહેવાય છે, તે
નથી દેખાડ્યાં માટે તે મને દેખાડો ને તે જોવાની મારી ઘણી ઈચ્છા
છે તે સાંભળી શીવ કહે છે હે પારવતી એ વનમાં શું જોવું છે વનમાં
તે પાણીને પાશાણુ વિના બીજુ કાંઈ નથી; માટે હુંતો તપ સુકીને ન-
હી આવુ પારવતીએ કહ્યું જો તમે ના કહેશો તો હું અલોપ થઈ જઈશ
ત્યારે શીવે કહ્યું જો તું વનમાં આવતે ત્યાં તાના પ્રકારનાં જાડ, ફલ, તે
જનાવરનાં ચમત્કાર જોઈ હા કરીશ તો! પારવતીએ કહ્યું કે તારા-
જ વગડનાં તે શું જોઈ હા કરીશ. માટે આજો મારેનો કાંઈ હા કરવા
નથી. એમ કહી મહાદેવ અને પારવતી એ વન વિષે આશ્યાં જાય છે
જ્યાં ગંધ્ય ભાગે ગયાં એટલે તાના પ્રકારની કુત્રની કાંઈ આને પથરમ.

થી ઝરણના પ્રવાહ બાબબળ વહે જાયછે અનેક પ્રકારનાં પક્ષીઓ ત્રી
છે સ્વરે ગાયન કરેછે અને ત્યાં સુગંધીદાર જે પવન તે પણ મંદમંદ
વાય છે તેવું રમણીક વન જોઈ પારવતી અંતર વિષે આનંદ પામી
શીવને કહે છે કે, મહારાજ આ જગા ઘણી અસોપીક દેખાયછે, પણ
જ્યાંથી આ પવન ઘણાં ઠંડા આવે છે. યાં પાણી હશે ખરું નહિતોઆ
વી ઠંડી લેહેર આવે નહિ તે સાંભળી શીવ કહેછે કે આહીં અસંખ્ય
જુગની નાજીએરી વાવ્ય છે તે તે વાવ્યને ત્રણસેને સાક તો પગથીઆ
કે એવી મહા મોટી વાવ્યછે, તેનું પાણી કામ ગંગાના નિરમળ નીર
તેવું છે ત્યારે પારવતી કહે કે મહારાજ મનેતો વાવ્ય દેખાડો કે તેની
માંહે હંડકમાં આપણે જઈ બે થી બેસીએ તે સાંભળી મહાદેવ પાર-
વતીનેકહતે વાવ્ય ભણી ગાધ્યાઅને વાવ્યઆવી એટલે કહે છે કે તે
વાવ્ય આવી તે વાવ્યજોઈ પારવતી ઘણાં ખુશ થઈ તે વાવ્યમાં જ
છે એકાં અને શીવને કહેછે, કે હું મહારાજ આ વાવ્યમાં જઈને તેમાં
ધી પાણી ભરી લાવી અને પાઓ ત્યારે શીવે કહ્યું કે, હું પારવતીઆપ
છે જળપાત્ર આસન ઉપર બેસીને આવ્યાંછીએ, માટે તને પાણી શે-
માં લાવોને આપુ પારવતી કહે ગમે તેમ કરી અને પાણી લાવી આપે
તથી શીવે ત્યાં સાગનાં વૃક્ષવુ પત્રકર્ક તેનો પડીઓ કરીનેવાવ્યનાં
પાણી ભરવા ચલા, ને ભરી લાવી પારવતીના હાથમાં આપ્યું.

દોહરો—ગાય અદ્ય ભરી લાવાઆને, વળી આપ્યું પારવતીને
હાથ; પે તે દુવેજેમ પુમડેરે, તેતો બોળો રે શંખનાથ. જેમ માતા
માતા આપકને તરસ્યું જાણી પુત્ર પ્રેમથી પુમડે પાણી દુવે તેવીજ
રીને મહાદેવે ઘણા હેતરી પારવતીને તે પડીઓ આપ્યો. પાણીને
પડીઓ હાથ ને કર્ક જેવું પારવતી પીવાખ્ય છે તેટલામાં ઠાંચેથી
તે પાણી ને જતવરવુ પ્રતીળીઅ દીડું તેથી પાણી પીવુ અંધ રાખી
પારવતી કયે વૃક્ષ ઉપર જનાવરને જુવે છે એટલે શીવે કહ્યું
કે હું પારવતી નું જળ પીતી નથી ને જળમાં એવું શું દીડું કે
તું હુંયું જોઈ રહી છે, માટે તીચું જોઈ રહ પાણી પી સે એટલે

આપણે આસન ઉપર જઈએ તે સાંભળી પારવતી કહેછે મહારાજ આ જનાવર કેવા શાંત થઈને બેઠા છે શીવ કહે એવા જનાવર તે નથી જોયાં શું એવાં વાંદરાં તો ધણાં ફરે છે. પારવતી કહે મહારાજ વાંદરાંના ટેલેટાળાં ફરેછે પણ આવાં શાંત થઈને બેઠા બેઠાં છે તેથી મને લાગેછે કે એ કોઈ ધણાં સમજી છે ને તે હાલ સોયનામાં ઉદાશ થઈ બેઠેલા દેખાય છે તેનું કારણ શું હશે તે મને કહો ત્યારે મહાદેવ કહે છે કે હું સ્ત્રી જો હું તને ઝોતી બધી યથાર્થીત વાત કહુ તો છ માસ વીતી જાયને આપણે તો આસન ઉપર જઈું છે મારે વાર થાય છે તેથી તું ઝટ કર એટલે આપણે જઈએ તે સાંભળી પારવતીને કરોધ ચડ્યો એટલે પાણી પાત્ર હતુ તે ફેંપી દઈ માંખનું સ્વરૂપ લઈને પોતે પોતે શીવની જગ્યામાં બસાઈ ગયાં. શીવે પારવતીને આ લોપ થએલાં જોઈને પોતે ગાંધાર જેવા થયા ને પોતાની ચોરાશી જોજનની જગા ફેલાવી એક બુવાની મારફત ધુણવા લાગ્યા, તે પારવતીને જોખવા મચ્યા, જેમ જેમ પારવતી નથી દેખતા તેમ તેમ વધારે ફરી બમતા ફરે છે.

દોહરો—પાત્ર અર્ધ ભરી ફેંપીઆને વળી વળખાં મારેરે
જુગદીશ; પારવતીને કારણેરે, કંઈ બોખા ધુંણાવે શીશ ૮ પછી
છેવટ દારીને પારવતીને કાલાવાલા કરવા લાગ્યા કે હવે તું જે
કહીશ તે બધું કરીશ અને તારાથી હું થાક્યો મારે તું મને તાર
સ્વરૂપ ઝટ બતાવ એ સાંભળી પારવતી મહાદેવની જગ્યામાંથી નિ-
કળી પાછું પોતાનું સ્વરૂપ લઈ આવી સામા ઉભાં રહ્યાં શક્તિનું
પરીખણ એટલું વધારે કે, જ્યારે સંતાઈ જાય ત્યારે શીવથી પાછ
જડે નહીં એટલે શીવે કહ્યું કે તું કયાં ગઈ હતી જે હું તને બોળી
બોળીને થાક્યો ત્યારે પારવતી કહે હું તો તમારી પાસેને પાસેજ હતી,
પણ હવે મને ઝોતી વાત કહો. શીવ કહે આવી રીતે ઝોના તો
છ અવતાર થાય છે ને હવે સાતમો અવતાર થવાનો છે. પારવતી
કહે મને તેના સાતે અવતાર કહો, પછી શીવ સાત અવતાર કહી
બતાવે છે.

હાહરો—કહે ઈશ્વર સુણુ પારવતીને, કરે અવતારનો સાર;
પ્રથમ વિપ્રને બ્રાહ્મણીને બીજો થયો અવતાર. ૯

ચોપધ—બીજો થયો અવતાર, ત્રીજો ચક્રે ચકવી બાણવી
મોર સુડો ને કપીલ, હવે યાશે માનવી ૧૦

હાહરો—છરે અવતાર એમના વિજોગે ગયા, અને હવે સં-
તેગનું છે કામ; કહે ઈશ્વર સુણુ પારવતીને, એમનું અમર રહશે
બેને નામ. ૧૧

એવી રીતે સદાશીવ પારવતીને અવતાર ગણાવીને કહેછે હવે
ચાલો આપણે આસન ઉપર જઈએ. ત્યારે પારવતી કહે છે કે મ-
હાનાજ આ તમેતો એને છ અવતારના નામ કહી બતાવ્યાં પણુ
તેના અવતાર શી રીતે થયા ને વળી તમે કહો કે એમના છ
અવતાર વિશેગે ગયા છે તે સાથી વિશેગે ગયા હશે, તે વાત બધી
કહી બતાવો; નહીતો પછી સંતોષ જઈશ. શીવ કહે તું સંતાપ
જઈશ નહી એક વખત સંતોષને તો આખા વનમાં ધુણી મૂઓ,
ને પાછો ક્યાં ધુણતો ફર માટે તને તેડી લાગ્યો છું, તેટલા માટે
તું કહીશ તેટલું કરીશ, એમ કહી શીવ સાને અવતારની વાત
કહી બતાવે છે. ને પારવતી સાંભળેછે કહે એ પ્રથમ બ્રાહ્મણ થયો,
ને શરમા જોશીની દીકરી સાથે સગાઈ કરી ને જ્યારે તે બ્રાહ્મણ
સાત વરસનો થયો, એટલે કાશીએ ભણુવા ગયો ત્યાં ભણી મહા
વિદ્વાન યર્ષ દ્રવ્ય કમાઈ પાછો પોતાના ઘર ભણી આવવાને ત્યાંથી
નીકળ્યો આવતા આવતા તેના સસરાનાં ગામ ઉપર આવ્યો ત્યાં
તેની સગાઈ કરેલી કન્યા છે તે ગામથી અઢ ગાઉ વગડામાં વડના
ટક્ક નીચે ઢાંણાં થાપે છે ને પોતાને પીવા સાડ તુમડીમાં
પાણી ભરી ભરી લાવી છે ને પીતાં પીતાં પાશેર પાણી તુમડીનાં
ખાકી રહ્યું છે એટલામાં પેલો બ્રાહ્મણ ત્યાં આવી ગોવાળીઆને
પુછેછે, કે અહીંયાં કંઈ પાણી મળશે. ત્યારે ગોવાળીઆએ કહ્યું કે
અહીંથી અઢ ગાઉ ઉપર ગામ છે ત્યાં તમને પાણી મળશે. નોંદતો
પેલા ટક્ક નીચે શરમાજોશીની દીકરી ઢાંણાં થાપેછે, તે પીવાનું પાણી

લાવી હાથને તેની પાસે પીતાં બાકી રહ્યું હોયતો જુવોબાણુ તેસાંબળી
મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કેએતો મારો સસરો થાયછે' નેતે પણ મા
સ્ત્રી હશે તેથી જો હું તેને જોળખાણુ આપીશ તો શરમાઈ જશે ને
પછી મારી સાથે વાતચીત કરશે નહિ; મારે અજાણુ થઈ પાણી માણુ
એમ ધારી પોતે તેસ્ત્રીની પાસે આવી ઉભો તેસ્ત્રીનું રૂપ જોઈને મહા
મોહીત થયો, ને સ્ત્રી પણ તેનું રૂપ જોઈ મોહીત થઈ. પછી બાણુ
તેને કહ્યું કેહો સ્ત્રીજો તારી પાસે પાણી હોયતો મને પા ત્યારે સ્ત્રી કહે
કે મહારાજ પાણીતો હતુ પણ મેં પીધું તેથી થોડું રહ્યુંછે અને મને
પણુ તરસ લાગીછે નેતમને લાગીછે તો તમેજ પીઓ એમ અરસ પ-
રસ વાત કરતાં બન્નેનાં મન મોહીત થઈ ગયાંછે, ને કોઈથી એ પાણી
પીવાતું નથી ને બંને જણુ એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી તે વૃક્ષ
નીચે બેઠાંછે. એટલામાં પાણી પીધા વિના બંનેનાં પ્રાણુ નીકળી ગયા એ
વામાં કોઈ હીરાસેન નામનો રાજા પોતાના મનોરંજન નામના પ્રધાન-
ને સાથે લઈ મગચા રમવા નિકળ્યો છે તેમને પાણીની તરસ લાગીછે
તે જળ જોળતા જોળતા તેજ વડના વૃક્ષ નીચે આબ્યા ને પેલા બં-
ને જણુને જ્યાં અરસપરસ ગળામાં હાથ નાંખી રાજાએ બેઠેલાં જોઈ
પ્રધાનને કહ્યું કે હે પ્રધાન આ બંને જણુ કેવાં નિર્લજ થઈ બેઠાંછે આ-
પણી જસ પણ શરમ લાવતાં નથી. પ્રધાને કહ્યું કે મહારાજ શરમ તે
જીવતાને કે મુવાને એતો બંને મરી ગયાંછે. તે સાંભળી રાજા પ્રધાનને
કહેકે તુ મહા ચતુર છેતો મને કહે કે એમના પ્રાણુ શી રીતે ગયા હશે

કોહરો-સાંભળ મારા મનરંજનરે, વળી તુ છે ચતુરસુખજી; પ-
ડ્યાં બે માનવીરે એમના કેવી રીતે અહીયાં ગયારે પ્રાણુ.

ત્યારે પ્રધાન તેઓની પાસે પાણીની તુબડી પડેલી જોઈતે ઉપર-
અટકળ બાંધી રાજાને કહે છે.

કોહરો-તીર થોડાંને રાજા હેત ઘણાં ને વળી પ્રીતોનાં વાગ્યાં
જોને બાણુ; તું પીરે કરતારે, રાજા બેઉના હડી ગયા પ્રાણુ ૧૩

હેરાજ પાણી વગર એમના શ્રવ ગયાછે રાજા તેસાંભળી ધણે
 ખુશી થઈ પ્રધાનને સાખાશી આપી અને બંને આમ ભણી ચાલ્યા પછી
 સાંજ સમે મહાદેવ અને પાર્વતી ત્યાં આવી ચડ્યાં એવી વાત મહાદેવ
 પાર્વતીને કહેછે એટલામાં પાર્વતી બોલ્યાંકે મહારાજ આપણે ક્યારે ગયાં
 હતાં મને તો કાંઈ ખબર નથી મહાદેવ કહે તને શી ખબર હોય, તારાતે
 કેટલાક અવતાર થઈ ગયાછે ને ન ગમતી હોયતો જો આ મારી રૂઢમા-
 બાછે એમાં જેટલાં મસ્તકછે એટલા તારા અવતાર થયા. પાર્વતી કહે
 ઠીક, પણ પછી શું થયું ? મહાદેવ કહે તે દહાડે પણ તેં તેમને જોઈ એ
 વી હડ કરીકે મહારાજ આને તમે સજવન કરો, ત્યારે મેં તને કહ્યું કે
 તુ સજવન કરાવેછે પણ તેજ આપણને પાછાં નડશે ત્યારે તેં ક-
 હ્યુંકે મહારાજ જેને આપણે મુણ કરીયે તેમાણસ આપણો અવ-
 મુણ કરે નહિ માટે સજવન કરો પછીમેં જટામાંથી ચંદ્ર હતો તેમાં
 થી અમૃતનું બુદ્ધ લઈ છાંટ્યું એટલે સજવન થયા. નેજે તુંબડી ખા
 લી હતીતે અખંડ જાળથી ભરાઈ ગઈ એટલે આપણે અઘોષ થઈગ
 યાં પછે તેજને જણ બેઠાં થયાં ને આત્મણની જોણીમાં જે લાડુવા હ
 તા તેમાંથી બંને જણે એકએક આધા નેપાણી પીધુ પછી ઘણી માયા
 થઈ એટલે તેમને વિષય થયો તેથી જ્ઞાતણે તેઓને કહુકે જો આ
 પણે અહીં જંગલમાં રહીયે અને અધાર ધાયતો જતાવર આવીને
 મારી નાંખે માટે કાંઈ ઓડે જઈએ એમ ધારી ગામની બાગોળ શા
 વનુ દેહેર હતું તેમાં બંને જણ પેઠાં ત્યાંપુજારી પુજા કરી સાંજ
 રે ઘેર જાય તેથી કેહેરામાં કાઢતી વસ્તી નહોતી પણ દેર સાંકડું
 ને વચે મારી મુર્તી તેથી તેઓને બેસવાની પુરી જગ્યા નહોતી
 તો સુષ શી રીતે રહે પછી પોતે શીવલીંગ વચે હતું તેને કામમાં
 અંધ થઈ ઉભેડો નાંખવાનું ધાર્યું

છપો-કામીને નવ રહુ ભાન, જે હુ પાપ કર્યું; કામીને નવરહે
 માન, જેહુ વણ મોતે મર્યું; કામીનું સરેજો કામ લો પાપને પુન્ય

જ બુજે; કામીને વારે કામ તો, દીવસની રાત જ સુજે; તેમ કામી
કામ અધ થઇ. નમુકે ધરની કે પારકી, મોતી કહે કામને વશ
થયો પછી ન બુજે માત એન કે બાળકી ૧૪

તેવીજ રીતે બ્રાહ્મણ કામને વશ થઈ શિવલીંગને હાથેવતી
ઉમેડી ફેંકી દીધું પછી શ્રીવે પારવતીને કહ્યું કેમે તુ કહેતી હતી કે
તે આપણું નહિ નડે પણ નડ્યા ખરા, અને એમજેતો મારી મરતી
ઉમેડી ફેંકી દીધી ત્યારે પારવતીને રીસ ચડી તેથી કહેકે તમે ત
મારૂં રૂપ બદલી ધમકાવો પછી મહાદેવ જોગીનો વેશ લીધો નેજો-
ળી જડો લઇ ડેરામાં આવી તેજોને વિપયની તથા આરી હતી તેવામાં
જઈ કહેછે કેઅરે હરમખોરો તમે ડેરામાંથી નિકળો નહીતો આપ
દુષ્ક તે સાંભળી પેસા કહે જોકે અલ્યા લગોટા તાર અહી શુંથા-
કે છે તારે સાડ આ જગ્યા બાંધીને સજ કરી રાખી હશે. એવી
રીતે કામમાં આંધળા થઇ બંને જણાં શીવને મારવા મડયા એટલે
શીવને મહા કરોધ ચડ્યો અને આપ દીધો કે તમારા સાને અવ-
તાર વિયોગે જજો અને વિયોગની વાત સાંભળતાંજ બંને જણાં ગાંઠ
તુર જેવાં થઈ ગયાં, ને-યાંથી નાહાં ને વનમાં ગયાં ને જતાં જતાં નદી
તીરે એક ગામ આવ્યું એટલે બંને જણુ નદી તીરે બેઠાં ને કહે છેકે
હવે આપણે કાશીએ જઈ કરવત મુકાવીએ તો આપણો શાપ નિ
વારણુ થાય એવો વીચાર કરેછે એટલામા પરભાલનો પહોર થયો
પછે પેલી સ્ત્રી કહેછે કે મહાગજ તમે ગામમાં જઈ કંઈ લાવો તો
બાંધએ, પછી બ્રાહ્મણ ધસ્યો ધસ્યો ગામમાં મયોને સ્ત્રી નદીને તી
રે બેઠીછે તેવામાં ત્યાં તેજ ગામનો રાજા તેમને વૃક્ષ નીચે મુવેત્રાં
હતાં તેજ હીરાસેનેને તેમનો પ્રધાન મનરંજન બંને જણા શીકાર
રમવા નીકળ્યાછે તેવામાં પેલી સ્ત્રીને નદીને તીરે જોઇ અને તેનુંમેં
દેખી રાજા ધણો મોહીત થઇ ગયો, અને પાસે જઈ સ્ત્રીને કહેછે
કે તમે અમારા રાજ્ય દરબારને યોગ્ય છોતમે મારે ઘેર આવો જો
તમે આવશો તો સાડ નહિતો જોર જુલમથી પકડી જઈશ. સ્ત્રી

એ વિચાર કર્યો કે જો હું નહીં જાઉં તો જોરાવરથી લઈ જશે. તો મારી મેળેજ જાઉંની. પછી રાજાને કહે મહારાજ મારે હાસ નુ વરતછે. માટે હાસ પછી તમને વરીશ, રાજાએ કહ્યુંકે સાડ પછી રાજા પોતે રાણીને લઈ નોખા મહેલમાં રાખીને પોતેતો શી કાર રમવા ગયા એટલે પેલો બ્રાહ્મણ સીધુ લઈ નદીએ આવી જુ વે છેકે તો સ્ત્રીને દીડી નહીં તેથી શોકવાન થઈ પોતે ત્યાં ધોડાનાં તથા માણસનાં તાજાં પગલાં જોઈને પગલેપગલે રાજદરબારમાં આ- વાં પોતે રાણીપોતે ઝરખામાં બેસીછે તેજોઈ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીને કહે છે.

દોહરો—શેણે વર્યાં દલ ડુંગરેને, વળી અમે નદીઓને તીર, હવે રે મળવુ જોરી કહણ થયુ જુડી પાઠમાં પડ્યો જાંજીર ૧૫

તે સાંભળી સ્ત્રી બહુ આદરથી કહે છે,

દોહરો—પ્રીતમ પ્રીત લગાડીને, ઓ વાઝા દુર દેશે મત જા- વ, રંડા અમારા નગરમાં ને, વળી અમે આપીએ તે તમે આવ.

હે પ્રાણનાથ તમે મુઝી હવે કંઈ જશે નહીંહુ તમને સીધુ પો હોઆડીશ. તે તમે ખાઈ મહાદેવની પુજા કરજોપછી રહેતાં રહેતાં લાગ આવેથી આપણે નાશી જઈયું એમ કહી બ્રાહ્મણને ત્યાં રાખ્યો છે હવે બ્રાહ્મણ ત્યાં શીવની પુજા કરેછે નેતેના મેળાપને સાડ રાજ આશીરવાદને બદલે નીચે જાયછે એક દીવસ રાજાએ બ્રાહ્મણને જોઈ રાણીને પુછું કે પેલો બ્રાહ્મણ કેમ ફેરા ખાયછે ત્યારે સ્ત્રી એ કહ્યુંકે મહારાજ તે આપણે અહીંથી સીધુ લઈ જાયછે માટે આશીરવાદ દેવા આવેછેપછી રાજા એક દીવસ વાઘના શીકારે ગયો હતો માટે રાણીને કહેતો હતો કેજો મને આજ વાર લાગેને હું મોડો આવુ તોમારા પછાડી આપણી સ્વારી મોકલજો એમ કહી રાજા શીકારે ગયોને વાઘના શિકારે અડ્યો તેથી રાત પડી મધ એટલે રાણીએ તમામ સ્વારોને હુકમ કર્યો કે હજુ સુધી આન્યા નથી માટે તમે ઓ રાજના સામા જાઓ તે સાંભળી તમામ સિપાઈ પોતેપોડે સ્વારથઈ રાજના સામા ગયાને ગામમાં દોષ સિપાઈરહ્યો ન.

નહી. પેલો બ્રાહ્મણ આળખે એટલે રાણી એ જાન કરીને કહ્યું કે પેલો કામચીણી
 સ્વાર ઘોડે સામાન માંડીને ઉઘી ગયો છે લઈને આવી આવે એટલે આપણે
 જતા રહીએ આજ કોઈ દરબારમાં નથી પછી પેલો બ્રાહ્મણ ઘોડો લ-
 ધને આવે છે એટલામાં તે દિક્ષાએ જવાનો થયો તેથી પોતે પેલા
 રાવતને કહ્યું કે બાઈઆ પેલો અચીણી અચીણના જુસમાં પોતે પોતાનો
 ઘોડો ઝાળખ્યો નહિ. તેથી ત્યાં અંધારામાં ઘોડો ઝાલી દૂભો રહ્યો છે
 એટલામાં તે રાણી ઉતરી નીચે આવીને તે ઘોડાની પાસે જઈ પોતાના
 બ્રાહ્મણને બદલે અંધારામાં રાવતને લઈ ચાલી નીકળી તે રાતની
 રાતમાં પોતે વીશ ગાઉ ગઈ ત્યાં પ્રભાતનો પહોર થયો ને જુવે
 છે તો રાવત દોડી પોતે વિચાર કરવા લાગી કે હવે પેલો બ્રાહ્મણ
 ક્યાં જશે પણ એને મેં કાશીએ જવાનો વાયદો કર્યો છે માટે ત્યાં જશે
 અરે પણ આને સમજવું તો કામ થાય એમ ધારી પેલા રાવતને કહે છે કે
 તમે આવ્યા તો થયું હવે આપણે શોખ કરીશું. એવું સાંભળી રાવત
 મનમાં ખુશી થયો કે, આવી સ્ત્રી મળી અને પછી રાવતને સ્ત્રીએ કહ્યું આ-
 પણે ભુખ્યા છીએ માટે તમે ગામમાં જઈ રીંધું લાવો. એટલે આપણે
 રસોઈ કરીએ એમ કહી રાવતને ગામમાં રીંધું લેવા મોકલ્યો પછી
 તે સ્ત્રી રાવતને મુકી પોતે ઘોડા લેઈ ચાલતી થઈ, ને પેલો બ્રાહ્મણ પણ
 દીક્ષાએ જઈ આવીને જુવે છે તો ત્યાં રાવત, ઘોડો કે. રાત્રી એનાં
 કાંઈએ દીડું નહિ પછી પોતે વિચાર કર્યો કે રાવતને કાંઈ પત કરે
 એમ નથી, જો રાગને મુક્યો તો રાવતનો શો આશય છે તેથી તેને
 પણ મુકી દેશે. ને મેં વાયદો કાશીનો કર્યો છે માટે તે કાશીએ આ-
 વશે માટે ચાલ હુંએ પણ કાશીએ જઈ એમ ધારી તે કાશીએ ગયો
 ને ત્યાં જઈ કરવતવાળાને કહ્યું કે બાઈ મને સદાશીવે આપ દીધો છે કે તાર
 સાત અવતારનો વિચારે જાજે. માટે મારે દેહ મુકીને આપ નિરવાણ
 કરવો છે કરવતવાળા કહે કે બાઈ સદાશીવનો સરાપ છે માટે સાત અવતાર
 તો મીથ્યા નહીં થાય પણ એક એક અવતારનું ફળ તુ દેહ મુકે છે, તેથી
 મળશે, એમ કહી તેને કરવત મુક્યું એટલામાં પહવાડીથી સ્ત્રી આવીને

ત્યાંઆગળ પોતાના ધણીનીજામર પુછી ત્યારેતે કરવતવાળાએ બધી
હકાઈત કહી જતાવી,એટલે તેણેપણ તેનીપાસેનો ધોડાતથા બીજો
સામાન જો હતો તે બધો પુન્ય કરીદઈ કરવત મુકાવ્યું પછીતેઓ ત્રી
જોએવતાર ચક્રોને ચક્રવી થયાંને એક જાડની ઘટામાં એમાં છે, એવા
માં દવ બળતો આવ્યો ત્યાં જાડનાં પાંદડાં બળીને ભોંય પડવામાંડયાં
તે પોતે પોતાના સોબનીને કહે છે.

દોહરો—પત્ર વણુટયા યાજીને, વળી તે કહે સુણો વનરાય;
અમકે પીછેરે કયરે મીલ્લજે;ને દુરદુર પડંજેરે જાય. ૧૭

હે ભાઈ હવે આપણ વણુટાં પડ્યાં તે ક્યારે મળીશું ત્યારે
વૃક્ષ કહે છેકે આપણેતો મળીશું ક્યાંથી કારણકે આપણો ઉપાય કાંઈ
આસે એવું નથીકે અહીંથી બચીને જઈએપણ આપણા ઉપર આ
પક્ષીઓ એમાં છે તેમને કહીએકે કંઈ કરતા ઉડી જાયતો અયે.

દોહરો—દળબળતુ જોઈનેરે,કહે તરવરવનરાય, અમેતેબળીએ
પાંખ વનારે લુંડા પળી ઉડી કયુ ન જાય. ૧૮

હે પાંખી તમે પાંખવાળા થઈને કેમઉડતા નથી અમારે પાંખો
નથી માટે બળીએછીએ તે સાંભળી પેલા પાંખી તે વૃક્ષને કહેછે

દોહરો—ફળ ખાધાને પાન બગાડીઆને વળી ઘેરી તમારીરે
જામ;તમે બળોને અમે ઉઠીએને, વળી જીવીએ કેટલાક કાળ. ૧૯

હે તરવર ભેગાંએમાં નેતમારી મહોખત કરી એટલે તમે બળો
ને અમે જીવીએ તે તમારાં લક્ષણ નહિ. ભાઈઅમેતો આવી તરેહની
મીત્રાઈ કરીએ છીએ.

દોહરો—હાઈતો જરદી તજેને, વળી ચુનોતે તજેરે સફેત;
દોનુરે મીલે કંકુ ભયાને, બચીહારી ઉતકારે હેત. ૨૦

હે ભાઈ જેમ હાઈદર પોતાનામાંથી પીળાશ કહેતાં જરદી તે
મુખી દેછેને ચુનો પોતામાંથી સફેતાઈ મુકી દેછે. ને એ જો એકહા
મળીને કંકુજેવો રાતો પદારથ ફરેછે ભાઈતેના હેતને ધાયછે જેમ કે
દુધને પાણીની મીત્રાઈ થાયછે ત્યારેદુધ પાણી પોતાના ભેગું બળેડુ

જેઈ પેતે તેને પણ પોતાના જેવું દુધ કરી દેછે. પણ નોખું નથી પણ તેનો દાખલો એકેજે કાઠ માણસ દુધ લેતું પેતે પાણીને બાળવા તાવણમાં નાંખી તમે તાપ કરાને કિશોરે એટલેજ દુધમાં પાણીનો ભાગ હતો તેમજવા નાંડેછે એટલે દુધ તિયાર કરેછે. મારો સોખતો જેપાણીતે બગેછેતો મારેજીવોને યુકરવુછે એમજાણી પેતે પણ ઉભરો ચડી દેવતામાં પડવા જાયછે એટલે કિશોર તાર માણસ ઉભરોજેઈ તેમાં પાણુ પાણી છાંટેછે એટલેદુધ બનતુરહી જાયછે. તેનું કારણ એજકે દુધે જાણ્યુક મારોસોખતો જેપાણીતેપાછો મારો બેગો આઠયો એવી રીતે તેઓ અન્સપરસ પ્રીત રાખેછે મારે દમે પણ એવી પ્રીત રાખતાંંજીયે હેકેમકડીજધજે. એમ કહીપો તે પણ ખંને જણ્યુ તેદેવમાં બસીમુખ્યાં પછી ચોથો અવતાર સુદા સુડીનો થયોતે તેમની માનેમને માળામાં મુકી ચારો લેવા ગઈ એ દેવામાં વાસુકીનાગ આવી તેમને ગળીગયો તેથી મરણ પામ્યા.

ચોપાઈ-આઠયો વાસુકીનાગ, પંખીને ગળી ગયો; મોર મોરડીનો વિયોગ, છડે કલ્પીજ થયો. ૨૧

દોહરો-હરેઅવતાર એમના વિયોગે ગયાને, હવે સંજ્ઞેગતો રે અવતાર; કહે ઇશ્વર સુણુ પારવતીરે, અમર નામ કરયાંકીરતાંર ચોથો અવતાર સુદાસુડીનો થયો, નેપાંચમે અવતાર મોરને મોરડીનો થયો તેપણુ વીયોગેગયો કેમકે મોરનેતો જનમ સુધી વી-યોગ છેને છડો અવતાર એમનો વાંચરા વાંદરીનો થયો. ત્યાર પછી સાતમે અવતાર એમને સંજ્ઞેગ થશેને પરમેશ્વરની કૃપાથી તેમનુ નામ અખંડ રહેછે. એમ કહી પારવતીને શીવે છ અવતારની વાત સાંભળાવી એ વાત સાંભળી પારવતી ઘણુંક મનને વિશે ખુશી થયાં. તે શોવને વીનતી કરીકે મહારાજ હવે તમે એમને સુખ સં-ગજે કરો, ત્યારે મહાદેવ કહેછે તુ ધીરજ રાખ.

દોહરો-ધીર ધીર નવતાને વી ધારે સગકુચ લેવ, માગીસીએ સોધણી, પણ રત આવે રજા હાય. ૨૩

હે પારવતી ઉતાવળથી કાંઈ કામ થતુ નથી પણ ધીરજથી થાયછે કેમકે જો માળી પોતે વગર રતે ફળ વાવે નેતે વૃક્ષન ધ-
ણુંધણું પાણી પાવ પણ રત આવે ત્યારેજ ફળથાયછે માટે જ્યા-
રે એમને મનુશાદેહ આવશે એટલે એમને સંજોગ થશે ત્યારે પારવતી
કહે મહારાજ એમને મનુશાદેહ આપોલવેએટલુ માફકલું માનો પારવતીનુ
કહ્યુ માનીને શીવ પછી કહે છે આ વખત અમરત યોધડીયુ છે,
ને જો આ દેવતાઈ વાવમાં જો જણુ હાલ પડશે તો તેમને મનુ-
ષ દેહ મળશે. એમ કહી શીવ પેલાં જનાવરને કહેતો.

દોહરો-કાંચા તારા ઝગમગેને વળી નીચેરી મહાજળ વાવ;
એમાં પડેદો જનાવરાં તો, વળી સરજે નરને નાર. ૨૪

ચોપાઈ-સરજે નરને નાર, વળી ધ્રુવરતો એમ કહે. એના-
ળીએરી વાવ અવતારતો અમર રહે. ૨૫ આખું સિંહાસન કાચ,
રોજ દીધુ ચક્રે; અનેક જુગ વહી જાય, અવતારતો અમર રહે.
એવી રીતે શીવ કહીને પારવતી લઈ ત્યાંથી નીકળ્યા હવે
શીવે કહેલું પેલી વાંદરીએ સાંભળ્યું, તેવાંરાના ભાંભળવામાં નહીં
આવ્યુ તેથી વાંદરી વાંદરાને કહે છે

દોહરો-સાંભળ જુડા વાંદરાને, તાર હૈયુ રાખ નીરધાર; પ-
ડીએ અમરત વાવમાંતો વળી આવે મનુષ્ય અવતાર. ૨૭
હે વાંદરા આપણને શીવે કહ્યું માટે પડીએતો મનુષ્ય થઈએ
ત્યારે વાંદરો કહેછે.

દોહરો-દેહી પોતાની બાળી કરીને બાવો ચોળે જોને રાખ
વાંદરિ મળણો ધ્રુવરા, એવા લગોટા ફરે જોને લાખ. ૨૮

હે જિ એમને ધ્રુવર કેમ કહેવાય એવાતો રાખ ચોળે જટા
વધારિ લગોટા વાળી ઘણાએ બાવા રખડેછે માટે હુંતો નહી પડુ
જો એવાનુ કહ્યુંરિયેતો છવ ખોમને એશીએ પછી વાંદરીએ ઘણુ
કહી સમજાવ્યો પણ વાંદરાએ માન્યું નહિ એટલે છેવટ પોતે તે
વાવમાંશ્રીરામ કહીપડનુમુક્યુ પડતાંજ સોરવરસની ધ્રુવધરનાજેવિ
અપહરા થઈ રહી તેમાં પોતે નગ્ન શરિરે ઉભીએ પછી વાંદરો

જિ જોઈ માહા મોહીત થઈ ગયોને પોતે તેની પાછળ વાળ્યમાં પાડવા માંડ્યુ એટલે જિભોલી.

દોહરો—સુણુ લુડા વાંદરાને, વળી હવેમાં ભરતોરે કાળ,
અમરત યોગીયું વહી ગયુને, હવે સામો ઉગતો કાળ. રહ:

હે લુડાં વાંદરાં હવે તું પડીશતો મરી જઈશ કારણકે એ
પળ ગઈ જોતું મારીસાથે પડ્યો હોતતો સાર કમઘાતએવું સાંભળી
વાંદરો મનમાં ઘણો પરતાઈ શોક કરવા લાગ્યોને સ્ત્રીને કહેછે.

દોહરો—અમે તે વનકેરાં વાંદરાંને, અમે ફરીએતે ડાળો જોને
ડાળ; તુરે વાંદરાની સુદરીરે, તુને લેઈ જનશેરે લુપાળ ૩૦

હે લુડી ત્યારે હવે મારા શાહાલ થશે. તને એવી રૂપવંતી
જોઈ કોઈ રાજા લેઈ જશેને મારેતો ડાળે ડાળે બટકવુ પડશેત્યારે
સ્ત્રી બોલીકે લુડા શીઠને ચીતા કરેછે તને મુકી હું કઈ જવાની
નથી નેતું પહેલેથી તક ચુક્યો ને હવે વીનાશ શું વળે માટે તું
હવે વનમાં જઈ વનફળ લઈ આવેતો આપણેખાઈએ. પછી વાંદરો
વનમાં વનફળ લેવા ગયો. એવામાં હીરાસેન નામે રાજા મનરંજન
પ્રધાન. ને એક ધાંયજો ત્રણે જણુ શીકાર રમી પાછા ઘેર જતા
હતા તેઓ એ વાવ્ય ઉપર આવ્યાને વાવ્યની પાસે એક વૃક્ષ હતુ
ત્યાં જઈ એકાને રૂપાની ઝારી ધાંયજને આપી કહ્યું કે વાવ્યમાં,
જઈ પાણી ભરી લાવ પછી ધાંયજો ઝારીલેઈ જેવો વાવ્યમાં એક
એને, ત્રણ પગથીઆં ઉતરયો એટલે પેલી સ્ત્રીએ તેનો અવાજ
સાંભળ્યોકે કોઈ પુરુષ આવે છેને હુતા નમ્રછું તેથી પોતે માંદીથી
માંટો કહાડી કહ્યુકે ખખડદાર કોણ આવે છે ને જ્યાં ધાંયજએ
એકાએક એપિતા વાવ્યમાંથી બચકર અવાજ સાંભળો એટલે
ખાંતો ને દાઘમાંથી ઝારી પડી ગઈ.

સોહસો—ખખડ ઝારીદાયે શુપડી માથેથીપાછડી ઉડી, જોડી
વિસારી ત્યાંતે રહ્યો, જુમ પારી રાજા આગળ ગયો.

ધાંયજો થર થર ધુજતો ઉઝાડે માથે નાડો નાડો રાજા પાસે
 આવ્યો રાજાએ પુછ્યું પાણી લાવ્યો ? ધાંયજો કહે મહારાજા-
 વ્યું તાર પાણી હુતો કમ માન છોકરાના નસીબે માંહીથી જીવતો
 આવ્યો છું હું માંહી ઉતર્યોને એકાએક મોટો ભયંકર અવાજ
 થયો કે, તે સાંભળીને મુઝાને ઝારી હાથમાંથી વાવમાં પડી ગઈ
 ને પાગડી પણ માથેથી પડી ગઈને મારા જોડા મુકીને જે નાડો
 છુ તે હજુ સમોએ વળ્યો નથી તે સાંભળી રાજા ઢાલ તરવાર
 લેઈ વાવ ઉપર આવ્યો, ને વાવમાં જ્યાં એક પગથીયું ને બીજે
 પગથીએ ઉતર્યો કે માંહીથી ગણગણાટ કરતો અવાજ થયો તે
 સાંભળી ત્યાં રાજા ખમચાઈને ઉભા રહ્યા, પછી આંમાંહીથી બેલી
 કે કોણ આવે છે હું નમસ્કુ, રાજાએ કહ્યું કે કાકણ છે કે ચુડેલ
 છે. ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યુંકે દુખની મારી સ્ત્રીયું પણ ન વચ્છીયું ને
 તમે પુરપછો તેથી તમને ના કહુ છે. પછી રાજાએ પોતાને ખભે
 દુસાલો હતો તે વામાં નાખ્યો એટલે સ્ત્રી તે લેઈ પહેરી ઉભી
 રહી પછી રાજા ધીરે ધીરે હિમન ચલાવી વાવમાં ઉતર્યો નેજુએ
 છે તો મહા રૂપવંતી ઇંદ્રની અપહરા જેવીને સુરજના જેવું તેજ
 મારતું મુખારવીદ એવી સ્ત્રી દીડી તેને જોઈ રાજા અંજાઈ ગયો
 પછી રાજાએ જિને કહ્યુંકે તું આવી જગોમાં કેમ રહે છેતું મારી
 સાથે ચાલ હું રાજાજી તને જે ઇશે તે મળશે, ને તુ મહામુખ
 ભોગવિશ, પછી સ્ત્રી કને કે મહારાજા હુંતો કુંવારીયું, રાજા કને હું
 તારી સાથે લમ કરિશ ત્યાર સ્ત્રીએ કહ્યું તમે મને વચન આપોકે
 હું કહું તે કરવું પછિ રાજાએ તેને વચન આપ્યું પછિ સ્ત્રીએકહ્યું
 એકતો મારિ સાથે વાદશે છે તે મારો જીવણ પ્રાણછે છે તેને
 સાથે રાખવો ને બીજું કે હું તમારિ સાથે છ માસ પછિ લગન
 કરિશ. રાજાએ કહ્યું કે એમ કરજે પછિ રાજા પોતે વાવમાંથી
 બહાર આવી ધાંયજાને કહ્યું કે તુ ગામમાં જઈ એક રથને
 પાંચ સાત સિપાઈ લેઈ આવે પછિ ધાંયજો રાજાના.

હેવા પ્રમાણે ગામમાં જઈ લઈ આવ્યો. એટલે રાજા સ્ત્રીને કહે છે કે આ રથ મંગાવ્યો છે તેમાં બેસો. હવે પેલો વાંદરો વનમાં ગયો છે તે નથી આવ્યો માટે સ્ત્રી વાર કરે છે કે જો તે આવે તો હું તેને સાથે જોડી જાઉં ને રાજા ઉતાવળ કરે છે પછી સ્ત્રી હાથ જોડી વાવને અડગ કરે છે કે હવે હું તારાં દરશન કયારે કરીશ એમ કહી વાવને કહે છે.

હોહરો—છેલ સંગી વાવડીને, વળી રહી ગઈ ઠામો ઠામ; તારાં જળ હવે હું નહિરે પીવું ને, જો હોત અમારે ગામ. ૩૨ છેલ સંગીતા વાવડી, જુગતે બધાવિરે જોય; સોને જડાવું તારાં પગથીઆંને, વળી નગર અમારેરે હોય. ૩૩ હે વાવ માતા તું મારે નગર આવતી હોય તો તારાં પગથીઆં શોને જડાવું; પણ તું તો અહીં ને અહીં રહી જાય છે હવે તારા પાણી હું નહિ પીઉં એટલામાં રાજાએ હાંક મારી; પણ પેલો વાંદરો ન આવ્યો એટલે પોતે બહાર નીકળી રથમાં બેસી; સિપાઈઓ પડદા નાંખી દીધા, ને રાજા ઘોડે સ્વાર થઈ સ્ત્રી ને લઈ પોતાના ગામ બણી આવ્યો. એવામાં પેલો વાંદરો ફળ લઈને આવ્યો, ને વાવમાં જઈ જુવે છે તો સ્ત્રી દીદી નહિ. એટલે શોકાતુર થઈ ફળ બળ ફેંકી દીધાં ને કહેડો મારી ઝાડની ટાય ઉપર ચઢી લાંબી સરતે જુવે છે તો રથ જતો દોઢાં તેથી જાણ્યું કે એ મારી સ્ત્રી જાય છે. પછી હેડે ઉતરી રીસ ચઢાવી પુછ્યું હતું કરી હુકા હુક કરતો ને દાંત કચરડતો થેકડ મારતો આવ્યો, ને જ્યાં રથ પાસે આવ્યો ને કરોધ કરી રથ ઉપર જાય છે એટલે સિપાઈએ તેને હાકવા માંડ્યો. તો વધારે રીસ કરી સિપાઈ ઉપર દાંત કચરડતો સામે ધસવા લાગ્યો. એવામાં સ્ત્રીએ અવાજ સાંભળ્યો કે વાંદરો આવ્યો. એટલે રાજાને કહ્યું કે મહારાજ તમારે વચન તે આવું જ રાજાએ સિપાઈને વાર્યો કે તમે એને મારશો નહિ સિપાઈ કહે કે ક્યા સાલા રથ ઉપર થેકતા હે એવામાં સ્ત્રીએ પડદો ઉઘાડી બહાર મોં કહાડી જોયું એટલે પેલો વાંદરો થેકડો મારી રથમાં પડ્યો ગયો. ને રાજા પાસે જઈ બેઠો. પછી રાજાએ રાણી ગામમાં

આવ્યાં. ત્યાં રાજનએ રાણીને એકલણ મેહેલમાં ઉતારે. આપી તેમાં રાખિ ને તેની હજુરમાં નોકર, ચાકર તથા દાસીઓ સોંપી રાણી પોતાના વાંદરાને સોનાની સાંકળે પોતાના પલંગે બાંધી રાખે છે. રાજન કોઇ વખત રાણી પાસે જાય તો સામી ખુરશી નાંખિ ને બેસવું પડે. રાણીની પાસે જઇ બેસાય નહિ. જો રાણીના ચડમાં જવા જાય તો વાંદરે ડોળા કહાડી સામેં દંતઘચા કરી કરડવા જાય. પણ રાજનને રાણી પાસે આવવા દે નહિ. પછી રાજનએ વિચાર કર્યો કે આ વાંદરે રાણી પાસેથી જાયતો નીરાંતે વાત થાય, નહિ તો એ આપણને જાંપવા દેશે નહિ, એવું જાણી પોતાની માનીતી રાણી પાસે આવ્યા. ને કહ્યું કે જો તમે આ સ્ત્રીની પાસેથી વાંદરે આંધો કઢાવો તો હીક કેમકે મેં તો એને વચા આપ્યું છે તેથી મારાથી કહેવાય નહી ને તમે તો જે વાતો સમજાવિને કહો ત્યારે માનીતી રાણી કહે એમાં તે શું જઇને એક ઘડીમાં કઢાવું છું એમ કહી લુગડા પહેરી તે રાણીને મેહેલે ગયાં ત્યાં રાણીએ માનીતી રાણીને માન આપી પોતાની પાસે બેસારવા પછી માનીતી રાણી કહે આ જનાવરને આપણા દરબારના પાંજરામાં મોકલો. હાં ઘણી જાતનાં જનાવર પળાય છે તે બેગો રસેશે તમે તે પાસેને પાસે શું રાખી મુકાછે કોઈ જીવે તોયે કહે કે, રાણીને ખીજ કોઇ જનાવર ગમતાં નહિ હોય; તે આ વાંદરે પાળે છે એના વગર દરબારમાંથી મેના, પોપટ, એકિ તરેહના જનાવર લાવિને પાંજરામાં રાખો ત્યારે રાણી કહ્યું કે એતો મારો જીવન પ્રાણ છે. અને એક ઘડી પણ મારાથી અગગા નહિ કરે ત્યારે માનીતીને રિસ ચઢી; ને લાંબો હાથ કરિ કહ્યું કે બળ્યા તમારા તે ઢંગ વલી આવું કદરૂપુ જનાવર તે પાળતા હજીશું. તેમું વાંદરાનું સાંભળી એટલે રિસ ચઢાવિ પેલી માનીતી રાણી ઉપર હથ અ મારિ તેનું નાક કરડિ આપું. માનીતી રાણી તો લોહીચુતી થવ લાઇને નાડી. ને રાજન પાસે આવિને કહ્યું કે, તમે આવિ છપ-રખીને ક્યાંથી લાવ્યા કે મારું તો નાક મયું રાજન રાણીનું નાક.

કરડેલું જોઈ મહા કોપાયમાન થયો. કે કોઈ દિવસ આપણો પણ
એ ઘાટ થશે. માટે હવે તો એને નક્કી કહાડવોજ એવું નક્કી
કર્યું એટલામાં એક મદારી વાંદરો ને વાંદરી લેઈ રમત રમવા દર-
બારમાં આવ્યો એટલે રાજાએ મદારીને કહ્યું કે તું રાણીનો મહેલ
આગળ જઈ રમત કરને રાણીને ખુબ ખુશી કર કે તને રાજા થઈ
કંઈ વચન આપે ને વચન લેઈ તું રાણી પાસે જો વાંદરો છે તે
માગી લે એમ કહી રાજાએ મદારીને પહેલા પચાસ રૂપિયા આપ્યા
તે લેઈ મદારીએ રાણીના મહેલ સામે આવી રમત કરવા માંડી
એટલે રાણી વાંદરાને લેઈ ઝરખામાં આવી બેઠાં પછી મદારીએ
ખુબ રમુજી રમત કરી તેથી રાણીએ ખુશી થઈ મદારીને કહ્યું કે
મદારી તું માગે તે આપું તારે મદારીએ કહ્યું કે આપતું વચન પછી
રાણીએ મદારીને વચન આપ્યું એટલે મદારી કહે કે આ વાંદરો છે
તે મને આપો તે સાંભળી રાણી મહા ચિંતામાં પડી કે આણે આ શું
માગ્યું; પણ જો ના કહ્યું તો વચન જાય, તેથી વાંદરો મદારીને આપ્યો
ને મદારીને કહ્યું કે આજથી છ મહીને આ વાંદરાને બરાબર શી-
ખવી પહેલ વહેલો મારી પાસે રમકડવાને લાવજો હું તને કંઈ ઈ-
નામ આપીશ હવે મદારી વાંદરો લેઈ જાય છે તેટલામાં જતાં જતાં
વાંદરો રાણીને કહે છે.

દાહરો.—ખાવો પીવોને ધન વાવરોને, વળી કાપડ પેરોનેરે
સાર, તમ માટે અમે વેચાવીઆરે, ભુડી મદારીને દરબાર. ૩૪.
હે સ્ત્રી તુ હવે ખા, પીને મજા કરને હુતોં હવે જાઉં છું એમ
સ્ત્રી વાંદરાની આંખમાંથી આંસુ જાય છે તે સ્ત્રી કહે છે.

દાહરો.—વચને ચુક્યો, વાંદરાને ભુડા બોલી લગ્નવે તુતો
વેણુ; તુજ ઘટ સાલે મોરી પ્રીતડીને, વળી મુજ ઘટ સાલે તારાં નાજ
હે વાંદરા તું કાજ ચુક્યો, ને હવે બોલે શું થવાતું તને મારી
પ્રીત સાલે છે ને મને તુ રૂવે છે ને તારાં નેણુ સાલે છે. પછી મદારી
ને વાંદરાને લેઈને ઘેર ગયો છ મહીના થયા એટલે રાજાએ રા-

ણીની સાથે પરણવાની તથ્યારી કરી. સામાન તથ્યાર કર્યાછે ને ત્યાં લગનના બે ત્રણ દિવસ બાકી રહ્યા છે. એટલે પેલો મદારી વાંદરા ને લેઈ રમત રમાડવા આવ્યો ત્યાં રાણીએ પોતાના સૌનેરીઆ ચોકમાં મદારીને રમવા બોલાયોને રાજા પણ પ્રધાનને સાથે લેઈને જોવા માટે આવ્યા. એટલે મદારીએ રમત ચાલતી કરી, તેને વાંદરાને જીત રમાડ્યો તેથી રાજા થઈ રાણીએને રાજાએ મદારીને શીરપાવ આપ્યો. પછી મદારીએ વાંદરાને કહ્યું કે તુ રાજાને સલામ કર એટલે વાંદરાએ રાજાને સલામ કરી, ને રાણીને સલામ કરવાનું કહ્યું એટલે પુઠ ફેરવી જોડો ને સલામ કરતો નથી તેથી મદારીને રીસ થઈ તેથી વાંદરાને પાંચ સાત લાકડીઓ અપાડી દીધી તેથી વાંદરાની આંખમાં આંસુ આવ્યાં તે જોઈ રાણી કહે છે.

દોહરો.—સુણ સવલણ વાંદરાને તુતો ભરી ન રાક્યો જોને રાજા; તારે શરીરે પડે જોમ લાકડીરે, તેતો મારે શરીરે ઉડે જાળ. કહ છે વાંદરા તારાથી ધાળ ન ભરાઈ તેથી તને દુખ પડે છે, ને તારાં આંસુ જોઈ મારે શરીરે જાળ ઉડે છે પછી રાણીએ પોતાનો નવ લાખ રૂપીઆનો હાર હતો તે તોડી નાંખ્યો એટલે મદારી વાંદરાને મારતો છુટા મુઠી મોતી વીણવા લાગ્યો. વાંદરા છુટા થયો એટલે મનમાં વિચારયુકે રાંડ ખેતે સુખ ભોગવે છે ને મને માર અવરાવે છે માટે લાવ લાગ આવ્યો છે તેથી કુડી રાંડનું ડોક મચડી નાંખુ. એમ ધારીને થેકડો માર્યો. તે એક ધાતુ ઝાલ્યુ પણ ધાતુ પૂડી પડ્યું એટલે તે નીચે પડ્યો ને તરત પ્રાણ નીકળી ગયા તેવું રાણીએ જોઈ મદારીને કહ્યું:—

ચોપામ.—તોડુરે નવસર હાર, મુઠા મોતી વેણવા લાગ્યો, વગણાં હતો કરમાંય, મદારી ક્યાં ગયો.

મદારી વાંદરા સામું જોવે છે તો મરી ગયેલો દોડો પછી રાણી વાંદરાને મરી ગયેલો જોઈ પોતે વિચાર કરે છે ને મનને કહે છે.

દોહરો.—ઉડ હાધ્યા કર પાંખીડીરે, હવે છવીને શુરે કરેશ;

જેણે બંધણી મારે પ્રીતગીરે, હુતો તેના બેળીરે મરેશ.
 રાણીએ ધાર્યું કે મારો જે જન્મધણી તેતો ગયો, હવે મારે જીવીને
 શુ કરવું છે; માટે હવે તેની પાછળ મરવું એમ ધારી જેવી તેની
 પાછળ પડવા જાય છે એટલે રાજ તેને જાણવા ઉઠ્યો એટલે તેમની પા-
 ઞળ પ્રધાન પણ ઉઠ્યો રાણી પડી એટલે રાજ પણ રાણી પાછળ
 જાણવા ગયો તે પડ્યો ને પ્રધાન રાજને જાણવા ગયો તે પણ પાછળ
 પડ્યો તેથી ત્રણે જણાના જીવ નીકળી ગયા આરો બનાવ જેમ
 મદારી ગભરાયો કે હવે મારી શી વલે થશે ને મારે માથે તેહોમત
 આવશે, એટલે મને રીખાવી રીખાવી મારશે. માટે લાવને એકદમ
 મરી જાઉં એટલે દુખ તો ખમવું ન પડે પછી મદારી પણ પોતાને
 હાથે જીવ કહાડી મરી ગયો એથી રીતે ત્યાં આગળ પાંચે મરી ગયાં
 હવે જે વાંદરો મરી ગયો તે રાજ શાલીવાહને પેટ છોકરો થઈ
 અવતર્યો, તેનું નામ સદેવંત પાડ્યું જે રાણી હતી તેજ આ ગા-
 મના નગરશેઠ પદમશાને ઘેર અવતરી તેનું નામ શાવળીગા પાડ્યું.
 ને જે હીરાસેન રાજ હતો તેનું મનતો પરણવામાં ને પરણવામાં રહી
 ગયું તેથી પારનગરીમાં માણકચંદ શેઠને ઘેર અવતર્યો, તેનું નામ
 રૂપાણ પાડ્યું ને પ્રધાન જે મનરંજણો ચતુર હતો તે લાલાખારોટ
 થયો ને જે મદારી હતો તે રાણીનું રૂપ જેમ્મ મોહીત થઈ ગયો હતો
 તે રાંડીરાંડને પેટ છોકરો થઈ અવતર્યો. પણ રાંડીરાંડની શ્રેણી
 થાય માટે તે છોકરાને લેઈ જઈ વગડામાં મુકી આવી તે બાવા
 ધુંધળીમલની નજરે પડ્યો એટલે પોતે પોતાના મદમાં (આશ્રમ)માં
 લાવી ઉછેરી મોટા કર્યો તેનું નામ ગોરખો પાડ્યું. હવે રાજ શા-
 લીવાહને ઘેર કુવર અવતર્યો તેની વધામણી ઘેર ઘેર આવી.

ચોપાઈ—ધવળ મંગળના ઘોળ વધાયા જેને વાગીઆ; ઘેર
 ઘેર લીલા લહેર; ગાય છે સાહેલીઓ ડહ ઘડ ઘડકે કાય. કવેશ્વર
 કહી ગયા શાખા બાંધી શાલીવાહણ. સદેવંત કુવર જનમીઆ. ૪૦
 રાજને ત્યાં મહા કાંતીવાન કુવર જન્મ્યો તે દહાડે ન વધે એમ

રાતે વધે, સદેવંત જ્યાં બણી ગણી આસ્વરસનો થયો એટલે તો તેનું
 રૂપ જોયન વેળાએ કામરૂપ જેવું થઈ રહ્યું. પોતે રોજ સાંજ પડે
 એટલે પોતાના ઘોડા ઉપર મોતીનું રત્નજડીત પલાણુ માંડી પોતે
 સ્વાર થઈ દરવા નીસરે સાવળીગા પણ એવી મહાતેજસ્વી ઈંદ્રના
 ઘરની અપહરા જેવી બણીગણી ચતુર થઈ છે, તે પોતે દરરોજ
 નીશાળે જાય છે ને પોતાના ઘેર તેના આપે સદાવ્રત બાંધ્યું છે કે
 કોઈ અન્યાયગત માગવા આવે તો તેને આપતું પડે પણ પાછો ન
 કહાડે સાવળીગા પોતે ઘણા શોભીત શણગાર પહેરી પોતાની સો-
 ળસે સાહેલીઓ લેઈ દરરોજ સાંજની વખત પોતે નવ ડેરીએ ગ-
 રબા ગાવા જાય છે એવામાં એક દિવસ આવા ધુધળીમલના એલા
 ગોરખે પોતાના ગુરૂએ કહ્યું કે મહારાજ તમે તમારી જટા કેમ ચોળતા
 નથી તારે ગુરૂએ કહ્યું કે. અચ્ચા મેં જટા ફીસતરેસે ઘોઉં મેરેકુ એક
 સારા દીન લગતાહે, ને મેરેતો અસ્તીમે મંગનેકુ જનાપડતાહે સો ની
 વરાસ નહીં મિલતી યો આસ્તે નહિ ધોત્ય તારે ગોરખે કહ્યું કે મહા-
 રાજ આજ મંગનેકુ મેં જાઉં તુમ તુમેરે જટા આજ હુઓ. ગુરૂ કહે
 અચ્ચા જાવેતો અરા લેકીન એક લાલખારોટકી પોલમે મત જના.
 ગોરખે કહે ફીક મહારાજ વાં મેં નહિ જાઉં પછી ગોરખે પોતાના
 માથાના કેશ છુટા મેલી, અખંડ અભુત લગાવી, લસ્મ અંચળો ઝોતી
 ઝડોં, પત્તર, ખાવડી, ચક્રમક ચીપીઓ સેલીસીંગી ને કપાળે સીંદુરની
 ચરચા કરી હાથમાં ઘોઢો લેઈ કહ્યો સ્ત્રીડી આજુડો જોગી બની
 અલેખ અલેખ કરતો વસ્તીમાં ચાલ્યો ને જ્યાંએક શેરીને બીજી ને
 ત્રીજી શેરીમાં હલક કરતો ગયો એટલે એક સ્ત્રી બોલી કે મહારા-
 જજી તમને કોઈ નહિ આપે ને તમે લાલાખારોટની પોળમા જાવ કે
 ત્યાં પદમશા શેઠને ઘેર સદાવરત આપે છે ને તેમની છોડી સાવળી-
 ગા તમને મોં માગ્યુ આપશે એવું સાંભળી ગોરખો વિચાર કરેછે
 કે મારો ગુરૂ ત્યાં જવાની ના કેમ કહેતા હતા પણ હવે હું ત્યાં જ-

ઉતો ખરો ત્યાં શુ છે એમ ધારી ગુરુ વચન ન માની તે લાલા બા-
રાટની પોખમાં ગયો ને કહે ધુધરા બાધ્યા છે તે સાંભળી કુતરાં બ-
સવા લાગ્યાં ને છોકરાં તો તેને જોઈને પોતપોતાના ઘરમાં પેશીગયાં
એવાડોળથી પદમસાશેઠની હવેલીનાસોનેરી ચોકમાં આવી અલેખજગાવ્યો.

ચોપાઈ—સતકા બાધ્યા સદાવ્રત, કે કુણ બાધ્યા કામની; ધર
મઝી મુરત બિક્ષા દે બામની.

બાવા હું કે જે સદાવ્રત સતનાં બાધ્યાં હોય તો બિક્ષા
આપ અને જે કપટના કરયાં હોય તો અમે જઈએ એમ કહી મ-
હોલ નીચે જઈ ઉભો પછી શાવળીંગા અવાજ સાંભળી રૂઝમે આ-
વી જુએ છે તો બાવાને ઉભેલો દીઠો નહીં, ત્યારે હાંક મારી કહે છે.

ચોપાઈ—મારારે મોલુ હેઠ, અલેખ બાવે જગાવીઆ; નવરા
નોતા મારા હાથ, બાવાજી પાછા ચાલીયા. ૪૨

સાવળીંગા કહે કે મારા મહોલ નીચે આવી મને વાર લાગી
તેથી બાવાજી પાછા ગયા, એવું સાંભળી બાવો સન્મુખ આવી કહે છે.

ચોપાઈ—દેવું હોય તો દે, શમ્દ પાળો શામની અતીત ઉભો
છે ત્યારે દાર, બીક્ષા દેને બામની.

બાવાને સન્મુખ ઉભો જોઈ સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—ઉભા કહોને બાવા આજ બિક્ષા તમે લીજીએ, તમે
આવે લીલા ભેદર, આશીશ અમને દીજીએ. ૪૪

એમ સાવળીંગા પોતે સોનાના થાળમાં ભોટ ભરી બાવાને
આપવા આવી, તે જોઈ બાવો કહે છે.

ચોપાઈ—નાંખ્યાં નજર કેરાં બાલુ, આરો કેમ લીજીએ;
બાવો માગે જોખન કેરાં દાન, અતીતકુ દીજીએ. ૪૫

તે સાંભળી સાવળીંગા બોલી.

ચોપાઈ—તમે પુજ્યા દેવ, તમે પુજી દેવીઓ, તમે થયા
જોગીરાજ, તમારે નારી કેવીઓ. ૪૫

હે બાવા તમે સંસાર મુકી જોગી થયા ને તમારે તે નારીનો
ખપશો ? તારે બાવો કહે છે.

ચોપાઈ—નથી પુજ્યા મેં દેવ, નથી પુજી દેવીઓ, ગુરુએ

આખ્યા રાખ્ધ નાંખુ છું ફેરીઓ. ૪૬

ખાવે કહ્યું હું તો દેવીને ઓળખતો નથી, પણ ગુરના વચને કરીને અહીં ફેરા ખાઈ છું. સાવળીગા તેના બોલ સાંભળી તેનું રૂપ જોઈ ઘણી મોહિત થઈને ચેલાને કહે છે.

ચોપાઈ—કામની રૂપ સ્વરૂપ, રૂદેમાં જાણીએ; શહેર સમુ મર બાય, મન ગમતું માણીએ.

સાવળીગા કહે જયું શહેર ઉંધું વખયું કે કોઈ નારી નથી માટે નગરમાં જઈ કોઈ સારી જોઈ પરણો. તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ—તુહી હે રૂપ સ્વરૂપ, હાજર રહો તુમ ખડી; દેને જોયને ફેરાં દાન, લગન કરને અથ ઘડી.

ચેલે કહ્યું કે તારા જેવી ખીજ રૂપાળા કોણ છે. માટે તું જ લગ્ન કર. એવું સાંભળી સાવળીગાને રીસ ચડી ને ચેલાને કહે છે.

હોહરો—ખાવારે ખારા ખાવળીઆને વળી નજરો રાખ તારી ઠીક; ફેડી નાંખીશ તારાં તુંબડાં તો, વળી શેનેરે માગીશ ભીખ. એવું સાંભળી ચેલો કહે છે.

હોહરો—સુંગમે ચંચલ નારીઆને, વળી બોલનેકું જરા શીખ; વાડે લાતું તુંબડા ને, વળી તેમાંરે માથુ હું તો ભીખ.

હું સાવળીગા જરા વિચાર કરી બોલ, તું તુંબડાં ફેડી નાંખી શ તો ઘણાં નીપજે છે તે સાંભળી સાવળીગા કરોધ કરી કહે છે.

ચોપાઈ—વાંકારે કરી નેણુ, ખાવારે તને મારશું; ઝાળી પડશે ઉભી બજાર, તુંબડાં ટુટશે હાથશું.

ચોપાઈ—તે સાંભળી ચેલો કહે છે કે, તું એવી કેવી કામણ-મારી છું કે નજર કરી મારીશ, એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—સુંગમે ચંચલ નાર, કલ ઉઠ મર જાઈએ; દેને ખાઈ દાન, દવા દેકે જાઈએ.

હું સાવળીગા તું ગુમાન કરે છે તે શું? કેટલાક કાળ જીવ-ખાતી છું. ત્યારે સાવળીગા કહે છે.

ચોપાઈ—જાતનો છે તું અતીત, કાણુ તારી જાતડી આવવા દે પીતા મુજ આજ. પછે તારી વાતડી.

સાવળીંગા કહે મુવા તું અતીત થઇને આવી હઠ કરે છે. માટે મારા બાપને કહી તારી વણે કરાવીશ ત્યારે ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ—બડો પીતા તારો શેઠ, લુટાવે કુલ વાડીયાં; તેરે સરખી કલીકા કયા બાર, કાયક મેણાં મારીયાં.

હે સ્ત્રી તારો બાપ તો મોટો ઉમરાવ છે. તે તો કુલની વાડીઓ લુટાવી દેછે ને તું તો એક કુલની કળી કળી જેવી છે. તેમાં આટલો ગુમાન કરી મેણાં મારે છે તે સાંભળી સાંવળીંગાને કરોધ થયો ને આંખો કરડી કરી બાવાના સામુ જોયું.

ચોપાઈ—બાવો માગે લોટ કે, શહેર જાણે આપણે. સાંધ્યા નેણુ કેરા બાણુ, બાવો પડ્યો બારણે. ૫૨

જ્યાં સાવળીંગાએ રાતાચેળ જેવા લોચન કરી બાવાનાં સામુ એક નજર કરી જોયું કે બાવો તેનું તેજ જોઈ અંજાળને ભોંયપર પડ્યો તે પડતા ધીબાકો સાંભળી સાવળીંગાની ભોજાઈ પોતે બારીએ આવી જુએ છે તો, બારણા આગળ બાવાને પડેલો દીકો. તે જોઈ વિચાર કરે છે કે નણુંદ નહાનાં છે પણ કામણુગારા નિકળાં બાપડા બાવાને જોતાં જોતાં ભોંય પાડ્યો એમ વિચારી કહે છે;—

ચોપાઈ—તણુદલ નાનેરા બાળ, કામણુ ક્યાંથી શીખીયાં, જંતે ગી મારયો અદ્ભુત, ધરોધર ભીખીયાં. હે નણુંદ આ બાપડા ભીખ માગનારને તમે મારયો તે સાંભળી સાવળીંગા પોતાની ભોજાઈને કહે છે

કોહરો—મેરે મારયો હોયતો હુએ મરે, નીકર મેરજને બાબી તારો વીર; ડાબીરે આંખને રૂકડે, વળી ફાટી પડ્યોરે ફફાર. ૫૮

હે રાંડ જો જુ મને કહે છે કે બાવાને મારયો પણ મેં મારયો હશે તો હું મરીશ, નહિ તો તું જુહુ કલંક મુક્તી હઈશ તો તારો ભાઈ મરશે. મારી તો આંખ જોઈ મુવો છે એવામાં ચેલાનો ગુરુ બાવો ધુ-ધબીમલ ચેલાને બોલતો બોલતો તે જગાએ આવ્યો ને જુવે છે તો

એલો લોચપર સાંભો થઈ હાથે મોંએ પડ્યો છે ને મોંમાં ધુળ પેશી ગઈ છે ઝોળી કુતરે ફેંદી નાંખી છે. એ હવે ગુરને આવ્યો નેઈ મોઝાઈ સાવળીંગાને કહે છે.

હોહોરો—એક મારયો ખીજો મારશો તો, વળી નગરમાં થાશે એને વાત; બેગી મારયો જટાધારીઓરે, બાઈ જોવો ગોરખનાથ.

હે બાઈ આ મારયો ને ખીજને મારશો તો ઘેર ઘેર તમારી વાત થશે. એમ કહી પાછી પોતે મહેલમાં પેશી ગઈ પછી ગુર એલા પાસે આવીને એલાને કહે છે.

ચોપાઈ—એકારે તૂટ્યો નેને આબ તુટીયે જાણું આબલી અંદરે વહની કાર, કામણગારી કોણ મળી. ૬૦

હે એલા તને શુ થયું, તારે માથે આબ તૂટ્યો, કે તને કોઈ એ કામણ કર્યા. તે સાંભળી એલો કહે છે.

ચોપાઈ—નથી તુટ્યો ગુર આબ, નથીરે તુટી આબલી કામણગારી નાર સાવળીંગા મુજને મળી. ૬૧

હે ગુર મને સાવળીંગા કામણગારી મળી છે, તેણે કામણ કર્યા છે ખીજુ કાંઈ થયું નથી, તે સાંભળી ગુર સાવળીંગાને કહે છે.

ચોપાઈ—સુણખે ચંચળનાર, લડકેકુ કયુ લડી, શીર લેહગા ઉતાર, અદાસે કયુ ખડી.

હે રાંડ તેં મારા એલાને કેમ મારયો તને આપ દેઈ બાળી ભરમ કરી નાંખીશ નહિ તો સાચે સાચુ કહે, તે સાંભળી સાવળીંગા નર મ થઈ બપવાને નમી પડી કહે છે.

ચોપાઈ—દીડી બેખનવંતી નાર, જીવડો ચાલ્યો હાંખીને; એમાં શો અમારો વંક, શુ અવ્યા એલાની વારે ચળીને.

હે મહારાજ મહાર જોખન ને રૂપ જોઈ તમારા એલાનો જીવ જીગી ગયો તેમાં ફું ફું કર ત્યારે ગુર કહે કે તુ એને ઉઠાડ, પછી સાવળીંગા પોતે એલા પાસે આવી કહે છે.

ચોપાઈ—એલાજ એક થાવ, આંજી તમારી આંખડી; પેરવા

આપું પીતાંબર લાલ, ચડવા આપું ચાખડી,

હે મહારાજ હવે તો ઉઠો, પણ એવો ઉઠતો નથી. ત્યારે સાવલીંગ પોતે એલાની સામું હશીને લાલચ દેશે.

ચોપાઈ—ઉઠોને મહારાજ, આપણુ કરીએ જોડી; રંધાવું જોજન બગીસ જમાડું રસ રોટલી.

હે મહારાજ તમારે જે જમવાની ઇચ્છા હશે તે તમને જમાડીશ ને તમે ઉઠો તે સાંભળી એવો કહે છે.

ચોપાઈ—બળ્યાં તારાં પકવાન, બળીરે રસ રોટલી સલામત મારે મેહેલ્લા કેરા લોટ બળી તારી જોડી.

હે સ્ત્રી મારે તો તાંદ્ર કાંઈ જોખનું નથી. પછી મુર એલાના ઉપર હાથ ફેરવી જોડાડી ચાલે છે ને કહે છે.

ચોપાઈ—એલા નાસવું હોય તો નાશ કે શેહેર નહિ આપડું. મારશે મહાજન કેરા લોક કોઈ નહિ કહે આપડું.

હે એલા હવે તું ઉતાવળો ચાલ નહિતો તેના સગા વહાલા જાણશે તો આપણને મારશે, એવામાં આડોશીપાડોશી એ ચારેક એકઠાં થયાં નેખાવાને કહે છે, મહામજા એલાને શું થયું કે, ચક્રમાઈ ભુઈમાં પડ્યો મુર કોઈને જવાબ દેતા નથી તેમ લોકો વધારે પુછે છે ને ઘણા ભિગા ચાય છે, જતાં જતાં તે ઘણા લોકો બરાઈ ગયા. ને ત્યાં અઢારે ત્રણ બરાઈ ગાઈ ચાલવાની જગ્યા પણ રહી નહિ પછી મુર સરવેના ઉપર સેશ કરી કહે છે.

ચોપાઈ—મળીઆં છે ત્રણ અઢાર દુનિઆં સરવે દુનિની શહેર કરી દહાડળ, ધમકયો ખાવો ધુધળી.

ખાવો ત્રીસ ચઢવી લોકોને કહે છે તુમ સખ લોક ખચરસે ચલે જાઓ નહિ તે સારા સેહેર હજાહળ કર ઝલુગા; પણ માનતા નથી એવામાં સદેવંત કુંવર ધોડે બેશી ફરવા નીકળ્યો હતો તે આં લોકો બરાએલા જોઈ પોતે આં આલ્યો ને ત્યાં ખાવો લોકોને ખસા ખસો કહે છે પણ માનતા નથી એવું જોઈ પોતે ધોડો લેઈ વચમાં પ-

ડ્યો ને પોતાની પાસે આજખો હતા તે લોકોને જાપટવા માંડ્યો એટલે લોકમાં નાસા નાસ થઇ. પછી બાવો પોતાના આશ્રમ ઉપર આવ્યો સદેવંત પણ ચાલ્યો ચાલ્યો તેમની પાછળ આશ્રમમાં ગયો ને ચેલાને પોતાની પાસે બોલાવીને પુછ્યું કે અહ્યા ત્યાં શું હતું કે લોક બરાબ ગયા હતા ત્યારે એલો કહે મહારાજ તમારા નગરમાં જીવતી ઘણી છે તે મને વળગી રહીતી પણ મારા ગુરૂએ આવી મને ઉઠાડ્યો ને અહીંયાં તેડી લગ્યા. નહીતો હું ઉગરત નહિ ત્યારે સદેવંતે કહ્યું મહારાજ ઘણી બાકીની વાત જવાદો ને મને સાચું કહો ત્યારે એલો કહે મહારાજ તમારા નગરમાં મેં એવી સ્ત્રી જોઇ કે તેના તંજે કરીને મુરઘા ખાઈ હું હેંકે પડ્યો એમ કહી કહે છે.

દોહરો—બરતખંડ રાજા હુએ શરયો ને વળી ભમી આવ્યો સ-
રયેરે જેણે એ બદત એ અખીકારે રાજા નાર ન દીડી બીજી કોઈ. ફલ
એસી નહિ દેવતાં પુતળીને, નહિ રાણીરે રાજદરબાર, સાચુરે માગો
કુવર સહસ્રણીરે, એતો અપઠરાની અણસાર.

ચોપાઈ—અપઠરાની અણસાર, શેઠ પદમાશાની કુંવરી; મર-
ત લોકની મંચ, અપઠરા એ ઉતરી ૬૧ છે દીગચળ અચળ અચમે
લ, ચપળાથી ચમકે બનમે; એ મોહની ત્રીઆકી આંખજ્યું, ચોદા
રતન ઝળકે નેનમે.

હે રાજા કે જેની આંખની ઉપમા કેવી કે જેવા મોટા વનને વિશે
અપળ કહેતાં વિજળીનો જાળકારો થઇ રહે છે તેમ તેની આંખ અપ-
ઠરા મારે છે એવી ડ્રાઇ કેદાણે નથી એવી જ્યાં એલે ઉપમા કહી
એટલે સદેવંતને મોદ થયો કે તું મને તેનું નામ કામ બતાવ ને તે
જ્યાં રહે છે તે સાંભળી એલો બોલ્યો કે—

દોહરો—જ્યા નાળીયેરીના જાડવા, ને સાંભી સરૈવાની ઝા-
ળ, અત્તર કસ્તુરી મેકે ઘણી ને રાજા એરે સાવળીગાની પોળ.

ચોપાઈ—એરે સાવળીગાની પોળ, સામા જાઓ શેરીએ; બારી-
એ મરખારે ચાર મુઠી રલાછે મેડીએ ૪૭ બાદલમોહોલ રંગ મહોલ,

ખડક મહોલ જુકી રહ્યા; તેમાં સાવળીગારે નાર ગારાં મને મોહી ગયાં
જ્યાં આવી નીશાની સાંભળી એટલે સદેવંત પાતે ધસ્યો ધસ્યો
લાલાખારોટની પોખમાં આવી જુલે છે તો એકથી એક ધણી ઉઘી
હવેલીઆ દીકીને વિચારમાં પડ્યો કે આમાં સાવળીગાની હવેલી કંઈ
હશે એવો વિચાર પોતે પોખવચે ઉભો રહી કરે છે એટલામાં રાજ
સભામાંથી જાલાખારોટ ઘેર આવ્યા સદેવંત કુંવરને શેરી વચે ઉભા
રહેલા જોના પછી સદેવંતને બોલાવી કહે છે

દાહુરો—શેરી વચે સદેવંત આવીઆને વળી ઉભા રહ્યારે
મહારાજ; સાચુ બોલોને કુંવર સજદાશુરે તમે આવાછોડોનેરે કાજ
હે સદેવંત કુંવર તમે અહિયાં શેરી વચે દોને સાર આવી
ઉભા છો ત્યારે સદેવંત લાલા ખારોટને કહે છે.

દાહુરો—લીલારે ખારોટ મારે મનરેવસ્યાને, વાલીતમથી વાહાલરે
નહિ કોય, તમારી શેરીમાં એક નારી રહેને, તેનો મેળાવો કરી દોનેમે.

ચોપાઈ—મેળાવો કરીદોને મોય, આલું કડાં દીને ચોકડાં; જુટાવી
દડિ ધનમાલ, રૂપીઆ આલુ રોકડાં ૭૮ આલુ પાલખીઓ ને સુખપાલ,
આલુરે હાથી ધોડાલા અરધુ આલુ રાજ પાટ, આલુ રથ જોડા. ૭૯
સદેવંતે કહ્યું કે હે ખારોટ હુ તમને કહેા તે આલું પછી મને
એ નારીનો મેળાવ કરાવો ખારોટ કહે, ભાઈ એ નારી કંઈ એવું
કાંઈ નામ દામ હશે કે આઘેભારેજ નારીજ. એવી નારીઓ તો મારી
પોખમાં સો છે તુ—નામ દામ કહે તો વળી ખાતાવુ. તારે સદેવંત
કહેકે પદમશાની દીકરી શાવળીગાને તેનો મેળાવ પરી આપોહુતમને
કહેશેા તે આપીશ તે સાંભળી ખારોટ કહે છે.

દાહુરો—એતો દામ નથી હરામનાને, આ રાજ્ય લોભે લીઆ ન
હી જય, ઘેર ઘેર નાશ માત પીતારે, રાજ સુખથી તે કેમ કહેવાય
ખારોટ કહે રાજ એ દામ લોભથી નહિ લલચાય, એને ઘેર
કાંઈ કમી નથી, કે તમારી સાથે પછંસાસાર પ્રિત કરે ને મારાથીઅને
મોઢે જઈને કેમ કહેવાય. મારા મહેલામાં તો બધે મારે માત પીતા
જેવું છે, ને એને હુ કહુ તો એના બાપને જઈ કહે તો મારીજ

જત જતી રહે માટે મારાથી તેને કહેવાય નહિ તે સાંભળી સંદેવત
કહે છે કે હે બારોટ તમે જો મને ન મેળવોતો તમારૂં વચન બય,
ને મારેતો એના પછડી જીવ કહાડવો પણ એનો મેળાપ કરવો
બારોટ કહે એવું તારે શુ કામ છે, એના પછડી જીવ કહાડેછે, તારે
સંદેવત કહે છે. હે બારોટ મને બાવાએ કહું કે મેં નવખડ સાતઢીપ
જેયા પણ એમિ નારિ કાંઈ કેદાણે દીડી નથી, ને કાંતે પણ સાંભ-
ળી નથી. ને ઈંદ્રના સરખી એવિ અપહરા નહિ હોય એવું એનું
કામ છે. તે સાંભળી મને એના ઉપર મોહ થયો છે મારે એ સ્ત્રી
જેવી છે. તારે બારોટ કહે એનો મેળાપ થવો હમા દોહલો છે, સં-
દેવંત કહે જો તમે મેળાપ નહિ કરાવો તો પછી બીજાથી થવાનો
નથી ને મારે પણ પ્રાણ મુક્યા વીના છુટકો નથી તારે લાલ બારોટ
કહું કે ભાઈ હમણા તુ ઘેર જા ને સાંજના ચાર વાગતાં તુ પાછો અહી
આવજે એટલે એ નિશાળેથી આવતી હશે. તે તને અગાથી માંથી
બતાવીશ. હમણાં તો એ નિશાળે ગઈ હશે એમ કહી બારોટ પોતાને
ઘેર ગયા ને સંદેવત કુંવર પોતાને ગેર ગયો. હવે ઘરમાં સંદેવ-
તને કાંઈ સુઝતું નથી ને સાવળીગાની મનમાં કંપના લાગેલી
તેથી કાંઈ એન પડતું નથી. ૧ મનમાં વિચાર કરે છે કે ક્યારે ચાર
વાગે ને તેને જઈ મળું એમ વિચાર કરતાત્રણ ને ચારવાગવા આવ્યા
એટલે સંદેવત કુંવર પોતે શણાર પહેરીને જવાની તક આપી કરે છે;
દોહરો.—હીરા માણેકે મુગટ જડયાને, વળિ કુંડલ બટકે કાન,
મણી મોતીયુની માલા પેહેરિ, તે ઝલકે છે સુરજ સમાન ૩૧ કલંગી
તોરા રરક્ષેને, જરકશિ જોને સાર શામ દોસાલા ઓઢીયાને માંહે
ચલકે તાર. ૮૨ સોલે કસિર કમરૂં બાંધીકેને વળી ભરગછીનો
શુરવાત થીર તીરકસ કાઠામવડિને વલી શીરાન તકવાર. ૮૩
મોપાઇ—શીરાઈની તકવાર, બાલા જોને જળહજે, એવા
સાજ સાજુગાર, રાજ મહોલમાંથી નિસરે; ૮૪

આવી તરેહના શણગાર સજી પોતે મહા તેજસ્વી કામરૂપ જેવો
બની ઘોડેસ્વાર થઈ લાલાખારોટને ઘેર ગાથ્યા લાલખારોટ પોતે સુતા
છે, તેથી પોતાનો ઘોડો થાંભલે બાંધી પોતે લાલા ખારોટના પલંગ
આગળ જઈ તેમને જગાડ્યા ને કહે ખારોટ ચાર વાગવાની વખત
થઈ હવે મને એ સ્ત્રી દેખાડો ખારોટ અશીશી હતા તેથી અમલ
પાણી હતરી ગયેલાં એટલે મીઠાજ દેકાણે નહિ હોવાથી કુંવરને કહે
છે કે હે કુંવર તમે તો માસ માથાના મુકટછો પણ જો બીજાને કોઈ
હોત ને મને આવી રીતે કાચી ઉઘમાંથી જગાડ્યો હોત તો હું એને
મારી નાંખ્યા વગર મુકત નહિ પણ શું કર તમે છો. હવે મને કસુખો
પીવા દો ને પછી હું તમને હુશિઆર થઈ બતાવું. પછી ખારોટ
કસુખો પીને હોડો ભરી બેઠો એટલે કુંવર કહે કે ખારોટ મને બતા
વો. ત્યારે ખારોટ કહે હજુ ચાર વાગ્યા નથી કુંવર કહે હે ખારોટ
મને બસાએ કહ્યું તે ખરી વાત છે કે ખોટી એવું એવું રૂપ છે કે
નહિ ત્યારે ખારોટ સદેવંતને કહે છે કે તને એના રૂપની બબર છે
જો હું તને વરણવી બતાવું એમ કહી સદેવંતને કહે છે.

કવિત ચાલ લાવણી.

ચીત્ર રૂપ ચીતવનમાં છાજે, ચંપ વરણ ચીત વન ભારી પુરખ
પુન્ય કીએ જેને કોટીક સોપાવે એસી નારી સુડા ચંચસી નાક બ-
નીહે દાંત બને દાદમ કળી જુગ ઝંખા અતી તન કોમળ ચરન બને
જેસી વન કદળી, નાજુક પુતળી કમલ છમેલી દશ અંગુળી આ
મુગશળી અંદ્રબદન મૃતૌચન જેસી અજબ બની રંભા પુતળી એ
સી અદા મે સખ જગ મોહયો સુન સુદરપર બલીહારી પુરખ પુ-
ન્ય કીજયેજીતે કોટીક, સોં પાવે એસી નારી. ૮૫

ખારોટ કહે કે હે રાજા જેણે પુરવ જન્મ કરોડો પુન્ય કર્યા
હોય તોજ એ નારી મળે નહિ તો મલનાર નહિ એવું જેવું બદન
કે તું સાંભળ, જેવું નાક સુડા કહેતાં પોપટની ચાંચના જેવું છે ને
દાડમની ફલીઓ જેવા જેની ઝાઝા કહેતાં સાયળ દેખત થાંભ

જેવી છે તે પગ મહા કોમળ વનની કંઠથી જેવા છે આંગળીઓ તો જાણે મગની ફેલીઓ ને નેણમાં તો મરવે જગ મોહી રહ્યું છે એ વી સ્ત્રી કાંઈ પુરવે જન્મના સરકાર વિના મળે નહિ એવું સાંભળી સદેવંત કુવર મહા મોહીત થઈ ગયો ન કહે છે ખારોટ વળિ એનું બીજું લક્ષણ બતાવે ત્યારે ખારોટ કહે છે.

કવીત—મુખ બન્યો મેહેતાખ સરીખો દાંત જડે સખ સોનેરી પુરન પાનસો પેટ કહીજે છાતી બની કાચી ફેરી કંઠે કોહીયલા કોયલ જેસો મદનકપને તુજ ઘેરી ચાલચાલે ગજરાજ સરીખી, સો કોમ આશક કરતે ફેરી છુટે પસીના ભમર ખાસલે લખે લાવ નાગન કલી પુરખ પુન્ય કીયેજી કોફીક સોપાવે એસી નારી.

હે રાજા જો વળિ એનું રૂપ કે જેનું મોહેતો મેહેતાખ કહેતાં રાતની વખતે બપોરીક છુટે છે તેના જેવિ શોભા આપે છે ને દાંત તે તા સોનાની રેખા જડી છે અને તેની ડાકતો કોહીકબા એટલે મોરના જેવિ છે અને તેનો સ્વાલતો જાણે કોયલના જેવો છે ચાલતો ગજરાજ કહેતાં હાથી જેવિ છે લાંબા વાળતો કાલા નાગણીના જેવા છે અને તેના શરીરનો પરસેવો છુટે છે તેની ખાસ લેવાને ભમરા તેની પાછલ આતુર છે અને રાજા તારા જેવા સો આશક ફેરા ખાય છે માટે જો તારા નશીબસમાં હોય તો તને મળે નહિતો મલ્લવી કહણ છે સદેવંત કહે કે હે ખારોટ એવું એનું રૂપ છે ખારોટ કહે એ તો થું વળી જો તને કહું એમ કહી કહે છે.

કવીત—મીઠી જીખાંસે જગા ભરમાઈ નેનમે મહીની મારે લટકે બ તાકેલુટીકીએ જયુ ચમકે રહે ગગને નારે જીસ આસક પર નજર દો ડાવે, તે ઘડી પત્રકમે ઘરમારે ઉસ મારસે કોઈ બચા નહિ લપટ રહે જગ સસારે હસ મોરકી કપોત કહીએ જયુ કોકલસે કીલકા રી પુરખ પુન્ય કીયે જીને કોફીક સો પાવે એસી નારી.

હે રાજા જેની મીઠી જીભે કરી આખા દુનિયા મોહી ગઈ છે અને તેની આખમાં તો જાણે બધી વશીકરણુ વિદ્યા ભરેલી છે, અને

જેના ઉપર નજર કરે તેને પાડીએ છે, તેની સીસાટી કાપવા
જેથી છે હે રાજા પુરવ બવના સરકાર વિના એ સ્ત્રી મળે નહી.
તેમ તેમ રાજા મહા ગાંડોને ઘેલો ઘણ બાપ છે અંતે બારોટને કહે
છે બારોટ વળી એનું વરણન કરો બારોટ કહેછે.

કવિત—સોળ સીણુગાર બતરીસ અબંદાર ચોરાસી આસ-
ન નજો બતીસ કળા લક્ષણમે પુરી ચીત પદમગીકી નીશાને કાવજ-
ન જોગ જુમતમે કીતો સમજોગો કાઠી ધાસાને; રાગ કીરપા હરી
ધજા હરીબીન, મીલેન એસી દીલગને; શામ પ્રેમગીર કહે સભા-
મે સુન સુદરપર બહીહારી; પુરુષ પુન્ય કીયે જીને કાટીક સો પા-
વે એસી નારી ૮૮

હે રાજા હરીની ધિયા વીના કે હરી વીના બીજા કાઠને મળ
વી કઠણ છે માટે તારા નસીયમાં હેલતો મળે એવું રૂપ સાંબળતાં
સદેવંત રાજા સુરજા ખાઈ પડ્યો બારોટ આસના વાસના કરી બે
ઠો કર્યો ને કહે છે કે હે રાજા અત્યારથી તમે આગ ભોંયમાં પડો
છો તો નજરે જોશો તારે તો શુ થશે રાજા કહે હુ એને વેનમશ તારે
મારો જીવ ઠેકાણે આવશે માટે બારોટ મને બતાવો એવામાં ચાર બા-
ગવા આયા એટલે બારોટ કહે ચાલો આપણે અગાશી ઉપર જઈએ
એમ કહી બારોટ અને રાજા અગાશી ઉપર ચડ્યો ને શાવળીંગાને
આવતી જુવે છે તો શાવળીંગા નીશાળમાંથી ચાર વાગ્યા એટલે પો
તાની સોળસે સાહેલીઓ લેઈ પોતે હસતી ચાલ ચાલતી આવે
છે અને તેનું મુખારવીંદ સુરવના જેવું પ્રકાશ મારી રહ્યું છે તેવી તં
ને આવતી જોઈ બારોટ સદેવ તને કહેછે

ઢાહરો - શાવળીંગા ચાલી નીશાળથીને, વળી ધર બહાર આ
વંત મજરો કરેરે લાલો કવીરે એતો ગુણુ રાગરે ગાવંત ૮૯

સોહલો—ગુણુ રાગે લીલો ગાવંત, સમજલો મનમે રાજન;
બારોટ કહે હે કુંવર તમે ઉતાવળા જઈમાંથી શેરીએ ઉભા રહો.
ત્યાં તમને તે મળશે સદેવંતે વેગજેથી આવતી જોઈ હતી એટલે
મનમાં બહો મોહીત થઈ રધવાયો રધવાયો; ઘોડે બેસી ગાંધી શેરીએગયો

ચોપાઈ-હેંટ થકી કામન. લાગ્યા તેનમે મુજરા; ચલે હંસ ગત
ચાલ, ગલે પુલનકો ગજરા. શાવળીંગા રૂપ સ્વરૂપ, ધર દીશાઓ ચા-
લીઆં; જેમ માનસરોવર માંહય, હંસ ગત હા પાયાં. ૯૨

એવી રીતે તેને આવતી બેઠ રસ્તો રોકી વચે ઉભોછે એટલામાં
શાવળીંગા સોળસે સાહેલીઓ સાથે ચાલી આવી છે, અને જે જે
સાહેલીઓનાં રસ્તામાં ધર આવેછે, તે ધેર જઈ નવડેરીએ ગરબા
ગાવાને જવા સાર, અણુશોભીતા શણગાર કહાડી શોભીતા પહેરવા
જાયછે એમ કરતાં શાવળીંગા પોતે એકલી ને રહી ધરબણી માલી
આવેછે. એટલામાં સદેવંતનો ઘોડો રસ્તાનાં ઉભેલો બેઠ અચકાઈને
વિચાર કરવા લાગીકે રાગ્ગનો કુંવર ઉભાછે તેથી સામા જવું નહિ;
કારણ કે એ મહા તોફાની છે તેથી મને કાંઈ કહેશે, માટે કાંઈ આ-
ડો રસ્તો કહાડી તેને ચુકાવી ધેર ચાલી જાઉં, એમ ધારી પોતે એક
ગાંધી ઉપર ડુહો કહ્યો.

ઘોડો—ગાંધી કસ્તુરી બેઠને આપજે, ને વળી ખોરી નહીરે
ખવાય. કાંક માણસ આડુ ઉભુ રહયું, તેનો આડુતે કેમ ઉતરાય.

એવું સાંભળી સદેવંતના મનમાં એવું આવ્યુંકે ગાંધીને ધેરથી
કસ્તુરી લેઈને આવે પણ શાવળીંગાની કહેવાની મતલબ એવી હતી
કે રાગ્ગ તુ કસ્તુરી ખોળવા આવ્યોધ્રુ તે તને રસ્તામાં નહી મળેએતો
કોઈ એકાંત ઠેકાણે મળે એમ કહી આડે રસ્તે થઈ પોતાના મેહેલ
ભણી ચાલી નીકળી ધેર જઈસોળે શણગાર ધારણ કરી વાજો વાજો
મોતો ખરેખી મહા મુશ્કવાન વસ્ત્ર પહેરી રંભાની મારક બની ઠણી
નવડેરીએ ગરબા ગાવાને ગઈ. સદેવંત ગાંધી શેરીમાં ઉભો છે કે
કસ્તુરી લેઈ આવેછે. લાલાખારોટ અગાશીમા ઉભા ઉભા જુલે છે.
કે રાગ્ગ મુરખ જેવા છે તે તો એને છેતરીને નવ ડેરીએ ગય, અને
રાગ્ગ તેની વાટ બેઠ ત્યાં ઉભો છે તેને પાછો ખોલાવું એમ કહી
મારોટ અગાશીમાં રહી રાગ્ગને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત ઘોડીસે ખેલાવ, આવ મારી શેરીએ; સો-

જસે સાહેલીનો સરદાર તે તો રમે નવ ડેરીએ. ૯૪

હે રાજા ત્યાં તું શું ઉભો રહ્યો છે પાછો આવ એતો નવ ડેરીએ ગઈ ત્યાં રાજા બારોટના ઘર આગળ આવ્યો અને સાવળીંગા નવડેરીએ ગઈ એવી વાત સાંભળી ઘોડો છુટો મુકી ધસ્યો ધસ્યો નવડેરીએ ગઈ ઉભો અને જીવે છે તો એક એકથી રૂપે ચઢીઆતી સોલસે સાહેલીંગા દીકરી તેમાં સાવળીંગા કેમ તે ઝાળખાતી નથી તેથી પાછો નિરાશ થઈ બારોટ પાસે આવી કહે શુ.

ચોપાઈ—જેને સોલસે સાહેલીંગાના સાથ બારોટ કેમ જાણીએ કેમ સાવળીંગા નાર અમને ઝાળખાવીએ. ૯૫

હે બારોટ સોલસે સાહેલીંગા ત્યાં તો એક રૂપ થઈ રહી છે તે માં સાવળીંગા કેમ તે મને ઝાળખાવો ત્યારે બારોટ કહે છે, કે હે રાજા તારા જેવો મુરખ કાણુ કે પુછ્યા ગાછ્યા વગર ઘોડો છુટો મુકી નાહો તે મારા ઘોડાની સાથે લડ્યો ને દોરણ તોડી નાંખ્યાં. આવો તું બાધામુકવા જેવો કેમ થઈ ગયો છે ને તે તારી કિમત કરશે કે રાજા મુરખ જેવો છે માટે જરા શાણપત આણીને તેની પાસે જ સદેવંત કહે ભાઈ એનું રૂપ જેમ ગાંડો થઈ ગયો છું તેથી મને કાંઈ સુખતું નથી બારોટ કહે તું તારો ઘોડો બાંધી ધીરજ રાખીને જો હું તને ઝાંધાણી બતાવું છું તે સાંભળ.

દોહરો—ધુવરીઆરો જેછે ગેરજો ને વળી સાળુડે કસબા કાર કહે એક લીલામણી જળકેને, એને હાથમાં ટકેને જોતે મોર.

ચોપાઈ—હાથમાં ટકેને જોતે મોર હાથે જેમ હાથની સાવળીંગા સમતોલ ન આવે દુઝ સાથેની ૯૭ સકીની આંખે આંખે નને મેશ એની આંખ વણુ શરમે ભરી, સકીને મોલિતા શણુગાર, એને એક દીલડી. ૯૮

હે સદેવંત એની આંખતો વણુશરમે આંખએલી છે ને બીજીએ ને આંખન આંખવુ પડે છે ને કપાળે દીલડી ચોડેલી છે તે બીજીએ ના સોલ શણુગારની બરોબર છે એવુ એવુ રૂપ છે તે ઝાંધાણી લેખ સદેવંત ધસ્યો ધસ્યો નવડેરીએ જઈ ત્યાં સોલસે સાહેલીંગા ગાતી

હતી તેની વચે જઈને ઉભો એટલે સધળી સાહેલીઓ સરમાઈ આધુ ઝોઢી ઝોકી થઈ ગઈ, અને સાવળિંગા ગાતી હતી તે પોતે આધુ ઝોઢી તેના સનમુખ આવી ઉભી રહી અને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત કુંવર સુબળ, ઉભા કેમ શેરીએ હું નકલંકી નાર, તેણે કમ ફેરીએ ૯૯ દેખશે દુરીજન લોક વિચારે કોઈ વા તમાં, આપણુ સરખાં સરખાં હોમ જવો સહ સહના સાથમાં.

હે રાજ તમે તમારા સાથમાં જાઓ ને હું મારા સાથમાં જાઉં થઈ આપણને દેખશે તો વાત કરશે માટે હું નકલંકી નાર છું તે થી તમારે આવું કરવું ના થટે આ કાંઈ એકાંત જગો નથી ને પ્રીત તે કાંઈ ઉઘાડી થતી હશે માટે તમે જાઓ આવાં મીઠાશનાં વચન સાંભળિ સદેવંત મહા મોહીત થઈ ગયો ને સાવળિંગાને કહે છે.

ચોપાઈ—નગર હા મુઝતાન, ના દેખી એસી દામની ગલે ગલે મોતીઅનકો દાર અધુકે છે દામની ૧૦૧ અત્તર ભીના છે કેશ અંખીયાં દો લાલહે, જો ધર એસી નાર ન્યાલ હે ૧૦૨

હે સાવળિંગા તારા જેવી રૂપવંતી સ્ત્રી જેને મળિ હશે તે પુરુષ ન્યાકાત્ર છે અને તેને ધન્ય છે સાવળિંગા સદેવંતના વચન સાંભળિ અને તેનું રૂપ જોઈ ઘણી મોહિત થઈ ગઈ છે અને સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—કમરે કટારી રાજ વાંકરોને તને સોઇએ શીરોઈ તજવાર જો ધર એસા શાજનાને વળિ ધને ધન એ નારીનો અવતાર હે રાજ તારા જેવો જે સ્ત્રીને પુરુષ મલ્યો હશે અને તને જે નારી મળિ હશે તેને ધન્ય છે જ્યાં અરસપરસ મીઠાશનાં વચન સાંભળિ સદેવંત મહા મોહિત થઈ ગયો છે ને એકદમ સાવળિંગા ના છેડો ઝાઢીને ઉભો રહી કહે છે કે મને તુ તારું મોહું દેખાડ, ત્યારે સાવળિંગા સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત છેડો મારો મેલ પાલવ રૂડા શટશે; સુકીને રેખશુ અમે ગાળ લાખેલો રાજ લાજશે. ૧૦૪

હે રાજ તમે મારો છેડો મેલો કેમકે અમે સ્ત્રી જાત તમને ગાળ રેખશુ તો તમારી ખંતી આખરે કોઢીની ઘસ તે સાંભળિ સદે-

વંતે પાવણ પકડી કાંડુ ઝાલ્યું ને મનમાં કહ્યું કે આ કાંઈ શત-
વાનું છે સાવળિંગા કાંડું ઝાલેલું જોઈ કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત કાંડુ માર મેલ, સુડો મારો નંદશે મળશે
મહાજન કરા લોક ધોકણે કડો બાગશે. ૧૦૫

હે સદેવંત મારી નાતના લોક દેખશે તો તને મને જાનેને
મારશે માટે માર કાંડું મુક તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—સુણ સાવળીંગા સદેવંત કહે ને, મેલુને મનનીરે લાજ
શીશ પડે ને માર થક લડેને જોરી તોએ ના મેલુ તેને જાજ.

હે સ્ત્રી માર શીશ હેડુ પડે તોએ તને મુકવાનો નથી માટે
તારો ધુધટ દુર કરી તપાર મોંને દેખાડ.

દોહરો—ધુધટ મુખસે દુર કરીને તને ધુધટ નહિરે સોહાય
કીયારે કુળની છે જોરીઆં તે, વળી વદન છુપા ધર જાય. ૧૦૭

હે રાણી માનથી મોં છુપાવી શીદ જાય છે સાવળીંગા મોંતો
દેખાડે પણ જાવાના જેવું થાય તો પછી તેની શી વલે થાય તેથી
મોં દેખાડતી નથી તેથી રાજને સમજાવીને કહે છે.

દોહરો—આરે ધુધટમાં કપટ ધણાંને, રાજ ધુધટ ખોલ્યો નવ
જાય જો મોં ખોલું રાજ ધુધટોતો વળી મરેકે માંદોરે થાય ૧૦૮

હે સદેવંત જો તને માર મો અતાવું તો મરે કાંતો માંદો
થાય ત્યારે સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—મેંને ખાયા કેમિઆ વહનાગ ધંતુરેસે ક્યુ મર મેમ
રમાડે કાલી નાગ બીહુડેસે ક્યું ડરે ૧૦૯

હે સ્ત્રી મે કેવગિઆ વહનાગ ખાધો છે તે ધંતુરથી શુ હું
ડરીશ; માટે મને તાર મોં દેખાડ તે સાંભળિ સાવળિંગા બોલી.

ચોપાઈ—ધુધટડે કાવો નાગ કે, વિજી ડંખ મારશે, વાસશે
નેજાં કરારે બાણ, તમને કાણ ઉગારે ૧૧૦

હે સદેવંત ધુધટો જોતાં નાગ છે તે બચક બરશે ને જ્યાં
નેજાના બાણ વાગ્યા ત્યાં કાઈ ઉતારનાર નથી માટે તમે માર

મેં જોવું મુઝી દો તે સાંભળિ સદેવંત કુંવર કહે છે.

દોહરો—સાપના કાટયા સહ મરેને વળી વીધુડે તનમન હોય
નારીના મારયા નર મરે તો, તારા કુળમાં ન જીવે ખીજું કોઇ.

હે સ્ત્રી તું કહેછે કે મારી આંખો જોઈને મરી જશો તો તારા
કુળમાં કોઇ જીવે નહિ કેમકે તારી આંખો રોજ જોતા હશે માટે હું
સ્ત્રી હવે રક્તક કરવી મુઝી તારું સુંદર મુખારવીદ મને જરા બતાવ
કે જેથી મારા તપી ગએલા આત્માને હું થઈ પાડુ એમ કહી કહેછે.

દોહરો—મુખથી પાલવ દુર કરોને ગોરી મુખ મુજનેરે બતાવ;
રાગને તો જરા સ્નેહ લાગ્યો ને ગોરી નેણેરે નેણ મીલાવ.

હે સ્ત્રી મને સ્નેહ થયોછે માટે મારા નેણાની સાથે તારા નેણ
મીલાવ પછી સાવળીંગા સદેવંતને ઘણા આગ્રહ અને ઘણા (મદન)
કામનો આતુર થયેલો જોઈ વિચાર્યું કે મેં જોયા વિના મુકનાર
તો નથી માટે તેને સમસ્યા કહી સમજાવે એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—દશે આંગળીએ વેઠ અંગુડે જાણે આરશી કયા
જાને દુરીજન લોક દોનુડી પારશી ૧૧૩ નિશાળે આવજો રાજ ચિત
મન રહે ધરો ત્યાં મલશે એકાંત વાલેશરી વાતો કરો. ૧૧૪

હે રાજા હું નિશાળે જાઉં છું ત્યાં બણવા આવજો એટલે આપણે
ત્યાં એકાંતે વાતો કરીશું સદેવંત કહે હું તો બણી ગણી નિશાળેથી ઉડ્યો
છું તે હવે ફરીને કેમ અવાય અને હવે મારા પીતા મને રાજ્યાભીશેદ
કરી ગાદીએ બેમાડનારાં છે સાવળીંગાએ કહ્યું કે ગમેતેમ કરીને આવજો
ત્યારે સદેવંત કહે એ તો ખરું હાથ મને તારું મુખારવીદ બતાવ નહીતો
મને અત્રપાણી ભાવનાર નથી અને હું તારા પછાડી જુરી જુરી
ને મરીશ તેવું સાંભળી સાવળીંગા કહે છે કે મહારાજ એમ હોય
જો હવે તમને મેં બતાવું એમ કહી સદેવંતને કહે છે.

સોહલો—ચાર ડગલાં મને કેડેદિએ પછીથી નેણાનો રસ લીએ
ત્યારે વગેવશ્યો મુજને આપ ને ઘણ રહે જો મોરડાને માપ ૧૧૫

હે રાજા મને ચાર ડગલાં આપી જવાદો પછી તમને માં: ખત લાવુ પણ તમે મને જાણેતા ન કરશો એમ કહી સદેવંતથી ચાર ડગલાં આપી જઈ મુખ ઉપરથી પાલવનો છેડો ખસેડ્યા ને જ્યાં રાજા સામુ જુવેછે એટલે જેમ આકાશમાંથી ઝળહળ કરતી વીજળી નીકળે અને એકાએક કોંઈના નેવામાં આવે અને અંજાઈ જાય તેવીજ રીતે રાજાઅંજાઈ મુરછા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો અને સાવળીગા દશ ડગલાં ગઈ એટલે રાજા આંખ ઉઘાડી ને જુવે છે તો શાવળીગા જતી દીઠી એટલે મનમાં ગણો: જુરવા લાગ્યો ને કહ્યું કે હવે મને એ ક્યાં મળશે ને એનો મેલાપ ક્યાં થશે, જો નિશાળે ખેસવાનું મારા આપને કહ્યુંતો હમણાં તો તેમણે મને બણા ખીને નિશાળેથી ઉઠાડ્યો ને ગાદીએ ખેસારવાની નઈઆરી કરીછે તે હવે પાછો નિશાળે કેમ મુકે એવી સોજનામાં સદેવંત કુવર ગાંડા જેવો થઈ ગયોછે અને મુખથી શાવળીગા શાવળીગા કહેતો જાયછે.

સોહલો.—શેરીએ શેરીએ સાદજ કરે લીલતો શીદાનુ રાજાનુ શરે વેણ કામણુ કરી ગઈ વેર કે નિશાળે મરવું મારે ખાખને ઝેર રાજા પોતે વિચાર કરતાં કરતાં રસ્તે ચાલ્યા જાયછે એટલે બીજે દીવસે પોતાનો ધાંચળે મેહેતાની હજામત કરવા જાય છે મહ્યો ત્યારે રાજાએ ધાંચળને પુછ્યું અહ્યા વાલીઆતું મયાં જાયછે ત્યારે વાલીએ કહ્યું કે હું ધેરની હજામત કરવા નીશાળે જાઉં છું: સદેવંત કુવર નિશાળની વાત સાંભળી ખુશી થયા અને વાલીઆને કહ્યું કે ખાખ તું હજામત કરતા પહેલા નિશાળમાં જઈ શાવળીગાની ખખર મને કહેકે તે શુ કરેછે એમકહીને ધેર ચાલતા થયા ધેર આવ્યા એટલે પોતાની રાણી પાટમદે બે દીવસથી રાજા ધેર નહિ આવ્યા તેથી ઉદાસ થઈ નિંદ્રાઆહાર તજી બેઠેલી છે' એવામાં: સદેવંતને આવતા જોયા અને ઘરમાં આવ્યા એટલે કહે છે.

આપાઈ.—વેરીજાગ્યાવિદેશ, સજ્જન જાગ્યા શહેરમાં: રાજાજી તમારો જીવ શરેછે આજ શહેરમાં. ૧૧૭ મુખ શુ મીઠા ખોલ; કેમ નથી ખોલતા; શાને કળે મારા સ્વામ, કરોછો અમે ડોલતા

હે રાજાજી તમારો છવ ઉદાશ કેમ છે, અને તમે શાકારણથી ડાહ્યાં શરોજો પણ રાજા ડાંધ ઉત્તર આપતા નથી, અને એક કોરે ચૂપ રહી બેસી રહ્યા છે હવે પેલો વાલીજો ધાંવળે મહેતાની નીશાળમાં ગયો ને ત્યાં મહેતા બેઠી ગયા છે ને એક કોરે નીશાળીઆ ભણે છે, ને એક કોરે છોકરીજો પડે રહી ભણે છે, તેથી શાવળીગા જોવામાં આવતી નથી તાજોટા પાટી નિશાળમાં વાલીજો ગાવા મંડી ગયો, સદેવંત નામ મારા વાલાજીરે, તેનું છે ટાંગ મારા વાલાજીરે, એવી રીતે કદતો જાય ને ગાતો જાય શાવળીગાએ સાંભળ્યું એટલે વાલીઆને પાસે જોલાવી પડદામાં રહી કહ્યું કે અણા વાલીઆ સદેવંતની શી અળર છે ત્યારે વાલીજો બોલ્યો કે બાઈ તમારી ચિંતામાં મરે છે, ને ઘેલો ઘેલો ફરે છે. હુતો ગોરની હજામત કરવા દાર આવ્યો પણ ગોર હવે છે માટે પાછો જાઉં છું શાવળીગા કહે ત્યારે તું જરા મારા નખ લેતોજા એમ કહી પડદામાંથી પોતાના એ હાથ બહાર કાઢે છે એટલામાં તો વાલીઆને અંધારા આવ્યાં ને ચકરી ખાઈ લોંગ ઉપર પડ્યો ને સુદી આવી એટલે ઉઠીત શાવળીગાની આંગળીઓના નખ ઉતારી લીધા અને હાથેલીમાં નખ લેઈ રાજા પાસે આવ્યો, તે વખત પાટમંદે રાજા બેઠો એમાં હતાં ત્યાં વાલીજો આવ્યો એટલે પાટમંદે પડદામાં ગયાં, પછી વાલીજો રાજા પાસે આવીને બેઠા તેને સદેવંત પુછે છે.

સોહલો—એટલામાં આવ્યો વાલીજોને, કુંવર પુછે છે તેને વાત; સુતાએ સુખ નથી બેઠાં નથી સુખ, વાલીજો દેખાડ્યા જુવોનેરે નખ. વાલીઆએ હાથેલી ઉઘાડીને ગળને નખ દેખાડ્યા એટલે રાજા મોહીત થઈ વાલીઆને કહે છે કે આ હીરાકણીજો ક્યાંથી લાવ્યો અને તે એની કીમત શી આપી; એવી રાજાએ નખને બદલે હિરાકણીજો કહી હવે રાણી પાટમંદે પડદામાં બેઠાં બેઠાં બધી વાત સાંભળે છે. રાજાએ પણ નખને હીરાકણીજો કહી એટલે વાલીજો બોલ્યો મહારાજ આ હીરાકણીજો નથી એતો શાવળીગાના નખ છે.

રાજા કહે એના આવા રૂપ નખ ? તો હવે એ મને મળેતોજ અત્ર પાણી લેવું નહીતો મારે તેની પાછળ પ્રાણુ ત્યાગ કરવો. વાલીઆ તું એના નખ લાવ્યો ત્યારે એનું રૂપ કેવું છે એમ પુછેછે.

ચાપાઇ—જેવી દીડી હોય નાર, તેવી કહી જતાવળે; કડને કપટ કાંઈ; હાથે નવ રાખજો. ૧૨૦

તે સાંભળી વાલીઆ રાજાને કહે છે.

ચોહસો—જેં એવી નથી દીડી નારી, અને હુતો દર નગર સા-
રી; તમને કહુટું રાજી વાણુ, વણુ જોએ વાગે મોડ બાણુ; ૧૨૧

હોહરો—કર જાણીને નખ ધાપવારે, મારૂ હાથું તે નવ રહુંદોર;
બળે અધુકે રાજ વીજળીને, જેમ મદ્ર ઘટામાં ધનધોર. ૧૨૨

ચાપાઇ—મદ્ર ઘટામાં નવધોર, અધુકે જેમ વીજળી; એક દીડી
અલખેલ, એરે આતિ ઉજળી. ૨૨૩ નીસાણે દીડી જોને નાર, એવી
નથી તારા રાજ્યમાં; ગદીએક મેડોતારે પાસ, મેંતો દીડીતી લાજમાં.

રાજા હુતો એક ઘડી તેની પાસે બેઠો હતો, પણ મેં એનેતો
પડવામાં દીડી હતી. પણ એનાં નખ લેતાં હાથ જોયા એટલે હુતો
ભોંયમાં ગોથુ ખાઈ ગયો તે બે ઘડીએ શુધી આવી. એવું સાંભળી
સદેવંત કુવર ચિત્તઅમ અધને ઘોડાની ઘોડાગમાં સાથ્યા (કહેવતછેકે
રાજાનો કુવર રીસાય ત્યારે ઘોડાની ઘોડાગમાં જમ સુવે ત્યારે તેની
રીસ ભાગે) રાજા ઘોડાની ઘોડાગમાં ગયા એટલે રાણી પાટમદે
વાલીઆની પાસે આવી પુછેછે, હે વાલીઆ હુ રાજાને ક્યારેની બોલા-
વતી હતી પણ મારી સાથે બોલતા નહોતા અને તુ આવ્યો એટલે
તારી સાથે હશી ખુશીને વાતે વળગ્યા તેનું કારણ શું ? વાલીઆ
કહે બાઇ સાહેબ માફ નાગ ન દોતો હુ તમને કહુ પેલી વણીએણુ
આપણા રાજાએ રાખી છે એ સાંભળી રાણીને પોતાના મનમાં ધ-
ણા કરોષ ચડ્યો; તે પોતાના મનમાં નહી કર્યું કે રાજા બે દીવસથી
બેર નહોતા આવ્યા તે એનાજ વારતે મારે અહીયાં રહી શું કરવું
છે હવે મારે પીયર જમણ એમ ધારી તે પણ રીસાયાં. હવે જમ-
વાની વખત થઇ એટલે રાજાએ કુવરને બોલાવ્યા. પણ કુવર કયાં
હોય તે બોલે, પછી નોકરે કહ્યું મહારાજા કુવરતો ઘોડાની ઘોડાગમાં

છે, પછી રાજ લાલા આરોટને લેઇ ઘોડાની ઘોડાળમાં કુંવર પાસે આવ્યાં. ત્યાં કુંવર પોતે સત્તા જોટલે રાજ્યએ કહ્યું કે, તું કેમ રી-સાયો છે, તને કોઇએ આંખ દેખાડી હોય તેની આંખ કહાડુ, તને કોઇએ આંગળી દેખાડી હોય તેનો તેનો હાથ કાપું. ને તને કોઇએ ગાળ દીધી હોય તો તેની છબ ખેંચાવું મારા જેમાં તને કહેનાર કાણુ છે? ત્યારે સદેવંત પોતે સનમાં વીચાર કરે છે કે—

ચોપાઈ—સદેવંત જેણે ત્યાં, કે મનમાં વીચારજી ધરે, કહ્યું મો મારી પેર, પીતા મારા શુ કરે.

મારા પીતાને કહુતો ખરા, એમ ધારી કહે છે.

ચોપાઈ—મારે જનું છે જોને આજ, બજુવાને કારણે; મા-નોને મારા તાત, નીલાળીઆ ખારણે ૧૨૬

હે પીતા મારે બજુવાને જનું છે માટે નિશાળીઆને બોલાવો તે સાંભળી પીતા કહે છે,

સોહલો—રાજ કહેછે કુંવરને વાત, રાજવળામાં જેણે કરે તમે કાજ; વારે વારે કુંવર બજુવું નહોય, માટે મનમાં વીચારી જોય.

હે સદેવંત કુંવર હમણાં તો તું બણીગણી ખતરીશ લક્ષણો થયો છે ને પાછો કહેછે મારે નીશાએ જનું છે, એતો શું? હવે તો તારે રાજકાજ કરવાની વખત છે કે રમવાની વખત છે. આવાં પીતાનાં વચન સાંભળી સદેવંત કુંવર રીસાઇ મનમાં ઉદાશ થઇ પોતે ઉઠી ઉઠેલાના ખારણા આગળ ઉભા રહ્યા ને પીતાને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત કુંવર સુજાણ, આવી ઉભા ખારણે, મનમાં છે મોટી હામ, બજુવાને કારણે. ૧૨૮ ગોરને તેડવેને આજ. પીતામાનો મારી વાતડી, નહીતો જોજો કાઝ, કઈ હુ દેહની ધાતડી. ૧૨૯

હે પિતા જો તમેગોરને બોલાવીને બજુવા મોકલો નહિતો કાસે હુ મારા દેહની ધાત કરીશ આવાં વચન સાંભળી રાજને ચિતા થઈ લાલાખારોટને કહેછે કે આને હુ શુ કરૂ આતો કહેછે મારે બજુવું છે ને મારે તો હવે એને રાજ્યાભિષેક કરી ગાદીએ બેસાડવા તો છે ખારોટ કહે હોય ચાર જાતની હઠ કહેવાય છે એક તો

શ્રીહઠ બાળહઠ રાજહઠ ને જોગી હઠ એ હઠ પુરી કરવી નહિતો
સાર ન નીપજે માટે હવે તમે એ કહે તેમ કરો નહિતો તમારો
છુટકો નથી ને તમે કદી ના હા કરશો ને એ કાંધ ઝેરઝેર ખાઈ
મરશે માટે તમારો એને નિશાળે મુકવેજ પછી રાજ કુવરને કહેછે
હોહરો.—રાજ કહેછે કુવરને વાત ના કરવી તારે દેહીની ધાત
માનીછે મે બધી તારીરે વાત નિશ્ચે બણવાને જજો પરભાત ૧૩૦

હે કુવર તમે મરશો નહિ ને તમે સુખેથી કાલે નિશાળે જજો,
કુવર કહે ના હાલ તમે મહેતાને બોલાવો પછી રાજએ તરત મે-
હેતાને તેડવા મોકલ્યું હવે રાજ પોતે કુવરને જમાડી કરી પોતે
લાલાખારોટને તેડી રાજદરબારમાં ગયા એટલે ગોર પોતે રાજસભા-
માં આવ્યા રાજએ દડવત કરી બેસવા આસન આપ્યું ગોર કહે
કેમ મહારાજ મને તેડાવ્યો હતો રાજ કહે કુવરને નિશાળે મુકવો
છે માટે તમે મુરત જીવો જો સારો દહાડો હોયતો મુકીએ ગોરેવિ
ચાર ક્યો કે બહી ગણીને તો હવે જાણું હશે છે ને ફરી નિશાળે કે
મ આવતો હશે મને લાગે છે કે કાલે પેલો ધાંયજો આગે હતો ને
સાવળીંગાના નખ લઈ ગયે ત લટપટ થઈ છે ખરી માટેજે નિ-
શાળમાં આવે ને શાવળીંગાની બાપ જાણે તો પછી મારે જીવનની
આશા રહે નહિ કેમકે શાવળીંગાને હવે પરણવાનું છે માટે એ મે-
બાપ થાય નહિ માટે હું આવું મુહુરત આપું તો પછી મારે કાં-
ઈ હરકત થાય નહિ એમ ધારી મહેતાએ કહ્યું કે મહારાજ, હ-
મણ પાંચ સાત વિષ્ણુ યજ્ઞર નેગ નથી ને મુહુરત આવતું ન-
થી કરણકે વૈષ્ણવ વ્યતીપાત વધધરત ને પંચક ખેલે છે માટે સા
દિવસ પછી બેસારો રાજએ કહ્યું સાર સારે આવશે પછી ગોર
મેતાને ઘેર ગયા હવે સદેવંત કુવરને નીસ ચઢી પણ શું કરે ભં સ-
ભામાં કંઈ કહેવાય નહી માટે પોતાને મહેલે જઈ પોતાના જમાલ-
આને કમાલખાં મે સિપાઈ હતા તેમને બોલાવી કહ્યું કે તુમ અખી-

જાકુ ગોરકુ જલદી ગોલા લાવ એમ કહેતાજ સિપાઈ હડીને મેહે-
તાજીને ઘેર ગયો તો મેહેતા નાસી જવાની તૈયારીમાં હતા એટલા
માં સિપાઈએ જઈ કહ્યું કે કુંવર તમને ગોલાવે છે માંટે અળીને ઝે-
ળી ચલા મેહેતાએ કુંવરનું નામ સાંભળ્યું કે અરથર ધુજવા લાગ્યા,
ને નાટી કર્યું કે હવે મોત આવ્યું પછી ગોરને પોતાની સ્ત્રીએ
કહ્યું કે હમણાં તમે ગયા હતાને પાછા કુંવરે તે પ્રત્યા કેમ મેહેતતી ક-
હે એતો કુંવરનું તેડું નથી પણ જગનું તેડું આવ્યું છે ગોરાણી કહે
એમ કેમ બોલોએ ગોર કહે હું મહુરત ગોડું આપી આવ્યો છું તેમાં
ગોરાણી કહે કે તમે જાણતા નહી હો તેમાં જનવને હવે તે કહે તેમ
કરજો નહિતો પછી જીવતા ઘેર આવવાની આશા નથી ગોર કહે એ
વાત ખરી પણ ત્યાં જતાં મારો પગ કાપડતો નથી તે શું કર પછી
ગોર જેમ તેમ કરી ધુગડાં મેહેરી કુંવરને મેહેસે આવ્યા જ્યાં નિ-
સરણીએ ચટતાં એક પમથીયું ચડે ને બે બુલી જાય પછી જેમ તે
મ પછી ગોર ધુજતા ધુજતા કુંવર પાસે ગયા તો કુંવર આંખો લા-
લચોળ કરી કંઠાયમાં બેઠાં પછી કુંવરે હડી ગોરને સોનાનો બાજેઠ
આપ્યો તે કુંવર ગોર બેઠાં કુંવર કહે મહારાજ મહુરત હમણા નહિ
હોય ગોર કહે એમ છે અર પછી કુંવરે પોતાની કોઠામાં કટાર હતો
તે કડપ બેઠો ને કહ્યું કે કહો મહુરત આસારે છે કે નહિ નહિતો
પેટમાં મારકું કટાર લઈ ગોર થર થર ધુજીએ એ નહિક મારસે
ગોર કહે કટાર તમે મેનમાં ઘાલો ને હું તમાસ પિતાને હમણાં જઈને
કહુમ્મુ એમ કહી ગોર રાજ પાસે જઈ કહે છે કે સાહેબ મને અદ્વિ-
ષ્ટતા લહેરમાં ખખર ન રહી તેથી હું બુલમાં પાછલા વરસનું દીપ
પૂજે લાવ્યો હતો પણ ઘર જઈ તપાસ્યું તો બુનુ દીડું પછી નવા દી-
પણમાં બેસુ તો આવજનુ ચોઘડીયુ એવુ તો શુભછેકે ન પુછે વા-
ત રાજ કહે એમ હોતો વરધોડો ચઢાવી અત્યારે નિશાળ ગરજું
કરીએ છીએ પછી ગોર પોને નિશાળે ગયા અને રાજએ સદેવંત
કુંવરને જામે આપે પહોરાવી હાથમાં સોનાનુ શ્રીફર આપી ઘોડે
બેસાડ્યા તે વરધોડો ચઢાવી ધામ ધુમથી નિશાળે જાય છે ચઢરામાં

લોકની હઠ જોવા મળીએ, નીશાબમાં રહી સાવળીગા પણ વરઘોડા આવતો જુવે છે મેહેતાને કહે છે

દોહરો—હલકે મેદની જોવા મળીને વળી જુએ નાંનેરાંરે આળ સોના શ્રીરંગ હાથે ધરીને ઠકરો આઠ્યારે નિશાબ ૧૩૧ દોહ ન ગારાં વીગીઆને મહેતા સરણાએ પુરયારે સાદ માનો ન માનો મહેતા તમારી નિશાએ સદેવંત ભણવાને આવે ૧૩૨ છે

હે મહેતા તમારી નિશાએ દોહ રાગના કુંવરજેવુ ભણવાઆ ન છે તેના વગર આટલી ધામધુમ હોય નહિ મહેતા કહે આવતો હશે હવે સદેવંત નિશાએ આઠ્યા ત્યાં તેના બાપે મહેતાને કહ્યું

દોહરો—ગોર મારા ગોરજીને તમને લખી લખી લાગુ પામ સદેવંત કુર સલક્ષણારે તેને વિદ્યા ભણાવ્ય ૧૩૩

હે ગોર હવે કુવર ભુલી ન જાય તેમ કરજો મહેતા કહે સાડ પછી સરવે ઘેર ગયા એટલે સદેવંત કુવરવિચારી કહે છે કે છોકરી આવતો પડદામાં બજે છે ને છોકરાં નોખા બજે છે તેથી સાવળીગાનો મેળાપ કેમ થશે ને ગોર તે અહીંનેઅહીં બેસી રહેશે એટલામાં ગોર અશીષુની લહેરમાં આઠ્યા તેથી સદેવંતને કહેકે હું જરા સુધ રહુ છું ને તુ સોટી લેઈ છોકરાને ભણાવ એમ કહી ગોર તે ઉધી ગયા હવે સદેવંત પડદાની પાસે જઈ તેને ઓડીયુ દેઈ બેઠા છે ને છોકરાને ભણાવવા માંડ્યા સાવળીગા સદેવંતનો શબ્દ સાંભળી પોતે પણ છોડીઓને ભણાવતી હતી તે તેજપડદામાં આવી ને તેવિચાર કરે છે કે હવે સદેવંતને બોલાવાય કેમ તેથી પાટી ઉપર ધાવલખી પાટી પડદા તળેખસેડી મુકી એટલે સદેવંત પાટી લેઈને ધાવ વાંચે છે

દોહરો—સરસ્વતી સારદાને વિનવુને વર્ગી ગણુપત લાગુજોનેપાય પડીયુ લખીએ પ્રીતશુંને તેતો વાંચી સંભળાવો મને રાય. ૧૩૪

તે વાંચી સદેવંત ખુશ થયો ને પોતે પણ પાછો તે પાટીમાં માંવ લખી પડદા તળે ખસેડી મુકી.

દોહરો—માતા સરસ્વતીને વેનવુંને હુતો કથન ન બાણ દોહ

પેહેલીરે પ્રિત સદેવંતશુરે જ્યારે મગીઆતાં નેશુરે નેશુ.

હે સાવળિંગા હું તો કથન કે કેણુ કંઈ જાણતો નથી પણ મને નવડેરીએ જે દિવસે મળી તે દિવસથી પ્રીત જાણું છું તે ધાવવાંચી શાવળિંગા ધણી ખુશી થઈ હવે સદેવતે વિચાર્યું કે મહેતા જાણશે તો દેખશે તેથી ઉભો થવા જાય છે એટલામાં સાવળિંગાએ પાટી પાછી ખસેડી મુકી.

સાહુલો—નિચે નહી મેડુ દહાડી ગેસો ગેસો મારી છાતી ટાડી; જો ગોર આપણને કરશે રીશ તો સીપીશ પેહેલુ વાટી માડ શિશ. ૧૩૬

હે સદેવંત તમે કેમ બીહો છો જો નિચે નેણુ ગેસસો તો કહાડી નહી મુક ને જો આપણો ગોર રીશ કરશે તો હું માડ શિશ તમે પેહેલુ વાટી આપીશ આવું સાંભળી સદેવંતને હિમત આવી તેથી પોતે પાછીપાટી લખી

સાહુલો—જાણતર ગણતર ન જાણું બેદ વાંચુપણુ નથીરે વીતેક ગોર આપણો રીસાળવો છેહ તે રખે મને કુડુ વચનજ કહે

સાવળિંગા તું મને બેચારે છે ખરી પણ ગોર રીસાળવા છે ને મને કુડુ વચન કહેશે માટે જવાદે તે સાંભળી શાવળીંગા સદેવંતને પાછી પાટી લખિ આપે છે.

સાહુલો—શાવળીંગાના અક્ષર ચાર ગોર વળાણે વારંવાર, મન નાં ફટક લગારે નધરો, પાટીક ખરીને રાજ ઝોરી ઝોરી કરો.

હે રાજ તમે મનમાં લગારે શિકર રાખશો નહીને પાટીગોલખિ લખિને પડના તળે ખસેડી મુકો સારે સદેવંત કહે પાટીઓ લખે શું વળવાનું તું કાંઈ એવું કરકે તારોને મારો મેશાપ થાય આતો જેમ સ્ત્રીનામાં જોઈએ ને જાગીએ એટલે કંઈ નહિ એવું છે. માટે તું આંખે આંખ મલે, એવા ઉપાય કર સારે શાવળીંગા કહે આજનો દહાડોતો ગયો પણ કાલે તમે ગોરને ચંપા બાગમાં ઉજાણી આપો ને ગોરને સીધાં લેવા મોકલો ને તમે કાઠારીને કહે જો કે ગોર સીધાં લેવા આવેતો વાર લગાડજે. પછી ગોર સીધાં

લેવા જશે એટલે તમે તે નિશાળીઆને કાઢી મુકજો ને હું છે તે
 ધોડીઓને કહાડી મુકીશ. એટલે આપણે એકઠાં થઈશું. પછી સદેવંતે
 તેના કહ્યા પ્રમાણે કહાડી બીજે દહાડે એવો બદોખરત કરીને નીશાલે
 આખો ને ગોરને કહ્યું કે આજ ચંપાખાગમાં ઉઝાણી છે. માટે તમે ત્યાં
 જાતે ગોર કહે કે નિશાળ મુકીને જઈશું ? સદેવંત કહે એ વાતનો ખરી
 પણ ત્યાં તમારા વગર સીધા દોષ નહિ. આપે. માટે તમે પાંડે જશો તો
 સીધાં મળશે. પછી ગોર સદેવંતને નિશાળ સોંપી ગયા પછી સદેવંતે
 છાકરાઓને કાઢી મુક્યા, અને સાવળીંગાએ છોડીઓને મારી કહાડી
 અને સદેવંતે પડદા બડદા મારી તોડીને શરી નાંખ્યા. તે જોઈ સાવ-
 લીંગા કહેછે, કે તમે આ બધા પડદા શરીને ઉઘાડુ ફેફ ફરી નાંખ્યું
 અને આવમાં મહેતા આવશે તો શો જવાબ દઈશું, અને પેલો
 કાણીઓ ગોરને તેડવા જશે તે હમણાં બોલાવી લાવશે. સદેવંત
 કહે જેમ થવાનું હશે તેમ થશે પછી સદેવંતને સાવળીંગા બે જણ
 બેઠાં વાતો કરે છે. સદેવંત સાવળીંગાને કહે છે.

દોહરો—નેણુ પદારથ રાજ નેણું રસ વળી, નેણું નેણુરે
 મૌલંત; અઝણ્યાશું પ્રીતીરે, એતો પ્રથમ નેણુરે કરંત. ૧૩૯

હે સાવળીંગા અઝણ્યા માણસથી પહેલી પ્રીત આપે જોવા-
 થી થાય છે તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—નેણુ પદારથ નેણુ રસનોરે, વળી, જે કરી બણે કાય;
 જેવો મીઠો જેવો વેણુનોરે, વળી નેણુ તે કદીએ ન હોય. ૧૪૦

હે સદેવંત કુવર એકલી આંખો તે શું કરે પણ જો સારી
 રસ ભરેલી બોલી આવતી હોય તો તે કરે એવું નેણુથી થાય નહીં
 તે સાંભળી સદેવંત કહે.

દોહરો—ફટ નેણું ફટ પાપીઓને, તને હળુએ ધરપત નહિ;
 મારીને મન નેડો નહીને, પછી લાલચ ત્યાં શું રહી. ૧૪૧

સદેવંત કહે હું નેણુ પાપી ચંડાળ તને હળુ ધરપતવળતી
 નથી. આને મનતો કસુંએ નથી તો શીદને લાલચ રાખે છે તે સં

બળી સાવળીંગા કહે.

દોહરો—નેણુ અમારાં લાલચુને, રાજ બરીઆવે ઢળી જાય;
દેખી ચંપા માંડવાને, એતો નફર લીખારીરે થાય. ૧૪૨

શાવળીંગા કહે છે હે રાજ અમારાં નેણુને ઘણાંએ
વારીએ છીએ પણ રૂઝ માંડવા એટલે જવાન માણસ જોઈને ભી-
ખારી થાય છે તે સાંભળી સદેવંત કહ્યું.

દોહરો—અમે નેણાને વારીએને, વળી રાખીએ દીકા જોને
દીક; દેખી ચંપા ગોરીઆરે, જેમ માગી ન મળે જોને બીખ ૧૪૩

હે સ્ત્રી જેમ તું વારી રાખે છે તેમ હું પણ વારી રાખું છું પણ
મારી સ્ત્રી જોઈ લીખ માગે ન થયે તેવી રીતે લાલચુ થાય છે,
તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—કાંક નેણાને તમે વારજો ને, રાજ હેડુ રાખજો ને હાથ,
ચંચળ નેણાંએતો સ્થાનગતીને, રાજ નફર લીખારીની જાત. હે રાજ
જો તમારાં નેણાં એવાં લાલચુ હોય તો લાલચાં રાખજો એમ
કુતરાં અને ભીખારીની મારક કેમ બટકે છે. તે સાંભળી રાજને
રીસ ચડી, અને કહે છે કે તે મને કુતરા અને ભીખારીની માફક
ગણ્યો. રાજ પોતે શાવળીંગાથી રીસાઈ દીચણ ઉપર પાટી મુકી
તેના ઉપર માથુ મુકી નીચુ જોઈ એકા તે જોઈ શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—પગ ઉપર પાટી ધરીતે, રાજ ઉપર મેડ્યા જોને શીશ;
ગાર આપણો જાણુશે તો રાજ ઉલટીરે કરશે રીસ. ૧૪૫

હે સદેવંત કુવર તમે આમ ઉંઘું માથુ ઘાલીને એકા છો ને એ
વામાં ગાર આવશે તો રીસે બરાશે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—કુળ ખુટે કામની તણાને, વળી ઉચનીચ ધર જોને
જાય; અમે નેણાને વારીએરે, મારી આંખો અખજ ખાય. ૧૪૬

હે શાવળીંગા તારી સોખતમાં કુળ ખુટે અને તું ઉંચનીચ જોવા
જગર હું તો ઘણાંએ મારાં નેણાને વાર છું પણ મારી આંખો અખજ
ખાય છે શાવળીંગા આવી રીતે સદેવંતનાં રીસ ભરેલાં વચન સાંભળી
તમી જઈને કહે છે.

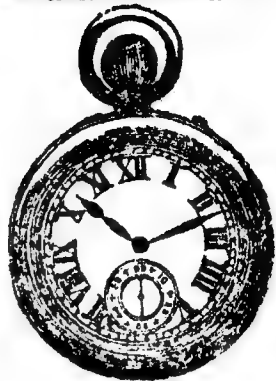

કાંચીયા.

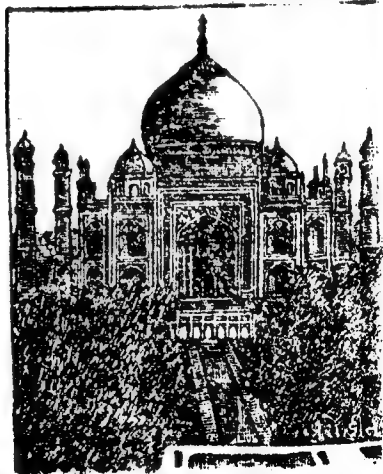

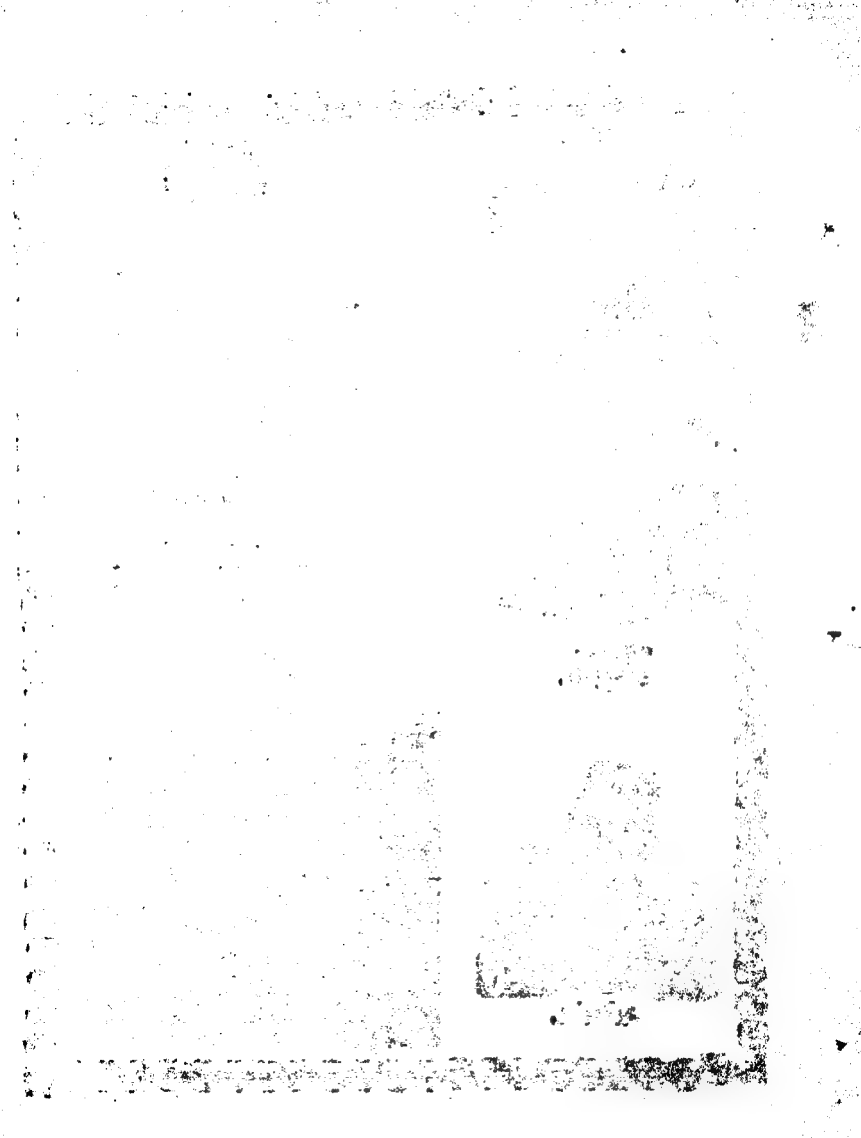
સદેવંત.

ધરીઆળ.

સદેવંતનો મહેલ.

ઢોહરો—રાજ તમે મને કાંક કહેને વળી ચોળ ચંચળ કે છી-
નાબ અળખેલા મને તમે આપજો, વળી ગરવેરે ગરવે ગાબ, ૧૪૭

હે રાજ મને તમે આમ રીસાઈ કેમ જાઓછો. ગમે તેવું
કહો, એવું સાંભળી સદેવંત કહે છે.

ઢોહરો—સુંણ સાવળીંગા સદેવંત કહેને, વળી મેલી તે મન-
નીરે માણુ; ઝેર ખાઈને હુરે મરત તો, મારો પીતા લાજ શાલીવાણ.

હે રાંડ તારા મનમાં કશું નથી ને હુ તારા વારતે ઝેર ખાઈને
મરત તો મારો પીતા લાજત કે નહી તે સાંભળી સાવળીંગા કહેછે.

ચોપાઈ—ખેલાડુના ખેલ, નેણું રસ વોરતા, મીખશે મીઠા
ખાત રહેજો તમે ખોલાતા. ૧૫૦

હે રાજ તમે કહો કે મારે સારૂ મરતો હતો પણ નારીને સારૂ
એવા કેટલા નર મુવા છેતેમને ખતાવો. નહીતો તમે મરી રસ્તો કાઢ
વાળા હતા કે શું? પણ જે તારી પ્રીત કરીને પાણુ હટે એમાણુસ ન જાણુ
પુ. માટે રાજ તમે મારી સાથે હશી ખુશીને ખોલો. સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—પદમણી તારા વેણુ; રહેમાં પરવરો ખાણુવલીનાં
છુટયાં ખાણુ તે તો પાછાં કેમ ફરે; ૧૫૧

હે સાવળીંગા તારાં જે વેણુ, તેમારાં રૂઢયમાં સુંસરાં ચાલ્યા
જાય છે પણ તું ન જાણીશ કે રાજ મુકે. જેમ ખાણુવળીનું ખાણુ
છુટયું તે પાણુ ન ફરે તેમ તને પણ છોડનાર નથી તે સાંભળી સાવ-
ળીંગા ખુશી થઈ કહે છે.

ઢોહરો—પ્રીત અજોરચર ફીજાએરે, રાજ માં કશું તું તે
માન; કાઢને નવ સાંભળાવીએરે; તેતો એકથી ખીજરે કાન. ૧૫૨

રાજ પ્રીત કરવી તો જાની કરવી પણ એકથી ખીજે કાન જાય
એમ કરવી નહિ ત્યારે રાજ કહે મે કાને કાને સાંભળાવી તે
ખતાવ ? ત્યારે સાવળીંગા કહે છે કે જુવો પેહેલ પ્રથમ તો લાલાખા
રોટ જાણી પછી આંખ જાલીઆએ ને વળી ત્રીજી પાટમહે રાણી
એ ને થોડી ઘણી મહેતા પણ જાણુ છે એટલા જાણુને તો તમે જ-

જાવ્યું છે ને તમે દહોછો જે કાણ જાણેછો માટે કાંઈ સમજણ રાખો પછી રાજ જેવા ઉભા થાય છે કે સ્ત્રી મહા કામાતુર થઈ સદેવંતની ધોતીની પાટલી ઝાલીને ખેંચેછે કે હવે ક્યાં જાઓછો એટલે સદેવંત ચરચર ધુન્વા લાગ્યો કારણ કે; એણે કોઈ દિવસ કોઈની સાથે પ્રીત કરેલી નહીં ને આ પહેલાં વહેલી થઈ તેથી દહેસત લાગી. હવે મહેતાને પેલા કોઠારી સીધું આપતા નથી તે એકથી ખીજે ઠેકાણે મોકલેછે એવામાં પેલો કાણીઓ ભોમીઓ હતો તે ખોળતો ખોળતો ગારને સોધી કહાડ્યા ને કહ્યું કે મહારાજ સદેવંતે તો અમને કહાડી મુક્યા ને મારીને પડદા બડદા શાડી નાંખ્યા છે. એવું સાંભળી ગાર ત્યાંથી ધસ્યા ધસ્યા નીશાળે આવ્યા ને સદેવંતને ઝાલી રહીછે તે જોઈને કહેછે.

દોહરો—ગૃહ કામને છેડવારે, રાજ ચર ચર ચરચર થાય
એને સમે ગાર આવીઆરે, એતો તંબુ તેણીરે માંય. ૧૫૩

ચોપાઈ—તંબુ તેણીરે માંય સદેવંત શુ કરે લોકડીઆની
લાજ લઈયાં નવ ધરે,

ગાર ત્યાં આવી સદેવંતને કહે છે કે તુ કોઈની લાજ રાખતો નથી મારીને મારા પડદા શાડી નાંખી છોકરાને મારીને કહાડી મુક્યા માટે હુ તો કાલે જઈ તમારા પીતાને કહીશ મારે હવે નિશાળે ભણાવવી નથી હું છે તે મારી વાડીનો દાણો આવે છે તે આપને ખેંચી રહીશ આવો ધમકીનો અવાજ સાંભળી સદેવંત કુંવર સરમાઈને નિચું જોઈ નિશાળની બહાર ચાલી નિકળ્યા પછી ગાર શાવેળીંગાને કહે છે તે આ નુકશાન કરકું તે સાંભળી ગારને સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—ધરરે ધુમ્યાંને છાપરાં હાલીયાંરે વળી નળીયાં તે ખડખડ થાય; વાને વટાળીયો આવીયો તે ગાર પડદા ઉડી ઉડી જાયપપ હે ગાર વાને વટાળીયો ચડ્યો તે મારીને છાપરાનાં નેવાં ખડખડા લાગ્યાં ને પડદા છુટીને એની મેજે ઉડી ગયા.

ચોપાઈ—શીખ દીયોતે ગાર ધર દિશાએ ચાલીયે; દુહાં વધાએ

છાં કોય, પિતાજીને આજીવન તાર એમ કહીને તાર, ઘર ભણી આ-
લીયાં; મળીયા સદેવંત તાર, મુખે મુખ બાળીયાં. ૧૫૭

રજા લેઈ સાવળીંગા પછાર નિકળી એટલે સદેવંતને કહે છે કે
ગુઓ આખો દિવસ આપણા અકારત ગયો ને ગોરે જાણું ત્યારે
સદેવંત કહે છે કે પાણી પી કાલે નિશાજે નહિ અવાય આપણું
કામ પેલા કાણીયાને નવાજે અને કેમ કરીશું? ત્યારે સાવળીંગા કહે
કે ગોરે ડાંચર વાપી છે. કહી જાણ્ય છોકરાને અને છોકરીઓને એક
એક દિવસ ટોવા પીકરે છે ત્યાં તમે નથી ગયા અને હુંજો નથી
મઇ માટે જમીને કોઈ કામ ને વાડીએ અમે કુલ ટોવા જમીશું
ને હું છે તે ભાત આપણા વતનને ને સાંભળી સદેવંત પાછો ગોર
પાસે આવ્યો ને કહે કે જમીને વાડીએ જવાનો વારો અમને નહિ
આપો જમીને આપણા પાસે ત્યારે ગોર કહે તમે રાજ છે, સદેવંત
કહે ઘેર નાજ પછી ગોરે જમીનને નેશાળીયા ત્યારે કાલે તમે જ-
ને સદેવંત કહે મારું પાણી આપણે સાવળીંગાને મોકલજી. ગોર
પોતે કહે ભાત આપણે તો ને ગોર પછી સદેવંત ત્યાંથી ઘેર ગયો
અને ગોર પોતેને પેટ ગયો, પણ પાણી પીવું, સુઝવું નથી ને ઉદાશ
થઈને બેઠા છે ત્યારે ગોરાજીને કહ્યું કે તમે આજ ઉદાશ કેમ છો?
ગોર કહે રાજતાર કાલે વાડીએ જવાનો છે, ને તેને ભાત આપણા શા
વળીંગાને મોકલવાની છે ને જો ન જાય તો પછી જીવવાનું કે-
કાણું નથી ગોરાજી કહે એવાં તે શું છે, મારી પાસે મોકલજી એ-
ટલે હું બે વાતો કહી સમજવીને મોકલીશ પછી બીજો દિવસે સ-
દેવંતે પાટમદેના પલંગ ઉપર પાણરવાનો રત્ન જડીત ઓછાડ હતો
તે ત્યાં પાણરવાને કાળે છાતો આંગો લેઈ બચકીમાં બાંધ્યો તે પાટ
મદેયે દીઠો એટલે સદેવંતને કહે છે.

આપામ—દિવસ ચડ્યો પોહોર, બચકા કયાં બાંધીયા; પાટમ-
દેના ઓછાડ તે કાને કાળે ચોરીઆ, એવી વરણુગી આજ કાને
તમે દેખાડશો; સાચું કહોને મારા સ્યામ. પાછા કયારે આવશો ૧૫૮
પાટમદે કહે છે કે મહારાજ આ વરણુગી આજ તમે કાને દેખા

કશો ને તમે ઘેર ક્યારે આવશો પણ રાજા કાંઈ ઉતર આપતા નથી ને જોડ્યા ચાડ્યા વગર જોડની વાડીએ ગયા અને એક ચંપાના વૃક્ષ નીચે રત્નજીત જોડા પાથરીને સુતા પણ ભોંયમાં કાંકરા હતા તેથી ખુંચવા લાગ્યાં, ત્યારે વિચાર કર્યો કે અહીંયાં તેશું લાવીને પાથર આ મેહેતાની ડાંગર છે પછી પોતાની તરવાર ખેંચી કાઢીને કાચી ડાંગર વાદી નાંખી અને તેનો ચોતરો કરી તે પર જોડા પાથરીને સુતા ને સાવળીંગાની વાટ જુવે છે; વૃક્ષ ઉપર તમાગ પક્ષીઓ પોતે આમ, જામ સીતાફળ, લીચુ, નારંગી ભાર, ખજુર, દ્રાખ પપનસ સરવે રંગ ફળાદી ખાઈ મચી હેઠે નાંખે છે ને કાંઈ ઉરાડતું નથી સાવળીંગા નિશાળે ગઈ એટલે મારે કહ્યું કે, સાવળિંગા તને ગોરાણી બોલાવે છે, સાવળિંગા કહે શું કામ છે ગાર કહે કંઈ કામ હશે સાવળિંગાએ કહ્યું કે હું તો કાંઈ જતી નથી પછી ગાર થણું કરી તેને ગોરાણી પાસે મોકલી પછી સાવળિંગા ગોરાણી ને કહે છે કે મારું શું કામ છે ત્યારે ગોરાણીએ કહ્યું કે આજ રાત્રીના કુંવર સદેવંત વાડીએ ગયા છે અને તું કાંઈ દિવસ વાડીયે ગઈ નથી તેથી આજ ભાત લેઈને જા. સાવળિંગા કહે ગરજ હોય તો પુછ તાં પુછતાં લંકામાં જઈએ, અને વાર લાગશે તો પછી ખાસે નહિ માટે જા. સાવળિંગાના મનમાં જવાનું તો હતું ને ગોરાણીએ થણું કહ્યું ત્યારે કહે લાવો જઈએ પછી ગોરાણીએ બે લાડવા હતા તે રાત્રીમાં વિંટી આપ્યા તે લેઈ સાવળીંગા ચાલી, ને રસ્તે જતાં ચિત્ત ચાર કરે છે કે મારા રાજા આ લાડવા ખાય. એમના વાસ્તે તો ખત્રીસ ભાતની રસોઈ અને ત્રીસ ભાતનાં શાક કરી સોના થાળમાં મુકી રૂપાની ઝારીમાં ચોખું નીર ભરી સોળે શણગાર પહેરી જઈને જમાડીશ એમ કહી એક કુતરો આવ્યો તેને પેલા લાડવા ખવરાવી દીધા, અને પોતે ત્યાંથી પોતાના રંગ મહેલમાં એકાંત વાસ ઉપર આવી અને રસોઈ કરવા સાર નાહી ઘોષ તયાર થઈ તેવામાં તેની દાસી ખાનડી દરબારમાં કામ કરતી હતી તેને બોલાવીને કહ્યું, આ

તુ શું કરેછે ? બાનડી કહે બાઈ દરબારનાં કામકાજતો, ત્યારે સાવળી
ગા કહે તે કામ પડતું મુકી અહીં બેસ અને કોઈને ઉપર આવવા
દેખશ નહિ, કેમકે મારે ભોજનધની એક બીક છે માટે તું અહિં ન
અહિં રહેજે એમ કહી સાવળીગા રસોઈ કરવા બેઠી પોતે નાના પ્ર
કારનાં પકવાન બતાવ્યાં. શીરો લાપશી, દુધપાક, આરીયાં, ગલકાં
કોહોળુ વંતાક ગવાર, મગચોબાની ફળીઓ, સુરણ રતાશું, ડોરી
વીગરેના શાક વધારયાં અને નાના પ્રકારનાં બજાર્યાં કેળા, અડવી
આડુ છત્યાદીનાં બતાવ્યાં અને ઘણી સુંદર રસોઈ કરી મીઠું મશા-
લો નાંખી તૈયાર કરી. હવે પોતે શણુગાર સજવાની તૈયારી કરે
છે. હવે પેલી દાસી હતી તે એક રાવતની સાથે માયા કરી હતી
ને ચાર દિવસથી તેની પાસે ગઈ નહોતી તેથી હમણા મારી બાઈ
કામમાં છે માટે જઈ આવું જુમ મારી તેની પાસે ગઈ ત્યાં પેલો
રાવત ચાર દીવસથી ગઈ નહોતી તેથી કરોધ કરી તેને પાંચ સાત
ચાળખા લગાવી દીધા ને કહ્યું કે રાંડ ચાર દીવસથી ક્યાં ગઈ હતી
દાસી કહે મહારાજ કામમાં બરાઈ હતી એટલે તે રીસાધને બેઠો દાસી
પણ રીસા એક દોરે બેઠી હવે રાજના માનાયા ત્યારે સાવળીગા
પાસે દારીથી જવાય અને સાવળીગા રસોઈ કરી રહી અને શણુગાર
સજવા છે તેવા દાખીને ઘાંટા પાડે છે પણ ત્યાં કોણ હોય તે બોલે
પછી પોતાને હાથે મજુશ ઉઘાડી શણુગાર સજવા માંડ્યા ને મનમાં
દાસીને ગાલો ભાંડે છે અને તમામ રસોઈ સોનાના થાળમાં ભરી ઉપર
રમાલ ઢાંકી કોરી મુકી બાંધે છે, અને પોતે સોલે શણુગાર સજે છે એ-
વામાં ચુલામાં લાકડાનો સળગતો કડકો રહી ગયો છે તેની ઘુણી મહેલના
ઉપર નીકળી તે તેની ભોજન યોગમાં બેઠી હતી તેણે દીડી એટલે ર-
મ મહેલમાં આવી અને સાવળીગાને શણુગાર સજવી દીડી તે જોઈ ક્રોધે

બોપાઈ—શઠ મોડા શાકુકાર, ખીયાધેર ખીયાકે, નર વિનાની

નાર, તું આવડો બતાવ કેમ કરે ૧૬૯ દેખજો દુરી જન લોક વિચારે
કોઈ વાતમાં, આપડે ઉત્તમ જાત. હજારે પડીએ નાતનાં ૧૬૧

હે બાઈ આપણે મોટાના છોડ ચઢને હાવાં તોફાન ન કરીએ.

શાવળીગાએ બોળખને જોઈ અને તેના વચન સાંભળી મહા કોપાય માન થઈ મનમાં કહે છે કે રાંડ દારી ક્યાં જતી રહી એટલે એ ઉપર આવી. હવે સાવળીગા પોનાની બોળખને કહે છે.

ચોપાઈ—મેં માનતી કેઈ સદાશીવની માનતા; સબુંધું શો-લ શણુગાર, અંગ પર શોભતા; ૧૬૨ પ્રથમ પુણ્ડુ જઈ, અમારી માતને; પછી કહી દેઈશુ, અમારા બાતને. ૧૬૩

હે રાંડ હુ મારી માને કહી દઈશ, તે સાંભળી બોળખ કહે નહિક એના ભાઈને કહી માર અવરાવશે માટે સાવળીગાને સાડ લગાડવા સમજાવીને કે'છે.

ચોપાઈ—પાઈ મેં હસીને કીધા ખ્યાલ, એના ન આણિઓર તા; તમે સજો ચોળ શણુગાર. પેહેરો અંગ પર શોભતા. ૧૬૪

હે પાઈ હું તો હસતા કહેતી હતી. એટલામાં તમે આટલી થી રીશ શું કરવા કરોછો તેમ તેમ શાવળીગા તેના ઉપર બહુ રીસે બળિને કહેછે ત્યારે બોળખ કહેછે કેહુ જ્યારે નમુંધું ત્યારે જાયે જઈ એસે છે એના બાઈને કહી શુ કરશે એમ કહી બોળખ કહે છે.

ચોપાઈ—કલા માટે શુચ, કહેશો તમારાં ભરાતને, પૂજ્યાનાં હોય, તેડાવે રૂડા સાધને. ૧૬૫

હે પાઈ માનતા માની હોય તેા ચાહેલીયેને તડિ, વાજતેગાજતે જાઓને, એકલા શુ કરવા જાઓ એટલુ કહી પેતે નીચે જઈ એડી સાવળીગાને બાબીનાં વચન બાલ્યુ જોવા લાગ્યા હવે બોળખને એને દાસી ને ગાળો બાંડતી જાયછે, ને શણુગાર પેહેરતી જાયછે

કોહરો.—કડાંસાંકળાં અણુવટ વિધુંવાને વળી જાંઝનેા જમકા ર બાળુબંધ એરખા ચીપ ચુટલોને, વળી નવસર મોતીનેા હાર. ૧૬૬

ચોપાઈ—હેમ જણહાર, મોતી જણે મેડીયાં કેસર ચંદન લે લાટ, હજવે તે તાણીયાં ૧૭ રીશ ભરયેરે અનુપ ગજમોતન કરી રાખડી; બોલે ચંગા ચંગા વેણ, કુમાં કરી પાંખખડી ૧૬૮ કાંખી

નેકડલાં ચાર. વીંછવા વાળણે ઝાઝરનારે ઝમકાર, ધુધરા ગાળણે. ૧૬૯ ૨૨તી ધુધરમાળ, અંગપર શોભતી; શોભા ધ્રિના છોડ, અપસ રારે ઉતરી ૧૭૦ અંગે કુમકુમની લોલ બત્રાશી જેની ઉગળી; દાડમ કળીઆ દાંત બની એક પુતળી. ૧૭૧ નાક સુગની ચાંચ, તેને પેહેરી વસરી; દોળ નેણાં ફેરી ખીજ, ચોડી છે એક ટીકડી. ૧૭૨ સળ્યા સોળ શણુગાર, આપરે સારિયાં; કાજળ કાળી રેખ, આંખમે ડારીઆં. ૧૭૩ કરચો સરવે શણુગાર, બની સુવટ નારીઆં હાથમાં લીધો થાળ, જળભરી ઝારીયાં ૧૭૪ જ્યારે ઉડી અલબેલ, દાસીરે પધારોયાં; ભધરે દોનુકી નજર, બારી બારી વારીયાં. ૧૭૫

હવે સાવળીગા શણુગાર સજીને મેહેલમાંથી ઉતરેછે એવામાં દાસીને આવતી જોઇ એટલે રીસ કરી થાળ હેઠે મુકીને એક સાંભો તકતો હતો તેમાં પોતાનું મુખા રવિદળુવે છેઅને કહેછે કે આ મારો સાળુ બહુ હલકો છે તેથી હું ખીજ મલકાપરાની જે સાડી છે તે પહેરું. દોહરો—આજા સાળુ મારે એકલેને હું પેહેરું ચંગારે ચંગાર ચીર. જેના પાલવ રૂડા જોભતારે, એવા પહેરું મલકાપરાંરે મલકાદીર ૧૭૬

એમ કહી હલકો સાળુ કહાડી નાંખ્યો. અને ચીર કહાડી પહેરમુ પછી હાથમાં સોટી લેઇ દાસીને કહે છે

દોહરો—બુધવવાંની બંનડીને રાંડ હાથમાં કાંઈએનજાણુ એક તો દૂરીજન મારી મારી બાબી થઇને, તે તો હાથમાં કરી મધ હાથુ એમ કહી દાસીને બે ત્રણ સોટીઓ જણવી દીધી કે રાંડ તું જ તી રહી અને મારી જોજાઈ આવી અને મેણાં મારી ગઈ તે મારે સાંખવા પટયાં ત્યારે હસી કહે છે.

દોહરો—સોખતડીરે બાઇ સહુને સરખીને વળી કોને રાજા છે અને રાંક પદમણી મનમાં વિચારજોરે બાઇ ગરીબના કાદો સાંક

હે બાઇ ગરીબ તાલેવર અધાયને પ્રીત સરખી હોય તો અમેતો મારો વાંક કાઢોજો પણ મનમાં વિચારો હવે સાવળીગા મહોલમાંથી જેમ આકાશમાંથી વીજળી ઝબકે એમ તેજ મારતી નીકળી.

કવિત—મંજની મદમ બેઠા. કટાક્ષમાન વુજને નેને નેન મોઢે

અંજન બનાય કે, આશુપણ લીલમણી, બની ઠણી અતી પ્યારીકા રી ધનસારી સતવાલી લપટાયકે અતી હુગટા જ્યુ આધારી કારી ખીજરી ચમકે માનુ અટાયઠી આયકેસુંદરી સુજાણુ સાવળીંગા ચાલી જાય બજારમે શણુગાર સખી લગાયતે, ૧૭૯

કવીત—સીસ કુલ સરદાર. ખેસરતો ફાજદાર. કરણુકુલ કારકુન કજરતો કાજ હે નેનતો અમીર જાકે ચોધરી અધુર ખેન. બાગુબંધ હડીદાર છટા છડી છાજહે કાનુકે કુછ જાણુ કંસુકી ખીરાજમાન ન કશદકી જોખમકી જમાદારી ઝાજહે સુંદરી સજે શણુગાર પ્રીતમકુ મીલનેકુ ઝાંઝરકો કોરખાંતુ નોખત જ્યુ બાજ હે અંચકરી ચોટમાનુ ડોટકીયો ધુધટો એક હીચીત અલી મોરચો હાથોહે મારેતો સમ શેર અતિ કટારી દીગ અંજનકો જીતકો નગારા અગડખંબહી બ જાયોહે, મોતીસમ નેન જાન કામકી ખંડુકામ મનહુકી અટક અઢંડો મચાયોહે. સેજ સુખડાં મીચે આશુપણ ખેતપરે આજ ધોરી ધર પર લે મનદકુ ચઢ્યો હે ૧૮૦

આવી તરેહથી તેના શણુગારની અને તેના બદનની અગણીત શોભા આપતી સાવળીંગા બજારમાં ચાલી જાય છે,

ચોપાઇ—નારી ઝાઝાનેહ બજારમે નીસરયાં; સારા શહેરનાં લોક દેખી દીવાના હોઈ રહ્યા, ૧૮૦ જેમ હાથમાં દીવો સાર જોવાને નીસરી કોટે આભે ડાય, ઝયુકે છે વીજળી, ૧૮૧

સોહલો—સુંદર બજારમે ચાલી જાય, લોક કહે રૂપાવતીવારે વાય; હેલ જુગે તેને કેમ સુહાય, હંધયુ કુટેને કરે હાયહાય. ૧૮૨

આવી તાંહથી સાવળીંગા બજારમાં ચાલી જાય છે. એવામાં એક વાણીઓ ધી તાવતો હતો તે હાથમાં ચાર મણુનુ કુદલુ લઈ તાવડામાં રેડવા જતો હતો તેવામાં તેણે સાવળીંગાને જોઈ એભાન થઇ ભોંયમાં ધી રેડાઇ દીધુ પેલા વાણીઆએ ધી ઢોળી નાંખ્યું તથી વાણીયાને કહે છે.

દાહરો—પડ્યો બાજશુ કાજશુ. ને ઝપટકુ રંગીની ખાય,

વેંચતા વાણીઆરે, ઘત ઢોળાઈ ઢોળાઈ જાય. ૧૮૪

હે વાણીઆ તેં એમાં શું દીઠું કે તે ધી ઢોળી નાંખ્યું ત્યારે વાણીઓ આહ્વાણને કહે છે.

ઢોહરો—સાચા દલથી સ્મરણ કરીને વળી ચાલી જાય સુરત સુરત નીરધાર; મેર આવેતો માગીએરે, એવી નાની નાણુક નાર.

વાણીઓ કહે છે એહો એના રૂપ ઉપર એક કુટુંબ તો શુ એવાં પાંચ કુટુંબો ઉતારીને ફેંકી દઈ. કાઠના સાસુતો જોતી છે નહીં. ત્યારે આહ્વાણ કહે છે, તું તો નુકશાન કરી તેના સામુ જીવે છે, પણ લાવજો હું એને ઉભી રાખીને બોલાવું. એમ કહી તે શાવળીંગાની સામે જઈ ઉભો રહ્યો પણ શાવળીંગાએ સામુ ન જોયું ત્યારે આહ્વાણે શાવળીંગાને એક ધાવ કહ્યો.

ઢોહરો—નારી તું કંઈ નથી જાણતીને, વળી જાણે સ્નેહ જાય; આ છેલડો તને સામે મળ્યો, તુ રસની બીનીરે, કેમ જા. ૧૮૫

તે સાંભળી શાવળીંગાને ઘણી રીસ ચઢી, એટલે આંખ ઠાતરી આહ્વાણના સામુ જોયું એટલામાં આહ્વાણને ચકર આપ્યાં. તેથી સુરજા ખાંધ એક કીચડનો ખાળ હતો તેમાં પડ્યો અને આંખો તરી ગઈ.

ચોપાઈ—સજ્યા શોળ શણગાર, પીયા કેરી જળમાં; સાંખ્યાં નેણ કેરાં આણ, આહ્વાણ પડ્યો ખાળમાં. ૧૮૬

હવે પેલો વાણીઓ આહ્વાણને ખાળનાં પડેલો જોઈ કહે છે કે ભાઈ પાસે જઈને કેવો લાભ કરાયો અમે વેગળા રહ્યા ને નુકશાન તો થયું પણ આખરે બેરતો છીએ તમારી પેઠે આવી રીતે એ આખરે હતો નથી થયાં હવે શાવળીંગા ઉભી ખજારનાં ચાલી નીકળી અને તેનું રૂપ મહા તેજસ્વી આકાશની વીજળી સામાન છે પુત્રમતો ધર અને હોળીની ઝાળની મારક પ્રકાશ પામી રહ્યું છે, અને જે જીવે છે તે મોહીત થાય છે એક સોનીની દુકાન હતી તેમાં તે ઘાટ ઘડ તો હતો તે એને જોઈ પોતાનો હથોડો માથામાં મારવા લાગ્યો એવું જાન જતું રહ્યું અને એક લવાર ધમણ લઈ એરણ ઉપર મારતો હતો તે પોતાના પગ ઉપર મારવા લાગ્યો અને એમાં જે મારણ માર ખેડેલા તે અને દુકાનોમાં વાણીયા તેને જોઈ મોહીત થયા.

ચોપાઈ—ચોરે મોહયા ચારણ ભાટ, બજારે મોહયા વાણી-
આ; સોનીએ ફાડ્યાં શીશ લવારે પગ તોડીઆ ૧૮૮

એવી રીતે શાવળીંગા કંકને છડકા મારતી ચાલી જાય છે. એવા
માં જે ખાગમાં ખાહણ પડ્યો છે તેની સ્ત્રી જન્મવાની વખત થઈ છે
તેથી ખાહણને ખોળવા નીકળી છે કે મારો પીટયો અગોટીયુ લેખ
ક્યાં ગયો હશે એવામાં એક આદમી કહે છે કે આ જાય છે એ બાય-
ડીને જેમ મુરછા ખાઈ પેત્રા ખાગમાં પડ્યો છે. ત્યારે પેલી ખાહણ
નીસ ચઢાવીને સાવળીંગા સાથે લડવા લાગી કે તુ મારા ધણીને મારી
ક્યાં જાય છે ત્યારે શાવળીંગાએ રીસ ચઢાવી તેના સામુ જોયુ એટલે
એ પણ ગાભરી થઈ ગઈ પછી શાવળીંગાને ખાહણી કહે છે.

દોહરો—ચંદ્રબદન શ્રમ લોચનીને, રાંડ બળયો તારો જ્ઞેનેરંગ;
તુને દેખી મારો જેઠ પડી ગયોરે, રાંડ કાદવ ભરીઓરે અંગ ૧૮૯
દેરાંડ તારૂં રૂપ બળયું કે મારો ધણી તને જેમ કાદવમાં પડ્યો
તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—યુને દેખીને તરવર ડગેને, વળિ હાથીના તુટેજેનેદાંત;
જવને સધાર ધેર સાકર વેંચોને, એતો જીવતો રહ્યોરે તારો કંથ
હે રાંડ મને જેમની હાથીના દાંત જાખડી પડે છે, પણ તારૂં નશી
બ જોરાવર માટે તારો ધણી જીવતો રહ્યો માટે ધેર જઈ સાકર
વેંચે. એવું સાંભળી ખાહણી અંખવાણી પડી ગઈ અને ત્યાંથી જઈ
મેતાના ધણીને ખાગમાંથી ઉઠાડી ધેર લેઈ ગઈ હવે સાવળીંગા બ-
જારમાંથી ચાલી ચાલી દરવાજા આગળ આવે છે ત્યારે ત્યારે દરવા-
જામાં એક જવાન છેડે કંઠુ કે દેખો બડે મીયાં કયા મજેડી
નાણુક નાર આતીહે ત્યારે બડા મીયાં બોલ્યા બાધ ચુપ રહે એ-
તો કોઈ જીતી ચુડેલહે તુ નના છેડે કયા બોલવા હે અખી બજ-
રો બડા જીલમ કરે આઈ હે એક સોનીયા ઉસકુ દેખકર સીસ
ઢૂટ ગયા. લવારક પાંડ ઢૂટ ગયા અને એક બનીએકા સારા ધિકા
સારા દોલા ગયા. એક બમન તો ખીચારા યુરી તરેંસે પડા હે ને
જે તું કંઈ બોલોમા તો શીર તેરીબી એસી હાલત હોઈગી ને મેં
બાય જાગીંગા છેકરો કહે કે ચાચા અમને ક્ય ઉસકુ ગાલીતો નહી

દેતે હે અપનકુ કુચ કહેગી અપન ઉસકી સાચ સીધી ખાત કરેએ એમ કહી છોકરો સાવળીંગને કહે છે.

દોહરો—નારી મારી તુને છુટીરે કટારીને, વળી નહીં ખરછીરે તલવાર; દોરે નેતુસે તુને મારરીયેને વલી ધાયલ છાનીહે ખખર. ૧૯૨

છોકરો કહે છે કે હે સ્ત્રી તેરી પાસે કુચ હતીઆર તોહેનહી ને તુંને સારી ખખર કલક કરડાલી એતો ખડ જીલમકી ખાત તું ને કી. એ સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—તીલડી ચોડું તો તીઆં ત્રીસ મરેને વળી સંધોપુડ તો મરે વીસ; કાજળ આંજી તો કેર કરેને. વળી નીલના મરે પાંચ પચીસ. ૧૯૨

હે મીઆં આટલા તો હુ શણગાર કરતી બધી નહીં તો મને દેખે એટલા ભોંય પડે. એમ કહી થાળ લેઇ દરવાજા ખદાર ચાલી નીકલી એવામાં એની એક સહીયર નદીએથી નાહી ઘેર જતી હતી અને તે સામી મળી. ને તેને ઉતાવળી જતી જોઇને કહે છે.

દોહરો—કંચન થાળ જોને કર અહયોને, વળી તારે હમયે હર ખ ન માય; પગે પડે છે ઉતાવળાને સહયર કયાં જાય. ૧૯૩

ચોપાઈ—કહોને સહીયર કયાં જાય એકાએક નીસરી; મુજ સહીયરનો સ્થાય તે તો તુ કેમ વિસરી ૧૯૪ તારા દલની વાત, મારા આગળ નહીં કરે; સરવે સાહેલીઓની આણ. અહીંથી જોતું ડગલું બરે. ૧૯૪ હે સહયર થાળ લેઇ તું ઉતાવળી ઉતાવળી કયાં જાય છે. તે મને કહયા વગર જાય તો તને આપણી બધી સહીયરોની આણ છે; તે સાંભળી સાવળીંગા કહે.

દોહરો—મેં મનતી શીવની માનતાને. વળી દીવસ સડતોરે જાય; જાવું છે જોરની વાડીએરે, મારાં કુલડીઆંરે કરમાય. ૧૩૬

હે એન મેં સદાશીવની માનતા માની છે તે માટે જોરની વાડીએ જાય છે તે દહાડો ચઢે છે માટે મારાં કુલ કરમાય તેથી હું ઉતાવળી જાય છું તે સાંભળી તેની સહીયર કહે છે.

દોહરો—જાલડીયુ તો તારી મીડી લાએને, વળી વેણાં નમીલ

તારાં મુલ. જવને ગોરની વાડીએ, ત્યાં તો કેઇ કેઇ જાતના ફુલ.

હે એન તુ ગોરની વાડીએ જાયછે તો ત્યાં કેઇ કેઇ જાતનાં ફુલછે તે રત્ને કહે તે સાંભળી સાવળીંગા વિચાર કરે છે કે મેં ગોરની વાડી નથી દીડી તો એને ફુલ શી રીતે ખાવાં પાણુ પોતે ઘણી ચતુર છે તેથી ફુલનાં નામો જાણેછે તેથી તેને કહી બતાવેછે.

ચોપાઈ—ચંપો મરવોને ચાળ, વળી કેવડો ને મહી કેતકી; જામ જાવંતરીને ઉલ્લર. ચંબેલીરે બહુ ફુલી ૧૫૮ વરણુ અદારે ભાત. તે જુદી જુદી જાતની; છે એક ચંપાનો છોડ. તેમાં વળગી મારી વેલડી. ૧૫૯ કરમ સંજ્ઞેગે કોય, વળગી છે વેલડી; કહુધું સાચી ખાત સાંભળ મારી સાહેલડી. ૨૦૦

એમ કહી પોતાની એનપણીને સમજાવેછે જાહેનપણી કહે એન તારી જોડી જાપરથી બધી મતલબ હુ સમજી ગઇ.

સોહલો—સયર વીતી સચેરે ભાર, કાંક રાખો જોડ્યાનો વિચાર; વેણે વેણે પાડો ભાત, પણ આપણુ ઉત્તમ મહાજન જાત.

હે એન ગણી ગણીને જોડતો આપોડો પણ જોજો કાંઈ માંહી પાંક ન થાય એમ કહી ફરીને કહે છે.

દોહરો—સાંભળ મારી સાહેલડીને; વલી કાંઈ રાખોને વિચાર, જુમને કરીને જમાડજોને, વળી એ પણ લેજોને ઉગાર. ૨૦૨

હે એન જુગતીથી રાજાને જમાડજો ને પણ સાચવી લેજો સાવળીંગા કહે તારા કરંતાં મારામાં અકલ ઘણી છે એમ કહી કહેછે.

દોહરો—સાંભળ મારી સાહેલડીને, વલી મેતો પુરણકીધાં કામ જુગતેથી રાજાને જમાડજુ ને મારી, લાજ તો રાખે મરો રામ.

હે એહેને લાજ તો પરમેસ્વર રાજનાર છે, એમ કહી પોતે વાડીનાં ચાલી, અને સડી ૧૨ હતી તે શહેરમાં ગઇ. હવે રસ્તે ચાલતાં જો રસ્તા આગ્યા એટલે ખગડાઇને ઉભો રહી તેવામાં એક જોવાળીજો આવ્યો તેને પુછેછે.

દોહરો—સોના ઉઘાણી શીરપર ધરીને વલી માથે તે મેટ્યો એને જાત; બ.ઇ જોવાલીઆ વીરા વીનવુરે, ગોરની કેઈરે વાડીને કેઈ વાટ.

હે ભાઈ મારે ગોરની વાડીએ જવું છે તેનો રસ્તો કીચો ત્યારે જોવાળીઓ જોયો.

દોહરે - જાયા તો આંખા અને આંખડીને વળી નીચે છે દાડમ દ્રાક્ષ; ઉપર સુડા જોને સાટવેરે, તારી જોરે વાડીને એ વંટ.

હે જોન આ આંખા અને આંખડીઓ દેખાય છે અને ઉપર સુડા કલોલ કરે છે. કોઈ ઉરાડતું નથી ને રાજ નીરાંતે બેઠા છે એ તમારી વાડી તે સાંભળી સાવળીગાએ પોતે હરખમાં આવી જાય છે અને જ્યાં પવનના કપાટાથી માથા ઉપરનું ચીર ખસીને અંખોડે આવી રહ્યું છે. અને મુખારવિંદ ઉઘાડું તેજ મારી રહ્યું છે અને ચોટલા વેળુને પડીયાં કાળા ભમરાની માફક ઝળકી રહ્યાં છે અને પોતે મહા મદમાં હરખાતી હંસની માફક કુદતી ચાલી જાય છે એવામાં વેગળેથી સદેવ તે આવતી જોઈ મનમાં મહા ખુશી ને કહે છે.

ચોપાઈ-છુટે પટે જોને નાર, એમના એમ આવજો; સનઘટ ફરી આંચ; આડી નવ લાવશે. ૪૦૬ છુટે જોને નાર; લાગે બહુ સારીયાં; સાવળીગા મમ તોલ, નાવે દુહા નારીયાં. ૨૦૭

એ સાંભળતાં સાવળીગા વિચાર કરે છે કે રાજાએ મને લાજ કહાડવાનું કહ્યું તેથી પોતે ધુધટા તાણી ચાલી આવી.

ચોપાઈ-અવલી ફરીરે અલબેલ, આપેરે સમારીયાં; સનઘટ છોડા તાણ; ધુધટ લેઈ વાળીઆ, માથે સોનાનો ઘાળ, જળ, ભરીયાં ચંપાના થડ હેઠ, આવીને ભાત ઉતારીઆ. ૨૦૮

ચંપાના થડે ભાત ઉતારી પોતે ઝોધી ઉભી છે તેથી રાજા મહા કોપાયમાન થયા; કેમકે એ કહ્યું તું એમને એમ છુટે પટે આવજો ને તુ તો ધુધટા તાણી આવી, મને તું જમાડવા આવી છે કે રાવા. એમ કહી રીસાઈ પોતે ત્યાંથી ઉડી આઘા ગયા. સાવળીગાના મનમાં કે રાજા પેશાબ કરવા ગયા હશે તે હમણાં આવીને હાથ પગ ધોશે પણ રાજા તો ધડી થઈ તોયે આવ્યા નહિ સાવળીગાના મનમાં એમ આવ્યા કે હું ભાત લેઈને ગોડી આવી તેમાં રાજા રીસાયા પણ હમ

જ્યાં મનાવુ છું એમ કહી ચંપાના જાડને કહે છે.

દોહરો—ચંપા તુજને ભરત છડે, વળી મુજને છડેરેસાજના
હતને પ્રિતે આવીયારે, કેમ રીસે ભરાયા રાજના,

સોહલો—રીસે ભરાંણાં એ રાજનાં ગોયાં ગરવા મારા સોજ સા

જનનાં; કહ્યું નથી વાલા તમને કાણુ દુખાણાં જેમ દુશગનનાં વેણુ.

હે રાજ તમને મેં કશુ કહ્યું નથી ને દુશગનના વેણુ સાંભળી

જેમ દુભાયા હો તેમ તમે રીસામ કેમ બેઠા છો ને હું એક ડગલએ

ચાલુ નહિ તે તમારા જીવને ખાતર ત્રણ ગાક ચાલી આવી ને

પગમાં તો ફાલા પડો ગયા છે તેણે તમે જોલતા નથી એનું કારણ

શું! રાજને રીમ ચઢી કે રાંડ મને જંપવા નહિ દે તેથી મુડા ટાવા

નો માળો ફૂતો તેના ઉપર ચડીને એલા. સાવળીંગા કહે મહારાજચમ

નાશાનાંશ કેમ કરોછો આ પાણીછે તે લેધને પગ ધુઓઅને કહો

તો થાળ અહિ લાવુ રાજને મહા રીસ ચઢી તેથી એકચાંમલીની

સોટી લેધને અપાટી દીકરી તે શાળ ઉઠ્યો અને જારી હતી તે

માંથા ઉપરથી બધી વળી. તેથી તમામ પાણી સાળુ ઉપર પડ્યુંને

સાળુ પલગવા ગયો. પછી નીચે એસીનેરોવા માંચુ ને પોતેપચરા

તાપ કરે છે કે મેં ગરમાં તો કાંઈને હજુ સુધી દુકારો આધોનથી

ને ચઢીયાં માર આવો પડે છે મારા કરમનો વાંક છે પણ રાજપો-

તે રૂવે તોય તે જોલતાં નથી તેવી શાવળીંગાએ જાણ્યુ કે આ બ-

ખેર તો થયા ને સાજ પડશે માટે જમને જોલાવુ એમ કહી રાજ

પાસે ગઈ અને કહ છે.

દોહરો—તુને વાંચે અપેટીયોને, કેમ રાજ માળે ચઢ્યોરે સુજણુ

જરજર મારે માથે નીર ઝરેરે, તુને કેમ ન આવેરે કમાણુ. ૧૦૨

હે રાજ તમને જરાએ દયાનથી આવતી કે તમે વામાં ગાંડા

થઈ ગયા રાજ કહે મનેતો કંઈ વાકુ થયો નથી તમે કહ્યુંતુકે આ

વત્તિતી એમને એમ છુટે પટે આવ ત્યારેતો તુ ધુંધટા તાણીને મા-

સ નામનો. છેડો વાળી આવી એમ કહી કહે છે.

આપઘ-છેલ જન્માડવાને કામ, આવી તુંછે ગોરીયાં, કરોધ થ. કીરે કમાન. પગરે ઉપાડીયાં. ૨૦૪

તું મેને જન્માડવા આવતી હતીકે કરોધ કરીમારવા આવતી હતી તે સાંભળી સાવળીંગા કહેછે હે રાજા એમારો સ્ત્રીનો ધરમછેલ્લ લાજ મરજનદથી આવવું પણ પવનથી મારા અભોગઉપર ચીરતો છેડો આત્રી ગયો તેને ખસેડતાં જરા નીચે ઉતરી ગયો તેમાં મારો વાંક શું કહાડો છે,

આપાધ-લાગી પવનની આંચ; સનવટ ધારાં ઉડોયાં; આપા સાળુકોય, અમર લેઈ ઓઢીયાં. ૨૦૪

એવું સાંભળતાં રાજા મનમાં ખુશી થયાં ને મનમાં કહેછેકેળા પડીને વગર વાંકે મારી પછી થાળ પાસે આવીને બેઠા એટલે સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો-નથી નીરાંતે નથી સરોવરાને, વળી નથી કુવામાંગ્નેરે. કાસ; નીર ડાળીયાં નહી મળેને, રાજા દેશો કાંઈ અમને દોશ, ૨૦૫

સોહલો-દેશો કાં તમે અમને દોશ, અને ચઢ્યો તે ઉતારો. રોશ; સમશા સમજાવ્યોતમે જાણી, પણદુળીયાં તે ન મળે પાણી. હે રાજા આ પાણી તમે હો ની નાંખ્યું. તે હું કયાંથી લાવીશ.. આંચ ફાંઈ સરોવર કે કુવામાં કાંસ નથી ને અમને દોશન દોશોતે સાંભળી. રાજા હતી પડ્યા ને સ્ત્રીને કહેછેકે જન્માડશે તે પાણી નહિ પાવ વારતે પાણી લેઈને આવેતો જમીયે નહી તો થાળ લેઈ પાછાં ઘેર જાઓ અકિયાં તમારું શું કામ છે, સાવળીંગા કહે મહારાજા કયાંથી લાવું ત્યારે સદેવંત કહેછે,

દોહરો-હસ કુવાને હંસવાવટાને, વળી હંસલી નુસેચનહાર. નીર ભરીઆવો સુદરી તે આપણે ભોજના જમીએ સાર

હે સ્ત્રી આ હંસ કંવા ઉપરથી પાણી લઈઆવો ત્યારેસાવળીંગા હાથમાં રૂપાની ઝારી લેઈ કુવા ઉપર ગમ અને પોતાનો સાળુ આંધી કુવામાં ફાંસી પણ કુવો છાડો તેથી પહોચી નહી તેથી કુવા ઉપર ઉભી રહીએ એટલાનાં વાડીની બહારની તરફ ગોચા.

ળીયો ગાયો ચરાવે છે તેને કહ્યું ભાઈ અહિ કહી પાણીમળશે ગોવા
ળીયો કહે કુવામાં છે ને નદી સાવળીગા કહે કુવામાં તો ચીરપ
હોયતુ નથી ત્યારે ગોવાળીયો કહે શહેરમાં જાઓ તો મળે, નદીના
આકીથી એ ગાઉ ઉપર નદી છે ત્યાં જો તમે જાઓ તો મળે. સાવ
ળીગા વીચાર કરે છે કે શહેરમાંથી તો મહા મુશ્કેલાઈથી આવીશું ને
વળી શી રીતે જાઉં અને પાણી વીના જમશે નહીં માટે નદીયે જ
ઉપજી ચીરને કાઢે વાળી હાથમાં ઝારી લેઈ પોતે નદી ભચી
આવી રસ્તામાં જતાં પગમાં કાંટા વાગે અને ચીરમાંથી ભરાઈને
ફાટવા લાગ્યું, અને શરીરે પરસેવો વળે છે એવિ રિતે ઉજડ વગ
ડામાં આવી જાય છે હવે નદીયે જઈને વિચાર કરે છે કે અહીયાં કા
ઈ છે નહિ માટે નાહી લેકે પછી લુગડાં ઉતારી નદીમાં નહાવા પડી
ત્યાં નદીની તીરે એકસીમલાનું ઝાડ ઉગ્યું હતું તેને કહે છે

દોહરો.—નદી કીનારે સીમડાને, ભાઈનું ક્યાંનાં ઉગ્યો દુર;
તાજ જોખન તહારા ફુલડારે તે તો જાય છે વેગેતા પુર. ૨૧૮
તે સાંભળી સીમલાનું ઝાડ સાવળીગાને કહે છે.

દોહરો.—હુ નદી કીનારે વસુસીમડાને, વળી સોટા પાંસરો દોર
તાજ જોખન ને મારાં ફુલડારે, લુડી જાયે વાને વટાળ. ૨૧૯

પછી એક ચંપાનું ઝાડ હતું તે જોઈને કહે છે મારા રાજ ચં
પાની સુગંધ લે છે તેમ મને પણ અહીં ચંપાની સુગંધ મલિમાટે
એવાણી સાઈ તેનાં એ ચારેક ફુલ વેણી લેકું, એમ કહી ફુલ વેણવા
લાગી હવે નદીની સાગી તીરે એક કેળનું ઝાડ હતું. તે પોતે ચં-
પાને કહે છે. મારા અમરત જોવાઈળ, ને મારા પત્રમાં સડ ભોલ-
ન જમે છે તેનું તો નામ નથી લેતી અને તારી પાસે બનરે સરખો
નથી આવતો તે તારાં ફુલ આ કામળ સ્ત્રી હરખથી વીણે છે ભાઈ
તૂંતો મહા નસીબવાન એમ કહી કહે છે.

દોહરો.—ચંપા તુંતો સભાગીઓને. વળી સીનલ તારી જોને
છાંમ; સાવળીગા વીણે તારાં ફુલડારે એતો લખીરે કરકર બાય.
હું ચંપા તુંતો સભાગી છે કેમકે સવળીગા સરખી લાંબો થ

કરી તારાં ઘુલ વાણે છે તે સાંભળી અંગાનું ઝાડ કહે છે.

દોહરો-અંખા કહે અમે સેના સભાગીયાને; વળી સભાગીયા રાણીજના દાર; હૈયારે ઉપર જોને હીં અંકરે, તેતો દલાડમાં સોમેરે વાર ૨૧ હે બાઈ હું સેના સભાગીયા પણ સભાગીયા રાણીજના દાર કે તે દીવસમા સો રો વાર દોકમાં હીંએ છે. તે સાંભળી દાર કહે છે.

દોહરો-દાર કહે અમે સેના સભાગીયાને, વળી સભાગીયાં રાણીજનાં ચીર; કંઠે પડે જોને પાટલીને વળી વેંટપ વજેરે શરીર. ૨૨

હે બાઈ મને શુ કહો છો પણ જે રાણીજના ચીર તેતો આખો દીવસ શરીર ઉપર રહે છે તે સાંભળી વળતી ચીર કહે છે.

દોહરો-ચીર કહે અમે સેના સભાગીયા વળી સભાગીયાં નદીયુના નીર; ચીર ઉતારી કાંઠલે મુક્યાને વળી નીરને સોખ્યારે શરીર.

હે બાઈ જો અમે સભાગીયાં વલાણાં હજગે તો વળી અમને ઉતારિ વેગજે મુકે પણ સભાગીયા નીરકે જોને આખુ શરીર સોખ્યા દીધુ છે તે સાંભળી નીર કહે છે.

દોહરો-નીર કહે અમે સેના સભાગીયા ને, વળી ઉલટે ધુવે જોને મેલ; સભાગી સાવળીંગા સુંદરીરે અંને રૂડો મળે દોષ છેલ. ૨૨૪

હે બાઈ સાવળીંગા સભાગી કે તેને જે પરણે તે સભાગી પણ અમે શેનાં સભાગી ઉગટો અમારામાં મેલ ધુવે છે તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો-સાવળીંગા કહે અમે સેના સભાગીયાને, વળી સભાગીયા સદેવંત રાજ રૂડા રાજ માનશે તો, બાઈ સધાયા અમારાં રારે કાજ. ૨૨૫

બાઈ હું સેના સભાગી પણ સભાગી મારા રાજ કે આપલું કરતાં રીસાધને બેઠો છે. જો હવે કંઈ કરતા મનાય તો સાડ નહિતો મારો ફોજો અદ્વજ થશે એમ કહી લુગડાં પહેરી પાણીની ઝારી ભરી પોતે વાલી ભણી જાય છે.

દોહરો-સાવળીંગા રૂપરૂપ, વાલી દિસા આલીયાં; દાજળ

કાળી રેખ, નેણુંમે હાલીયાં. ૨૨૬ સળ્યાં સોળ શણગાર, આપરે સમારીયા, કે કોનાં બાંધ્યાં ક્રોધ, વાઢીયે પધારીયાં. ૨૨૭

સાવળીંગા વેગળેથી ઉતાવળી સારા બરી ચાલી આવતી સ-
દેવંતે જોઈને મનમાં વિચાર કરે છે કે હું આ મારે સારું જે તું
એક ડગલું ન બરે તે બે ગાઉ સુધી નહીં જઈને પાંચી લાવે
છે. મેં તને વગર વાંકે મારી એમ કરી પોતે કહે છે કે હવે આવે
એકલે ઝડ જનવા એમનું પશુ જ્યારે સાવળીંગા પાસે આવી એ-
ટમે વિચાર ફરી ગયો કે શું આપણુ જિને પહેલાં બોલાવીએ ગ-
રજ હશે તો ઘણી એ બોલાવતાં આવશે એમ ધારી રીસાઈ એક
(કહેવત છે કે દોરી બધે પશુ રોતો વળ ન જાય) હવે સાવ-
ળીંગા પાસી લઈ આવી પાસે કબી પણ રાજ્ય બોલાતા નથી સા-
વળીંગા મનમાં કહે છે કે એને ખબર છે કે મારા જીવને ખાતર
બે ગાઉ ગઈ હતી ને આતો પાછા રીસાઈને એક પણ હશે આ-
પણે નીચાંતો નીચાં એમ કહી રાજ્યને બોલાવે છે.

દોહરો-ફી ચંપા ફરી છાંયડીને, વળી વાયરે શીમાળુ વાય
જમીલોને રાજનાંને, વળી આ લોજન ટાપાં થઈ જાય. ૨૨૮

દોહરો-પીરશા પિના બેને પદ્મણીરે એતો કામતી કેમ ખ-
વાય; અવર પુરપને આરતેરે એતો જુગતે જુગતેરે જમાય. ૨૨૯

હું સાવળીંગા તું કહે છે જમી લગે પણ જનવાની તો જુગતી છે
ને તું પીરશા કર્યા વગર જમીલ્યો કહે છે ને પીરસતી તો છે નહીં તે
સાંભળી સાવળીંગા બોલી હું રાજ્ય હવે સાંજતો પડવા આવીએ અંતે
કાંઈ જોવા માટે આવશે તો મોટા વરથોડા થશે પણ મને તેની તો
હસ્કત નથી તમે જમો તો ખરા હું કાર્મની બીક રાખતી નથી.

દોહરો-જેમ મેદની જોવા મળેને, વીવામાં કેર વરતાય, તેમ
જમશો. રાજજીતો, તેમ જમાડુ માદા રાય. ૨૩૦

હું રાજ્ય જો લોગની હા જોવાને મળેને મારે વિવા થઈર
હયો તેમ જો જમશો તો એ તેમ જમાડીરા તે સાંભળી સદેવંત. ખુ-
શી સાથે સાવળીંગાને કહે છે.

દોહરો—સુણ સાવળીંગા સદેવંત કહેને વલી વરતાઈ રહી બધી વાત હેતેને પ્રીતે પરણું ને, વલી નહી વટલાવું મારા હાથ.

હે સાવળીંગા હવે તો તારી સાથે પરણીને જેમ વરવાડુ જ મેં છે તેમ જમીય મારા હાથા હાથ હવે નહી વટલાવું તે સાંભલિ સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—સુણ સદેવંત સાવળીંગા કહેને, વલી તનમાં રાખુ બેને ટકા આજ મારા જમાડુ રાજને વલી વીવા કરતાંરે વિશેષ રમડ હે મહારાજ જે તનારી મચ્છા હશે તો મારા વિવા કરતાં વિશેષ રીતે જમાડીય. પછીને શું કામ છે તે સાંભલી સદેવંત કહે.

દોહરો—સુણ સાવળીંગા સદેવંત કહેને, વલી પાળો કેન પાળા પ્રીત; હેતેને પ્રીતે અમે આપીએરે, તમને રાજવળાની રીત. રર૩

હે સાવળીંગા હું તો મારા રાજવળાની રીત આપુંને ખરો પણ તું પાળે ત્યારે તે સાંભલી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—સુણ સદેવંત સાવળીંગા કહેને, વલી પાળીશું અમે પ્રિત; હેતેને પ્રિતે અમને આલજનેને, તમારી રાણીછની રીત.

હે રાજ અમે તે પાલશું માટે અમને તે આલજને એ સાંભલી સદેવંત મનમાં બહુ હરખ પામ્યો તેમ સાવળીંગા પણ ખુશી થઈ પોતે કહે છે.

દોહરો—દુશી દશી કાનની બેને જાણે હાથ; ને સાંભળો સ્વામ મારે સાચિ વાત કોટેથી આજ જમુરે કંસાર સૌ મરલોક ગુને સંસાર. ર૩૫

હે રાજ મરને લોક ગમે એટલા ગુને પણ આજ કોટેથી કંસાર જમીયને જમાડીય એમ કહી સદેવંતનો હેશથી હાથ જાણે.

ચોપાઈ—ચાપા દેરિ જય રમાડુ રમા છેલને મેલી મરજાદ કડ રંગના રેલને ર૩૬ કરો કરોની વાત ઉત્તકિ હું તો નહી રડ આંસ માનની મોજ નહી તો વખ આંધને મડ ર૩૭

હે રાજ હવે હું કોઈની લાજ મરજાદ મંજુની નહી બેને મારી સાથે સુખેથી વાત કરા અંને મારા મનના મેલ પુરા લા

સાંભલી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—કહેતો કામની તુને હીરાદઉને વંલી કહેતો આલું ગા-
મને ગરાસ; મોઢે આવે તે માગજેરે, કામની તુને તરઠો છુરે આજ.

હે સ્ત્રી તું કહેતી હોઉ તો તેને હીરા મોતી આપું કહે તો
ગામને ગરાસ આપું તારે મોઢે આવે તે માગજેરે હું તને તરશમાન
થયો છું તે સાંભલી સાવળી ગા કહે છે.

દોહરો—કુટિ લાલચને શુંએ કડ ને એતો ખાધેથી ખુટી જો
ને જય પણ એક વચન માગુ અલખેલાને, તે જુગે જુગ નહી
વીસરાય. ॥ ૨૩૫ ॥

હે રાજા હું માગુ છું શું ને આપો છો શું એવિ હીરા મોતીની
ખોટી લાલચ શું કરવા આપો છો મારે ઘેર કાંઈ કમીના નથી.
એતો ખાધેથી ખુટી જવાની પણ હું તો એક તમારિ પાસેથી વચન
માગું છું જે જુગેજુગ વીસરિએ નહી એવું માગુ છું તે સાંભલી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—એકતો મારા ઘર રિરિ ગારિયાને, એક મારા નેણારિ
જોતે નાર; તુજ ઉપરથી બીજી સુંદરિન, હું વારી નાખુ સોસોવાર.

હે સ્ત્રી કહેતો તને મારા ઘરની સ્ત્રીની માથક ગણું અને મારી
સાવળી રોણીયો તારા ઉપર વારી નાખુ તે સાંભળી સાવળી ગા મ-
નમાં કહે છે કે ઘડીમાં રીસાઈ જાય છે ને ઘડીમાં પાછા મળી
જાય છે તેનો વિશ્વાસ શો પ્રીત કરીયે તે જનમ સુધી નભે તો
તો સાઈ નહિતો ઉઝડી રજેતી માય એમ કહી રાજાને કહે છે.

દોહરો—નફટ આવો નોતી જાણતીરે નીકર પગરે ઉપાડતી
જોય; ખેરે ઘડીને દારણેરે, રાજા ધરનાં ગુલામરે ન હોય. ૨૪૧

હે રાજા તમાના જેવા નફટ કોઈ નથી, અને આવું જાણતી
હોત તો જોઈને પગ ઉપાડત કેમકે ધરનાં ગુલામની માથક એ
દિવસ રાખી કાઢી મુકા એમ થવાનું નથી એ સાંભળી રાજાને કોઈ
ચડ્યો. કે મને તે નફટ કહ્યો પણ હું તને મુકનાર નથી એમ કહી
હાથમાં તગવાર લઈ ઉભો રહ્યો.

દોહરો—મુણ સાવળી ગા સદેવંત કહે ને વળી મેલી તે મ-

નની લાજ શીશ પઠેને માર ધડ લડેને, વળી તોએ ન મેલુ તુને આજ.

સોહલો-તોય ન મેલું તુને આજ, કેમ કરી રહેશે તારી લાજ સમસ્યા સમજીને તુ લે અને કહેવું હોય તે અમને કહે ॥૨૪॥

એવાં રાજનાં વચન સાંભળી વિચાર કરે છે કે રાજ મેલન નાર નથી ને મરશે મારશે, પણ હુ એની રીસ ઉતાડે એમ કહી કહે છે.

દોહરો-શીશ સલામત રાજવીને, તમે જુગ જુગ અમર રહો અમે ઘર દિશાએ આશીયેને વળી કહેવું હોય તે કહો. ૨૮૪

હું રાજ તમે આટલા બધા કોપાયમાન થઇને મારવાને અને મરવાને કેમ ઉભા થાઓ છો અમે અમારે ઘેર જન્મએ છીએ એવાં વચન સાંભળી સદેવંત રાજ તત્ત્વાવર મેનનાં કરીને કહે છે તુ જન્મશિ નહી ગયા કેડે અને ગમશે કેમ ને તને તો નહી માર પણ મારો જીવ ખોઇરા તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઇ-શીશ સલામત રાજ એવી રોસ નવ રાખીયે પ્રેમ પ્યાલા તમારે હાથ સખ રસ આપીએ. ॥ ૨૪ ॥ દીધાં હોય કી-સ્તાર, તેંતો આપણુ પ્યાઇએ; આલ્યાં દાન કથીર, સોતું કાંથી પાઇયે ॥ ૨૪૬ ॥ સોતુ રૂપ સ્વરૂપ, તેમાં નહી વાસના; નફા કીનો માગરવેલ જુલ્યો ભવતારનાં ॥ ૨૪૭ ॥

દોહરો-હમણા એમ વરતાવશે તો વળી કુગમાં કરીશજ કર અમને આવડુ શીદ કહેને, વળી વધાત્રા શુ તારે વેર. ૨૪૮

સોહલો-વિધાત્રા શુ તારે વેર, કહિયે તો લાગે કડવું ઝેરુ હવે નથી તુ મારે હાથ, નોતરજો માજનમી નાત. ॥ ૨૪૯ ॥

રાજ કહે છે કે તારે મને ચીડવીને અહીં મલવું છે.

દોહરો-સુણ સાવળીંગા સદેવંત કહેને કુતો જુલ્યો તે બેદ મતાવ બોજન કરીયે આપણુ જે જન્માને વળી એક ઝોરીરે વેલો આવ ॥ ૨૫૧ ॥

હું સ્ત્રી જુસતો હઉં તો તુ બતાવ, ને હવે રીસ નહીં કર

માટે આવ આપણે ભેગાં બેસીને જમીયે ત્યારે સાવળીંગા કહે છે
હે રાજા તમારા તે ભેગાં બેસીને વટલાઈ મરવું છે તમે રજપુત
અને અમે વાણીયા એમ કહિ રાજાને કહે છે,

દોહરો-અમે વેપારી વાણીયાને રાજા પળિયે વેચતારે તેહ
તમારે અમ વચ્ચે અન્તર ધણો ને વળિ ક્યારે ચંપાને ક્યાં કેળ. ૨૫૨
હે રાજા અમે તો તેહનાં વેચનારાં, જેમ કેળ અને ચંપાને
આંતરે છે. તે સાંભળી સદેવંત કહે છે,

દોહરો-નથીરે વેપારી તમે વાણીયાને, ગોરિ નથીરે વેચતા
તમે તેહ, તમારે અમારે રાણી અંતર નહીને, જેમ ચંપે વિટાણી
નાગરવેલ. ૨૫૩

હે સાવળીંગા તું નેલ કયે દીવસે વેચે છે. માટે ચંપાને જેમ
નાગરવેલ વીટાયલી છે તેમ તુ મને વીટાયલી છું હવે તારા મારા
વચ્ચે અંતર શા રહ્યો છે, અને વહાલામાં વટાર હોય નહી તેથી
તું માન ભેગી આવીને બેસ. તે સાંભરિને સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો-સોનુ જાણીને રાજા સંગ કર ને, વળિ નિપજે જાત
કથીર કાયા વટને અને પત બોધએ તો વને સાંસા પડેરે શરિર
હે રાજા તમે કહે તો તમને હુ હાયેવતી જમાડુ પણ તમારા
બેગી બેસીને હુ જમવાની નહી કંમકે સોનુ જાણીને સંગ કર ને
મોઢેથી કથીર નીકળે તો કાયા વટાણી પછી વીચાસવુ પડે માટે ન
મે તમારી મેલે એકલા ખાઓ એવાં મોટાપનાં વચન સાંભળી સ-
દેવંતની આંખમાં રોસ ભરાયો તેથી થાળને ખશેડી મુકી પોતે હા-
થ ઘોષ વેગળા બેઠા અને કહેછે તુ તારી મેળે પાછું લેઇ જા મારે
હવે ખાવુ નથી હવે શાવળીંગા વિચાર કરેછે કે આતો હજારી વ
ળી પાછી પણ ઘણ. રાજા પાછા રીસાયા તેથી રાજા પાસે જઈ ક
હેછે કે હુતો તમને મશકરિમાં હસતી હતી એટલા સાર શુ રિસાઇ
બેઠા. આવો આપણે ભેગાં બેસીને જમીયે તેમ તેમ રાજા અવધ
જોઈ બેસેછે. અને કહેછેકે મારેતો હવે ખાવુજ નથી. ત્યારે સાવળી
ંગા મહા રૂદન કરેછે ને રાજાના મોઢા આગળ બોળા પાંચરેછેતોયે

રાજ માનતા નથી.

સોહલો—નરની આગાડી તારી જોખાધરે, તેમ તેમ અલખેલો અવજો પ્રેરે; નારી ખેડી રદવાઈ કરે આંખે આંસુડાની ધારા ઝરે.

તોયે રાજ મનમાં કાઈ દયા લાવતા નથી અને રિસાઈને વેગળા ખેશી રદવાઈ. શાવલીંગાએ વિચાર કર્યોકે હું હવે રીસાઈ તે વીના એ મનાશે નહિ એવું ધારી પોતે રીસાઈનો ડોળ કરે છે.

ચોપાઈ—આંખે આંસુડાની ધાર, અલખેલી હડીયાં નારે માનો મારા રાજ, હવે જાકાં હડીયાં. રૂપક મળશે રાણાને રાજ, જવાબ તે માગશું; પદમણુ કહે છે રાજ. પ્રાણુ અને પાડશું.

હે રાજ હવે તમે માનતા નથી. તેથી હું પ્રાણુ મુકીશ. એમ કહી શાળુનો કાછડો વાળી કહુંછે તમને હું ધાણુંએ કહુંછું પણ તમે માનતા નથી માટે હવે હું આ કુવે પડી મારો પ્રાણુ તમને આપીશ અને તેનો જવાબ પરમેશ્વરને ત્યાં માગીશ. એમ કહી કુવા બાણી આવી એટલે રાજના હોશ ઢીંગી ગયા અને વિચાર કરેછે કે રાંડ કુવે પડી મને નામોશી આપશે તેથી રાજ પોતે ત્યાંથી સાવળીંગાને અલવા દોડયા અને કુવા ઉપર જતાં જતાં તેનું કાંડુ અલી તેને પાછી ખેંચે છે તોએ તે માનતી નથી, અને કુવાબાણી તણાતી જાય છે. ત્યારે સદેવંત તેને નાના પ્રકારના કાલાત્રાલા છે અને કરગરે છે ત્યારે સાવળીંગા કહે છે.

ચેચોપાઈ—પાલવડે મત જુમ, બમરા તું કે વાંવળા; આંખે લાથ ન લગાડ, આંખાછે રાવળા. રૂપક કાચી કલીયુ મત તોડ. તુટે ચીર ઝાલીયાં; છેડા અમારા છોડ. દેડગી તુંને ગાલીયાં. રૂપક

હે સદેવંત તું મારો પાલ મુક અને મારું કાંડુ ઝાલે છે તે મચડાઈ જશે. તેથી હું તને ગાળો દેઈશ તે સાંભળી સદેવંત કહેછે.

ચોપાઈ—ગાળુ દેને દશવીશ. ગાળુ તારી સાંખશુ, તુજ સંચીખી નાર, તેતો ઘેર રાખશું. રૂપક શેઠ મોટા સાહુકાર. છુટાને છુટા વાડીયાં; તું કળી એક ગુલાબ કાંચકુ દેતી ગાલીયાં. રૂપક

હે સી તું મને ગમે તેમ ગાળો દે ગમેતેમ કર પણ હું તને

મુકનાર નથી અને મારે ઘેર તને પરણી રાખવાનો છું, હું તને કાલા-
વાલા કંઈક ડોઠમાં લાથ નાંખુ છું તોયે તું મને ગાળો બાંડે છે.
એવી તરેહથી સાવળીંગાને ઘણી ઘણી રીતે સમજાવે છે. પણ મા-
નતી નથી ત્યારે રાજા છેવટ પોતાની તકવાર ઉધારે કરી સમ-
જાય છે કે જો હું તને દગો દેજ અને તારાથી બે ઇમાન થઈ તો
મને મારા પીતા સાલીવાદનના સમજે. અને તારાને મારા વચ્ચે આ
શક્તિ તે મને પુછે એમ કહી રાજાએ તકવારને ખબા ઉપર મુકી
અને પોતે ગદગદ કંઈ થઈ રહ્યા છે. સાવળીંગાએ વિચાર કર્યો કે
હવે જો હું એની સાથે ઘણી રકમક કરીશ તો મારા ઉપર કોપા-
યમાન થઈ કાં મારું કે એમનું માથું જુદું કરશે. માટે હવે તો બો-
લુ એમ કહી કહે છે.

દોહરો—પદમજુ ને તો પ્રીત વળીને, વળી રાજાને ઝાઝરીરે
રીસ; એમાં તેડીને એકમારે; મારું વાલીરે લેશા જોને શીશર ૨૬૨
હે રાજા હું તો પ્રીતમાં આમ કહું છું પણ તમે ઘણા રીમાળવા
જો માટે પાસે બોલાવી માથું વાલી લ્યો તેથી હું બીહુધુ. હવે એ
સાંભળી સદેવંત તકવારને મેન કરીને સાવળીંગાને માટે જઈ બાજવા
પછી સાવળીંગા રાજા સાથે ખુશી થઈને બોલી અને બન્ને જણ થા-
ળ આગળ આવી થાળ ઉધારી જમવા બેઠા અને સાં નાના પ્રકારના
હાસ્યવિનોદ કરતા જાય છે અને અરસપરસ એક એકના મોંમાં
કોળીયા ધાલતાં જાય છે રાજા પોતે હેતમાં સાવળીંગાને ઘણું ઘણું
ખવરાવે છે ત્યારે સાવળીંગા સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—અંનથી અદુક કાઈ નથી ને રાજા સજણ રજણ
કે શેણ, જમીલ્યોને ઠાકારે, વળી નેહ કરે છે જોને નેણ. ૨૬૩

હે રાજા અનથી કાઈ મોટું નથી કાં સજન ને રજન કહેતાં
ચંદની રાત તે બધાં અનથી એના હેત વાળાં છે માટે તમે મને
વારે વારે ખવરાવો છો તે શુદ્ધ અન્ન કરતાં વધારે છું આપણી આંખો
નેહ કરે છે. માટે એક એક મોંમાં ધાલ્યા કરતાં વધારે છે માટે તમારે
હાથે જમી લ્યો.

ચોપાઈ—લોજન કરતા જાઓ, નિરખારે તમે નેણુયું. અંતરની રાખુ આજ સદેવંત સેણુસુ. ૨૬૪ મેડે જગુધુ કંસાર, પદમણી અતી પ્રેમસુ; પ્રિત અઢકેરી હેત્ય, બોલાવોને વેણુસુ. ૨૬૫

હે રાજ્ય તમે જમતા જાઓ, આંખે જોતા જવા. કાંઈ પડે તો મહેડેથી વાતો કરો ઘડીએ ઘડીએ મને મતાવો નહિ. હું આજ તમારા ભગી બેસી કશી કસર રાખનાર નથી.

ચોપાઈ—જુગતે કરીને ક્રોધ, રાજ્યને જમ્મડીયા; મન જમતા મુ ખવાસ. અલબેલાને આલીયા. ૨૬૬ કયારની કદમ્બ અરજ, હાથ મે જોડીયાં; શીખુ હાથેએ મારા સ્યામ. જીવ મારા વિદાય થયા ૨૬૭

હવે સાવળીંગા સદેવંતને જમી રહ્યા કેડે મુખવાસ આપ્યા અને હાથ જોડીને કહેછે. હે મહારાજ જમતાં જમતાં આખો દહાડો ગયો ને હવે એ ઘડી દહાડો છે, માટે મને રજા આપો તો જાઉં. કેમકે મારો જીવ દહાડા થયોછે, અને મને વાર ઘણી તેથી દહાડાં ગોર પે લા કાણીઆને ખખર કહાડવા મોકલશે. ને તે અહીં આવશે તો પછી માની કજેતી થશે, અને મન હશે તો માનવે મળશુ માટે મને રજા આપો તે સામળી સદેવંત કહેછે.

દોહરો—પદમણી આવ્યા યુરે જાણીને, વળી શુ જાણે રાખોનેરે સાળ; સુડા તારી સાંખ્યો પુરશેને, વળી પદમણી પાસા તૂતો દાળ,

હે સ્ત્રી તારે ત અડિયાં શું જોઈને આવી હતી અને તુ અડિયાં આવી હતી એવું અપોને શાળ શુ જાણશે. તેથી તુ જરા વાર અડિયા બેઠ. અત્યાર સુધી તો રીસાવા મતાવાંનાં વાર થઈ અને તારી સાખ તો સુડા પુરશે એવી રીતે રાજ્યએ સાવળીંગાને કહ્યું ત્યારે કહે છે કે હે રાજ્ય આવી હતાવળમાં મને ખોટી કરવાનું કહોછો તેથી મારા મનમાં ચીચરવટો પેઠો છે કે ગોર પુછશે તો હું જવાબ શું દર્શાવું તારે સદેવંત કહે છે કે તુ ગમે તે જવાબ દેજે પણ જરાવાર બેસ તો ખરી તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—સુણ સદેવંત સાવળી કહેને, મારા દહ્યામાં આવેછે વિચાર; ઝોરાતો એમ આવીયેને, તમારા પડંબો નહિ પતીઆર

હે સદેવંત રાગ હુ તમારી પાસે આવુ તો ખરી પણ માન મન માં વિચાર આવે કે તમે ઘણા રીસાળવાહો તેથી તમારા પંડનો પ-
તીઆર પડતો નથી. તે સાંભળી સદેવંત કહેછે.

દોહરો—સૂણુ સાવળીંગા સદેવંત કહેન, મોતો મેલીછે મનની
માણુ; પદમણી ઓર, આવજોને, વળી સામે લણુ રીલીવાન. ૨૭૦

હે સ્ત્રી મે મારા બાપના સોગન બાધા તોયે તુ માનતી નથી
પણ જા જો હુ તારાથી દગો કરતો મારી સાત પેઢીના મને સમ છે
એમ કહી પાંચી તલવાર ઉઘાડી કરી કે આ શક્તિ મને પુછે. રાગતો
ઘણો આગુદ જોઈ સાવળીંગા ખુશી થઈ રાગતને કહેછે.

દોહરો—સમ તારા અમે પાળીએને, આ લોહ ધારા શુરે
કરત; અમે વેપારી વાણીઆને, રાગ દેખી દેખીરે ડરત. ૨૭૧

જો રાગ હુ તમારા સમને માનુધુ, પણ આ ધાર વાળુ લોહ
શ કરવાનું છે કે તેને વારે વારે ઉઘાડ કરોજો. અમે વાણીઆ, તેને જો
ધને ખીજીએ છીએ તે સાંભળી સદેવંતે તલવાર મેન કરી આઘી
નાંખી દીધી અને સ્ત્રીના હાથ ઝાલી સાથરા ઉપર બેસારી.

સોહલો—ચંદને થડે બેઠાં બોળાઓળ, ઉપર મુઠા કરેરે ક
નરને નારી બેઠાં જોડરેજોડ; ન દીલે કાંઈ ખાંપણ કે ખોડ,

ચોપાઈ—ચંપા ફેરી છાંય, સાળ ફેરે સાથરે રતન જડીત
બોજાડ તે તો સદે વળી પાથરીયો, ૨૭૩ મુખસુ મુખમીલાય.
ચુખન અઢબેલા કરે અરસપરસ વદતા માઠી વાત મુખમાંથી મોતી
કરે ૨૭૪ પોતે બંને જણુ ચંપાના છાયાતથે સાળના સાથરા ઉપર
રતન જડીત બોજાડ પાથરી જેઠાંછે અને એક એક અરસપરસ નાન
પ્રકારના હાસ્યવિનોદ કરેછે હવે ત્રિશાળમાં ગોર પોતે છોકરાને કહેછે
સાંજ પડીને હે બાઈ હજુ મુઠી વાડીયેથી કોઈ આવ્યું નહી માટે
કોઈ ખખર કાઠાડવા જાત્યારે કાણીયો કહે સાહેબ કહોતો હું
જઈ આવું ગોર કહે તુ એકલો જઈશ તો કુંવર માહા રીસાળવોછે
માટે તને મારી નાંખશે તેથી તું તારી જોડે ખીજીને તેડી જ તેથી
કાંણીયાનો બાઈ બાડીયો કરીને માહા ખદા હતો તેને લેઈ પોતે બંને

જણા વાડીબણી દોડતા ચાલ્યા ગોરે વિચાર કર્યો કે એ છોકરા છે માટે હું પછવાડી પછવાડી જઈ નહીતો એમનો ડાંઙ ધાટ ધડાધ જાય એમ ધારી પોતે ગોર હાથમાં લાકડી લેઈ ધીરધીરે પાછળ જાય છે. દોહરો—ગોરે નિગાળીયા સાબધા કરવાને, વળી વાડીએ મોકલવાને કાય સદેવંત સાવળીંગા ગયાં વાડીયેને એને જઈ આવેને જ્ઞેય. ૨૭૫

ચોપાઈ—જઈ આવેને જ્ઞેય, હજુ લગણુ શું કરે, લોકડીયાંની લાજ હૈયામાં નવ ધરે ૨૭૬

હવે પેલો કાણીયેને બાડીયો એ વાડીની બહાર ઉભા રહી જુ-વે છે તે બંને જણ ચંપાના થડ નીચે જોઈ જોડ બેઠાં છે તે લાંબો હાથ કરીને કાણીયો બાડીયાને ખતાવે છે કે બંને પેલાં કેવાં તિરાંતે બેઠાં છે તેટલામાં શાવળીંગાએ એણી તરફ જોયું તો કાણીયો દીઠો એટલે ઝડપ ઉઠતી કે લુગડાં લુગડાં સજ કરી હાથમાં ધાગ મધ સદેવંતને તેમના બણી લાંબો હાથ કરી કહે છે.

ચોપાઈ—બેઠાં છે જોડા જોડ ચંપા કરી છાંયડી, શીખુ દોને રયામ, દહાડો છે એ ધડી ૨૭૭

એટલે સદેવંતે સુરજ જોવાને વાડ બણી નજર કરી તો છો-કરા દીઠ એટલે તાણી તલવાર પાછળ ધસ્યો છટલે છોકરા મુડીયો વાળીને નાહા તે ગોરને જતાં જતાં સામા મળ્યા ને કહે છે.

દોહરો—અમને વિવી તે તમને વીતશેને તમે સાંભળે પંડીત પ્રવીણ; સરખેરે સરખા મોકલ્યાને ગોર તમે અકલના હીણ. ૨૭૮

હે મહારાજ તમે જાઓ છો તો ખરા પણુ અમને વિતીતે તમને વિતશે તમારી અકલઅકલ પુટી ગઈ હતી કે આવા કાલ્યા થઈ એ સરખે સરખાને મોકલ્યા છે તે સાંભળી ગોર કહે છે કે બાપ ત્યાં શું છે એવું ત્યારે કાણીયો કહે છે કે સાંભળો.

દોહરો—ચીર ઉપર ઓઢી ચુંદડીને વળી પીળી પામરીયાં; લાલરે કુજન બચોરીયાંરે જેમ સજોડે જડીયાં ૨૭૯

હે મહારાજ ચીર ઉપર ચુંદડીને તેના ઉપર પીળી પામરીઓ-દીઠે ને જેમ લાલ કુજનાં બચોરીયાંરે ભેગાં લપાઈને એસે તેમ એ

હાં છે ગોર કહે એ તો ફીક પણ આપણી વાડિને ડાંગરની શી ખ
બર છે ત્યારે કાણિયો કહે છે કે સાંભળો.

દોહરો—શાળ વાદાને કીધો સાથરોને વળી અરધી તે મુઝા
ખાય ગોર તમારી વાડિયુંને નેતો બેબાઈ બેબાઈ જાય. ૨૮૦ ખાં
ભરાવ્યાં મેહેતા ખાંડિયેને, વળી શિરોઈ ઝકાળાં જોને ખાય શાલ
દુશાલા પાચરવાં, ત્યાં તો બેઠા સદેવંત રાય. ૨૮૧

ઝોખાઈ—બેઠાં સદેવંતરાય કે સાળ બધી વાદીયાં ગોર ત-
મારી વાડી માંદ, નવ નવાં દુકતક બાળીયાં ૨૮૨

એ સાંભળી ગોર ચલા ઉદાશ થઈ વાડિના ઝાંપા આગળ આવી
ને ઉભા ચલા છે હવે શાવળીંગા પોતે મહા ઉદાશ થઈ રાજાને કહે

ઝોખાઈ—શીલવંતીની સીલ, પ્રતમાં પાણિયાં તમે રાજવંશી
કુળકુળ, અમે કુવારી વાણિયા. ૨૮૩ સીલવંતા રાજા જોઈ સોજ
તમારા પાંચરે બેચેબચ બરથાર, વાઙન નહિ વિસરે. ૨૮૪

દોહરો—ફ પડે રહેતી પદમણીને, વળી દીવમ નદીડો જોને
કાય; સાળુ માનો સદેવંતારે માઈ દુશમન ડોણુજરે હોય. ૧૮૫

અતીત લોકે આવીઓને, વળી નમ્રએ ઉતાર્યા મારા નખ તે દ્રહાડે
થી ચટપટ લાગીરે મને ઘડીએ ન રહેતુ જોને સખ; નમ્રએ નખ
ઉતારીઆ ને, વળી તે વરતીતી મેં વાત, અદક સાંભળી આવીઓને,
મારા ઘટમાં ટરી ગએલ ઘાત.

હું રાજા તમારું સોજ મને ઘણુ સાંભરે છે એમ કહી રદન કરે
છે. તે જોઈ સદેવંત કહે છે તું મને રજા આપ ત્યારે શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—આ જીભે નહીં કહુ ને, વળી કહુતો જીભરે કંપાય
જતાં તેમને જાણુનેરે, મુને વડીરે વીમાશણુ થાય, ૮૮ વાડી થકી
વળીઆને, વળી ચરચર દાજો મનમાં; તમને મુકતાં સાહબારે,
મુને વાડી તે ખાવા જોને ધાય. ૨૮૯

હવે શાવળીંગા પોતે દીલધીર થઈ લુગડાં સજી હાથમાં થાળ
લેઈ ઘર બહી આલે છે અને સદેવંત રાજા પણ પોતાના લુગડાં હથિ
યાર સંભાળી ઉદાશ થઈ ઘર બહી જાય છે. એટલામાં જતાં જતાં

પોતાના મનમાં કહે છે.

સોહલો—હાયરે સુદર મારી ચાલી જાય વાડી મુતેરે ખાવારે
ધાય; કાણીએ બગાડી મારી પેર, ઉદાસ થઈ ચાલ્યા જાય પેર. ૨૯૯
રાજા પોતે કાણીયાને ગાળો ભાંડતાં વાડમાં છીડી પાડી આડે રસ્તે
થ 'ધર બણી ચાલ્યા અને ગોહોલમાં બંધ બેઠા. હવે શાવળીંગા ઘેર
જતાંગોરને વાડીના ઝાંપા આગળ સાંભી મળી ગોર કહે છે તું ક્યારની
આવીતી તે અત્યાર સુધી શું કરતી હતી ભાન આપીને પાછાં આવ્યું
કે અહીયાં બેસી રહેવું. મારીને મારી વાડી બેઠાન મેંદાન કરી નાંખીતે
ધમકીના અવાજ સાંભળી શાવળીંગા ગોરને કહે છે.

સોહલો—નમોરે ગોર મારા નમસ્કાર, વાડીમાંતો મને નથી લાગી
વાર; સાળ વાઢીને સાથરો ધર્યો, પીળે બગાડ ગોર ધાંઈ નથી કર્યો.
૨૯૧ ગોર તમારી વાડીએ ગઈ, કુલ છે પણ તેમાં વાસના નહી;
ફાગટ ફેરો અમને થયો રાજાનો કેઈ વારનો ગયો. ૨૯૨

હું મહારાજ વાડીમાંતો મને વાર લાગી નથી. તમારી વાડીમાં
સાળ વાઢીએ એટલો બગાડ કર્યો છે રાજા તો ઘણીવાર થઈ ગયા
છે તથી મેં જાણ્યું કે લાવને હું થોડી વાર લગણુ હુડા હરાડુ મારે
તે હરાડવા રહી તેથી વાર લાગી તે સાંભળી ગોર કાણીઆને કહે
છે કે તું કહેતો હતો કે બે જણુ બેઠાં છે તે ક્યાં છે કાણીયો કહે
સાહેબ હમણાં હતાં ત્યારે ક્યાં ગયાં. શું પાંખો કરી હટી ગયા. તું
જ લઢાઈ ખેરો છે કે જોને તેહને જુહુ સાચુ ભરાવે છે હવે ગોર
શાવળીંગાના જુગડાંનો ડાળ ફરી ગયેલો બેઠ શાવળીંગાને કહે છે.

દોહરો—ગુણકા કરી થઈ છોકરીને, તેંતો માંડ્યો ગુણકાનોરે
ધાટ કાણુ ચીર તારાં બીગોવીયાંને, વળી કાણુ લગાવીઆ હાય
હું શાવળીંગા તારાં ચીર કાણુ પલાર્યાં. રાંડતે ગુણકાનો ધાટ
કરવા માંડ્યો છે તે સાંભળી શાવળીંગોરને કહે છે.

દોહરો—નથી ગુણકાની છોકરીને, ગોર નથી ગુણકાનો મારો ધાટ
મારાં ચીર કાણુ બીગોવશેને, મુને કાણુ લગાવેરે હાય.

હું ગોર મારાં ચીર કાણુ પલ્લાળનાર છે, ને મને ગુણકા કેમ

કહેછે તે સાંભળી ગેર કહે.

દોહરો—લીલી અતલસનું તાર કાપડુને, માંહી જીણા જીણા
ટાંકીયલ ગેર ગેર તાર કહે જાણીયાને, એવો કોણ મળ્યોતનેગેર
હે સાવળીંગા તારી અતલસની કાંચળી ઉપર જે જડાવનામેર
હતા તે કાણે ઉપાડી નાંખ્યા આવી રીતે ગેરનાં વચન સાંભળી સહ
વળીગા કરોધ કરી ગેરને કહે છે

દોહરો—એજ અતલસનું તાર કાપડુને, માંહી ટાટલ ટાટરે મેર
ગેર તમારી વાકીયે ગઈ ને. મને સદેવંત કીધી ઝડઝેર પુલક

હે ગેર તમે મને ક્યારના માથે જુદા આગ મુકેછો ત્યારે જાણી
સદેવંત મારા મેર ઉપાડી નાંખ્યા અને ગેર પક્ષાગવા ગેર એ સાં
ભળી સુનસુન થઈ ગયા પછી સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—શીખ દીશેને ગેર, ઘર દીશાએ ચાલીએ રૂંડાં વધા
મણાં આજ, પીતાજીને બાળીએ. ૨૯૭

પછી ગેર પાસેથી શીખ લઈ ઘરભણી ચાલી નીકળે છે.

ચોપાઈ—સાવળીંગા રૂપ સ્વરૂપ ઘર દીશાએ ચાલીયાં આવેછે
મોહલા માંહે, પીતાજીએ બાળીયાં ૨૯૮

જેવી સાવળીંગા પોતે મેહલમાં ગાયછે તેવીતેના આપે દીસી
ત્યારે વીચાર કરે છે.

સોહલો—કંઈ જોગ થઈ કુવરી વીશાજ, ઠાલી માથે બેસેછે
માગ હવે નહીં રહે આપણે હાથ માટે નોતરીએ માજનની નાત.
મોતીએ મેલાં સોને મળે અલગતું નીર સાગરમાં ભળે કહ્યાનો હવે
નથી કાળ, વાર કરાનો હવે નથી વહેસેર. ૩૦૦

આવી રીતે આવતી જોગ મનમાં કહેછેકે હવે છોડી પરણવા
જોગ થઈ તેથી ધડીયા લગન પરણાવી દેવી ને હવે તેને કંઈ બ-
હાર કહાડવી નહિ હવે સદેવંતને કાંઈ મુજ પડતી નથી ને પોતે
મધરાતના સમે પોતાના પલગઉપર સુતા સુતા સાવળીંગાને મેળાપ
પૂરવો એવો વિચાર કરે છે એટલામાં ઉંઘ આવી તેથી ઉંઘી મયા.
અતઃ ઓચિંતું તેને સ્વપ્ન થયું કે જાણે હું ને સાવળીંગા બંને જણ

ચંપાબાગમાં બેઠાં બીએ ને હુ ગળામાં હાથ નાખવા બહાણું તેમ
પોતે ઉંઘમાં હાથ લાંબા કરી નાખ્યાં એટલે પલંગ ધસ ઉપર પાછડાયો.
તથા પોતે બગી ઉઠ્યોને બુએછે તો ચંપા બાગે નથી ને સાવ-
ળીગાએ નથી શકત પોતાના હીંગમણુ પોપટના પાંજરા સિવાય બી-
જું કાંઈ હીકું નહિ તથા પોતે મહા નિરાશ થઈ સ્વપ્નાને કહેછે.

દોહરો:—સ્વપ્ના તુતો સુલતાન બગેને વગી રહ્યો નહિ સારી
જોને રાત; કામણુ નારી વિયોગ ગઈને, વળી દેતેરે નાંખ્યો મેં હાથ
હે સ્વપ્ના તું સારી રાત કેમ ના રહ્યું બં તુ સારી રાત રહ્યુંહોતને
મારે સાવળીગાને મેળાપ તો રહેત પણુ આતો ઉઠટો વિયોગ થયો
ચોપાધ—હેતે ગામમાં નાંખ્યો હાથ, ચમકાને ઉઠીયાં; કે તાં
જીવ કંપાય, મળ નવ છુટીયાં ૩૦૨

હે સ્વપ્ના હેત કરીને હું તો ગળામાં હાથ નાખવા ગયો પણુ બં
મવુ પડ્યુ ને ઉઠટો જીવ કળાપવા લાગ્યો

ચોપાધ—હધ્યામાં મોટી હાંમ, મનનીરે મનમાં રહી; કોતેકહુ
આ વાત કામણુ તો વીયોગે ગઈ ૩૦૨

પછી પોતે પલંગ ઉપરથી ઉઠીને મહા નીરાશ થઈ બારીએ
આવે ને મેહેલમાં જાય અને કડખે આવીને બુવેછે તો સાવળીગાનો
મહેલ સાંભો દેખાય છે તેજેધ પોતાના હારામણુ પોપટને કહેછે.

દોહરો:—સોસોરે કાસ જોને સેણુ વસેને, વગી અહીયાં તે
ક્યાંથી હોય સુણુરે સુદાગી સુલતાને તેને કોણુ તે આવે જઈજોય.

હે પોપટ આ સાવળીગાનો મહેલ દેખાયછે પણુ મારે મન તો
સો કાસ જેટલો વેગજો છે ને તેની હવે કોણુ ખબર લાવે એવુ છે
તે સાંભલી પોપટ કહે છે.

દોહરો:—ચાકરછું તમારો કાકરાને વલી જ્યાં મોકલો ત્યારે જાય
લખવું હોય તે લખજોને, તમારા મનમાં માન્યારે કામ થાય.

હે રાજા તમારો હું ચાકરછું ને તમે એમ બોલ્યા કે તેની કોણુ
ખબર લાવે માટે જે તમારે લખવું હોય તે લખો તેની, ખબર હું
એક પળમાં લાવુંજી આવી રીતે પોપટનાં જીવન સાંભળી રાજા મ

નની અંદર ઘણું દરખ પામ્યા ને પોતે સાવળીગાને કાગળ લખ્યો ને પોપટની કોટે બાંધ્યો તે લઈ પોપટ ચાલતો થયો હવે સાવળીગા પોતાના મેહેલમાં સુતી છે. યાં તેને પણ સદેવંતના જેવું સ્વપન આવ્યું ને તે ઝાંચિતી ઝળકીને જાગી તો મંઠ દીડું નહિ પછી પોતે નિરાશ થઈ પોતાના પલંગ સામે એક મોટું કોતો બાંધ્યો છે તેમાં મુખાર મિટ્ટુવે છે તેમાં પોતાની છબી દેખાય છે તે જોઈ પોતાના મનને કહે છે.

દાહરો—પાન ચાવું તે મુખ લાલ રેને તારાં અમરત જેવાં જોતે વેળુ; સ્વપનાનાં દુખ દેઈ ગયાને, વળી લાલરે તારાં જોતે ચોપાઈ—જળરી લાગી નેનુકી ચોટ, તને બરછી લીની મા રૂને; તેરે માફકી દાદ કરીયાદ, કિસેમેં જોઈ પોકારને. હાકેમ મારે હુકમ શું સજન છેલ દેઈ ગયા; કેતાં જીવ કલપાય, મનના વિચાર મનમાં રહ્યા. ઉસડ

હે રાજ સ્વપ્નામાં તમારાં નેણ જોઈ અને તમારાં નેણ સાં બાબી મહા ખુશી થઈ હતી ને તમે રીસમાં બરછી મારવાને ઉભા થયા તેની શ્રિયાદ હું કોના આગળ પોકારવાની એવું એવું બે ધડીએ સ્વપ્નું રહ્યું હોયતો તારો જીવ ખુશીમાં જાત પણ આતો જાગીને બિદાસ થવું પડ્યું.

એવી પોતે મનને વિશે ચિંતા ધરી ઉદાસ થઈ સાવળીગા પોતે બારીએ આવી બેઠા છે ને સાંભા સદેવંતના મેહેલ દેખાય છે તે જોઈ કહે છે.

દાહરો—સામી મેડીએ મારા સજન વસેને, વળી કોણ તે સમાચાર પરથ મલેઈ ચાંપુમારા ઉરણારે, વળી આપું તે માલ અપાર

જો કોઈ આ વખતે મારાં રાજની મેડીએથી રાજના સમાચાર લાવે તેને મોહો માગ્યો સરપાજ આપું એવો પોતે બારીએ બેઠી તુરંજ ચલાવે છે તેટલામાં પેલે હિરામણ પોપટ રાજની ચી રી લેઈને આવતો જોયો તેથી પોતે મનને વિશે ધણી ખુશી થઈ

શાવળી'ગાના મહેલ.

શાવળી'ગા.

શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન.

કહે છે કે આ મારા રાજાનો પોપટ આવે છે. જ્યારે પોપટ પાસે આવ્યો એટલે પોતે પાસે બેસાડી રાજાની ખબર પુછે છે કે પોપટ રાજાની શી ખબર છે. ત્યારે પોપટ કહે તમે મારા મેહોનું કહ્યું નહિ માનો માટે આ ચીઠી વાંચી જુવો. ચીઠી ભેંજ શાવળીંગા મહા આનંદ પામી પોપટને કહે છે.

દોહરા-ભલે આવ્યો સભાગી ચુડલાને, વળી બહારે લાવ્યો સમાચાર; વારી વારી લેક તારા વારણાને તને આપુ એકાવળ હાર. હે પોપટ તું ભલે આવ્યો જે રાજાના સમાચાર લાવ્યો તને વધામ છું માં આહાર આપું છું એમ કહી પોપટની વાટમાં હાર નાંખવા જાય છે. એટલે પોપટ શાવળીંગાને કહે છે.

દોહરા-અખંડ રહેતે ગોરીયાંને, વળી અખંડ તારોરે અવતાર; લખવું હોય તો લખજોને, પંખી શું કરે તમારો લેછ હાર.

હે સ્ત્રી તું અખંડ રહેતે તારે. અવતારે પણ અખંડ રહે મારે હારને શું કરવો છે માટે તારે કંઈ લખવું હોય તો આ કાગળ વાળી લખી આપ કે તે ભેંજ રાજા પાસે જઈ. શાવળીંગા પોપટનાં વચન સાંભળી ખુશી થઈ પોપટને કહે છે ને કાગળ વાંચે છે.

દોહરા-તું સભાગી ચુડલાને, વળી કંઈ ઉડી ઉડી જાય; સોને જડાવું તારૂં પાળજને, છુંડા મોતીએ લીધુંરે જડાય ૩૧૨ સુના મંદીર સુના માળીઆને વળી સુનુરે ખડું ગામ; જેદી રાજા વિશેજે ગાયા તેદી મુને નીંદ્રા હનંમ. ૩૧૩ વારી વારી લેક તારાં વારણાંને, વીરા બેક એરેરે તુ તો આવ, સંદેશી લાવો મારા શામનો, તે હું વાંચું ને તું વંચાવ. ૩૧૪

ઐપાઇ-ચંપા કેરી છાંય, સાળ કેરો સાથરો; કાડે આવ્યા છે કાલ, તે તો હું નથી વીસર્યા ૧૫ હૈયાની જે ઝાઝી હામ, મે મત ની મનમાં વહી; કેતાય જીવ કલપાય, કામની તુ વિશેજે ગમે.

હે સ્ત્રી તારી જે પ્રિત તે હું જરાય વિસર્યો નથી અને તું વિશેજે ગઈ તેથી મારો જીવ ધણોક કલપાય છે આવા સદેવંતના

અવાજ સાંભળી શાવળીંગા મહા ખુશી થઈને કહેછેકે રાજાનું મારા ઉપર હેત ઘણુ છે પછી પોતે સદેવંત ઉપર એક કાગળ લખી પોપટની કોટે બાંધ્યો અને પોપટને કહ્યું ભાઈ રાજા એક બે વખત રાજાને ત્યાં સગાચાર લેઈ મારી પાસે આવજો પોપટ કહે સારુ એમ કહી આવતા થયો, હવે પોપટને શાવળીંગાના મેદલે વારથઈ તેથી સદેવંત કુવર મેદલમાં મહા ચિંતા કરે છે કે હજુ સુધી પોપટ કેમ આવ્યા નહી.

ચોપાઈ—પોપટ પક્ષિની જાત, રાંડે બરમાવિયો; શુભવંતો ગંગારામ; હજુ નહિ આવિયો. ૩૧૭.

રાજા કહે કાણ જાણે રાંડે બરમાવિને ત્યાંમાં બેસાડીમૂકયો એ વામાં પોપટ આવ્યો તે જોઈ ખુશી થઈને કહે છે,

સોહલો—પોપટ પાંખી ચતુરસુજાણુ પડો પારવતી તમે શ્રી ભગવાન શુભવંતો આવ્યો ગંગારામ તે કાયાં મારાં સરને કામ. હે પોપટ તું આવ્યો તો ઠીક થયું હવે માર બધુ કામ સફળ થશે પછી પોપટ શાવળીંગાનો લાવેલો કાગળ રાજાને આવ્યો તે લેઈ રાજા વાંચે છે.

ચોપાઈ—સારાસારા સમાચાર, લખિને તમે કહાવજો; અને મારારે મેદલે રાજા એકવાર તમે આવજો ૩૧૮ એથી મજેરે એ કાંત, અમનેરે તેડાવજો; અમને મજે એકાંત, તો તમે વેહેજા આવજો.

રાજા આ વાંચી પોતાના મનમાં ઘણા ખુશી થયકે હવે આવી બજાર પોપટ સાથે મંગાવીશું ને કંઈ લાગ આવશે તો ભેગા પણ થઈશું એમ કરતાં પ્રભાતનું પોહોર થયું એટલે શાવળીંગાના બાપ પદમશા શેઠે પોતાના સગા વાહાલાને તેડાવ્યાં અને કહે છે.

ચોપાઈ—શેઠમળી શાહુકાર, હરતાળુ હાટે દીજીએ? શાવળીંગા કેતાં, લગત, ધારયાં આપણુ લીજીએ ૩૧૯ ગોરને તેડાવ્યા આવજ, લગત લખાવીયાં દમ દમ વગ્યાં દોલ ગાયછે સાહેલીયાં.

સોહલો—ચોખા કંકાવડીને લગનજ સાર લગત. વધારે વારંવાર સાતમને સોમવાર લગનજ કહેવાય વેહેજા પધારજો તમે રૂપાશય ૩૨૦.

ચોપાઈ—શંકર તેડાવ્યા ચાર લગન લખાવીયાં; ગામોગામથી દોષ, સગાં વહાલાં તેડાવીયાં ૩૨૪ સાતમને સોમવાર આઠમ પર આવજો; ડાહ્યાની માણેક થઈ માંડવા ચોપાવજો ૩૨૬

સવારનું પોહોર થયું એટલે પદમશા શેઠે પોતાનાં સગાં વહાલાંને બોલાવી કહ્યું કે તમે દુકાનોનાં કામકાજ બંધ કરો કેમકે આપણી શાવળીંગાનાં ઘડિયાં લગન લેવાછે પછી જો જોરને બોલાવી લગન નિરધારી તેને વહાલો કંડે છાંટી લગન પવિત્ર જોર સાથે પારાનગર શાવળીંગાને સાસરે શેઠ રૂપશાને ત્યાં મોકલી હવે રૂપશાએ પોતાનાં સગાં વહાલાંને બોલાવી કહ્યું કે હાલને હાલ તમવાર આવો પછી સત્રારના પહોરમાં રૂપશા શેઠ હાથી ઘોડા, પાતળીઓ, રથ, તથા ઘાંટ સાથે તમામ જન લેઈ નિકળ્યા તે સાંજરે મુઝીપર પાટણ આવ્યા, અને ગામની ભાગેળે તળાવકિપર પડાવ નાંખ્યો તે તોપો બંદુક ને તમનચાના અવાજ કરવા માંડ્યા એટલે પદમશા શેઠને ખબર થઈ કે જન આવી માટે આપણે સામા વરઘોડો ચડાવી સામઘયું કરી જનીવાસે તેડી લાવીએ પછી શેઠ પોતાનાં સગાં વહાલાંને તેડી વરઘોડો ચડાવી તેડવા ગયા હવે ઘર આગળ શાવળીંગાને તેની માહેલીયો છે પછી શાવળિંગા વિચાર કરે છે કે હવડાં જો રાજને હું મળું તો લાગ હોક છે તેથી પોતાની માહેલીયોને કહે છે.

સોહલો—શાવળીંગા મનમાં કરે વિચાર લગન તો આવ્યું સાતમ સોમવાર; ન જોઈ મેં બંધી બજાર, ન જોયાં મેં ચંદનાઝાડ ૩૨૬ નજોઈ મેં શેઠેર નગરના વાટ ન જોયાં ગાંધી દોશીના હાટ; નથી જોયા પનઘટના ઘાટ સાસરીએ જઈ શું કરશું વાત. ૩૨૭ હે સખીઓ હવે લગન માઈ આવ્યું ને મેં આપણી બંધી બજાર ને ચંદન આગમાં ચંદનના ઝાડ જોયાં નથી અને હું સાસરે જઈશ તે મને ત્યાં દોઈ પુછશે તો તેને શો ઉતર આપીશ માટે આપણે તે જોના જઈએ તે સાંભળી માહેલીઓ કહે છે કે બાઈ એક માહ સુધી જઈને એમાં તે શું જોવુંછે શાવળીંગા કહે ત્યાં બાગમાં નાના પ્રકારનાં ફળ, રસા નિક ને બીજા મેવા પણ વણી જાતના

પાકે છે તે ખાવાની બહુજ રમુજ પડે છે એવી રીતે લાલચ દેખને સાહેલીએને સમજાવી પણ સાવળીંગા મનમાં વિચાર કરે છે કે સાહેલીએને તો સમજાવી પણ રાજાને શી રીતે તેડાવું.

સાહેબો—કરમ માઈ એવું અભાગ, નેન બન્યુ રાજાનુ એકે લાગ, સુગને હાથે સદેશો કહું રાજાને તેગની લજા. ૩૨૮

સાવળીંગા પોતે કહે છે કે આટલા લાગ તો મારા ફાકટ ગયા ને જતાં જતાં જરા લાગ આવ્યો તો તેમને સદેશો કાણી સાથે કહાવું ને પોપટ આવેનો મોકલું એવા વિચાર કરે છે એટલામાં પોપટ રાજાની ખપર લેઈ ત્યાં આવ્યો તે જોઈ સાવળીંગા મહા ખુશી થઈને પોપટને કહે છે કે ભાઈ આ ચીડી હું જીને લખી આપું તે તુ વહેલો જઈ આ રાજાને આપ એમ કહી ચીડી લખે છે.

સાહેબો—ચંદન તલાવડી રાજા ચંદન બાગ થડી બે થડી બેસવાનો લાગ; ત્યારે આવો મારા સુંદર સ્યામ, પુરીશ હૈયાની હામ હે રાજા તમે ચંદન તલાવડી ઉપર ચંદન બાગમાં આવો ત્યાં આપણે ભેગાં થઈશું એવું ચીડીમાં લખી પોપટની ડોકે બાંધી તે બધું પોપટ રાજાને જઈ આપી રાજા ચીડી વાંચી મનમાં ધણા ખુશી થયા કે આજ આપણો મેળાપ થશે હવે સાવળીંગા પોતે સાહેલીએને લેઈ બંડી બજારમાં થઈ ચાલી જાય છે,

ચોપાઈ—છુટેરે પટે નાર આવેરે અલખેલીઆં વણજ કરતાં વેપાર વાણીઆ સરવે બુલીઆં ૩૩૦ અમીરને ઉમરામ કે મુછા સહ પામીઆ; શેઠ મોટા શાહુકાર ઠેરા ઠેર ફરી ગયા,

આવી તરેહથી પોતે બજારમાં કંઈકને મુરછા પમાડતી ચાલી જાય છે ત્યાંથી પોતે શહેર બહાર નીકળીને જ્યાં ચંદન તલાવડી છે. તેની પાસે બરરામની નદી છે તેમાં જઈ રમવા લાગી.

દોહરો—ધન ધન બરરામકીને, ધન લીલીરે લીલી લખીયાં; થોકે થોકે દોહરાંને વળી પદમણી પુતળીયાં. ૩૩૨

ચોપાઈ—પદમણી પુતળીયાં જમુકે જેમ વીજળી એક શું એક અલખેલ મુખેરે અતી ઉજળી. ૩૩૩ નજરો તણ ન્યાલ લીએ

એમાં તળીયા કે ધનરે બગેસર બાગ રમતી સહિ બાળીઆં.

નદીમાં સરવે નાહું છે ને તાંળીઓ લે છે. ને અરસપરસ એક એક સામા સામી દુહા કરે છે ત્યાં સદેવંત આવ્યો તો તેને રમતી જોઈ કહે છે કે તું મને બાગનો વાયદો કરી અહીયાં કેમ રમે છે તે સાંભળી શાવળીંગાએ સદેવંતના સામુ જોયું એટલે સરવે સાહેલીઓએ પણ રાજ સામુ જોવા માંડ્યું પછી સદેવંતે વિચાર્યું કે આ બધી જાણી જશે તો પછી શાવળીંગાથી મારી પાસે એકલા અવાશે નહિ માટે હું આથો જાઉં એમ ધારી પોતે નદીની સામી તીરે જઈ પથરા ઉપર બેસી પગ ધોવા માંડ્યા એટલે શાવળીંગાએ કહ્યું.

દેહરો—શખી સરોવર આપણાંને વળી ધસ ધસ ધુવે કાઠ પાય દુખેરે થાશે રાજ દુખજાને વળી લાંબીરે કર કર બાય શાવળીંગાએ પોતાની સાહેલીઓને લાંબો હાથ કરી કહ્યું કે આ દોક આપણા સામે બેસી પગ ધુવે છે. ને રાજને લાંબો કરી સમશામાં ચંદન બાગ બતાવ્યો કે તમે બાગમાં જાઓ હું આમને રમતે વળગારીને આવું છું મેલી સાહેલીઓ રાજને જોઈ કહે છે કે અમે અહિયાં છોડીએ નાહીએ છીએ ત્યાં આવી કેમ બેઠો છે તું તારે રસ્તે જ તે સાંભળી રાજ પોતે ચંદન બાગમાં ગયા અને આસોપાલવના ઝાડ તળે જઈ બેઠા.

દેહરો—એક એકથી અલબેસડીને, વળી નહાવા તે બેઠી જોને નાર, પાવડરે પદમણી વળી પુતળીઓની હાર. ૩૩૭

સરવે સાહેલીઓ જાણે પુતળીઓની હાર બેઠી હોય તેવી શાભા થઈ રહી છે, પછી શાવળીંગાએ વિચાર્યું કે મેં રાજને બાગમાં મોકલ્યા છે ને હું અહિયાં રમત કરું છે. તેથી અકબાશે માટે હવે જાઉં એમ ધારી પોતે ઉઠી એટલે સરવે સાહેલીઓ પણ પણ ઉઠીને શાવળીંગાને કહે છે કે બાઈ તમે કહેતાં હતાં કે બાગમાં ફળ ફુલને, મેવા ખાવાનાં તે ક્યાં છે તારે સાવળીંગા મનમાં વિચાર કરે છે. આ પાપને સાથે તેડી

જઈશ તો મારો જોગ નહિ બને, માટે સુકીને જાઉં એમ ધારી સા-
હેલીઓને કહે છે.

સોહલો—જેવા જેવો ચંદન આગળ છેમ ને તાં એક મા-
ઓજ રહે જુદી જુદી સાંખ્યું ભરે ને દરબારમાં દાંડળ કરે.

હે બહેન આગતો જેવા જેવો છે, પણ માંહી એક માળી છે
તે દરબારમાં જુદું કહી દાંડ કરાવે છે તે હમણાં બાગમાં ગયો
છે તે ઘેર જશે એટલે આપણે જઈશું ત્યાં સુધી આંખ મીચામણી
રમએ પછી એકની આંખ મીચીને બીજી સંતાવવા કાળે જુદી જુદી
નાદી ને સાવળીંગા તેવીજ બાગમાં ગઈ.

દોહરો—સામારે આંખા આંખલીને, વળી દીઠીછે દાહાડમ અને
પ્રાક્ષ; આસોપાલવને ઝોળવેરે, ગોરીએ કેળોમાં પાડીછેરે વાટ.
સાવળીંગા પોતે આસોપાલવનાં જાડને ઝોડે થઈ કેળોમાં રસ્તો
પાડી પુલના છોડ ચુટની ચાલી જાયછે કેમકે, એને કાઠની બીકછે
કે મને એનો ધણી બીજશે. બાગના માલીક તો એને તાપે થઈએ
એના પહેલા આવી બેઠાછે હવે સાવળીંગા રાજ પાસે ગઈ ત્યાંબન્ને
જણ એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી બાગમાં ફરે છે.

દોહરો—શિરપર છુટી લટીઆંને વળી છુટરે પટરે આપ્યા જ
ય; પદમણીને તો પ્રેમે ધણોને, લાલજ આંખો જેને થાય. ૩૪૦

સાવળીંગાને સદેવંત બન્ને જણ મહા કામાતુર થયાંછે અને સા-
વળીંગાના માયાના વાગની લટો છુટી થઈ ગઈ છે, ને કામના કેદમાં
આંખો લાલબુમ થઈ રહી છે, ને પીતાને થંડા પવનથી ને પુલની
સુગંધથી ધણો ધણો પ્રેમ ચઢેછે. પછી પોતે સદેવંતનો હાથ જા-
લી ચંપાની ઘટામાં જઈ બેઠી ને સદેવંતને કહે છે.

ચોપાદ્ય—ઓ અલબેલા રાજ ભલે તમે આવીઆ સુડાને હા-
થે સંદેશા લખીને તેડાવીઆ. ૩૪૧ હું વારી મારા રાજ વારી વારી
વારીઆ; વગનના બાધ્યા કોય ; જનમાંરે હમો હારીયાં. ૩૪૨ અમે
આંખા રાજ, તમારીરે વાડીયે; છેલ જખીલા શામ. આવોને મોજી
માણીયે ૩૪૩

સાવળીગા સદેવંતને ઘણા પ્રેમથી કહે છે કે મહારાજ આજતો તમારી વાડીએ આવીશું. માટે મને ઘણો આનંદ થયો છે તેમ તેમ સદેવંત પણ પોતે તેનાં મીઠાં અમૃત જેવાં વેણ સાંભળી મહાકામા તુર થયો છે. ને તેના નેણની અદાએ કરીને તેનું ક્રમજ હૃદય બેદાર્દ જ મહાગાંડોતુર મગ્ન રહ્યો છે, ને સાવળીગાના મોઢાને હાથવતી ખુબ દખા વેછે, તે તેના ક્રમજ ને ક્રમજ પત્ર જેવાં અધર લિપર ચુપ્પન કરે છે.

ચોપાઈ—અલબેલે કીધી અલવ, નાંખી ગળામાં આંવડીહભાએ જોડા જોડ, ચંપા કરી હાંચડી. ૩૪૪ મેલોને છખીલા શામ મોહુ

મારૂ ભાંગશે; અમે ચુકી કહીશું વેણ, કડવા તમને લાગશે. ૩૪૫ સાવળીગા કહે હે મહારાજ, તમે મોહુ દખાવોતે દુખવા આપ્યું ને ભાગી જશે. ને પછી તમને કહીશું એટલે રીમ મહતાં વાર નહિ લાગે. માટે મોં મુકી દો એવું કહેતાંજ સદેવંતને રીશ તદી કે રાંડને હુ હેતમાં પ્યાર કહ્યું તારે એ વળી એની મોટાઈમાં જાયછે, તેથી પોતે આવા જઈ બેઠા, ને સાવળીગાને કહેછે.

ચોપાઈ—ઓરે નારી અગ્નણ, શુ મારે નથી પ્રીતડી; લેવા આ બો તો કાય; રાણીજની રીતડી ૩૪૬ પ્રીત્યુનારે પરિયાણ, તે તો અમે જાણીઆ; આલો અમારી રીત, વાહાલા કરો વાણીઆ. ૩૪૭

હે જી તુ ન જાણીશ કે તને હુ વળગતો આવું, પણમે તારા પ્રિત જાણી માટે મારી રાણીજની રીત પાછી આપ અને તારાજે વાણીઆ આખ્યા છે તેમને વાહાલા કર. મારે તારો ખપ નથી આ વાં રાજનાં રીશના વચન સાંભળી સાવળીગા નરમ થઈ મનમાં કહેછે કે હુનો હશતાં હશતાં કહેતીતી ને આ તો પાછા રસિયા. હવે સમજવું એમ કહી કહેછે.

ચોપાઈ—રાજ સોજ સાહેલડીનો સાથ, જીવન જોને આ રહી; નાંખી ગળામાં હાથ; હંમોડવારે લે રહી. ૩૪૮ હંતે દખાવ્યું મોહુ હાથ મોહુ મારૂ ભાંગશે; મુજથી કેમદેવાશે ગાળ, લખેણા રાજ લાજશે.

હે રાજ તમે લો મને હસ્તે મોં દખાવ્યું હશે પણ મારૂ મોહુ

મસ દુખ્યું તારે મેં તમને કહ્યું. જો તમને કાંઈ આડો જવાબ આપુ તો આપની પાસે રીસનું તો વસાણું જ છે. તેથી મેં વિચાર કરીને જ આપને કહ્યું કંઈ તમે મને જોછા વાહાવાહો કે તમને ગાળ દેઉં રાગન કહે લડીમાં હસાવેછે ને ઘડીમાં તરંગોડી નાંમેછે; ને ઘડી પછી તું તો પરણીને જવાની છું. મારે મારે તો પ્રિત કરવી નથી. ઘડી સારૂ ક્યાં પાછો તારા પાછળ સોચના કરતો ફરું. તે સાંભળી શાવળીંગા કહેછે.

દોહરો—સુણ સદેવંત શાવળીંગા કહેને વળી; એવું શું પુછો છોરે આપ; પણ વર તો સદેવંત કુંવરનેરે, વળી બીજા મારે ભાઈને આપ.

હે રાગ તમે કહો છો કે; તું પરણીને કાલે સાસરે જઈશ પણ આ મારૂ વચન કે પરણું તો સદેવંત કુંવરને નીકર બીજા બધા દુતીઆમાં મારે ભાઈ આપ છે શાવળીંગાએ સોગન ખાધા એટલે રાગ ખુશી થઈ કહેછે.

દોહરો—સુણ શાવળીંગા સદેવંત કહે ને વળી હૃદયમાં રાખ જો વિચાર કાલ બોધ્યા તે પાળજોરે નીકર ધરતી નથી ઢાંકનદાર

હે શાવળીંગા તું આ કાલ આપેછે પણ વિચાર કરજે જો નહી પળે તો તારીને મારી ભેની લોથો રઝળશે ને તમે એ શું બોલો છો હુતો કાંઈ સમજતીજ નથી ત્યારે સદેવંત કહેછે

દોહરો—જેવા આહ્યા ગોરની વાડીએને; વળી એવાતો અહીયાં તું માન; કુડ કપટ તજે માનેનીરે; વળી અમે તમારારે મેમાન

હે શાવળીંગા તેં ઝેરની વાડીએ આપ્યા હતા અને અહયાં આપેછે તેવાં પાળજે ને તારા મનમાં મશકરી ને કપટ કાઢી નાખજે આવું સાંભળી શાવળીંગા ખુશી થઈ રાગને બહો અશ્રુ જોઈ પોતે રાગને ભેદ ચંપાની ઘટામાં જઈ પોતાનું ચીર પાથરી ખંને જણુ બેઠાં

ઝોપાઈ—ઝોવડ કીધાં ચીર પીતાં જર પાથર્યાં, નાખી મળામાં લાય, સજને સદ કર્યાં ઉપડ બેઠારે જોડા જોડ લાગે બહુ સારીયાં; નાની સરખી સાહેલીઓ આવીને પોકારીયાં ઉપડ જ્યાં ખંને જણુ ચંપાની ઘટામાં ચીર પાથરી બેઠાં છે એટલામાં નાની સરખી સાહેલી હતી તે બીજાએ તેડીને બોળતી બોળતી બાગ્યાં આવી

શાવળીગાને બોલાવી એ સાંભળતાં સાવળીગા ઝટપટ ઉઠી, ને રાજ પોતે આશોપાલવના ઝાડ આંડે સંતાયા હવે સાવળીગાને સાહેલીએ કહે છે તુ કોની સાથે વાતો કરતી હતી શાવળીગા કહે તુ આંધળી થઈ હઈશ તારો બાપ કાણુ છે અહીં હોયતો ને હુતો આપણે રમતાં હતાં તે વખત સંતાવવાને બાગમાં દોડી તે દોડતાં મને કળ ચડી એટલે મારૂં ચીર પાથરી અહીં સુતી ઉઠું કરતી હતી તે જાણ્યું કે, કોઈની સાથે બોલે છે તે સાંભળી નાની સાહેલી કહે છે.

દોહરો—સુણો મારી સાહેલીને, તમે શક સાથે કરતાં હતાં વાત; તમને જોવાને અમે આવીયાંને, વળી સોળ સાહેલીને સાથ.

હે સાવળીગા તુ વાત કરતી હતી તે અમે નજરે જોયું ને તુ જુદું કેમ બોલે છે. આવાં તેનાં વચન સાંભળી સાવળીગા રીસ ચડાવી નાની સાહેલીને કહે છે.

દોહરો—નાનીરે સરખી સાહેલીને, વળી મરજેરે તારો જો ને વીર; વાલમ મારો વિયોગે ગયોને, હુતો સુખ ન પામી ન શરીર.

હે રાંડ તારાં સુખ વદીયાં ને તે મારી પેર બગાડી એમ કહી સાહેલીએને લેઈ ઘર બણી ચાલી રસ્તામાં ચાલતાં વાડીના ઝાંખા આગળ મહાદેવનું દેહરૂ હતુ તેમાં શાવળીગા દરજન કરવા ગઈ. ત્યાં મહાદેવને કહે છે

ચોપાઈ—દેહરા એટલા દેવ, પથરા મેંતો બણીયા; સાબ સોનનાં છત્ર, સદાશીવને માનીયાં ઉપજ અલખેલો મારો રાજ મીની નજરે બાગશું સોના કેરાં છત્ર, સદાશીવને ચડાવશુ. ૩૫૮

પોતે સદાશીવને કહેછે કે, જ્યારે મારા રાજને અમે મળીશુ તારે તમને સોનાનાં છત્ર ચડાવશુ. એવી માનતા માની પોતે ઘર બણી ચાલી. સદેવંત પોતે પેલી નાની સાહેલીને ગાળો દેતા દેતા પોતાને મહેલે ગયા. હવે સાવળીગાના બાપ જન તેડી લાવ્યા, અને હવેલીનાં ઉતારા આપ્યા. પછી શેઠે કુલેકાનો વરઘોડો ચડાવતી તપ્પચારી કરી. અને મોટા મોટા શહુકારોને વરઘોડે આવ-

વાને સારૂ તેડાં મોકલ્યાં. પછી શાવળીંગાને પીઠી ચોળવા સારૂ બોલાવે છે. તો શાવળીંગા નથી. શેઠ કહે આ વખત તે ક્યાં ગઈ હશે એમ કહી સીપાઈએને બોળવા મોકલ્યા તેમને શાવળીંગા આવતી સામી મળી તે બેઠા સીપાઈ કહે છે. હે બાઈ વરઘોડાની તકિયારી થઈ છે ને તમે ક્યાં રમવા ગયાં હતાં ઘર આગળેડ ખીજે છે તે સાંભળી સાવળીંગા હતાવળી ઘર આગળ આવી, એટલે સરવે સાહેલીઓ પીઠી ચોળવા મંડી ગઈ.

સોહાલી—કંકુને કેસર ધોળખ પદમણી પીઠીયુરે ચોળાય; સરખી સાંહેલીયુ મંગળ ગાય પદમણી ઉગર રૂડા પડદા થાય.

સાવળીંગાને ત્યાં સાહેલાઓએ પીઠી ચોળી નવરાવી બસ્ત્ર સજાગાર પહેરાવી તકિયાર કરી હવે પદમશા શેઠે સિપાઈને બોલાવી કલકુકે રાજને ત્યાં જઈ કહો કે પદમશા શેઠની દીકરીનું લગન છે. માટે પ્રેક્ષકારો વરઘોડો ચડવાનો છે તેથી આપ સ્વારી લેખ વહેલા પધારજો સિપાઈએ ત્યાંથી રાજ પાસે આવીને કહ્યું એટલે રાજએ પિતાની સ્વારી તકિયાર કરાવી, અને સદેવંત કુવરને સાથે લેઈ જવા સારૂ બોલાવ્યા કે બાઈ આપણા નગર શેઠ પદમાશાની કુંવરીનું લગન છે તેનો વરઘોડો ચડાવાનો છે માટે ત્યાં જવું છે. તે ચાલ તારે સદેવંત પોતે કહે છે કે પિતા આજ મારા શરીરને સુખ નથી ને માડ માયુ દુખે છે તેથી હુતો નહિ આવું તમે એકલા જાઓ (મનમાં કે ગડ એકાંતે મળીને ત્યાંથી પાછા આવ્યા તો પછી આ ઘણા લોકમાં શું વળવાનું મુજો શેઠ ને મૂર્ખ એતી છોડી કે વગર દુખ મંદા થવું પડે છે) પછી રાજ પોતે હાથી ઘોડા, પાલખીઓ ને રથ લઈ સેઠને ત્યાં આવ્યા એટલે સરવે લોક તકિયાર થયા ને પછી કન્યાને ઘોડે બેસારી વાજત વાગવા માંડ્યા.

સોપાઈ—ધમ ધમ વાગ્યાં ઢાલ, ત્રંજક જોને ગડગડયાં અમીર ને ઉમરાવ સાથે સરવે પરવરયા. ૩૬૦ ત્રંજક વાગ્યાં જોને તુર, સરણાઈએ સદાપુરીઆ; ગીડ ગીડ વાગે નેખત; તાંસાં વાગે મુરીયા ૩૬૧ પાલખાઓને સુખપાલ હાથી ઘોડા હળ બળે સારા શહેરના સોક કુલેકુ જોયા મળે ૩૬૨ શાખા આંધી શાલી વાહવ મોટે માંડવ

આવીઆં માંડવા કેરી નાંચ, આવકાર લેછ વધાવીઆ ૩૬૩ સાથે
સારા લોક વેપારી નાણીઆ ધર્નારે અવશાન, એણીપેરે આણીઆ
૩૬૪ ધોળાને ધવળાચાર રથ લેછ જ્નેતરયાં તાતા જે તો ખાર,
બેળા લેખ પાખરયા. ૩૬૫

એવી ધામધુમથી વરઘોડોન્યદી બજારનીવચે સોનેરીઆ ચોક
માં આળ્યો ને ત્યાં વાજીવની ધુમ મચી રહી તથા અંદકાને તમચા
છુટી રહયાછે, તેનો અવાજ સદેવંત કુંવર સુતા છે ત્યાં આળ્યો
તેસાંબળી રાજ વરઘોડો તો મોટી ધામધુમથી ચડ્યો છે તે જ્નેઉ તો
રો એમ ધારી પોતે જ્નેવા સાફ અગાસી ઉપર ચડયા ને જુલે
છે તો ધર્મ ઘટા થઈ રહીછે ને તમામ રસ્તો લોકોથી ભરાઈ ગયો
છે કે ચાલવાની પણ જગો નથી ને વરઘોડામાં જવાઓ, આખાગ
રીએને ચમર ઢળી રહયા છે તે જ્નેઈ સદેવંત પોતે ખુશી થયા
નેડહે છેકે આમાં મેળો તો નહિ થાય પણ જ્નેઉ તો ખરો કે તેણે
કેવા શણગાર પહેરયાં છે એવું ધારી પોતે હેઠા મહેલમાં આવી
મોતાનાં અમુક્ય શણગાર સજ્જે છે.

દોહરો—જરકશીનો જામો પહેર્યોને, વળી માથે તે કમળીરે
મોજ; રત્ન જડીત શીરપેચ આંધીયો, તેદાસે છે ઝાકમ જ્નેર કલગી
તોર શોભતાને, વળી ગજો મોતીયન કેરો હાર, કેમરે શેલાં લપેટી
યાંને; તેમાં ઝુટ્ટી રહીરે તલવાર ૩૬૭

ચોપાઈ—ઝુટ્ટી રહીરે તલવાર, કામરૂપ જાણીઆ; સજ્યાવ
શોભિતા હથિયાર; તરકસ લેછ તાણીયા ૩૬૮ તરકસ તોર કમાન
હેમ જડયા હારલા; સાંજ સોનેરી ધરકાવ કટારાંછે વાંકડા, ગડ-
જેડાની ઢાલ બાલા જ્નેને જળાલજો; એકલડા રાજકુમાર; મોહોલા-
માંથી ઉતરે. ૩૭૦

હવે સદેવંત પોતે બની ઠણી મેહેલમાંથી ઉતરયા; ને ઘોડાની
ઘોડરમાં ઘોડો જુએ છે તો સીમાન સહીત ઘોડો તઈયાર છે કેમ
કે પહેલ વહેલા કુંવર રાજની સાથે સ્વારીમાં જવાના હતા તેથી રા-
વતેસામાન કસી તઈયાર કર્યો હતો પણ કુંવરે ના કહી તેથી રાવતે

ધોડાને એમને એમ મુકી વરઘોડો જોવા ગયો તેથી રાજાને તે ત-
ધિયાર મળ્યો એટલે પોતે ધોડેસ્વાર થઈ ચાલ્યા.

ચોપાઈ—એકલા અસવાર દરબારમાંથી નીસરમા; સાજ
સોતરી ઘરદાવ વાગે ધોડાને ધુધરા ૩૭૧

આવી તરેહથી ધોડાને શણગાર પહેરાવેલો તેના ઉપર સ્વાર
થઈ વરઘોડા સમે જાયછે તો સાજન લોક કુંવરનું રૂપ જોઈ ધણી ખુશીયંચ

ચોપાઈ—મહાજન મોટા લોક, કુંવરને વખાણીઆ; આંબા સો
તરી ચોક માંય તેજ લેઈ તાણીયા. ૩૭૨

જ્યાં સદેવંત સોતરી ચોકમાં આંબો ને કન્યાતો ધોડો જો-
યો, એટલે પોતે રેવતને ખેંચી પોતે તેની થડમાં જઈ ધોડાને ધ-
રે ધીરે ચલાવા માંડ્યો અને ચાલતાં ચાલતાં વરઘોડો ફરી રહેવા
આંબો, પણ સાવળીંગા સદેવંતના સામું જોતી નથી તેથી રા-
જા ગુસ્સે થઈ મનને કહેછેકે રાંડ મનેતો કહેતી હતીકે મારે તમ-
રા વિના ખીજ બાઈને આપછે ને આતો પરણવામા માંદીતુર થ-
ઈ ગઈ છે તેથી ચાલ પાછા એમ ધારી પોતાના રેવંતને ચાબક
મારી કહે છે

દાહરો—હે હે હેમણુ આપણાને વળી નકર પસંધરે આશ;
આ કાગળની વાડીયું, એમાં સોરંગીની વાસ- ૩૭૩

સોહસો—એમાં નથી સોરંગીની વાસ, કે અમયો જીવ
મારો ફરેરે ઉદાસ; જોમન માંડે બાજે વેશ, હવે લખ્યું છે મારે
દેસ પરદેશ.

રાજા પોતે કહેછે. ધોડા ઘેર ચાલ આ કાગળની વાડીમાં
સોરંગીની વાસ ક્યાંથી હોય ને અમથા ઉદાસ થવું પડેછે આવા
સદેવંતની રીસને અવાજ સાંભળી સાવળીંગા વિચાર કરેછે કે
રાજાના સામું મેં ના જોયું તેથી રીસાયા પણ શું કહું આટલા
લોકમાં કેમ બોલાય, પણ જો કુલેકે ઉતરે નેહુ મે મેહેલમાં ગણેલ
આમન વરતોરણે આવે ત્યાં સુધી એકલી રહીશ. તે વખત જિનું રૂપ લેઈ
આવે તો મેળાપ થાયએમ ધારી પોતે રાજાને સાન કરીસમજાવે ૩૮૩
સાવળિંગા પોતે એક હાથે શીફળ લેઈ ખીજે હાથે હોયો કરી

ચુદ્ધીનેા ધુંધટા તાણી ચુડીઓ ખખરાવી. રાજાને ખતાવ્યું કે તમે ત્રિ થઈ મારા મેહેલે આવો સદેવંત પોતે ચતુર હતો તે સમજ ગયો કે મને સ્ત્રિના વેશે તરોછે. તેથી હું સ્ત્રીનુંરૂપ લેઈ જાઉં. એમ ધારી પોતે ત્યાંથી નીકળી પોતાને મેહેલે આવ્યો; હવે વરઘોડો ફરતો ફરતો જાનીવાસા પાસે થઈ ધર આગળ આવ્યો ને કિતરો એટલે શાવળિંગા મેહેલમાં ગણેશ થાપના આગળ જઈ બેઠી અને સાહેલીઓ સરવે નીચે ગાવા લાગી. શાવળિંગા વિચાર કરે છે કે આવ્યામાં રાજા આવે તો ઠીક થાય. હવે સદેવંત કુંવર પોતાના મેહેલમાં જઈ સ્ત્રીનો પોશાક પહેરવા માટે રાણી પાટમહેની પેડીઓ ઉપાડી તેમાંથી સોજે શણગાર લેઈ પેહેર્યા, અને જે અમુલ્ય રાણી ની સાડિ હતી તે પેહેરિ પણ પ્રકટ હીરા રતની જે જડિત વાળિ નાકે પહેરવા જાય છે, પણ વેહે ચિનાનાકમાં રહેતી નથી તેથી વળખા મારે છે. એટલામાં રાણી પાટમહે વરઘોડો જોવા અગાડી ઉપર ચડ્યાં હતાં ને વરઘોડો કિતરો એટલે નીચે રંગ મહેલમાં આવ્યાં તો સદેવંત સ્ત્રિ બનીને બેઠા છે ને નાકમાં નથની નથી રહેતી તે દખાવે છે એટલે પાટમહે આચિંતાં કહે છે કે રાજા વેહ નહાય તો લાવો આ સોયો ઘોંચી નવો પાડુ. તમારા હાથે ઘોંચતાં જીવ નહીં ચાલે. સદેવંતે પાટમહેને જોઈ મનમાં ઘણો સરમાઈ ગયા. પછી પાટમહે રાજા પાસે આવી રાજાને કહે છે.

ઓપાઈ--કેમ કરી રહેલે મહારાજ, વેહ વાની વાલીયું; આ નર ભાગી થયા છો નાર. તેતો મેં ભાળીયું. ૩૭૬ પુરૂષ તણો જોને વેશ, તમારારે લાજશે; ઢળકતી મેલતાતા ઢાલ. તે આ ચુદ્ધિ કેમ જાજશે. ૩૭૭

હે મહારાજ આ ઢાલ બાંધતા હતા તે ચુદ્ધી કેમ શોભશે આથી તમારો મરદનો વેશ તે ભાજશે તે સાંભળી સદેવંત પોતે રાણીને કહે છે.

કવિત-રાજનડી નીત ગઈ; મીત્રનસે પ્રીત ગઈ; નારડી પ્રતીત મૂઠ, જ્યાંહી જ્યાં ભાયોહે; શેખનકો ભાવ ગયો. પંચનડો તાવ

ગયો, સાચકો પ્રભાવ ગયો. જ્ઞાનના આયો હે મેઘનકા, હુટ ગઈ. ભૂમિસેતા નિષ્ટ ગઈ સુષ્ટિમે નિપાત ઉઠ ધાયો હે. કીચ્છ સહાય કૃપાળુ કદતહે મોતીલાલ. કીચ્છ કરાળ કલૂ કાશ ચલે આયોહે.

હે જિ તું કહે છે તે! ખરિં પણ એ વાતના ધાવ જેને લાગ્યા હોય તેને પુઠતા ખરી-તુ મને શીખામણુ દેછે પણ એમાં મોટા ગરક થઈ ગયા છે. તે સાંભળી રાણી કહે છે હે મહારાજ કોઈતમા રા જેવા નહિ થયા હોય કે પરમેશ્વરે મરદનો અવતાર આપ્યો છે, ને હાથેવતી સ્ત્રીનો અવતાર ભોગવવા ઇચ્છેછે. (શુ માંસ ખાતા હશે તે હાડકા કોટે બાંધી શરતા હશે) રાજ કહે રાંડ તુ તારી કાં થ હાથેવતી ઉશ્કારીને એજ ખુવેછે. પછી રાણી રાજ વણ ચીડાય એટલે જાના રહયા. પછી સદેવંત મેહેલમાંથી નીસરી રૂનકુમ કરતા સાવળીગાને મેહેલે ગયા.ત્યા. ખાઈડીઓ ગાય છે ને હયાહય થઈ રહીછે, તેનાં રાજ શાવળીગાને ખોળવા માંહો પેશી ડોકીયાં કરે છે, અને રાજ મેહેલમાં પેસવા જાય છે તો બાઈડીઓ ગોઠા મારી બહાર કહાડેછે ને કહેછેકે શાવળીગા આ કોણુ છે કે વચે. અથવાય છે રાજ પોતે ધકા પાડુ. ખાતા થાકવા, પછી નીરાશ થઈ મનમાં કહે છે કે, રાંડે મારી મશકરી કરવાને સાર તેજવ્યો, પછી પોતે મેહેલની સામે જઈ શરમવાન થઈ એકાને આંખમાંથી ઝરઝર આંસુ ઝરવા માંડ્યાં. શાવળીગા રાજને જોવા સાર ઝરખે આવી બુલે છે તો રાજ વેગળે એકા છે; ને આંખમાં ઝળઝળીયાં આંબ્યાંછે પછી ત્યારહી કહ્યું.

ઓપાઈ—કિતારાની એકાંત, રૂઢેમાં બળીએ; છેવળખીલાશામ આવોને મે.જો માણીએ ॥ ૩૯ ॥ ઓ અરુએલા રાજ, ભલેતમે આ બીઆ, આ ગોપીયુના વેશ; ભલે તમે ભજવોયા ૩૮૦

આવુ સાંભળતા સદેવંતે ઉંચુ જોયુ એટલે શાવળીગાદીડી, પછી શાવળીગાએ પ્રસારત કરી કહ્યુકે આ પાછળ બારીએ આવો પછી સદેવંત પાછળ બારીએ થઈ શાવળીગાના મેહેલમાં ગયા. ત્યાં શાવળીગાએ પોતાના રંગ મેહેલમાં પલંગ ખુરશી કાચ અને પાટયો લાગી મુકીછે તેના ઉપર મુખમલની તબાઈઓ ઓશિકાંઓ વિશેરતા

રેહ તરેહનાં ઉપ ખીજાનાં પાથરી દીધાછે અને રાજને વાસ્તે ખા-
વાને દુધ, સાકર, બદામ, પીસ્તાં, ચારોળી દ્રાક્ષ, અખરોટ, કીસમી
સ બાજીરા, અંશુર નાખીએર અંશુર નારંગી વીએરે નાના પ્રકાર
નો મેવો મુખ આગળ લાવીને મૂક્યો છે અને મુખવાસ સાર પાન,
સાપારી ઇલાયચી, જાયફળ, જાવંતરી, તજ, લવિંગ, અને કરતુરી
એવા અનેક પ્રકારના ખુશબોદાર તેજના લાવી મુક્યા, અને તમામ
રંગ મેહેલમાં અતરની ખુશબો ઉડી રહી છે. તે જોઈ સદેવંત ઘણું
મનમાં ખુશી થયો કે આતું શુખ મે મારી રાણીથી નથી હોમવ્યુ.
પછી શાવળીંગાને સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—જનકર બેઠા જોડા જોડ, કહુ એક વાતડી શાવળીંગાતુજ
વીના, મારી કેમ જશે રાતડી ॥ ૩૮૧ ॥ નાના થાળે નાર. પૂગી
મારી પ્રીતડી; હેતેને પ્રીત કોય, આલો રણજીની રીતડી ॥ ૩૮૨ ॥
મુખ દીઠે દુખ થાય જ્યારે નેણાં બારીએ ચઢયો કસબી રંગ તે
ધોઈ ધોઈને ટાળીએ ॥ ૩૮૩ ॥ સહીથી ઉત્તમ જાત. તમારી નાતડી,
સુણુ શાવળીંગા નાર, માતા અમારી વાતડી ॥ ૩૮૪ ॥

હે સાવળીંગા કાલે તો તું જઈશ, અને ગયા પછી મારી રાત
કેમ જશે. માટે તું મારી રાણીજીની રીત પાંચી આપ એટલે હુમારે
ઘેર જાઉં, કેમકે તું પરણી સવારે ચાલતી થાય ને મારે પછી તારા
પાછળ જુરી જુરીને મરવું પડેતે સાભળી શાવળીંગા રાજને કહે છે.

દોહરો—આ જાણથી જાવો નહી કહુને વળીરહોને આજુનીરે
રાત; આવી એકાંતુ નહિ મળેને રાજકરોને વાલેશરી વાત ૩૮૫

ચોપાઈ—સારાં સારાં બેશ આપ્યાં બેશવા ખીજાવણા; જાજ
મને ગલેય પાથરણાં પાથરયાં. ૩૮૬ અલખીલા રાજ અલખુ તા
રી જાણીએ; હેલછખીલા શામ. આવોને મોજુ માણીએ. ૪૮૭

હે રાજ હુતો આ જાણે જાવ નહિ કહુ ને આવી તમને એકાં-
ત નહિ મળે, માટે એસો પછી એમ કહી રાણી રાજનો હાથ ઝાલી
બંને પલંગ ઉપર બેઠાં હવે સદેવંતને પાછું ઓછું લાગ્યું, તેથી શા-
વળીંગાને કહે છે.

ચોપાઈ—દોષકર જોડી કોય કામન. તુને કરગર; આપુ મામ

અપાર, સાસરવાસો હુ કહ ॥ ૩૮૯ ॥ સમજુ થાજે નાર, પુગી માહ પ્રીતડી; હેતેને પ્રીછે આલજે, મને રાણીજની રીતડી.

હે સ્ત્રી હુ તને ખરૂં કહ્યું કે હજુ સુખી તારોને મારો કાંઈ પણ છે નહીં મારે તને કહેતો સાસરવાસો કરૂં ને તુ કહે તે આપું અને મુકી દે તે સાંભળી શાવળીંગા દીલગીર થઈ કહેછે

ચોપાઈ—નહીં આપુ રાણીજની રીત સાંભળો વાતડી નથી ગમતી જરાય માજનીઆની નાતડી ૩૯૦ કડવા લાગેછે કાચ વેહેપારી મુને વાણીયા; પેહેરાવો પાટમદેના શણગાર, કરીશ્યો રાણીયા.

હે મહારાજ મને જરા પણ આ નાત ગમતી નથી. અને હુંતો તમારી રાણી થઈ મુકી છું ત્યારે સદેવંત કહેછે.

ચોપાઈ—નાના કહેતા નાર, પરાણે ન હોય પ્રિતડી; માજન ને ઘેર ના આપુ મારી રાજવળાની રીતડી ૩૯૧ રાજવળાની તલખ તે જણે હમારી રાણીઆં; મોજું ક્યાંથી માણો વેપારી તમે વાણીઆ ॥ ૩૯૩ ॥

હે સ્ત્રી તુ પરાણે પ્રિત કરીશ એમાં શું તે સાંભળી સાવળીંગા પોતે રૂદન કરે છે ને કહેછે.

ચોપાઈ—જળ કરીને કાચ રાજ તમે મુને છેતરી આવા નમેર થયા નાથ, માથે તમે ઝાજી કરી ॥ ૩૯૪ ॥ આતમ પ્રાણુ આધાર જીવું નહીં તે જણીયે સાચુ માનજે શામ પ્રાણુ નકી પાડીએ ॥ ૩૯૫ ॥

હે રાજ તમે જ્યારે એમ કરશો તો હુ મારા પ્રાણુ મુકીશ, તે સાંભળી સદેવંત કહેછે

ચોપાઈ—તારો સર્વઅર્થમાં ચેરો થાય, તેતો અમે જણીએ; લથડતી સાલનો ધણી ગમતો નથી વાણીઆ ॥ ૩૯૬ ॥

રાજ દયા લાવી શાવળીંગાનો આગ્રહ જોઈ મહા કામાતુર થઈ રહ્યાને શાવળીંગા ગળામાંદાથ નાખી પલંગ ઉપર જઈ બેઠા પછી સાવળીંગા જઈ કહે છે

ભેગા જમતાં ને ચુકી પણ એક સજ્જનએ રેરેતાં તમને વેવણુ જાણી
તે આગનીતર કરી મઝી દશે આવી નણુંદ ભોગ્યધ રકગક સાંભળી
સાથે આવેલી સ્ત્રીઓ લીલાવતીને કહે છે.

દોહરો—ઝાચારે કુળની ગોરીઆને તમે નિચારે નમજે નાર
દુરથી દુરીજન હાંસુ હસેને; બાઈ કાંક રાખેને વિચાર. ૪૨
હી લીલાવતી અમે કાંઈ વિચાર કરતાં નથી લોક આવું જોઈ
તમાની મસ્કરી કરશે પછી દેવજી વ્યાસ કહે તમ ચુકો પાનેતર
ગણેશ આગમ મુકો વર તો તોરણે આવ્યો છે પછી રકગક કરતાં
આખી રાત જશે. પછી લીલાવતી તે મુકી ખીજી સ્ત્રીઓ સાથે નીચે
આવી માવા વળગી હવે દેવજી વ્યાસ એકલા રહ્યા ને શાવળીંગા
ને કહ્યું કે તુ આ ચુકો પાનેતર પહેર એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—મનડે પાસે જન, શેઠ રૂપાસા લાવીઆ; ચરી ઘોડે
અસવાર તોરણે વળી આવીઆ ૪૧૨

શાવળીંગા શેઠ તોરણે આવ્યાછે તે સાંભળી શાવળીંગા કહેછે

ચોપાઈ—વઢે રૂપા ડાય, અમે નહી વરીએ; આવે માત

અક્ષમેલા રાજતો શીર ઉપર ધરીએ ૪૧૩ દેવજી દીલમાં વિચરે
ફેરા હુતો નહી ફર જલે દહાડે જોજો પરણ્યો મારો પરહર. ૪૧૪

ધજીવર વરામ તેનો અમે વરીએ મારો પૃથ્વીની રાજ, તો
શીર ઉપર ધરીએ ૪૧૫ ચોરીના આંઠા ચાર ફેરા હુતો નહિ ૪૩
મરજો માને બાપ શેઠ રૂપાસાને નહિ વર ૪૧૬

હી ગોર હુતો આ પહેરવાની નથી ને આની સાર્યે પરણવાની
નથી મારા સદેવંત રાજને હુ વરી ચુકીછું ને જો પરણે પરણાવશે
તો જતે દહાડે તેને હુ રજગતાં મુકીશ એમ કહી રૂપીયા ૫૦૦
ની મોતીની ટંકી દેવજીને આપી દેવજી કહે તુ કાંઈ જોનો ઉપાય
કર શાવળીંગા કહે અમે સ્ત્રી જાત શો ઉપાય કરીએ ત્યારે
દેવજી કહે છે.

દોહરો—આબ ગાભનેવરણ કાગ આ ચરિતને રોવાં બાળ

એ વાતનો જે નિરણુ કરે તેને ઘેર શેઠેવજી જોશી પાણી ભરે. ૪૭૧

હે સ્ત્રી જોડે સ્ત્રીનાં ચરિત્રને કાંઈ પોહોચ્યું નથી માટે તું કાંઈ સ્ત્રી ચરિત્ર કર પછી સાવળીંગાએ પોતાના એક લવિંગીયા દાશી હતી તેને ચુડા પાતેતર પેહેરાચું ને કહ્યું કે આને લેઈ જઈ ગોર તમે ફરા ફેરવો પણ જે આ વાત બીજે કાને ન જાય ગોર કહો સારું સુધું રહ્યું ત્યાં આવી આ લુંગણં મને આપી જજો એમ કહી દેવજીને દાશી જાંનેને મોકલી પોતે જાતીવાસમાં જઈ સુતી દેવજીઆસ દાસીને ચોરીમાં લાવી એસારી હવે સદેવંત કુવર પોતે સ્ત્રીને વેશે જેવા સાવળીંગાના મહેલમાંથી નિકળ્યા તેવા નિચે ઉભા રહ્યા હતા મનમાં કે જેકું મને ના કહેતી હતી તે પરણે છે કે નહિ એટલાનાં પેલી દાશીને જોઈ એટલે એમણે જાણ્યું કે આતો પરણ્યા આવીને મારે મોઢે જુડા સમ આધા પછી પોતે ત્યાંથી રીસા મને પોતાના મહેલમાં આવી સ્ત્રીનો વેશ કહાડી નાખી પલંગપર સુતા સુતા સાવળીંગાને ગાળો ભાંડે છે તે સાંભળિ પોપટ કહે છે હે રાજા તમારી તે ડાગબિ ખશીકે તમને વાયુ ભરાયો તેથી આમ કરાછો રાજા કહે હે ભાઈ રાંડ વચનની સાચી નહિ મને કહે છે કે હું પરણનાર નથી ને એતો પરણે છે પોપટ કહે એને ના કહી હોયતો પોપટને કહે છે.

આપાધ—ધવળ મંગળને ધોળ વીનાનાં વધામણાં ચઢી વેવાણે કાંચ ગાયતે રૂડાં ગાવણાં ૪૧૮ આલાલીલા કાંચ વાંસ તો વઢાવી આ કાચાં તરેણાના તોરણુ દારે તો બંધાવીઆં ૪૧૯ સાચે સારા સોક વેપારિ વાણીયા પરણી ગયો રૂપાશા શેક અમારિરે રાણીઆં હે પોપટ એવી તરેહથી હું નજરે જોઈને આવ્યો છું પોપટ મત્રમાં કહે એ એમ કરે નહિ એને કાંઈ સ્ત્રી ચરિત્ર કર્યું હશે; માટે જઈ ખબર લાવુ એમ ધારિ પોતે રાજાને કહે છે

આપાધ—વાહરે રાજા વાહ એવાં વચત ન બોલીએ દુનીયાં ફરીરે વાત કાને આગળ બોલીએ ૪૨૧ વાહરે રાજા વાહ હિમત

ચોપાઈ—મુગીપરની ગજ પધારયા મારા ઢોલીએ, ધનધન મારે! અવતાર. લાડ થેલી લાવો લીજીએ ॥ ૩૯૭ ॥ હમયા કેરા હેન મેઢેરે બતાવીઆ; લીલાવતી નણુદે આપીને પોકારીઆં.

જ્યાં ઘણા પ્રેમમાં એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી બેઠા છે એટલામાં લીલાવતી જો નણુંદ હતી તેને ખીજી તેની સાહેલીઓને દેવજી વ્યાસ કન્યાને ચુડાંને પાનેતર પહેરવાનું લેખને આવ્યા ને શાવળીગાને બહારથી હાંક મારી તે સાંભળી રાજાને કહેછે કે કેમ કરીશું રાજા કહે ભોગ તારા મેં તો તને દહયું કે તુ મને જવા દે પણ તને વાતોનો સ્વાદ રહી ગયો હતો તે હવે આપણો પરમેશ્વરજી આપણને અનુકુળ નથી કેમકે જરા હરખમાં આવીએછીએ ને એટલામાં કારોતરીઓ ક્યાંથી આવે છે. જો વાડીએ ગયા તો કાણીયો મળયો, ને ચંદન બાગમાં રાંડ છોકરી આવીને અહીંયા તારી નણુંદ ધાટ બગાડયો હવે તો તને સજો તેમ કર તે સાંભળી સાવળીગા કહે છે

ચોપાઈ—કંઠા તમે દેવળ જાવ, ત્યાં અમે આવશું; વાડી સંધા બોલ, ત્યાં અમે પાળશું ॥ ૩૯૮ ॥ રમશું સારી રીત; મોજું અપાણુ મ.ણુશું, અમે પરદેશી મેમાન, સવારે હડી ચાલશું.

હે મહારાજ તમે દેવળમાં જાવ હું ત્યાં ગમે તે; કરી રાતરે આવીશ. તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—દીન આથમ્યા કડે દાય, પગ બહાર કેમ કાલાડી-એ. આપણુ મોટાના પરમાણુ, વેણુ કેમ વાઢીએ ॥ ૪૦૧ ॥ ધામનાં દેવળ દોષ અમેતો નહિ આવીએ, કહું છું સાચી વાત, રૂઢેમાં જાણીએ.

હે શાવળીગા આપ મોટાના છોર થઈ નતને પોહોર બહાર જઈએ ને કદી ઘરમાંથી ના કહેતો તેનું વચન કેમ લોપાય માટે હું તો નહિ આવું તે સાંભળી શાવળીગા કહેછે

ચોપાઈ—કયા દેવળ દાય, અમે તો આવીશું, વાઢી અમારાં શીશ શકિતને ચઢાવશું ॥ ૪૦૩ ॥ જો જો સાચી ખોટી વાત, સવારે સંભળાવશું; પદમહી કહે છે ગાય, પ્રાણ અમે પાડશું.

હે મહારાજ તમે નહિં આવો તો અમે અમારી મેજે જઈ ત્યાં માંથુ વાટી શકિતને અરપણુ કરીયુ. આવા સાવળીંગાના અવાજ સાંભળી સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—કામની સાથે કાજ પ્રાણુ તમે પાડશે; દાલા દાલા દોશ, અમને શીદ ચડાવશે ૪૦૫ તારી લોકમાં અપકીરતી થાય, એવું રે શીદ કરીએ; હુશે આંબે વણિક, હેને તેને વરીએ. ૪૦૫ હે ભુડી શીદને મરીશ, ને અમને અમરો દોશ ચાલે છે. તારી લોકમાં અપકીરતી થશે. હે ભુડી તને જરાએ વાણીઓ ગમતો નથી માટે જો તું મારાજ સાડ મરીશ તો હુ ગમે તેમ કરી દેવળ આવીશ અને તું મરીશ નહિ એમ કહી રાજ પક્ષંગ ઉપરથી હુ મેહેલમાં આજવા જાય છે એવામાં રાજના પગનો હણુદારો જોઈ નિચેથી લીલાવતી નણુંદ મોલી.

ચોપાઈ—જેતા ધમકે પડીઆ પાક નેપુર જોને વાગીઆં એ નરના આચાર એતો નહિ નારીઆં ૪૦૬

લીલાવતીનો અવાજ સાંભળી સદેવંત મનમાં કહેછે કે મને ઝોળખ્યો ખરો તો હવે પુરો ઝોળખાએ એમ ધારી લીલાવતી ખરણુ વચે ઉભી હતી તેને ધડા માનો આવી ગયો તે જોઈ લીલાવતી સાવળીંગાને કહેછે.

ચોપાઈ—કાનો કીધો સંગ રસ લેઈ ગયો વહુજી સાયુ' માન એ નારી કે નર હતો. ૪૦૮

હે સાવળીંગા મને કોઈ આ પુરુષ જેવુ લાગે છે તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—અમે ભણતાં એક નિશાળ રાજની છે કુંવરી; વેવણુ માટે તું જાણુ અજમેલીએ અવલ કરી. ૪૦૯ જમતાં એકજ થાળ, સુતાએકજ સેજલી નણુંદ સાયુ' માન એતો છે સાહેલડી.

હે નણુંદ એ રાજની કુંવરી છે ને મારે એને નાનપણનાં સૈયંજી છે અમે ને એ અને એક નિશાળે ભણતાં, એક થાળમાં

સદેવંત સાવળીગાની વારતા. (૧૦૩)

શો હુ પછી મારા આપને કહીશ આવાં સાવળીગાનાં બાંણુ જેવાં વચન લીલાવતી સંભાળી સુપ થઈ ગઈ ને છતીમાની પોતાની સમયરોને લેઈ બીજા ઝોરડામાં જઈ સુતી. હવે પેલા પોપટ રાગનને જઈ કહ્યું એટલે રાગ પોપટનુ પાંજર લેઈ પેતે દેવળ જવા સાર ની સરથો. રસ્તામાં જતાં પેહેલા વધદનુ ઘર નાન્યુ તાં જઈ વધદને બોલાવ્યો.

દોહડો—ધેડેલા વધદ ગીરધારીઆને વળી જગૃત ગોરી મુને દે સદેવંત કુંવર આવીઆને, વળી કહેવુરે હોય તો કહે. ૩૦

હે વધદરાજ મને જગૃત ગોરી આપો. વધદ જાંઘમાંથી ઉઠ્યા. શું કરે રાગનો કુંવર છે. નહિતોબીજાને ના પણુ કરે પછી પેલાવ ધદે અંધારે ગોળીઓ બોળતાં જગૃતને બદલે ઘેરણુ ગોળીઓ હાથ આવી તે અંધારામાં રાગને આપી. તે લેઈ રાગ પોતે દેવળમાંગયા દેવળમાં હીરામણુનુ પાંજર કાઢાવ્યુ. ને ત્યાં અખંડ દીવો બળે છે. પછી રાગએ પેલી ગોળી ખાધી અને ઘડી થઈ એટલે જાંઘઆવવા માંડી તેથી પોપટને કહે છે કે, હે પોપટ આવા અંધારામાં મધરાતે તે શું આવશે. ને મને તો જાંઘ આવવા લાગી. પોપટ કહે મહારાજ તમે દહાડે બહુ ધર્યા બેથી જાંઘઆવે છે એવામાં પીપળાનાં પાન વા આવવાથી ખરબડ્યાં તે સાંભળી સદેવંત બારણા આગળ આંચો કે સાવળીગા આવી તેથી પોતે ખુશી થાય છે ને હરખ પામે છે. પણુ ઘડી એક થઈતોએ કાષ આંચુ નહિ એટલામાં, પાછા પાંદડાં હાલ્યાં તે જોઈ સદેવંત કહે છે કે આતો પાંદડાં હાલેછે તેથી હદાશ થઈ મનને કહે છે,

દોહડો—પીપળ પાન રણુ ઝણેને, વળી રેન અંધારી જોનેહોવે કટ કટરે તુ ભોળા હર્ષયાને; વળી અહીંઆ ન આવે જોને કાય.

સોહડો—અહીંયાં ન આવે જોને કાય. અમથો જીવ મારો ઉદાશ જ હોય; બોલતીતી જોળન માતી, થરકે છે મરદની છાતી.

મનમાં કે શુ આટલી શતરે આવશે. મોટા મરદની હિમત ન આ

લે તો એનો વળી સ્ત્રી છે, એનો જોળનના તોરમાં બેસી હતી આ-
વું સાંભળી દિત્રમણ કહેછે કે, રાજ એ આવશે તો જરૂર પણ એ
તમને બંધ આવતી હોય તો સુધ્ધ જવ એ આવશે તો હું તમને
જગાડીશ પછી રાજ દેવળી વાંધી સુધ્ધ ગયા. હવે સાવળીગા પોતે
રૂપાણા શેડને પોતાની પાસે આવતા જેઠ ઢેલીઆ ઉપર સુતી હતી
તેં ઉડી એક કારે જઈ ઉભી રહી. પછી શેડ આવી ઢેલીઆ ઉપર
સુતા તેવાજ બેઠી ગયા. હવે સાવળીગા મનમાં વિચાર કરેછે કે મા-
રે દેવળમાં જવું છે, ને દરવાજે બંધ હશે, પણ કાંઈ દ્વિકર નહિ
હોતો ગરનાળામાંથી જઈશ એમ તો માઝ શરીર પાતળું છે. પછી
પોતે એવો વિચાર કરી થાળ લેઈ તેમાં પુગ્ગણો બરી તથાવાર થઈ
દીવો બળતો તો તેને ચરજ કરે છે,

સોપાઈ-ધીરારે ધીરા પાડે, પદમણીએ માંડીઆ; ધમકેછે ધુ-
ધરમાળ નેપુર જોને વાગીઆં. ૪૩૩ નમી નમીને સલામ, દીવાનેજો
ડીઆં; લાંબેરે હાથે સલામ, શેડ રૂપાણા ઉડીઆ. ૩૩૪

જ્યાં દીવાને સલામ કરે છે, એટલામાં શેડ જગ્યાએ સાવળીગા
હાથમાં થાળ લેઈ ઉભી રહી “ પછી શેડ બોલ્યા કે પડમેસડ ધન છે
કે મને આવી રૂપાડી અસટરી મડી.” અને પોતાના મનમાં જાણે
છે કે આ થાળ લેઈ મને વધાવવા આવે છે, એની અતુરાઈને ધન્ય
છે એમ ધારી ખુશી થયા ને સાવળીગાને કહે છે.

સોહલો-આવી રૂપાડી માંઝતની રીન, પડમની પાડજો અમા-
ડી પ્રીય; સુડર તમાડું જોતીએ સોજ, અને મોઢે માગોમાટે આપીએમોજ
હે અસટરી જે માગે તે આપુ; સાવળીગા કહે હું થાળલેઈ
દેવળ જઈજુને એતો એના ઉપર સમજ્યો, પણ હીક થયું એનું વ-
ચન છે માથું.

સોપાઈ-સુણોં રૂપાણા કાંય, કહું એક વિનતી; દેવળ જતી તી
નીત કુવારીરે હું હતી. રેનીરે રમથુ પહેાર, પછીરે પાછાં આવથુ; જે
લ છબીલા સ્યામ, શેડ રૂપાણા પામથુ ૪૩૭

નવ હારીએ એ પરદેશી મેમાન, માયા કેમ ઉતારીએ.

હે રાજા એવી વાત આપણે કેમ જોડતા હઈશું મરદ થઈ ખાતરી કરવા વગર માયા ઉતારવી નહિ એમ કહી પોપટ આવ્યો ને ચોરી આગળ જઈ જુવેછે તો ત્યાં ચોરીમાં શાવળીંગા દીકી નહી એટલે પાછો આવી રાજાને કહેછે

દોહરો—કાંતો માજને જોળવીને વળી કાંતો મુછરે વખ ખાઈ જે તમારા સાજન રે, રાજા એતો ચોરીમાં નહિ.

હે રાજા કાંતો શાવળીંગાને માજને જોળવી કે જેર ખાઈ મરી ગઈ, પણ ચોરીમાં નથી એ સાંભળીરાજા કહે હું બાઈ ત્યારે તુ ફરી જઈ જાને જોળી કહાડ તેને પુછતો આવ કે તે દેવળ કહ્યું હતુ તે કીયુ ગામમાં ઘણાં દેવળ છે તેની ખબર લાવ એટલે આ પછે તે દેવળમાં જઈએ પોપટ પાછો જઈ જાની વાસના ત્રણએ ને સાઠ માળીઆં જોળી વળ્યો હવે પેલી દાશી રૂપાણા સાથે પરણી ઉઠી ને શાવળીંગાને જઈ હુંગડાં ને સુડો આપી આવી તે પે હેરી શાવળીંગા જાનીવાસામાં સુતીછે ત્યાં પોપટ જોળતો જોળતો આવ્યો અને તેને સુતેલી જોઈ કહેછે

ચોપાઈ—જો ત્યાં ગંગારામ મદિરને માળીઆ કાંમન કાને દામ પ્રાણુ તમે પાડીઆ. ૪૨૪

તે સાંભળી શાવળીંગાસુતીતી તે બેડી થઈ ને જુવે છે, તો પોપટ દીડો પછી પોપટ કહે છે

દોહરો—સુતાં છો કામની સુખે કરીને વળી કોણુને કોણુરે પરણાવ; મારા રાજાએ મને મોકલ્યોરે ભુડી તુતોરે બતાવ

હે શાવળીંગા તુંતો ક્યાં મરી ગઈ હતીકે હુંતો જોળી જોળીને થાક્યો નેજુતો અહીં સુતી છું તે કાને પરણાવી ને તે શુ કરયું તારી બુદ્ધિને ધનનછે મારા રાજાએ કહ્યું કેતે જે દેવળ બતાવ્યું તે આધેભારે બતાવ્યું પણ તેદેવળ કીયુ તે નીશાની બંધ બતાવ્યું કે રાજા તે દેવળમાં જાય, એ પુછવા આવ્યો છું તે સાંભળી સા-

વળીંગા બોલી.

સોહલો—ઉગમણાં દરવાજા બહાર, ચોક્કસતાં ચંદનના ઝાડ; રૂડો એક પારસ પીપળો છે, હેઠે એક અંબાતું કહે

હે પોપટ રાજાને કહીએ કે ત્યાં જજો પોપટ તે સાંભળીરાજા પાસે આવ્યો પછી સાવળીંગાની નણુંદ લીલાવતી મનમાં કહે છે વહુ નકારી છે હમણું કોઈ પુરુષ જોડે વાત કરતી હતી, તે વેળા તેના મોઢેલમાં હતો તેજ હશે એમ ધારી શાવળીંગાને કહે છે.

ઠાહરો—વહુજી ઝાઝાં બોલકાંને, મારો બાળોરે બોળો જોને વીર; પદમણી તમે ના રાખશોરે, આજ તમારાં શરીર ૪૨૮

હે વહુ તુ તો મહા કાકર છે, ને મારો ભાઈ બોળો છે માટે આવ્યો તો તે મન મનાવો નહિ તો તમે વચેથી મરો તે વિના મારો ભાઈ સુએ એસવાનો નથી. આ નણુંદનાં વચન સંભાળી શાવળીંગા રીસ કરીને કહે છે.

ઠાહરો—છેલ્લું હશે તે માણસોને, વળી એ શુ માણસોને અજાણ; હુ સતવંતી સુદરીરે, નહિ મેહુ તે મનતીરે માણ. ૪૨૯

હે નણુંદ હતો સતવંતી છુ તે તમે ગમે તે કહો એટલામાં બીજી સ્ત્રીઓએ લીલાવતીને ધમકાવવા માંડી, ને કહ્યું કે, વહેમ આવ તો હોય, તો દીવો લેકેને જુઓ. પછી લીલાવતી દીવો લેકે જોયા ગઈ તો કોઈ દીકું નહિ. તે જોઈ સાવળીંગા લીલાવતીને કરોધ કરી કહે છે કે હુ તમને શુ કહુ. તમે તો મારી નણુંદ છો તમે કોઈ સાથે પ્રિત કરીને ભાઈ પંજુવવા આવ્યા છો, પણ તેને સાથે ન થી લાગ્યા. તેથી તેનામાં જીવ ભમતો હશે માટે તને તેના બહુ કારા વાગે છે જેવાં આપ એવાં બધાને ન બાણવા. હેત હતો તો શીદ મુકીને આવ્યાં. શુ મારા આપ આટલી જનની બરદાશ કરશે, તો એવાં એકઠાની બરદાસ નહિ કરે? એના વાસ્તે તો તમારીવતી હુ વળી મારાથી બનત એટલી બરદાસ કરત. ને તમે મને કહો છો તે તો તમારો આપ કોઈએ નથી. ને જો મને વધારે કહે

દોહરો—કાળા મોઢાની કુતરીને તાર મોઢુ તે લેખનેરે વાસ; મુને વીતી ને તને વીતશેરે રાંડ આવવાદે કારતક માસ ૪૫૩

હે રાંડ કુતરી તને કહુંછું કે તું છાની રહે તોએ બંધ થતી નથી પણ કારતક મહીનો આવવાદે પછી મારી એવી તારી વસે ઘશે તે સાંભળી કુતરી કહે છે.

દોહરો—કારતક મહીનામાં સડ કુતરાંને વળી તછએ ભુખનેરે પ્યાસ; ધીકે પડ્યોરે તારા જીવતરમાંરે તને કારતક લાગ્યો બારે માસ

હે સ્ત્રી અમે સદેવંત એકલા કારતક માસમાં અન્ય પાણી ત જીને ધણીની પાછળ ભમીએ છીએ પણ તારા જીવતરમાં વેઠ ઉડી કે તને બારે માસ કારતક સરખા એવી તે તુ કેવી રીશછું કે ન-જાણ્યો કારતક કે માગસર આવાં કુતરીનાં બાણુ રૂપી જે બોલતે સાવળીગાના કોમળ હૃદયની આરપાર નીસરી ગયા હવે સાવળીગા દેવળ ભણી ચાલી અને દેવળ આગળ આવી તો દેવળના કમાડ બંધ દીઠાં ને રાત અંધારી તેથી બીક લાગવા માંડી ને દોહરો બોલતું નથી વળતી બહાર રહી સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—રેણુ અંધારીને હું એકલીરે, મુને દીસે છે ડુંગર ને પહાડ; સુણ સુણ રાય સદેવંતારે એ કંથા ઉઘાડોને કમાડ ૪૪૫
સાવળિગા દેવળની આરે તરફ ફરી વળી પણ રસ્તો સુજતો નથી તેથી પાછી આરણ્યા આગળ આવી કહે છે.

દોહરો—દેવળ પુટે હુએ ફરીરે, જેમ ફરીઅલ કળાયત્ર મોર કાંતો સદેવંત સુધ ગયોને વળી કાંતો મારી ગયા ચોર ૪૫૬

આવી રીતે સાવળિગા દેવળની બહાર વિલાપ કરે છે એટલામાં ઝાડનાં પાંદડાં ખરખડતા તેથી બીહીને કહેછે.

દોહરો—ખી રૂવે છે ધુસકેને, વળી ગરબવે છેરે પહાડ સુણ રાય સદેવંતારે, મુને વેરી થયાં છેરે ઝાડ. ૪૫૭

એમ જાડ સામુ જોયુ તો પીપળાનુ જાડ દીઠુ તે જોઇ પીપળાને કહે છે.

દોહરો—પીપળા તને હું પુજતીને, વળી દેતીરે દુધાં કેરી ધાર; તારીરે પડશે બાણીએરે, મને આળુની રેણુરે ઉગાર. ૪૫૯

આવી રીતે પોતે સદેવંતને મહા વિલાપ કરતી બોલાવેછે તો પણ બોલતા નથી, ને આંખે ચોધારે આંસુતે જોણે આવણુ ને ભાદરવો તેવી રીતે આલ્યાં જાયછે. ને ચીસ પાડી પોતે સદેવ તને બોલાવે છે.

ચોપાઈ—હાયરે વાલમ હાય, એવી નવ કીજીએ પરદેશણના શામ, દલાસા નવ દીજીએ ૪૫૯

હે મહારાજ તમે મારી મશકરી શું કરવા કરોછો. અને ઝટ ક માડ ઉઘાડો. તમેતે શુ ખાણુ મુક્યા, મને એકતો અધારીરાત ખાવાધા યછે તે ખીજી તમે બોલતા નથી, તેથી મને જીવ વિચાર થાય છે એમ કહી પોતે માથુ પછડેછે ને હાથવૃત્તી કમાડ ઠોકે છે, ને ઠોકે કતાં પોતાની સવાલાખ રૂપીઆની હુદ્રિકા (વીટી) કે જેમાં હીરા, માણેક, ને પુખરાજ જડેલા તે ઉખડી ગયાં ને ભાગી ચુરેચુર થઈ ગયા.

દોહરો—ધાંઠારે મારો ઘેરણુ વળ્યોને, વળી ચડીઅલ મુનેરે તા હ; સવાલાખની મારી મુદ્રિકારે, તે મેં કુટી ભાગીરે કમાડ. ૪૬૦

આવી રીતે ઘણા વિલાપ કર્યા પણ સદેવંત કુંવર બોલતા ન થી પછી આખરે તે પોતાના ચીરને વર દેઇ દેવળ ઉપર નાંખી, તે જા લી ઉપર ચડી; અને ડેરાસરનુ શીખર ઉતારી અંદર ઉતરી પડી.

દોહરો—ઉભે દેવળ જોને ઉતરીને, વળી અનગળ કીધી એને આંગ; સાળુડે કીધો સિંચણોને વળી પદમણી યેટીરે ફલંગ.

ચોપાઈ—પદમણીએ યેટીરે ફલંગ, સાળુડો કીધો સંચરે; જેમ તેતર પર આજ, અચાનક ઉતરે. ૪૬૩

હે મહારાજ હું કુવારી હતી તે દીવસથી હરેરાજ દેવળ જતીને ત્યાં જઈ તમે મને મળો એવું માગતી તે સાંભળી શેઠ કહે છે.

ચોપાઈ-સુણ સાવળીગા નાર.કહુ એક વાતથી; કહેતો નાત રીએ આપણુ; માઝન દેરી નાતવી. ૪૩૮ પ્રતી વરતાનાર; પ્રીતગા અમારી પાળીએ; માઝન દેરી નાત; જુગલેલી જમાડીએ

શેઠ કહે તુ કહેલી હોય, તો અર્ધી નાતને નોતરે ને જમાડુ; સાવળીગા કહે નાત જમાડીને સુ કરવું છે હું પુજન કરીને આવું ને કા લે ઘેર જઈએ એટલે નિરાંતે તે સાંભળી શેઠ કહે છે.

દોહરો-પગે પગે પાવગાને; વળી હુંટાવી દેવું ધનમાસ; પદ-મણીરે તમે પધારજોને, વળી ઉગલેતે પ્રભાત. ૪૪૦

તુ વહાણમાં જાએ; સાવળીગા કહે મારે રોજનો નિવમ છે, તે થી ગયા વગર આલે એમ નથી. કારણ કે આજ લગનની ગરબડમાં રહી એટલે જવાયુ નથી. તે સાંભળી શેઠ કહે છે.

ચોપાઈ-નથી પોતાનું શહેર; મોકલુ નવ માણીએ; રેણ અંધારી હોય; એકલા કેમ આલીંગે. ૪૪૧ આણુ પાલખીઓ ને સુખપાલ; આણુ રથને વેલડી; સિપાઈ સપરાનો સંગાથ; આણુ સોળસે સાહેલડી

હું સ્ત્રી તુ છે તે હાથી; રથ; પાલખીઓ; સિપાઈને સોળસે સાહેલડીઓ લેઈને જા; માઝ શહેર હોત તો તને એકલી ન મોડલત; તારે સાવળીગા કહે મહારાજ મારે એકલા જવાનું નેમ છે તેથી કાઢીને જાય નથી; એમ કહી કહે છે.

સોહલો-નેમ લીધું મેં એટલે એકાંત; ન જોઈએ મારે પી જતો સંગાત, હમણાં મળશુ, મારા સ્યામ, ને પુરીશું હમયાજ નામ.

સાવળીગાના મનમાં તો કે સદેવંતને હમણાં મળુ છું ને : સેઠના મનમાં કે હમણાં આવશે માટે જવા દેજાં એમ ધારી શેઠ કહ્યું કે જા વેહેલી આવજે.

દોહરો-થુણ સાળિંગા મારી સુંદરીને તારી રમકે ને ઝમકે જોને આલ દુરથી દુરીજન હાસુ હસેને તારાં ઝાંઝર ઉંચાં જોને આલ.

ચોપાઈ—ઝાંઝર ઉંચા ઝાલ નેપુર તારાં વાગશે સારા દુરીજન
લોક જનઘડિયારે જગશે ૪૪૫ આપણે ઉતમ જાત વેપારીરે વા-
ણીયા; ચાલો ધીરી ધીરી ચાલ કોઈ જાણે કે ન જાણીયા

હે જિ તું ધીરેધીરે ચાલ કોઈ જગશે તો મારી મશકરી ક-
રશે પણ શાવળિંગા કંઈ જાણુગારયા વિના દેવળ ચાલી જાય છે
અને ઝાંઝરનો ઠોર પડી રહ્યો છે.

ચોપાઈ—જડા જડા શણુગાર ધોળો તે ન લાગશે બવોબવનું
મેલું વાતમ હવે લાગશે ૪૪૭ કડઠાં હીરાના ચીર ચાલી મત
વાલીયાં સેયે ભયો સીંદુર કાજળ સારિંયાં ૪૪૮ શાવળિંગા ૩૫
સ્વ૩૫ ચાલી જાય શેરિએ જેમ અશાડી વીજ રમે છે નવ ડેરીએ
૪૪૯ અંગે કુન્કુનની લોળ કડ તો જેની કેશરી એવી બની અ-
લબેલા દેવળ બણી નીસરી ૪૪૦

શાવળિંગા પોતે રમઝમ કરતી દરવાજા બંધ હતા તે ગરના-
જામાં થઈ શહેર બહાર ચાલી નીકળી તો ચાંબડીએ માનશુકન
કરયા એટલે તેને કહે છે.

ઢાહરો—ફટે નીભાગણી ચીખડીને વજીગન બંગ કીધાં તે
અંમ કાંતો સદેવંત સુધ ગયો વળી મહેરે નદિરે મિલત ૪૫૧ અમે
અમે કોડેથી આવીયાંને વજી લેવા ધણે એક લાવ આજા સાળુ
ઝાઢશેને ભુડી વેરીપણું ક્યાં વાવ. ૪૫૨

એમ કહી જાયછેતે વખત ખાર ઉપર એક વાગ્યો હતો તેથી
પોતે વિચાર કરે છે અને ધણીવાર થઈ માટે રાજ અકળાતા હશે
વાસ્તે ચીલાનો રસ્તો મુકી નેળના પગરસ્તે જાઉં એમ ધારી નેમણું
એક કુતરી વીલાએલી હતી તે ઝાચિંતી બસતી બહાર નીકળી તે
થી શાવળિંગા એકાએક બીની ને થાળ લાથમાંથી પડી ગયો પછી
થાળ લાથમાં લેઈ કુતરીને છાની રાખવા ધણુંએ બોલાવે તેમ તેમ કુ-
તરી નાસે ને બસ્યા કરે વળતી શાવળિંગા રીસ અડવી કુતરીને કહેછે.

દેવંત રાય, મઝ નવ લુરીયાં. ૪૭૮ પ્રીતોનાં પરિચાણુ: તે તો અમે
જાણીયાં, આલી છે રાણીજીની રીત, તે કમ વેદાજે વાણીયાં ૪૭૫
સુણુ સદેવંતરાય અમલ કર્યાં આકારા હુ છુ બાળકુંવાર, મહિયું સાસરે
હે મહારાજ તમે બોલતા નથી તો હવે હું કુંવારીને કુંવારી
સાસરે જાકિયું. આવી તરેહથી શાવળિંગા બોલી એટલે મંડપની
બત્રીસ પુતળિઓએ દાંત કહાડ્યા, તે જોઈ શાવળિંગા પુતળીઓને કહેછે
દોહરો—સુણુ થંભા સુણુ થાંભલાને સુણુ બત્રીસ પુતળીયાં;
સદેવંત જાગે તો સાખ પુરજેર, મારી સગીરે જેનડીયાં ૪૮૧

પુતળિઓ કહે તારી બેહેન થઇ સદેવંતની સાળી થઇ સાખ
દોહરો પુરે, ત્યારે શાવળીંગા ગરજની મારી કહે છે,

દોહરો—સુણુ થંભાને સુણુ થાંભલીને, સુણુ બત્રીસ પુતળીયાં;
સદેવંત જાગે તો મારી સાખ પુરજેર, મારી સગી નણુંદલીયાં.
હવે શાવળિંગા ધાવ લખી રહીને જતી વખત પોતાના મનને કહેછે,

દોહરો—ધાવ લખીને ઉડીયાં ને વળી મનમાં કરેરે વિચાર;
રેઠાં મેલીને અમે આલીયારે, મુને ધડીએ નલાગી વાર. ૪૮૩ પીયુ
તમને સત્ય કહું તે વાત માનો નીરધાર; સારા શુકન જોઈ આવ-
જોરે. નીકર પગ ન ધરજો બહાર ॥ ૪૮૪ ॥

આમ કરતાં કરતાં રાત બે ઘડી બાકી રહી. પણ મારે મ-
નતો હમણાં આવીતી ને પાછી જાઉં. એમ કહી દેવળની બહાર
નિસરીને જતાં જતાં કહેછે.

દોહરો—દેવળ પુછુ દેવળને વળી તેમાં સુતા મારા સ્યામ,
જાઝારે જનને એને રાખજોરે, એની રક્ષા કરેરે મારા રાય ૪૮૫

આવી રીતે દેવને કહી નીરાશ થઇને ઘર બહાર આલી ધર
આગળ વહાણ વાવા વખત થઇ એટલે તમામ બાતના :લોક ઉઠ્યા
ને વહાવખીરીની તક્રિયારી કરવા માંડી અને કન્યાને ખોળેછે, કે
ક્યાં ગઈ એની નણુંદ. લીલાવતી કાકડો લેઇ બંધા એમરડામાં જુવે
છેપાણુ દેખાતી નથી અને રૂપાગા શેક બાણેછે તોને તેનાથી શરમને

મારે કહેવાતુ નથી પછી શાવળીંગા આવીને બધી ગણડ જોઇ પોતે છાતીમાની જે ઝોરડામાં સુતી હતી તે ઝોરડામાં પાછળની બારીએ થઇને આવીને એની નજીક કાકડો લેઈ ખારણા આગળ ઉભી હતી ત્યાં આંખો ચોળતી ચોળતી ગઇ લીલાવતી શાવળીંગાને જોઇ કહે છે કેતુ કયાં ગઈ હતી શાવળીંગા કહે ઝોરડામાંતો હતી. લીલાવતી કહે હું ઝોરડામાં બેઠણ વખત જોઈ ગઇ. શાવળીંગા કહે આંખો ધુટી કરો એટલે જોશુ દેખાય લીલાવતીને બીજી એ સ્ત્રીએ કહે તમારે જોવાનું ઠકાણું તો છે નહિ, પછી લીલાવતી શાવળીંગાને ચહેરો ફરી ગયેલો જોઇ રીસ કરી કહે છે.

દોહરો—સાળુડે સત્રવટ ચીર કયાં તેમે વધોડીયાં મોતીરેહતાં જોડાજોડ, વધાવધ મોડીયાં ૪૮૬ કોઇ અલખેલાની સંગાત. કયાં ૨ મી તમે આવીયાં વહુજી સાચુ માન કાજળ કેમ ટાળીયા ૪૪૭ તારા નથીરે ઠેકાણે શણુગાર, કોઠોઠમ ફરી દામણી; સાચેરે સાચુ માન આ કૃષ્ણવંતી કામની, ૪૮૮ કંચલે તુડી જોને કેસ, બણે વનવચે છુટીયાં વહુજી સાચુ માન કેસ કેમ છુટીયા ૪૮૯

હે વહુ તારી દામણી ઠેરે ઠેર તુડી છે ને તારા માથાની લટા કેમ છુટી છે તે કહે તે સાંભળી શાવળીંગા કહેલેવે એને વણી વણીને આપ્યા વગર છુટકો નથી એમ ધારા કરોધ કરી લીલાવતીને કહે છે

દોહરો—કેડયારે મહેલ ઉદાશ, ઉતારાતે કવા કિયા; ઉંચાનીઆ હતી ખાટ ચીર મેં તાણી બાંધીયાં ૪૯૦ તોહોતાં પાથરવાને પાથરેણુ પાસા મેં ઢાળીયા નણુલ સાચુ માન કાજળ એમ ઢાળીયાં. ૧૯૧ સજ્યા શોળ શણુગાર, પિયા કેમ કારણે; સાંધ્યાં નેણું કેરાં બાણુ ગરીબલે મારણે ૪૯૨ ધરગા સિહન કેરાં રૂપ કાયર નર કંપીઆ; આવી બંનેને રકઝક જોઈ જનના લોક કહે છે.

દોહરો—માંડવ વધાવે રૂડે મોતીએ ને તમે વાંચો સાહોયાં ની વાત; સાજદા થાઓ સત્રક્ષણીને આ ખોટી થાવ છે સંગાત તમે માંડવ વધાવી લ્યો પછી રસ્તે જહોં તાપ ચઢશે શાવળીંગા

માંડી જમ જીવેછે તો દીવો બળેછે નેસદેવત જાંઘી ગયો છે. પછી તેને જગાડવા સાડ પોતે પાન ચાવ્યું હતું તેને પીચકારીઓ આંખમાં મારી પણુ બોલતો નથી પછી તેનું માંથું જોળામાં લેઈ હાથ યા સરસો આંખે છે ને તેને ઘણું ઘણું કરે છે.

દોહરો—ઉપાડી હાથએ લેઈ ચાંપીયોને, જેમ પથરાયે ભારે શલ; સુતો સદેવંત યવ જાગીઓરે, તને વેરી થયો અમલ.

હે રાજા તને ઉપાડુછું તો ભારે પથરની માફક પડેછે તેં આવા આકરા અમલ ક્યાંથી કરયા એમ કરી રોતીજાયછે, ને વિલાપ કરતી જાયછે. એવામાં તેના મનમાં વિચાર આંચા કેહું અંબાજીના ઉપરથી ઘેકારે આવી તેથી અંબાજીએતો જાંઘ નહિ મુઠ્ઠી હાથ, એવો વિચાર કરેછે ને જે દીવો બળે છે તેને કહે છે.

ઓપાઈ—કાંધો અંબાજીએ કાપ, સુઈ ગયોરે શેલડો, બવોભ વતો ભરથાર, માથે રહ્યો મેણુલો. ૪૬૫

દોહરો—દીવડીઓરે સંગરે બળેને, વળી બળેરે ચંદનરે વાટ; સુતો સદેવંત નવ જાગીઓરે. મારા હાથિયામાં રહી ગઈ ફાટ, ૪૬૬

પોતાના મનમાં નથી બોલતો એટલે એમ આંચુ કે, એતો મરી ગયોછે હવે મારે જીવીને શું કરવુંછે એમ ધારી સદેવતની કેડમાં કટાર હતો તે લેઈ પોતાના પેટમાં મારવા માંડ્યો એટલે પાંજરામાં જે હિ-રામણ પોપટ ક્યારનો સુનસુન થઈ જોતો હતો તે બોલ્યો.

દોહરો—કામણ કટારા કાંઠાં મારારે, જુડું મુવે મેજો નહિથાય જે પ્રીત સાચી હશેતો રાજા તને જતાં જતાં રોકશે. તે સાબળતાંજ સાવળીગા રાતી થઈ ગઈને જાંઘુ જોયુંતો પોપટ દોડો. એટલે ખુશી થઈ પોપટને કહેછે, કેન્નેરે એતો બોલતા નથી, ને મારે હવે ઘેર જવાની વેળા થઈ, હું કેવી અભાગણી કે મારો એકે લાગ ન બન્યોતે સાંભળી પોપટ બોલ્યો કે એતો ધારણુ પડ્યો છે. સાવળીગા કહે કે જાંઘુ ને એ જાગે ત્યારે તું કહેજે.

દોહરો—ચુણુરે સભાગી ચુ વારે, તારે કંકે ગગીઅત્ર હીર; સુતા સદેવંત જગસેરે, મારી રાગીયો પુરજે વીર. ૪૧૮

હે ભાઈ જા જાગે તો કહે જે કે એતો આવીને ગઈ, પોપટ કહે કે હું શું સદેવંતનો સાજો છું તે સાખ પુરું, ત્યારે સાવળિગા એ ફરી પોપટને કહ્યું.

દોહરો—લીલીરે પાંખતા પોપટગરે, તારે કંકે કંચનની શેર, સુતા સદેવંત જગસેરે. સાંખ્યું પુરજે લીંગર. ૪૧૯

પોપટ કહે તે તો ખરૂં પણ હું ચતુર થઈ કેમ જુલે છે જોને હાથે ધાવ લખ. કે હવે મારા સુકન જોઈ આવે.

દોહરો—ધારે કાપડે કુંવારધારે. જેને જોજે અખેણું જવજનર; એવા શુકને તમે આવશેરે, તમને મળશે સાવળિગા નાર. ૪૨૦ કુંભ કરેવા ચીંમનીને, વસિ હનુનંતને હરણાં, જતાં તો જમણાં ભટાંને વળી રણતાં રાગીમણાં ૪૨૧ છિક હાથી ધા જમણીને, વગી મડુ ઉદનાદુરે જાય; એવે શુકને ચાલીએતો નીરંગે મેળાવો જેને થાય.

૪૨૨ તરવર ઉપર તેવર લવેને, વગી ત્રણ ત્રણ શબ્દ કરે સદેવંત ૪૨૩ હાર્હાંકજે, તો સમુદ્ર પાર તરે. ૪૨૪ જોખરેણુ જમણી ધાને, વલી મધની કાવડ મજે; સાવળીગા સદેવંતને કહેરે, અપમા રૂપજ ફળે. ૪૨૫ રાણી રૂપ રેલડીને, તે તો ઉડી ઉડી આગળ થાય; એની સમજણુ લેજે સદેવંતારે; તો દ્રવ્ય વધારે જેને થાય. ૪૨૬

ચોપાઈ—સારા સારારે શુકન જોઈ; વાલમ વેહેલા આવજે; નાના મોટા સંગાત; લેળા ન લાવજો. ૪૨૭

મહારાજ આવો તો એકલા આવજો. પોપટ કહે લખી રહી. સાવળિગા કહે હજી લખવું છે. ને હાથેલીઓ તો ભરાઈ ગઈ હવે ક્યાં લખુ પોપટ કહે આ કમાડે લખ, પછી કમાડે લખે છે;

સોહલો—આંખે આંસુડાની ધાર, કામની ધાવ લખેજે કમાડ-જોખન માંડે ખાળેવેશ. કાં મેલી જાઓ પીયુ પરદેશ. ૪૨૮

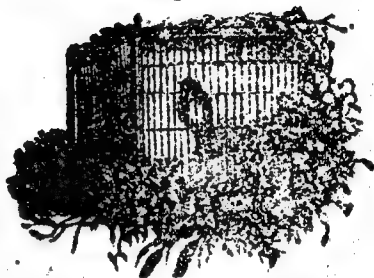
ચોપાઈ—આંખે આંસુડાની ધાર, અલગેલી ઉડીયાં; સુતો સ-

પોપટનું પાંજરું.

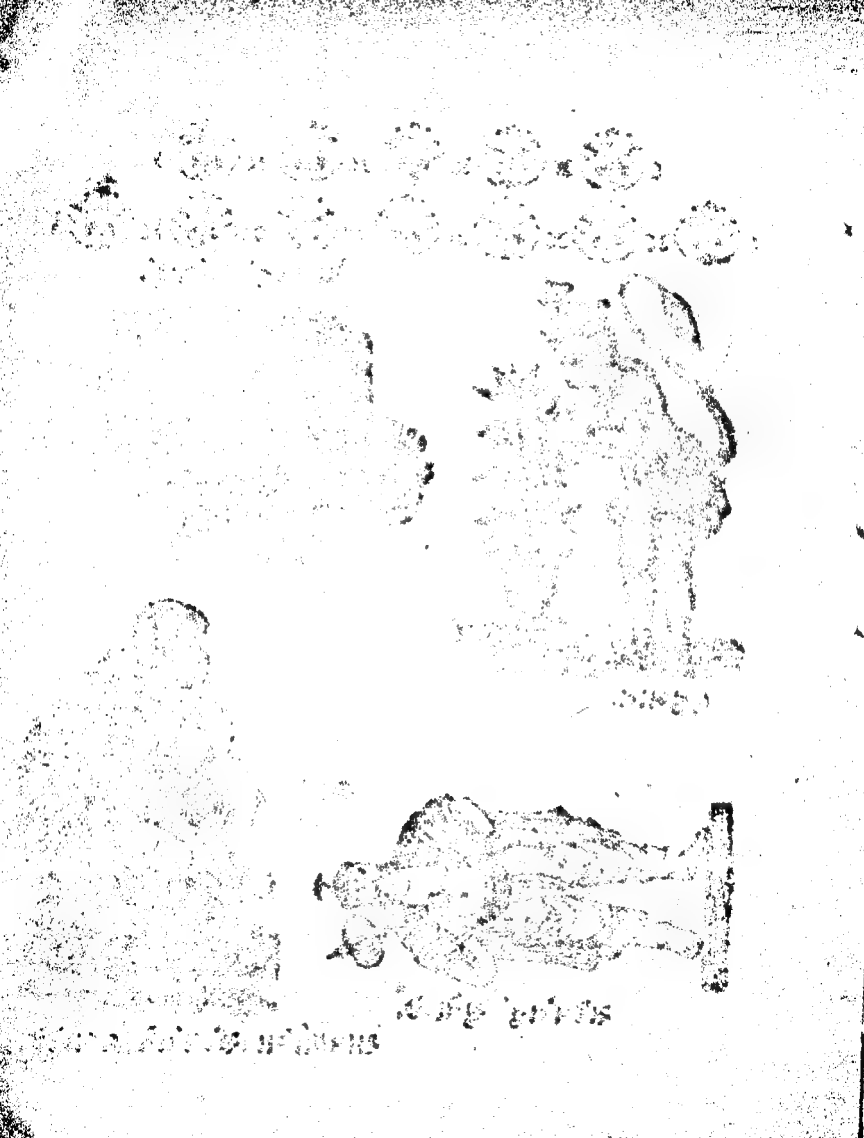
હુમાન.

સરેવંતનું મૃતો છે.

શાવળીંગા સરેવંતને જમાડે છે.

મનમાં વીચાર કરેછે કે કાંઈ કરતાં વાર લગાડુ અને રાજ આવેતો મલીનેજ એમ ધારી જન વાળાને કહેછે

સોહલો—હજી મળવા મારે સગાંને સોધ ભાષ ભવિજને વડી છે ભોજાઈ રૂડો સાથ મારે સાહેલીનાં છે અડધી રાતની મને શુ કહે

મારે હજી મારી સાહેલીઓને મલવું છે ને મને અડધી રાતની શુ કહ્યાં કરેછે તેમને મલીશ પછી આવીશ તે સાંભલી લીલાવતી કહે.

દોહરો—સઘરિની માયા તમે છોડી દીઓને વડુ અમશુ રાખો તમે કામ આવી ગાજો મારો વીર છેતે તારા હઠિયાની પુરસે હામ.

હે વડુ તમે સાહેલીઓની માયા મુદ્રા મારા ભાષ ઘેર જઈ તમારી બધી હાંમ પુરશે તે સાંભલી શાવલીંગા રીસ કરી કહે છે.

દોહરો—તુએ વેવલીને તારો, ભાષ વેવલોને વલી તારી જોને ના-ત પીયરવતીને કેમ વલાવશે વલી ગલતી માઝમ રાત

આવુ સાંભલી લીલાવતી કરોધ કરી જનવાલાને કહેછે

સોહલો—કહે શેહરમાં તેને કામ દવાઈ શખદા થાગો તમે લોક ગુલાઈ કહ્યાં ન માન્યાં વડુએ મારાં કેણુ વાંકા વાંકા ખોલે છે વેણુ

એમ કહી તપયાર થવા માંડયું એટલે શાવલીંગા ઉદાશ થઈ શોચના કરેછે ને કહેછે કે હજી રાજ તો દેવલમાં પડી રહ્યા છેને હવેતો મારે જવું પડશે એમ ધારી પોતે ખારણા આગલ આવી ધુસકે રૂવે છે

આપાઈ—ઉભી ખડીરે ઉદાશ મંદીર કરે ખારણે લોક જાણે મન રાત પીયર કરે કારણે જલ્દ મનમાં ધોકાર કછુઆર નવ માણીઆ; લખ્યા છીના લેખ લેખ ચાલે વાણીઆ ૫૦૦

એવી રીતે પોતે ઘણી ઘણી રૂવે છે એટલે તો દહાડો ચડ્યો ને જનમાં ઢોલને વાજત્ર વાગવા માંડ્યાં

આપાઈ—ઢીલા ઢીલા ઢોલ જનુમે જોને વાગીયયાં મુજ સો કામજના સ્યામ હજીરે નથી જગીયાં ૫૧૧ કયાની જોશિયું વાટ હ-જી નથી આવતા, ખેસતાં સામે સામે જોખ સાનુમે સમજવતા ૫૧૨ શાવલીંગા મનમાં કહે છે કે આ જનમાં દેવ વાગે છે તે મારે

મન સદેવંત આવ્યા વિના હાંલાં ખડખડે છે એવાં લાગે છે હવે શાવલીગાના બધા પરિવાર એકઠો થયો તે પોતાની સાહેલીઓને જોઈ રૂદન કરે છે.

ચોપાઈ—આંખે આંખમાંની ધાર મંડાણી છે હેલીયાં આવ્યા સાહેલીનો સાથ રૂવે છે લાડ થેલીયાં પાડ દિલમાં થણી ઉદાસ બન્યું છે રાત્રીયાં; બધો સહચરનો સાથ વધાવો રૂડો મોતીયાં પાડ

સાહેલીયો રાત્રી જોઈ કહે છે.

દોહરો—ઉભી રૂવે ધુશકેને તારા નેણમાંનીર ન માય લાડ થેલી રૂદન કરેને તુતો દુખે દોહલી થાય પાડ

ચોપાઈ—દુખે દોહલી થાય ઉભી રૂવે ધુશકે ખમા ખમા સહ ચર નેણ તારાં દુખશે પાડ ક્રોધક સરખો કંઠ વાલમ નહીં પાસરે પદમશા શેકની કુંવરી સાવળીગા ચાલી સાસરે પાડ

શાવલીગા સાહેલીઓને મળે છે ને થણી થણી વાર સુધી તેને વળગી કહે છે પછી જનવામાં એ કહ્યું કે મારાં એક ઉગડીને રથમાં બેસાડે તે વિના નહીં ખસે પછી એક જાણે કચકવા માડી જોઈએ પોતાનો હાર તોડી નાખ્યો અને કહ્યું કે મારાં મોતી વેણી આપો

દોહરો—હેતે તાડ્યો મેં હારલેને વલીતોડલ નવસર હાર વાલમ મારા હમણાં આવશેને મુને ઘડી એક લાગશેરે વાર પાડ

શાવલીગા મનમાં કહે મને મોતી વેણતાં ગરીબર થશે એટલે સદેવંત રાજ આવશે પછી સાવળીગા મોતી વેણ છે ખોટી કરે છે, તે જોઈ તેની નણદ લીલાવતી બોલી.

દોહરો—આ લે પેહેર મારા હારલાને તારાં મોતીની માયા તૂટે મેહેલ શાખલ થાઓ સરસણીને, આ ખોટી થાય છેરે વેહેલ.

હે શાવલીગા તારો હાર તુટ્યો તો લે આ મારો હાર પેહેરતે આંખળી શાવલીગા લીલાવતી કહે છે.

દોહરો—નહીં પહેરું તારા હારલાને જોતો સ્થાય પ્રિયારો શણ માર હું સતવતી સુદરીરે મારો રાખ્યો જોઈએ વેહેલાર. પડ

હે નણુંક ઝાંતો તમારા ધણીના કરાવેલા તે મારાથી કેમ પેહેરાય માટે હુતો નહીં પેહેરું પછી ધણીવાર થઈ ને જ્યારે સદેવંતન આબ્યો એટલે જાણુ કે હવે ગયા વગર છુટકો નથી પછી ઉદાર થઈ રાત્રી જાય છે ને મનમાં કહેતી જાય છે.

દોહરો—કહી કહીને યાદી સહેલડીને એને કંઈ કાપલનો સોર; ઘેરજી આવી નવ જગીઓરે એને નિદ્રા આવીરે અધોર. પરં
ચોપાઈ—નિદ્રા આવી અધોર તેતો અમે જાણીયાં વેરી થાયા છે કોય ખારે વેપારી વાણીયા પરર આ ગુણ તણા એવાંન રહેમાં જા-
ળીયાં હાથે વાલમ હોય માયા કેમ ઉનારીયાં પરં

છેવરે પોતે રથમાં બેસવા જાય છે ને કહે છે.

દોહરો—સુદર ચાલી સસરીએને, વળી પેલું રૂંડીયું ગામ છ
વતાં રહીશના આવી મનુ નહિતો છલી જાડના રામ રામ.

ચોપાઈ—છલી બાધીમા રામ રામ રહેમાં ધારજો સારા શુકન
જેઈ વાલમ વેલા પધારજો મારા અલખલા સ્થામ જાઝ નથી મેં
ભારીયા લખ્યા કરમના સંજોગ લેઈ ચાલ્યા વાણીયા

છેવરે પોતે રથમાં બેડી એટલે તમામ જનવાળા તથાવાર થયા
ચોપાઈ—સજ્યા સોજ શરૂઆર વાલક રૂંડ પેહેરીયા; ધમકે
ધુધર માળ; શેહેરમાં નિસર્યા. પરં કનક ગળા ગળ હાર, જગમગે
મેંતીયાં હાથડે ડોરી લાખ ખસકે રૂંડીયાં પરં કોપીએ જડયે
કંઈ વાલમ બહુ સાંભરે સુદર શિરોમળ ચાલી જાય સાસરે.

પછી જનવાળા ઉગડ્યા થયા ને ગાડીઓ બેડવા માંડી

ચોપાઈ—તુટ્યા હોય તોખાર ખેલન પડાણીઆ રૂંડ્યા હોય
જુપાલ, એવા તુડ્યા વાણીયા પરં

જેન કાંઈ રાજ રીસમાં બસયો હોય તેની રીતે વાણીયા રીસ
કરી કારવમાં રથને થોડા કાપવતા ચાલ્યા, અને જ્યાં પાંચ ગાવ
મયા એટલે વગડનાં ગોવાળીઓ ગાય કહેલો હતો ને જેઈ જેઈ
ચાવળીઓ રથને પહોં ઊંચો કરી અંકાર જેઈ જેઈ ગોવાળીવા

ની નજર સાવળીંગા ઉપર ગઇ તેથી પોતાની વટલોખને બદલે દુધની શેરો બહાર પડવા માંડી તે જોઇ સાવળીંગા ધાન ન ખાય.

દોહરો—ગાય દુધંતા વીરા જોવળીયાને, તારાં દુધડાં ઓળેછેજો જાય; સંદેસો કહેજો મારા સ્યામનેરે તારી સાવળીંગા ધાન ન ખાય.

હે ભાઈ જોવાળીયા મારા સયેવંત રાજ આવે ત્યારે કહેજો કે સાવળીંગા રોતી રોતી જાયછે ને અનપાણી તજીને બેઠીછે તે સાંભળી જોવાળીઓ જોલ્યો.

દોહરો—દુધ જાયતો જવાડેને વળી તારતે એનાં શુ જાય; વીર કહેતો હુ નહી કહુંને તારે એકે કાચ ન થાય પડો.

તે સાંભળી સાવળીંગા ફરી કહે છે.

દોહરો—અખંડ રહેજો જોવાળીઆને વળી અખંડ તારો અવ તાર, સંદેશો કહેજો મારા સ્યામનેરે તને આપુ એકાવળ હાર.

સાવળીંગાએ જોવાળીઆને રૂપીઆ પાંચસેનો હાર ડોકમાંથી કાઢીને આપ્યો તે લેઇ જોવાળીઓ કહેછે.

દોહરો—ચિંતારે નયરે કામનીને વલી મનમાંતે રાખજો ધીર કારજ કામ મરવે સુધારશેરે મારો કપાસિધુ રઘુવીર. પૃ૩૬

હે સાવળીંગા હવે તુ ચિંતા ન કરીશ નેતાર કામ મારો ભગવાન સરખ કરશે માટે હવે તારો સંદેસો કલા પછી અહીયાં હું હીશ તે સાંભળી સાવળીંગા ખુશી થઇ પોતે ચાલી જાય છે જતાં જતાં બે રરતા આવ્યા ત્યાં સાવળીંગા ઉતરી પડી કે કેમ જો બીજે રસ્તે ચલી જશે તો મેળાપ નહિ થાય માટે અહીંયાં ધાવલામુ કે તે પાંચીને સંધિ રસ્તે આવે એમ ધારી એક પાલીઓ હતો ને ત્યાં પારસ પીપળો હતો તે ઠંકાણે જઇ પાલીયો ઉપરથી સિદ્ધર લેઇ પીપલાના થડે ધાવ લખેછે.

દોહરો—ડાબો મારગ દુર કરીને વલી જમણો મારગ જોગ પુ રમ પ્રમાણે પાલીયોને ત્યાં પારસ પીપળો હાય પૃ૩૭ ભગવાં કર ને પોતીઆને વલી લેજો અતીતનો વેશ સારા સુકન જોઇ આવજો.

તમે રાણી ઉદ્યાને દેશ પૃથ્વ પગ પ્રમાણે પેદેરજો આખ ડીને
વલી છુટારે મેલજો કેશ જે નગર વચે નદી વેહેને, વલી તેરે અ
મારો દેશ પૃથ્વ આર સોનેરીના ચોકમાંરે વલી નાલીએરીનાં જાડ
સામા ગાંધીડાનાં હાટડારે મારો ઉગમણેરે દરબાર ૫૪૦

ચોપાદ—ઉગમણેરે દરબાર;વાલમ વહેલા આવજો લેછ અતીત
નોરે વેશ બેસો તમે બખવજો ૫૪૧ પારામુરના લોક આકરે અ-
ગવજો માણેક ચોકના માંહી આવી ધોકારે લગાવજો ૫૪૨ સોડાં
સાત હજાર વાંસે તારે જો ચઢે; સાથે હોય ચુવાળ દમગલ ઉંલટે
૫૪૪ સોડે સોડનો સંગે રાગજી આપણો જાણીયે આવીયે પર
દેશ માંય, પીચારીને ચાલીયે ૫૪૪ વાંકી શેહેરની બજાર વાંકી તે
હતી ગલીયાં જુઠા ચોરલખાડ ઠગારા મહી મળીયાં ૫૪૫ શેહેરના
લોક ચતુર તેતા તમને ટોકશે આવશે દરવાજા માંય રાગજી
તમને રોકશે ૫૪૬ કાળ કરોધને કાચ અળવીતરાં અહી મેલીયો;
પીયા પીયારો દેશ મોકળે નખ માલીયે શેહેરના લોક ચતુર તે તે
તમને પારખે; ડાહ્યાં ડહાપણુ આચેરાં કેમ ચાલશે. ૫૪૭

હે મહારાજ તમે આવી રીતે સંભાળી મેહેરમાં આવજો આત
મારો દેશ નથી માટે ઘણીક ચતુરાઈ ચલાવજો નહિ તો પછી મન-
ખો જશે એમ કહી શાવલીંગા રથમાં બેઠી અને ચાલતા થઈ
ને બ્યાં પછલો બે ઘડી દહાડો રહ્યો એટલે જન પારાનગર પહોંચી
અને વાજતે ગાજતે વર કન્યા મેહેરમાં આવ્યાં ત્યાં વધારી લીધાં
શેઠ પોમેહેલ નિચે ચોકમાં પાટ ઉપર બેઠાછે ને શાવળીંગા ખોતે
ગહેલમાં જઈ બેઠી છે. એટલામાં શેઠની માજીજી હાજમાં હાર, તો
રા, ને ગજરા લેઈ આવીને શેઠને અપ્યા પછી મહેલમાં શાવળી
ગાને આપવા ગઈ ત્યાં શાવળીંગાને કુલના ગજરા આપીને તેની સાથે
વાતો કરવા બેઠી એટલામાં રૂપાશા શેઠના મોટા ભાઈ પરદેશ ગયા હ
તા ને આવ્યા ને તમને બજાર મઈ કે નાનાભાઈ આજ પરણીને
ત્યાં આવે છે શાવળીંગા કહે આ પાતળીમાં બેસી મામધુમધી ટ્રાણુ

આવે છે એમ કહી બારીએ બેવા ગઇ તો શેઠની ને સાવળીંગાની નગર ચતાજ શેઠ મુરજાબાઈ પાલખીમાંથી કઢબી હેડે પડ્યા, એટલામાં તો લોકોએ આવીને આંખો દાખવા માંડી કે શેઠને વામ આવી હશે સાવળીંગા માલણને પુછેછે કે આ કાણુ આવ્યું તારે માલણ કહે કે તમારા નેહ.

દાહરો—પાલખીએથી પાડીયોને, વળી બહુયો નહોતો નેહ; સો નેરીના ચોકમાં, વળી મારો તરફડે શેઠ. ૫૪૫

ચોપાઈ—સારો તરફડે શેઠ. સોનેરીયાના ચોકમાં; રમતાંતાં રંગ મહોલ, ડોહાણા તમે ગોખનાં. ૫૫૦ સાંધ્યા નેણું કરાં બાણુ શેઠને તો પાડીયાં; જમ કિચાડી તવવાર, ઘાવ એમ લગાડીયાં.

માલણ કહે બાઈ તમેતો મહા જુલમ કરતાં દેખાઓ છો, પણ તમે ઉદાશમાં કેમ છો તે મને કરો.

દાહરો—મનમાં કિદાશી નવ ફીડ્યોને, વળી નેણું જુલમી બાણુ; મનની વાતો કરીએરે બાઈ એમેરે તારા વેચાણુ.

હે બાઈ તુ મને તારા મનની વાત કહેલું તારી વેચાણુ છુ તારે મારામાં આવશે ન ગણુવો. સાવળીંગા કહે તુ મને વચન આપે તો હુ તને મારા મનની વાત કહુ. ૫૬૧ માલણે વચન આપ્યું એટલે સાવળીંગા કહે છે.

દાહરો—નગરમાંથી અમે નિસર્યાંને, વળી ઘેરુરે કીધુરે બહુ ગામ પ્રાણના પ્રિતાજી રહી ગયાને મારા છેલ્લછપીલ રયામ.

માલણ કહે હે બાઈ તમે એ વાતની કાંઈ ચિંતા કરશો નહિને એ આવશે તો હુ તમને ને તેમને મેળવીશ આજ્યાં એની બોળ માં રહીશ એમ કહી ઘેર ગઈ હવે સદેવંત રાજને દેવળમાં ઘેરજી ઉતર્યું એટલે આજ્યા મરડીને બેઠા થયા, ને જુવે છે તો કાંઈ દીકુ નહિં તેથી પોતે કહે છે.

દાહરો—કાંતો માઝનીએ આજવીને, વળી કાંતો સુદર ગઈ સોય પરનારી શુ પ્રિતધીરે, ભુડો ભુલે ન કરીએ કામ.

ચોપાઈ—ભુલે ન કરીએ કામ, પરનારી શુ પ્રિતધી; લેઈ ગઈએ

ને કાચ રાણીજની રીતડી પપપ પ્રિતુના પરિયાણ, તેતો તમે જાણી
આં; કડવાં કીવાં રાજન. વાહાકા કીવાં વાંજીયાં. પપપ.

એવી રીતે પોતે પરતાવો કરી, કરોધમાં સાવળીંગાને ગાળો
ભાંડે છે. જોઈ દિગમળ પોપટ રાજને કહે છે.

દોહરો—જોલે વનનો સુલ્લાને, વળી સાંભળો દાઢર એક વાત;
ધેરણુ આવી નવ જગીયારે. એતો ધાયુ લખી ગઈ છે દાથ,
હે મહારાજ તમે મરણ જેવા છો. એતો આપડી આવીતી પણ
તમે ના જગ્યા તે સાંભળી રાજ કોપાયમાન થઈ પોપટને કહે છે.

દોહરો—લુણ હરામી પોપટાને, વળી તુ થયો લુણ હરામ; ધેરણુ
આવી નવ જગાડીઓરે, માફ એકે ન સરીયુ કામ,

સોહલો—એકે ન મરીયુ માફ કામ. લઈયામા રહી ગઈ ઝાઝી
કામ, પંખી સાથે ન કચી પ્રીત; લેખી મારી રાજવળાની રીત.

હે પોપટ એ આવી ત્યારે તે કેમ ન જગાડ્યો તુ લુણ હરામ
થયો માટે તને મારી નાંખીશ એમ કહી પોપટને પાંજરામાંથી બ-
હાર કહાડ્યો. પોપટ કહેજે હે રાજ તમે મારો છો શ કરવા મને
હરાડી મુકો કે હુ ગમે ત્યાં બમતો ફરીશ, પંખી રાજને દવા આ-
વી તેથી હરાડી મુક્યો. પોપટ ઉડતાં ઉડતાં રાજને કહેતો જાય છે.

દોહરો—અમે વનના સુલ્લાને, વળી વનમાં અમારો વાસ; અ
ખંડ રહેજે તમે રાજવીરે, અમે ન કરીયે તમારીરે આશ,

સોહલો—અમે ન કરીએ તમારી આશ, અતે પંખી ન આ
વે તારી પાસ; ગુણવંતો ઉડી ચાલ્યો ગંગારામ, સમરયા સમજ્યાના
એ છે કામ. ૫૬૧

હે રાજ હવે અમે તમારી પાસે નહિ આવીયે ને તમારી આશ
નહિ કરીયે. તમે અખંડ રહો. એતો અતુર ને ધીરાનાં કામ છે. ત-
મારા જેવા સહસા કરતારનાં કામ નથી એમ કહી પોપટ ચાલતો
થયો. હવે રાજ પોપટને ગયો જાણીને ઉદાશ થઈ બેઠા.

દોહરો—રાજ બેઠા ઉદાશમાંને, વળી નીચાં ઢાળીને નેણુ; ગયો

(૧૨૦) સદેવંત સાવળીંગાની વારત

સભાગી મારો સુડોને, વળી ગમરે વિન્નેગણી સેણ. ૫૬૩

સદેવંત કહે હવે હુ એના પછાડી નેગી થઈશ. એમ ધારી
પોતે લુગડાં લથડ પથડ પહેરી ચાલ્યા.

દોહરો—પાટ પિતાંબર લઉથડેને, વળી શેઠ તે આટાં ધુટ-
સભાગી મારો સુડોને, વળી ગમરે વિન્નેગણી સેણ. ૫૬૩

ચોપાઈ—સદેવંત નેગી થાય, ઘરદીશા ચાલીયા; આવ્યા
મોહોલા માંહે, રાણી પાટમદેએ ભાળીયા. ૫૬૪

જ્યાં સદેવંત પોતે એવો વિચાર કરી ધોગની ગોરાગમાં ધોડો
લેવા નયજે ને રાણીએ દીઠા એટલે પોતે પાછા વળી મહેલમાં આવ્યા
ને સુનસુન થઈ ઉભા છે. ૫૬૫ પાટમદે કહેછે.

ચોપાઈ—વિણાગાગા કેરો હા કંથ ક્યાંથી લાવીઆ; મુખ
ભર્યા તંબોજ, તે નેણને ચખાવીયાં ૫૬૫ ગાલે કાજગની રેખ,
આંખુ બહુરાતીઆં; ખજ કરી ખાય, ગજે તમે બાંધીઆં; ૫૬૬

જે શાવળીંગાએ દેવગમાં સદેવંતને પોતાના હંયા સરસો આ-
પ્યો હતો તેથી તેને મોતીના દાર પરંદેલા તેના ગોખા સદેવંતની
છાતી એ પડેલ ને પોતે જગવા સાડ આંખમાં પાંતની પીચકારીઓ
મારેલી ને પોતે રૂન કરેલું તેથી પોતાની આંખનું કાજળ ધોવાઈને
બેનાં ટપકાં સદેવંતના ગાલે પડેલાં ને નેઈ પાટમદે કહેછે કે મહા-
રાજ આ વગર પરંતેલો દાર ક્યાંથી લાવ્યા. ને ગાલે મેશ ક્યાંથી
ને સો તો પાન મોઢેથી ખાય, પણ તમેતો આંખેથી ખાતા દેખાઓ
હો, લોક તેને રીતસર ખાત છે. પણ તમેતો ગજે બાંધ્યું દેખાય છે.
આવાં પાટમદેનાં બાણુ જેવાં વચન સાંભળી સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—ઝારે નારી અજણ, આવી વાતો શુ કરો; જાંબ
પોતાની બિઝાડ. લાજે કાંઈ તમે મરો. ૫૬૭ વેઠ્યાં હોયે દુધ, ચો-
ખા કેમ છાંડીએ ગાયે ગળ્યાં રતન તેનો ઝાધર કેમ ફાડીયે. ૫૬૮

હે સ્ત્રી ગાયે રતન ગળ્યાં હોય રતન, તેનો ઝાધર કેમ ફાડીએ.
હે સ્ત્રી ગાયે રતન ગળ્યાં હોયતો હો શુ થયુ કાંઈ તેનું ઝાધર (પેટ)

ચીરાય માટે તુ તારી ઝાંઘ ઉઘાડી કરેછે શરમ નથી આવતી ને મને મેણું તુજ મારેછે તો પછી બીજનો શો વાંક તે સાંભળી પાટમદે કહે છે.

ચોપાઈ—જા ઝાઝી પિત. ના જમ્મએ તાંસ ધર; જુદા એલે લોક માનેજે સાચકર. પદ્મ જવું હોય જરૂર, નેણે નિરા નય કીજીએ પરસ્ત્રીના સ્નેહ, શરીર સાટે લીજીએ. પદ૦

હે મહારાજ જો ના હોયતો પણ રોજ પ્રિત હોય ત્યાં જમ્મએ તો લોક સાચુ માને માટે થવાની હતી તે થઈને તમે નિરાંત વાળી એસો કેમ કે હવેતો જવું નથી તે સાંભળી રાજ કહે છે.

ચોપાઈ—જવુ છે તો જરૂર, બાળપણની પ્રીતડી; લેછ ગઈ જોને કાય, રાજવાળાની રીતડી. પદ૧

હે રાણી મારી આટલી વાત જાહેર થઈછે તોહવે જવાગે તો ખરો તે સાંભળી રાણી કહેછે,

ચોપાઈ—હવારે વાતમ વાહ, એરી નવકીજીયે; રાજવાળાની રીત, અવરોને કેમ દીજીએ પગ પિતુના પરિવાણુ. એતો અમે જાણીયાં; કડવાં કીધાં કુટુબ વહારાં કીધાં વાણીયાં.

હે મહારાજ તમે અમને કડવાં ગણાં તે વાણીયાં. વંદાલા કરયાં એવું તે તમે શુ વધારે દીઠું ત્યારે રાજ કહે છે

ચોપાઈ—વાહ નારી કેરાં નેણુ ભર કરી પાંખનો; સુદર ચોળ મજા, આજી જેની આંખડી જોલે ચંગાચંગ વેણુ લાગે બહુ સારીયાં શાવળીંગા સમતો, ના આવે દૂજી નારીયાં,

હે સ્ત્રી શાવળીંગાના બરોબર કોઈ દુનિયાંમાં પેદા થઈ નથી તુ તો એક તેની પાંખી ભરનારી બરોબર નથી એવુ તો જોવુ ખદન છે તે સાંભળી રાણી પાટમદે ધણા કરોધથી રાજને કહે છે.

દોહરો—કાંતો કટારા રાજ હણુમનોને વળી કાંતો મરોને વખ ખાય પોતાના પ્રિતાણુ માનવીએ, કોઈ એવર પુરુષ લેખ જાય.

ચોપાઈ—અવર પુરુષ લેખ જાય જતાંરે તેને વાળીયે શુ મોહ

લેઈને સ્થામ બજારનાં પહોંચે તમે કહેતા હતા કાચ મારે વેપારી વા
ખીયા લેઈ ગયા હયાજી લેઈ, નાતી તમ રાણીવા.

હે રાજા કાંઈ કટાચારીને કે જે ખાવને મરે તમારી જે મા
તીતી રાણી લેઈ ગયા તેને વળી વાળે જુ મોટું લેઈને બજારમાં ફેરો-
છા તે સાંભળી સજાવતને રીસ ચઢીને રાણીને કહેછે,

દોહરો—કોક કટારા હજી મરેને વળી કોક મરેરે વખ ખાચ
સાંચી હશે જેને પિતરે તેના હાથ હાથ કરે છવ જાય.

ચોપાઈ—વાહરે કાંઈન વાહ મારા વેપારી વાણીયાં સરવ રા
ણી શીર મોડ, કાંપુ પાટાધર રાણીયાં.

હ જિ જેને જે રાણી પિત હશે તેને તો કટારે નહિ મારવો
પડેતે જેર નહિ ખાવું પડે તેના હાથ કહેતાંમાં દમ નિકળી જ
શે માટે તેને આટલો શેજાવડે તો તેને લાવી પાટાધર કરી થાપ
તોજ ખરો પાટરો કહે હીક પેણુ તમે હવે જમે તો ખરા એમ
કહી ભોજનનો શણ વાવા મોં કને મુક્યો.

દોહરો—રાજા તમે કમળીઆને વળી ખાવુરે હોયતો ખાવ;
દામણુ એવી કાણ મળાને તમને તમ ગઈ કટારીના ધાવ

સદેવંતે બાણુ કહેને ખાવ પહોંચતો નાહવુ પડશે નેધાવ લેવાઈ
જશે આમે રીજનાં ખાવુ નાહે આમ પહી ધાવને ખરોડી મુક્યો.

ચોપાઈ—લોજન ભરીનાં ધાવમાં આઘણ લેઈ મેલીયાં જે-
કને મન વાણુ કહે લેઈ મેલીનાં. પટ૩

સદેવંત ત્યાંથી હરી ધોળાની ધોળરમાંથી ધોડા લેઈ સ્વાર થ-
ઈ આઘ્યા એટલે રસ્તામાં લાવાખારોટ શાવળીયાને વળાવી પાછા આ
વતા હતા તે સામા મદ્યા તેને કુંવર પુછેછે.

ચોપાઈ—વાહ કવેશ્વર વાહ ભલે તમે આવીઆ શેજાન
સમાચાર કેવા તમે લાવીઆ શેણુ કરી એકાંત રહે તમે રાખજો,
સાચેરે સાચી વાત ખારોટ મુજ આગળ બાખજો.

હેખારોટ મને શણખીયાની ખજર કહો તે સાંભળી ખારોટ કહેછે.

ચોપાઇ-સોનેરીયા ચોક માંહે જ્યારે સતવંતી આવીયાં તમે નોહોતા જગા રાજ બહુવાર લગાવીયાં હેતે લોડ્યો હાર નિખેરયાં સરવ મોતીયાં શાવળીંગા છે રથ માંય જાયછે રાત્રીયાં

એણે તો ઘણીએ વાર કરી પણ તમે જગ્યા નહિ એટલે છે-વટે ગઇ તે સાંભળી સદેવંત ખુશી થઇ પોતે રાજપાટ કુકુબ ધબ્બી સો સરવ મુકીને આત્રી નિકલ્યા રાણી પાટમદે આગાશી ઉપર ચડી જીવેછે કે મારા રાજ જાયછે રસ્તે ઘણા લોક સખાજીવેછે પણ રેહ તા નથી ને ચાલ્યા જાયછે અંતે પોતે ગયાને રાણીની નજરે પડતાં બંધ થયા એટલે રાણી નીચે મેહેલમાં આવી મહા રૂદન કરીને કહે છે ને સરવે નોકર ચાકર પણ રૂવે છે.

દોહરે-કટ વેરાણુ થઈ જીભડીને વળી જીભે કીધેલ નીરાશ;
પાટાધર પધારીઆને મારી એકે નપોહોતો આશ; પાટાધર પધારી
આને વળી ઘડીએ નલાગી વા; માયાના મોડ ઉતરયાને મારા
ઉતરયા શણગાર રાખ્યા કોયના નવ રહેને મારા પાટાધર મેમાંણુ; પેહ-
જીએ પરહરીરે, માચ રૂદીએ લાગેલા બાણુ.

ચોપાઇ-સુની પડી સેજ સુના મંદીર નાળીઆં સુનાં બગીચા
ને બાગ સુનાં ઝરૂખાં જાળીઆં સુનાં મુકી ધરખાર, રાજા જતા બા-
ળીયા; લોપી કુળની લાજ સેજનાં વચન પાંખીયાં.

દોહરો-રાણી રૂવે રંગ મોહલમાં નેવળી બાંદી રૂવેરે બજાર
દાસી રૂવે દરખારમાં ને શેહેરમાં પડ્યોરે પોકાર.

સદેવંત કુંવર પોતાના ધોળને પવન વેગે મારી મુક્યો ને પોતે
મનમાં જાણેછે કે હમણાં મળશે. એટલામાં વગડામાં ગોવાળીઓ
રાજની વાટ જોઇ બેઠોતાં તે સજ્જતે આવતા જોઇ કહે છે.

દોહરો-સાજ સોનેરી ધોડા જરકસીને, વળી અક્ષમેલારે અ-
સ્વાર, ઉભા રહાને ઠાકારે, કહું સેજનો મમાચાર.

હે મહારાજ તમે ધોડો ઉભો રાખો, હું શાવળીંગાના સમાચાર
કહું, તે સાંભળી સદેવંતે ધોડો ઝટ ઉભો રાખ્યો. ગોવાળીઓ કહે
એતો પહોંચ્યા આવી હશે ને તમેતો અત્યારે જાઓછો, માટે કંઈ

(૧૨૪)

સદેવંત શાવળીગાની વારતા.

રાત પડે વાસો રહેજો ને આગળ જતાં રસ્તા એ આવશે, માટે ત-
પાસી જળે એતો મને પોહોર દહાડે મલી હતી, આ એક હાર
આપી ગઈ છે. હું તમને કહેવા અત્યાર સુધી એસી રહ્યો હતો તે
સાંભલી સદેવંતે પાછો ઘેરો મારી મુક્યા. ને જ્યાં એ રસ્તા આવ્યા
એટલે ખચકાળે ઉભો રહ્યો. ને કહે છે કે હવે કીચે રસ્તે જવું નહી
ગાડીતો છુટેલી છે તેના ચીજ પડેલા છે માટે કાંઈ નિશાની કરી
ગઈ હશે. એમ વિચાર કરતાં પાળીઆં ઉપર ને પીપળે ધાવ જોયા
તે વાંચીને ઊભો રસ્તો મુકી જમણે જડપ ચાલ્યો આગળ જતાં
સંધ્યાકાળ પડી, ને અંધારું થયું એટલે પોતે રસ્તામાં એક મસીદ
પડેલી હતી તેમાં જઈ લુખ્યા તરંગ્યા પડી રહ્યા. હવે શાવલીગની
પાસે રાતરે પાછી માલણુ આવી એટલે શાવલીગા ઉદાશ થઈ મા-
લણુને કહે છે.

ચોપાઈ—હાયરે સધયર હાય, રેણુ કેમ કહાડશું નહિ આવે
સોનેરીના સ્યામ, પ્રાણુ અમે પાડશું, હું બેડીખુંરે મેવાડ પીયુ મેલ્યો
માખવે; જોખનવંતી નાર; જોખન કેમ જળવે, સોનેરીના સ્યામ
હળુ કેમ ના આવીયા, વાહરે વાલમ વાહ. અગતે કેમ વિસારીયા:
સોનેરીના સ્યામ, તે સું બાંધી પ્રિતડી; હોતેન પ્રિતે આલેલ, રાણી-
જની રીતડી ડોઠો મારો પીક; અમેતો રડીયાં હોય સજન ગળે બાંધ
ખળકે છે ચુડીયાં

તે સાંભળી માલણુ શાવલીગાને મન વળાવે છે,

ચોપાઈ—તારી આંખલડીએ કાજળ આંજ મોડું અડવું લા-
ગશે પરદેશણનાં સ્યામ, સવારે ઘેર આવશે.

ત્યારે શાવલીગા પાછી માલણુને કહે છે;

ચોપાઈ—મીઠાં મોળાં અમ, કેમરે આરોગીએ હોય પોતાનો
સાજન તેને કેમ વિસારીએ.

ત્યારે માલણુ વળી શાવલીગને કહે છે;

ચોપાઈ—જેનાં પેદરયાં હોય સુવાગ તેના દુવમ કેમ વાંચી

એ અલખેલી કામ ઓછું નવ બાખીએ; અલખેલો રાજા કાલે ઘેર આવશે; દરી વાલેશરી વાન, હેતેરે બોલાવશે.

હે એહન તુ શીદને વલોપાત કરેછે જાને કાલેતો એ વાગ્યો ઉશશે કેમકે તને આટલુ થાયછે તો એને કાંઈ ફીકર હશે કે નહિ પછી માલણુ શાવલીગાનુ મન વળાવીને ઘેર ગઈ સાવલીગા પોતે એકલી બેસીછે એટલામાં શેઠ દુકાનેથી આવ્યા અને શાવળીગા પાસે આવી કહેછે કે આલો રંગ મેહેલમાં સુઈ રહીયે ત્યારે શાવળીગા કહેછે મારે તો સુવું નથી કેમકે હું ઘેરથી નિકળી ત્યારે દેવીની માનતા મ્મની હતી કે જો હું સચરાચરા સાસરે પહોંચીશ તો સાત દિવસ સુધી એકાંત આસન ઉપર બોંય સુઈ રહીશ રૂપાશા શેઠ શાવળી ગાના વચન સાંભલી ખુશી થયા કે સ્ત્રિ મહા ચતુર છે પછી પોતે રંગ મેહેલમાં જઈ છપર પલંગ ઉપર સુતા ને શાવલીગા મેહેલતી બહારની મેરે છામમાં ઝરખો કહાડેલો હતો તેમાં જઈ સુતી મધરાત થઈ એટલે દરબારમાં ચોવધરી વાગવા માંડ્યાં ને એકાએક વાને વટોલીઓ થઈ વિજલીઓના ચમકારાં થવા માંડ્યાં ને ઝરમર ઝરમર વરસાદ પણ આવવા માંડ્યો છે ને નદીને પ્રવાહ વહેછે કોઈ માણસનો પણ અવાજ સંભલાતો નથી ફક્ત નાના પ્રકારનાં પક્ષિઓ મોર કોયલ ને તમરાંના તીણા અવાજથી શુન્નરવ થઈ રહ્યું છે બપોળ્યા ને ડેડકા હુગ હુગાઠ કરી રહ્યાં છે ને થંડા પવનની લેહરો આવેછે તે જોઈ પોતાનામનમાં શાવળીગાકહેછે, ચોપાન-કાચારે મેહેલ આકાશ ત્રંબાળુરે જગા હલે વરસે પાવિસ મેઘ નદીએ નીર ખળ બળે રેણુ અંધારી ઘેર બપોળ્યા મોલીઆ કંઈ તમારે કાજ તજીયું દોલીઆ.

હે મહારાજ તમારે કાજ હું દોલીઓ મુકીને પાસા ધસુધુ પછી એમ કહેછે એટલામાં સદેવંત સાંભળી આવ્યો ને છાતીએકુ-મો ભરાયો ને પોતે રૂદન કરે છે તે જાણે આવણુને બાદરવો વરસી રહ્યો હોય તેમ થઈ રહ્યું પછી કરોધ કરીને બપોળ્યા કોયલ અને મોર ને કહેછે

દોહરો—અપઘ્યા તુને હવે મારશુને વળી છડે અમારૂ ગામ
અહીં રાતનો પોકરે છે ને મુત લે છે પીયુનેરે નામ.

ચોપાઈ—તેણે બાદરવો નીર, અગોમંગ વેહેતલે; દાઝ્યાઉપર
લુણ, અપૈતા કયું દેતક. કાવત્ર શીઠને કાવ, તું તો બેલે. વનમાં, ગોરી
બેઠો ગોખ, વિચારે છે મનનાં. રેણુ રહી પાછલી પોહોર, કૂટરા બે
લીયા; દરવાજા હતા કાવ, દરવાને બોલીયા જીણે સાદ કામ, મધુર
મેર બોલીતાં; કંથા તમારે કાજ, તજીયુ દોલીયાં.

એવી રીતે પોતે મહા રૂઢ કરે છે, એમ કરતાં પ્રભાત થયો.
પછી શાવળીગની દાસીને તેજ ગામના રાજા ત્રિરમ્બેની કુવરી કન-
કાવતીની માસી બનેને સહીપણા હતાં તે રાજ સાથે સવારમા સ-
રોવર ઉપર નહાવા જાય તે ઉડીને બંને જણીઓ દહાડે પણ ગઈ
હવે સદેવંત કુવર પણ મસીદમાંથી પાછલી પહોર રાત લખને ઉઠ્યા.
હતા તે પ્રભાતમાં તેજ સરોવર ઉપર આવી ઘોડો બાંધીને પોતે
રાતના તરસ્યા હતા તે પાણી પીવા ગયા ને ધાવણું સાંપને જાયતે
થી પશુની મારક નીચા પડી પાણી પીધુ હવે પેલી બે સઘપણી
એ તેમને પાણી પીતા જોનાએટલે શાવળીગની દાસી કનકાવતીની
દાસીને કહે છે એ બહેન આ કોક મોઢે પાણી પીયે છે, તે ગાંડી-
આ જોવો હશે ત્યારે કનકાવતીની દાસી પોતે મહા ચતુર છે તેતેના
હાથ ઉપર ધાવ જોઈ તેનું તેજ જોઈને કહે છે કે એના કાઠ
કામી પુરૂષ છે. એને હાથે તો ધાવ લખેલા છે એવી રકઝક કરતાં
બંને જણ પોતે પોતાના ઘર બણી આદતાં કનકાવતીની દાસીના મ-
નમાં કે જઈ માની આપને ઝટ કહુ કે તમે ઈજાવર વરવાને બોલો
છો તેવોજ આવ્યો છે એમ ધારી પોતે કનકાવતીની પાસે જઈદે છે.

દોહરો—બાઈ બાપનેને અચરજ દીધું સખી સાથ; પશુ પ્ર-
માણે નીર પીએને વળી નીર ન બોલે હાથ.

તે બાઈ હું આજ મારી સઘપણીના સાથે સરોવર ઉપર નહા
વા ગઈ હતી ત્યાં એક એવો પુરૂષ જોયો કે તે પાણી મોઢેથી પીયે

ને એને હાથે ધાવ લખેલા છે. ને કોઝ કાપી જવો મને લાગે છે. તે સાંભળી કનકાવતી કહે કે તે તું મને દેખાડ ત્યારે દાસી કહે કે તમે તમારા પિતાની રજા લ્યો કે હું જે જગ દેવતાને ગાગર બેઠીયાં પુજતી હતી તે વસ્તુ મારે કબજામાં છે માટે વરધોડો. અઢવી માની સાથે મોકલો. અને પછી દાસી સાવળીગાને કહે છે, કે બાઈ આપ શરોવર ઉપર કોઝ પુરવ આપ્યો છે તે મોઢેથી પાણી પીયે છે ને હાથે કાંક લખેલું છે તે ગાંઠો હશે કે નહિ ત્યારે સાવળીગા કહે કે તારી નજરમાં આવે એવો દાસી કહે કે મને તો ગાંઠો માલમ પડે છે તારે તે કહે તેવો હશે (સાવળીગાના મનમાં તો નાકી થયું કે સદેવંત આપ્યો હવે માવણુ આવે તો મોકલ તેથી માલણુની વાટ જોઈ બેઠી) હવે કનકાવતીના પિતાએ વરધોડો ચડાવી આપ્યો એટલે પોતાની મોઢસે સાહેલીગાને લેઈ જાય છે. તેમના માથે સ્તન જડીત હાણીયા ને સોનાનાં ખેડાં તે ઉપર રૂપાની ઝારીઓ ને તેના ઉપર કુંદનના કુળશ મુકી સોજે સાણુગાર સજી ઉઝઝમ કરતી સરાવર ઉપર ચાલી ને જ્યાં સરાવર પાસે આવ્યું એટલે વરધોડો વેગળે ઉભો રાખી પોતાની સાહેલીઓ લેઈ સરાવર ઉપર આવી સદેવંતને ઝાડ નીચે બેઠો જોઈ મહા મોહીત થઈ ગઈ. પોતે વિચાર કરે છે કે મારી સાથે સાહેલીયો છે તેથી કેમ બોલાવાય માટે સાહેલીઓને આધી કહાડુ એ મધારી સાહેલીઓને કહે છે કે તમે આ સરાવરમાંથી પાણી ભરી સરાવરની પ્રવક્ષણ કરો ત્યાં લગી હું જળદેવીની સ્થાપના કરજી પછી સરવ માલીયો ગઈ એટલે કનકાવતી સદેવંતને બોલાવાવા અને ઘણાં વર્ણાં નખરાં કરે છે ને વારે ઘડીએ તેની સામું જુવે છે પણ સદેવંત તે બોલતા નથી ને સામું એ જોતા નથી. મનમાં કે જેને સાડ આપ્યા તે મળે તો ફેરો સહજ થાય વચે બીજીની ક્યાં પળા કરતા ફરીએ પછી કનકાવતી તેને બોલાવવા સાડ પોતાનો દાર તોડી સાંમાં ગળમાં બેસાડે તેને મોતી મારી ઉડાડે ને આ

(૧૨૮) સદેવંત શાવળીંગાની વારતા.

રમા કાંકગભરી પછાડે છે તે પોતાની ગાગરને નખ ઉપર પાણી ચલાવી ટીપેટીપેભરવા માટે છે તોએ સદેવંત સાંસુ જોતા નથી, ત્યારે કનકાવતી બોલી.

દોહરો--નખે નખે ઘડો મેં ભર્યો તે વહી મોતીડે ઉડાડ્યાં બગ કાંકરે ચીર કુટી પછાડીયાં તે વહી તોએ ન બોલવારે ઠગ.

કનકાવતીના બોલ સાંભલી સદેવંત કહે અને કહ્યો માટે કાંઈ ઉત્તર આપુ.

દોહરો--નથીરે દેશ માહારોને ગોરી નથીરે બોલ્યાનો લાગ માથુ વાંઢે મુવા મુગલાને માડ ઘડના પામે આગ્ય.

હે સ્ત્રી માડ શેહેર નથી કેમકે પારકા દેશમાં માથુ વાઢી જાયતો મડ ઘડ આગ પાખ્યા વિના રજો તેથી નથી બોલતો ત્યારે કનકાવતી તેનો અવાજ સાંભલી ઘણી મનને વિશે મોહિત થઈ કે વડ તો હવે અને વડ નહિ તો ખીજા મારે ભાઈ બાપછે એમ ધારી સદેવંતને કહે છે.

દોહરો--અગર ચંદનની મગાવુ કાઠીયુને તેની ચોરે ખડકોવું એમારા સાડ તમને મારશે તો બેગા બળીશું આપણુ બે

હે માહરાજ તમે ડરોછો કેમ. જા મારાં સાડ તમને મારશે તો હુ ને તમે બે મરીશું સદેવંત કહે આતો શુકનમાં મરવાનીજ વાત કહે છે તેમારે તોહજી વીવાના ઘોલ ગાવાછે તેથી રીસ કરી કનકાવતીને કહે છે.

દોહરો--જવપગીને ખુડપગીને તારે લમજોછે જાળેરીરે લીખ તુજ જેવીને સંગરીતો વહી જાજીરે માગીએ બીખ ૬૧૫

હે સ્ત્રી તારા જેવીની સંગત કરીને શુ ઘણી બીખ માગવીછે કનકાવતી કહેએ રાજાને હાવો પાછો ઉત્તર આપીશતો ઘણા રીસે ભરાશે માટે તેમને સાડ લાગે તેમ કહુ.

દોહરો--ઘોડો તે બાંધુ ઘોઝરમાંને રાજા નીડતે નાગરવેલ; મુજ સરખી ગોરીયાંને વલિ તમ સરીખા છેલ.

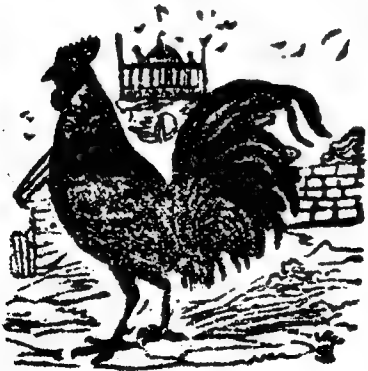
પાપર ચીઢી લધ બયછ

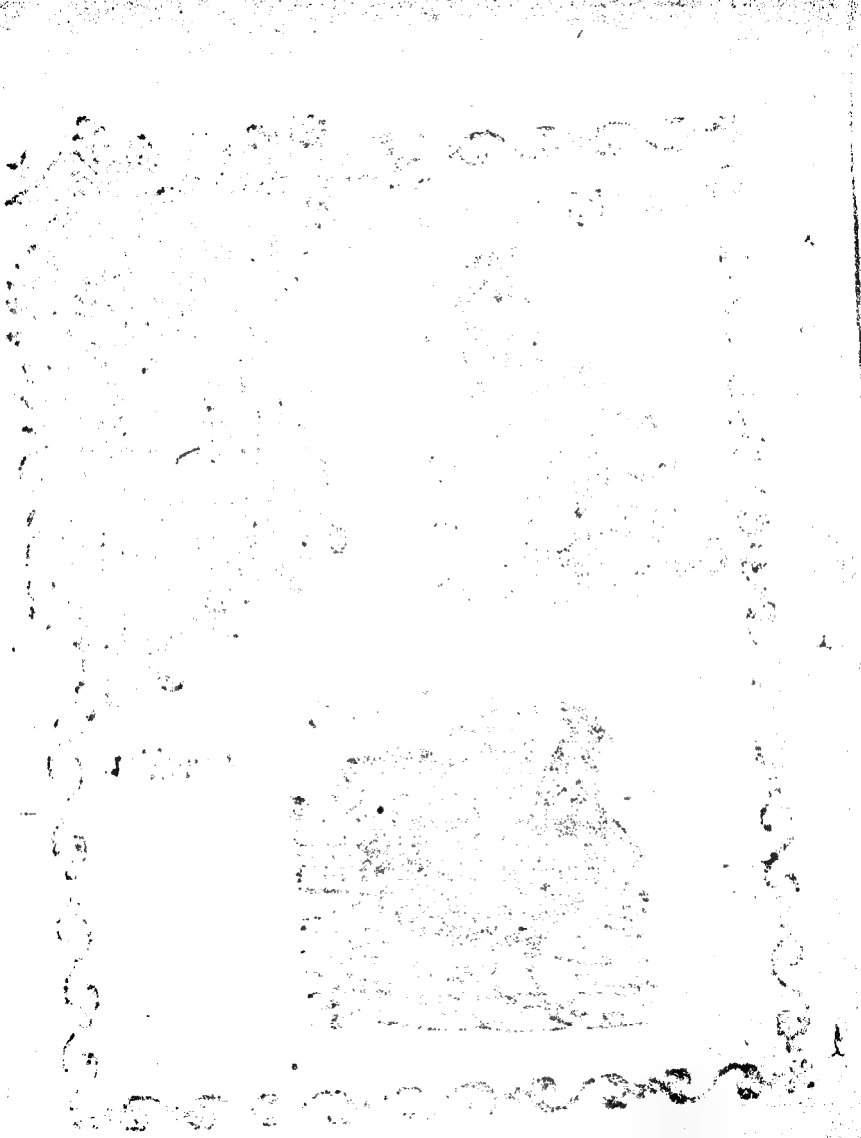
કુંકડો.

શાવળી'ગા.

હે રાજા તમારો ઘોડો મારી ઘોડારમાં બાંધી નેને નાગરવેલ; ખવરાવીશ હું ને તમે સરખા સરખી માટે તમે મારે ઘેર આસો પછી સદેવંત બોલ્યો.

દોહરો-મારો ઘોડો ના રહે ઘોડારમાં ને વલી નકરે પરાધ ને આશ તારા જેવી લૂંટીયો ને વલી દલી ભરડી લેઈ જાય છાસ

હે સ્ત્રી તારા જેવી લૂંટીયો તો મારે ત્યાં દલણાં દળી છાસ લેઈ જાયછે કનકાવતી કહે મારેતો રાજાને સાડ લાગે તેમ કહેવું એ તો મને ગમે તેમ કહે તેથી પાછી સાડ લગાડી કહેછે.

દોહરો-પ્રિતમ તમારે કારણેને હુંતો શોશો કરે પરપંછ તમે પરણ્યા મારા પાતળારે જેવા પુનેમના અંદ્ર પુનમે પુરો હોગેને, વલી બીજે તે અર્થો કહેવાય જેવો મલિમા બીજનો તેવજી પુનમે ક્યારે થાય

હે સ્ત્રી તુ મને પૂનમનો કહેછે પણ તેની તો ઘણી શોભા નથી જેવી બીજની છે તેવી કેમકે લોકો બીજને જેવાને આતુર દોષ છે ને પુનમને દિવસે કોઈ જેવૂં નથી તે સાંભલી કનકાવતી કહેછે.

દોહરો-હું તમારી ગોરીયાંને, તમે પ્રિતમ મારા જાણુ ઉગારોતો હગડ નહિતો મુકીશ મારા પ્રાણ.

હે મહારાજ તમારી હું જિ થઈ ચુકી છું એ તમે ઉગારોતોજ હું જાગરવાની છું નહિતો તમ વિયોગે ઝુરીને મારો પ્રાણ મુકીશ, આવું સાંભળી સદેવંત વિચાર કરેછેકે આતો લપ વળગી તેડેમે જશે નહિ મારે લજી પેલીની બોળ કરવીછે, માટે તેને એવું કહુકે હોમો રહે નહી એમ કહી કહે છે.

કવિત-ભેંસકા રૂપ બની એક સુદર, છાતી કેપાટ જુએ લટકે, નાકનમે ગજ બેઝકા મોતી. ધુન્દટમે જો ગધો અટકે, તેડી સી ચાલ, મદંગસી કમર એલી સો પેટ જુમે લડકે આવત જાવત નેન લગાવત, એસી ગધીસે ગધો અટકે.

હે સ્ત્રી તારા જેવી ગધેડીને સાથ ગધો હોય તે બોસે આવાં રાબાનાં વચન સાંભળી કનકાવતી કહેકે હવે રાબા ચિડયા માટે સાક્ષ કોક તરાઇતની સાથે મેળાપ કરીને બોલાવીશ એમ કહી પોતાને

કંબ પાણીથી ભરી પોતે શીર જાપર મુકેછે તે બારે હોવાથી ખભે. ટકી માથે મુક્યો તે જોઈ સદેવંત ખુશી થઈ કુભને કહેછે.

કવિત—ઠમકત ચલચલે ગળ સુદર છુટી લટાં જોસો નાગહે કારો દેવ નિહંગ વિદંબ કીયે પૂન સુદર રૂપ મહા જાંજીઆરો; ચંદ્રમૂખીજાં કંઠાય કંઠપર ચૂખત લેકર શીશ સુવાયો સદેવંત કહે સ્ત્રીયો સરોવર તઠ ધન ધન કુચજીહારો તીહારો.

કવિત—આગસે મારન લાઇ કોદાન ગધેચકાય બજાર શીરાયા પાણીસે છાંટકે ડાગસે મારકે રેણુ સીયાલેકી લાત શેદાયો ચાક ચકા અપક મારકે શીરા કાટ અગન તપયો એતનો દુખ સહગે સદેવંતનો એતનો સુખ મે આજ ના પાયો.

કવિત રેખનો—સુણો રાજદ્રજ પ્યારે નેનુસેમત રહે ન્યારે શીશ સુરંગી પાણડી શોહીયે લગતઅસત લાલખી મોહીયે ગલેજાં મા દુદાગીકા કમર પટકા બડામીયા ખભે ગડગીડેકી ઢાલે હાથમે રૂચીહેભાલે કમરે કઠારીહે બંકા ધિરોઇ તલવારકા ડંકા સજનમોરા કુલકા મોગી કુલમે હો રહ્યા જોગીજીનુકે હાથમે ગજમા દેખુ સારી રેનકા મજરા જોગી પીછે જોગન થાજીંગી સજનકુ બતલાજી ગી ધન ખીચ ચંદની ચટકી ગાલે ખીચ નાગની લપટી બરેહકી કાચલડી બોલી બદનમેરે લગ રહી હોલી આછમે જોબતકી માતીન પાયો સંજકો સાથી; કનકાવતી બોલી તુતી, તેરે પીછે લગાજીંગી ફુતી, મોતી કહે ચલી સાહેલી સાથી, છુટા જ્યું મકના હાથી.

કનકાવતી પોતે એવા તુરંગ મનમાં કરતી વરધોડો પાછો ચઢાવી ઘર બણી ચાલી આવે છે.

સોહુલો—ઠમક ઠમક ચાલો પતીહારી; અતે લટકન ચાલ ચાલે ભારી; ધમક ધમક ધુધરવાલો, સોના એડેલું ને દુપાઝારી, દરખા

એપાઈ—ચલે ઠમકતી ચાલ, ચલન ગત નારીનાં; કાજળ કાંજી રેખ નેણુમે કરીયાં ૥૬૨૨૫૫ પ્રિતમને જોઈ શુદર, મોહાલે ખાંધારીયાં; એવા માનન કપર, લાલહુ વારીયાં ૥૬૨૨૫૫.

કનકાવતી આતી રીતે પોતે રૂમરૂમ કરતી પોતાના મેહેલમાં.

આવી. હવે શાવળીગા માલણની વાટ જુવે છે. એટલામાં પેલી માલણુ તેને મેહલે ગઈ પછી શાવળીગા માલણને કહે છે કે મારા અલખેલા સગા સરોવર ઉપર આવ્યા છે માટે તું જઈ જઈ ખખર કાઢ્ય કેમકે એમની પાસ ઘોડો હશે તેથી તું તારે જેર તેડી લાવને પછી અતીતનો વેશ લેવરાવી મારે મોહાલે મેકલજો જ્યારે હું એને જોઈશ ત્યારે અન. પણ ખામશ માલણુ કહે ખામ ખરચી પાણી; પછી શાવળીગાએ શેઠની મગ્નુશ ઉઘાડી માંદીથી રૂપીઆ પચાસેહેનો તોડો આપ્યો. તે લેઈ માલણુ કનકાવતીને મેહલે પૂજા આપવા ગઈ કનકાવતી માલણુને જોઈ ખુશી થઈ કહે છે કે તું મારા એક કામ કર; મને મારા લાયક વર મળ્યો છે તે હાથ સરોવરપર છે. માટે તું જઈ તેને ગમે તેમ કરી તારે જેર લાવી મારી સાથે પરજાવ. માલણુ કહે શીક પણ ખીજી રાખેથી બનશે. ત્યારે કનકાવતી કહે મે તને મારી સોમોહોરોનો હાર ખરચીને માટે તેને આપુધુ પણ તેને તું ગમે તેમ કરીને લાવ. માલણુ કહે શીકર નહીં એમ કહી તુરત જેર આવી એટલે તેને ધણી કહે છે સંક કેમ પાછી આવી ત્યારે માલણુ પેલી મોહોરો ને રૂપીઆ માળીતા મોં કને મુક્યા તે જોઈ માળીતો ખુશી થઈ ગયો માલણુ કહે તમે આટલું કે દહાડે કમવાના હતા? માળી કહે છે કે હે જિ હવે ગમે ત્યાં જા કોઈ તારૂ નામ મેનાર નથી કોઈ પૈસાવાળો હોયતો મેમને આવજો આપણે તેને ખાલી કરીશું પછી માલણુનેતો રજા મળી એટલે વાશી પોતે પાણીનું બેડું મેજ સરોવર ઉપર આવી અને સદેવંતને જોઈ કહે છે.

દોહરો—પ્રીયારે દેશના તમે રાજવીને વળી પ્રીયારે તમારાં ગામ સારે કારણ તમે આવીયાને વળી શું છે તમારે કામ.

દોહરો—નથીરે અમે રાજવીને વળી છોરે અમારે ગામ આવ્યા. અમે પરદેશમારે બુડી આકર રહ્યાનુરે કામ.

હે સ્ત્રી અમે રાજા નથી પણ પરદેશમાં આકરી કરવા આવ્યા. અમે તે સાંભળી માલણુ કહે છે.

દોહરો—આકરે જોગ નથી. સાદજાને વળી આકરે તમે મારે

હોય, આવ્યા હો કુળવંતીને કારણેને વળી અસત વચન શુ કહોય

મહારાજ તમે ચાકર જોગ નથી ને તમે જે કારણે આવ્યાહો તે હુ જાણ છુ ને તમારે સાથે આવી આવ્યા છુ આવાં માલણના વચન સાંભળી સદેવંતને ખાતી થઈ નક્કી એણે મોહલેલી પછી એનું નામ એની પાસે દેવરાવતું પેહેલુ હું કહીશ તો પછી એ નહિ હોય તો ફરેતી થશે માટે તેનેજ પુછું એમ કહી કહે છે.

સોહલો—કાણ નગરમાં રાજ્ય રાજ કરે અને કેતી કેતી હુ યાદ કરે સુખાયા દુખાયાં કાણજ છે તે વાત મુજ આગળ કહે.

સોહલો—રાજ વીરમદે રાજ કરે પૃથુરાજની દુવા શરે એક દુખીયારા રૂપાશાની નાર અને તેના તમે લાગેછો અણસાર.

સોહલો—તુને આજથી મારી બેઠન જણું ને તારા સાહેરી કામાવગ્રાહજ કરેનવું પેહેરાવું દક્ષણીનું ચીરકરી લે મને વાલેશરીવીર માલણ સદેવંતને કહેછે મારેતા ચીર જોઈતુ નથી પણ એક વચન આપો ત્યારે સદેવંતે વચન આપ્યુ માલણ કહે કે જે હમાણુ ત્રિ આવી હતી તંત તમારે પરણવી પરણે સદેવંત કહે તે વાતતો કરવી નહી માલણ કહે ત્યારે તમે સાચા બોલા પણ નથી સદેવંત કહે એક વખત મને શાવળીગા મળે તે પછી એને પરણીશ માલણ કહે તમે ગમે ત્યારે પરણજો પણ એને પરખશો તો તમારું કામ થશે કેમકે એ રાજની કુવરીછે ને તમે તેને ઝોડે જશો તોજ શાવળીગા મળશે નહિ તો માજન તમારીને શાવળીગાની વસ્તે કરશે પછી માલણ સદેવંતનું લેછ પોતે અમારીને રાજ પછાતી એવી રીતે ધેર આવે છે ત્યારે પોળોના લોકો સદેવંતને પુછેછે કે બાપ તમે કાણુછો ત્યારે સદેવંત તેમને જવાબ દેછે.

સોહલો—અમે જાતના સોદાગર છઈએ આ બાઈના પીયરમાં રહીએ મારે એને ફરીઆ લાલજ છે તે માટે મુને બાપ બાપ કહેછે સદેવંત આવી રીતે લોકોને જવાબ આપતો માલણની પાછળ પાછળ તેને ધેર ગયો સદેવંત કહે જોગી થઈ એને જોઈ આવુ પછી જમીન માલણ કહે એમ કરો પછી સદેવંતે પોતાના સરીર

ઉપર બહુત ચડવી દીધીને મામાના વાળ છુટા મુકા હાથનાં જોગી
જુડો લેઈ પોતે અખધુત બની તથ્યાર ગયા.

ચોપાઠ—છુટે કેશે રાય નગરમાં ચાલીયાં બહુત જોળા હાથ
બાળે નાથે જાલીયાં અછતવાળા અતીત નગરમાં ચાલીયા સારા
શેહેરના લોકો ચાકરે ચડાવીયા.

જ્યાં સદેવંત આવા ડોંગથી શાવળીંગાના મેહેલ આગળ સે-
નરીઆ ચોકમાં જમ અલખ જગાઓ સદેવંતનો અવાજ સાંભળી
સાવળીંગા વીસાર કરે છે.

ચોપાઠ—એતો મારો સ્યામ તેતો નિરખે જાણીયે આવતી
કાલે એકાંતે સાકર વેચીએ ૬૩૮

જ્યાં સાવળીંગા ઝરખે આવી જુવેછે તો સદેવંત દીડો પછી
પુશી થઈ રાગને કહેછે.

દોહરો—પગરે પ્રમાણે પેહેરી ચાખડીને રાજ છુટારે મેહેલ્યા
જોતે કેસ મુણુ મુણુરાય સદેવંતારે તેતો ભક્ષો ભગ્નઓ વેશ.

હે મહારાજ તમે મારા કલ્મા પ્રમાણે બરોબર જોગીનો વેશ
ભગ્નઓએ એટલાનાં તો એતી નણુંદ લીલાવતી આવીને કહેછેકે જમ
ચાની વખત થઈછેને તમે કેમ બેસી રહ્યા છો શાવળીંગા લીલાવતીને
જોઈ મનમાં કહે છે કે વળી આ વાપ ક્યાંથી આવ્યું હવે રાજ
માથે વાત થશે નહિ ને વરસાદ પણ આવવા માંડ્યો નેને લોટ
આપનાનું બાનુ કરી હોંડે વાત કરી આવું ધારી નણુંદને કહે છે.

સોહલો—મેહુલો વરસે કાળા ધાર બાળુડો જોગી હલા છે
દયાર, બાળો જોગી બહાર બીજે, તેને કહોતો ગાઇ અમે બીક્ષા દીજે.
હે ગાઇ આ જોગી બહાર પલળે છે તેને કહો તો બીક્ષા આપી
આવું લીલાવતી જોગીનું નામ સાંભળી ઝરખે જુવે છે તો કાંઈ
મહા તેજસ્વી રાજ અંક્ષ જેવો દીડો.

કવિત—તારેડી જોતમે ચંદ્રધ્રુપે નહિ, સુર્યધ્રુપે નહિ બાદલ જા
યા; રાડ પડે રજપુત છુપે નહિ દાત છુપે નહિ ધર માગત અયા;
અંચલ નારીને નેન છુપે નહિ પિતધ્રુપે નહિ પીઠ દેખાએ; કનિ

(૧૨૪) સદેવંત સાવળીગાની વાર્તા

મંગ કહે સુણ શાહ અકબર, કરમ નહિ બહુત લગાયો;
 પછી લીલાવતીએ મનમાં ઝાઝામ્યો, કે મને એને પીયરમાં
 ધકકો માર્યો હતો એવોછે, એવું ધારી રીસ કરી સાવળીગા કહેછે.
 સોહસો—આવે નથી એ છે આવનવાર, ને ઉતારે વડુએ તમા
 મં ચીર, જોને બનીઓ છે દીલે લાંઠ, એવા હજારે સોને સાઠ
 હેમાની તમે જાણતા હશે કે એ કાક જોગીછે પણ એનો હમ
 એ, સાવળીગા કહે આપણે શું ગમે તે હોય આપણે તો એને અ
 ભિયાગત જાણી આપવુંછે, આવું સાંભળી લીલાવતીએ સિપાઈએ-
 બાવી કહ્યું કે આ જોગીને મારી કાઢો પછી સીપાઈએ તો સદેવંત
 ને ઘડા મારીને કહાડ્યો. હવે સદેવંત સાવળીગાના ઉપર કરોધ
 કરીને કહેછે, કે તારું મને ધક્કા મગવ્યા, પછી માથાગુની પાસે જઈ
 બધી દડીકત કહી માથાણું કહં ભાઈ તું જમી લે ને હું એની પા-
 સે જઈ તને કાલે મળે એવો બંદોબસ્ત કરી આવીશ પછી સદે-
 વંતે ખાધું, હવે માથાણું ટૂલ લઈ સાવળીગાના મહેલે ગઈ સાવળી
 ગાએ માથાણુંને જોઈ તેના બેળામાં માથું મુકી ધ્રુમકે રોવા બેઠી અને
 કહ્યું કે મારી નાજદે તો એને કાદાવી મુકાવ્યો અને સિપાઈને હુકમ કર્યો
 કે હવે કાઠી બીખારીને પેસવા દેશો નહિ માથાણું કહે ત શિદને ચિંતા
 કરેછે હું સો કિપાય કરી તારે મેહેલે મોકલીશ સાવળીગા કહે એ વાત
 ખરી પણ મેં શેઠને સાત દીવસનો વાયદો કર્યો હતો તે આજ સાત
 દીવસ પુર્ણ થશે તે શો કિપાય કરું માથાણું કહે કે આવે એટલે પે-
 હેલ વેહેલી વચન લઈ કહેજે કે મને એક હુશ છે તે પુરી કરો પછી
 શેઠ વચન આપે એટલે દેહને કે એક નવો મેહેલ બંધાવો ને તેમાં
 આપણે વાસ મુજા કરીએ પછી હું સદેવંતને તારે ત્યાં મોકલીશ એ
 મ કહી માથાણું પોતાને ઘેર આવી સદેવંતને કહે ભાઈ એ મેદલ નવો
 સજાવા માટે ત્યાં મજુર થઈ જવું પડશે ત્યારે સદેવંત કહે બીખ
 ની બેરન મજુરી બીખ માગી ત્યારે તમારાં કિપારતાં શી સરમ આ
 વશે; હવે રાત પડી એટલે રૂપાશા શેઠ સાવળીગા પાસે આવ્યા પ-
 છી સાવળીગા શેઠને કહેકે મને વચન આપે કે હું કહું તે તમારે

કરવું પછી શેઠે કહ્યું કે આ ગાંઠ વચન છે, સાવળીંગા શેઠનું વચન લઈ કહ્યું કે તમે એક નવો મહેલ કરાવો. ને તેમાં આપણું વાસ પુજા કરીએ શેઠ કહે દીક પછી શેઠે ગુમાસ્તાને ખોલાવી કહ્યું કે એકમહેલ હાલ હાલ કરાવેાછે માટે જે સમાન જોઈએ તે લેતા-વળા લાવો ને શહેરમાંથી કડીયા સુતાર જેટલા હોય તેમને બમણા રાજ આપી, આપણે ઘેર લાવો. ગુમાસ્તાએ શેઠને કહ્યું સાંભળી વરત સામાન લાવી દગલા કરચ્યા ને આખા શહેરના કડીયા સુતાર ને મળુરનાં ટોળેટોળાં માલણના ધર આગળ યજ્ઞને જાયછે. ત્યારે માલણ તેજાને યુએ છે તમે ક્યાં જાઓ છો મળુરો કહે રૂપાસા શેઠનો મહેલ ચણાયછે તે કામે જઈએ છીએ, માલણ કહેકે ત્યારે મારે ઘેર પણ એક મળુરીઓ માણસ આવેલે છે તેને કામે સેધ જશો ! ત્યારે મળુર કહે કે મોકલોને એમાં અમારું શું જશે, પછી માલણે સદેવંતને કાપેલો ખાદીનો પોશાક પહેરાવી મળુરનો ટોળ બનાવી તેમની સાથે મોકલ્યો હવે સદેવંત ત્યાં જઈ પાલક ઉપર ઉભા રહી લગારાને ટાપલીઓ આપેછે શરીરે પરસેવો વહ્યો છે મરદન બેસી ગયછે ગાનનો કુંવર કે જાણે એક પાણીનો લોટો સરખો પણ બરેલો નહિ એવું કામ કરવું પડેછે સાવળીંગાને રૂપા સા યોગદાં બાજુ રમેછે તે સામસામી હસ્યા મશકરી કરે છે સાવળીંગા સદેવંતને મેદનત કરતો જોઈછે પોતે રમતા ધાવ કહ્યો.

હાહરો--પડ પડ પાસારે ચોઘણાને, વળી પડપાસારે પોખાર, શોગટડીરે પરવશ પડીને તુતો લેસેરે કડીયા ગાર.

આવો સાવળીંગાનો અવાજ સાંભળી સદેવંત કહે છે.

હાહરો--દેડ દીડુ દેવું વળી દરશન કરવા જાય દરશન તો પરશન નહાને તું પડ્યા પાસા પોખાર હંસ ગયો સરોવર વીશને વળી અમરીત દીડું પણ પીધુ નહીને વળી પડ પાસા પોખાર.

શેઠ આવી રીતે બંનેનું ખોટું જોઈ સાવળીંગા કહે છે કે ત કડીયાને શું કહ્યું સાવળીંગા કહેકે આપણે રમીએ છીએ ને કડી-ઓ સામુ જોઈ રહ્યોછે માટે કહ્યું કે તુ અમારા સામુંજોઈ રહ્યોછે

તુ તારી મેળે ગાર લેને અને શેઠ આ કડીઓ રમત રોળીયાં કરે છે માટે એને રાજ આપે. શેઠ કહે છે રહ્યો સાવળીંગા કહે શું પછસા હરામના આવે છે એમ કહી બહી સદેવંતનું કાંકુ જાલી ક-
હું કે સાલ તને હેઠળથી અડધા રોજના પછસા અપાતું એમ કહી હેઠળ લેઈ ગઈ પછી સદેવંત સાવળીંગાને કહે છે.

દોહરો—પગેરે ગારો ખુદીયોને વળી માયે તે પત્થર ધરયાં; સાવળીંગા તારે કારણેરે મેં તેા શાં શાં કામ જોને કરયાં.

સોહલો—કંઈ કંઈ કામરે કીયાં કામની કાજ કડીઆરે થયા મુજને લાગ્યો તારો રંગ રાજ છાડ્યું મેં તારે સંગ

હે સાવળીંગા તારા કારણે મેં રાજ મુકીને જોગી થઈ બીજા માગીને વળી અધુરું હતું તે તગારાં પણ ઉપાડયા સાવળીંગા કહે મહારાજ પ્રિતનું કારણ એવુંજ છે સદેવંત શાવળીંગાને જોઈ ખુશી થઈને તેના ગગામાં હાથ નાંખવા જાય છે કે સાવળીંગા બોલી.

સોહલો—મતોડ મતોડ આંખાડાળ કેહેડ પતલી શીર લાંબે બાલ પુરીશ રાજજી તમારાં લાડ આજ સાંજરે ચંપાને ઝાડ.

હે મહારાજ તમે હમણાં ઘેર જાઓ ને આજ સંધ્યાકાળે મારાં મેહેલ પાસે પંખાખાગ છે ત્યાં આવી બેસજો ને હું તે અચુક ત્યાં આવીશ સંધ્યાકાળ પડી એટલે સદેવંત રાજ પોતે પોશાક પહેરી એક ચંપાના થડ નીચે જઈ જતામાના બેઠા હવે પોહોર રાત ગઈ તેપણુ શાવળીંગાને જવાનો વખત મળતો નથી અને વિચાર કરે છે કે રાજ આવ્યા હશે ને પાછા જશે તો મારૂ વસન ખાલી જશે ને મારા ઉપર ગુસ્સો કરશે પછી પોતે પોતાની પાસે એક મહેલ લેતો તેમાં શેઠે રૂ ભર્યું હતું ત્યાં જઈ દીવાસળી લઈને તે મેહેલ અજગવ્યો અને જ્યાં મેહેલ સળગ્યો એટલે તો તેના તણખા ઉડીને પંખાખાગમાં જવા લાગ્યા કે બાગનાં ફૂતરાં ભસ્યાં તેથી બાગવાળે જાણું કે ચોર હશે તેથી તે પકડવા આવ્યો સદેવંત જીવ લેઈ ને નાકો તે માલજીને ઘેર આવી ઉભો રહ્યો માલજીને સદેવંત કહે છે

દોહરો—જગ કરીને મને છેતર્યોને વળી મેલી છેરે લાજ

પરત્રીને કારણે મેં તો ઘોડયાં સોના જેવાં રાજ ફર

હે જેને મેં જોયું હતું મારી લાજને આગર મુકીને માફ નાના સરખું રાજ છે તે મુકી અહીં સુધી બટકવા આવ્યો મને વાકફો કરીને ત્યાં બેસારી મુક્યો ને એતો આવી નહીં માટે હવે મારે રહે તું નથી ગમે તે દેશ પરદેશ જઈ રખડી મરીશ માલણ કહે ભાઈ તું અકબાય છે શીદને હું તને ગમે તેમ કરી કાશે ભેગાં કરીશ પેલો મેહલ સજાગ્યો એટલે સાવળીંગ પોતે પોતાના મેહલમાંથી નાહી નેવી ચંપાબાગમાં ગઈ જુવે છે તો ચંપાના ઝાડ નીચે સદેવંતને દોકો નદિ એટલે રીસ કરી ચંપાના ઝાડને કહે છે.

ઢાહરો—વરની ઉડી હું વનમાં ગઈને વળી વનનારે લાગી લાલ ચંપા તું જાજે જડમુળથીરે માફ એક કામ નવ થાય.

હે ચંપા તું જડમુળથી જાજે કે તારા ઝાડના વાકફો માફ એક કામ સજા ન થયું તારે ચંપો કહે છે.

ચોપાઈ—લાગ્યા લાખેણા મેહલ જાજુ પરજાળીયાં એત્રીરે લાગી આંચ પંખીરે સરવે ઉડીયાં એને સમે જોને કાચ કુતરે જા સીયા; રાજને લાગી બીડા ઉડીને નાશીયા,

હે સ્ત્રી મને શું કર્યા ત્રાપ દે છે તજ નો આવ્યા હતા પણ મહેલ સજાગ્યો તેના તણખાથી પંખી ઉડ્યાં તે જોઈ રાજ બીડીને જતા રહ્યા સાવળીંગા પછી પક્ષીઓને ગાળો દેવા લાગી.

ઢાહરો—કાચ કાગને માલસારે, મુવા તમ પર પડજોરે વીજ; લાખેણા માંડાણ પરજાળીયારે, માફ મધુ નાદિ એકે સીજ. મરગે કાગા તમે કાચકીને, વળી પડી રહેજે કામોરે કામ; વાલન મારે જિયેએ ગયોને, માફ એકે ના સરીમ કામ. સોહરો—એકે ન સરીમ માફ કામ, ને હઈવામાં રહી ગઈ ઝાઝી હામ; જોખન એત્રી બાજે વેશ ક્યાં લખ્યો દેશ પરદેશ

હે કાગને કાચલો તમે જ્યાં હો ત્યાં કરી જાજે કે મારો વાલન તમારાથી બિલ્કને પિયોએ ગયો એમ કહી પાછી પોતાના મેહલમાં આવી નિરાશ થઈ સુઈ રહી, હવે વાંહણાનો પોહાર થયો એ

ટલે માલણ કુલ લે- શાવળીંગાને મહેલે ગઈ, માલણને જોઈ શા-
વળીંગા કહે છે. હું તો ગઈલી પણ મારું કરમ કુટલુ તેથી એમ થયું
એમ કહી રેતા નાવ છે ને કહે છે.

એપાઈ-વગાડના લાખણા મેહોલ, સજનછે દેઈ ગયાં; અનંદ
આ આરોગાયે કેમ અન તો અગરાજ થયાં. પરદેશણના સ્યામ, મીટે
નહી બાળીએ, તો સાચુ માન સમઅર, પાણ નિશ પાડી એ મળશે પર
દેશણના સ્યામ જવાણશે આવશુ; સાચુ માન સૈવર, પાણ અમે પાડશુ.

હું બંડેલ તું એને જટ મારા ભેગો થાય એવો ઉપાય ખોળી
કદાડ. તહિ તો મારે બળી મરવું પડશે. પછી માલણ કહે છે.

એપાઈ-કહ્યો તારો સ્યામ, તેનેરે મનાવશુ; જશે પરદેશ
મંદિ, તો કામળે લેવાવશુ સમીર તારા સ્યામને; અમેરે લાવશુ, ન
હી આવે તારો સ્યામ. તો પાણ અમે પાડશુ.

દોહરે-હું જો નગરની માલણીને, દરતીરે વેગુ કુલ, કાણ એ
ને વોલેરે. બુઝા મુખારે જેનાં મુલ

હું બુઝી તું શુ કરવા દન દરે છે અને હું તારી સાથે મેળવીશ
એરે કાલેવળું ખેટું લાગ્યું હતું તે કહેતા હતા કે હું જઈશ. પછી
મેં થણું કદીને ગાળ્યો છે. અને તાવ વગર તેને વોહારે એવું
પ્રાપ્તિ મુનિઆમને નથી માટે તું આજ માંદી થા અને હું
નહાં કરી મોઝમુષ્ટુ. પછી તું એ આવે જોઈએ છું જો ને પછી આ
વાળું છે તે ઉપાડજો, જોઈએ સુરંગમાં થઈ રાજા પિરમદેના મેહેલ
ના જવાશે. પણ મહેલ સગાવાની વ્યુગતીથી જગ્ને. ત્યાં રાજા
વિરમદેવની કવરી કનકાવતી છે તેને પણ સદેવંત જોડે પરણવું છે
તેથી તમને તે મળશે. અને હું એને કહેતી જાઉં છું કે એ બંને
આવે તો તારા મહેલમાં રાખજો. એમ કહી માલણ હીને કનકાવ
તી પામે આવી અને કહ્યું કે આજ રાતરે સદેવંતને શાવળીંગા
સરંગમાં થઈ તારા મહેલમાં આવશે માટે સાચવજો. કનકાવતી કહે
મીઠ ત્યારે તો હું મારા પક્ષજ છે તે તેના મોં ઉપર ઢાળીને સુઈ
હીશ માલણ ત્યાંથી ઘેર આવી અને સદેવંતને કહ્યું.

સોહલો-વિરા તુ લેન લડીનનોર વેશ, માંયેર મેહલતુ કુંટા કેશ; જો કોઈ પુછે રંદને રાય, પંડ તણો પતિઆર ન જાય.

માણસ કહે તુ વધદ થમને જા અને કોઈ પુછે તો તેને તુજ વાખ દેતો જજે. કહી બંધાતો નહિ નિદિતો વરાશે તો પછી તારો પતિયાર જશે અને આ છેલીવારનો મેલાપ છે ત્યારે સદેવંત કહે બહેન એમાંતો મને કહેલું પડે એમ છેજ તારી એવી તરહના વેશ બજવતાં મને ઘણા આવડે છે પછી સદેવંત માથાના વાળ છુટા મૂકીને માથે પટકો બાંધી હાથમાં ખસચી લઇને મોટા ડબો પહેરી સાવળીંગાના મહેલ બહી ચાલ્યો જાય છે,

સોહલો-દવારે દાર સખ મેરી પાસ મેં જ્યાં જાજી ત્યાં રોગ હોવે નાશ; ખુશી હોય તેને આવરદા દેઝાં ને મેં તો લડીમહિલીશ હોજાં મોતીકા દીયુ મોતી બાર, નગર ગલીયુંને સીર દરખસ; મેરી દવાકા જખરા કામ, નવખંડ ધરતીમાં મેરા નામ.

સદેવંત પોતે એવી રીતે બોલતા બખરમાં થઈ ચાલ્યો જાય છે એટલે દુકાનમાં શેઠ એકા દતા તે કહે કે લડીમહિ તમે વધદ જાણો છો સદેવંત કહે શેઠ મેં સખ કામ જાનતાહુ પછી શેઠ પોતા ને ઘેર લાવ્યા સદેવંત સાવળીંગાને જોઈ શેઠને કહે છે.

સોહલો-એસઠ જોગણી આવન વીર, જા કિતાર પરગરી-કો શીર; બડે બડે ખર્ચશયું કું મે ધર રચદું, મેતો લડીમ કામચી ન હું; જોખીને ઓખદ મેરી પાસ, મેં જાવ ત્યાં રોગ દોવે નાશ; મુઝા માણસ હુ છતા કહે, મેં લડીમ એટલા ફકે.

હે શેઠ મેરી પાસ સખ હવમહે ને મેને બડે બડે ખર્ચશયુંકું શીરસતેકું તામે પ્રાયેહે. પછી સાવળીંગાને માથેથી દાણા ઉતરી જોઇ જોઈને કહે છે.

સોહલો-છસ દીનસે તેરા ખીલા હુવાતીસ દીનસે તમ હવા જુવા; એટલી એકએક નીસરી બદાન, તીસ દીનસે નાંદી દખરિ રી નાર, પેહેલી રાતકા તુને કિતારા કીયા, આહ શેઠ મે તુ જાને ગયા; ખાયા પીયા હુઆ હુશીઆર, રાત બધી પડ રહે એક દાર.

હે શેઠ તું પરણવા ગયો ને બીજે દીવસે સાસરે જમવા ગયો પછી કન્નાને તેડી લાવતાં રસ્તામાં તારી ગાડીઓ છુટી ત્યાં તેડી ઝોરત પીસાય કરનેકું એક પાલીએટ્ટી પાસ બેઠી વાંસે બલગન બલગાહે. શેઠ કહે સાચી વાત સાચી વાત સાહેબ હવે તેને તમે સાજ કરો પછી સદેવંત ધુપ ધુપાડો મંગાવીને પછી સાવળીંગાના સાચો બેશી ધુપ કરવા માંડ્યો ને ખોટા મંત્ર બણવા માંડ્યા પછી સાવળીંગા આખો લાલચોળ કરી સદેવંતના સાચુ જોઈ કહેછે.

દોહરો-ધૈયા વધદ તને ગમે નહીંને ભુડા દુઃખ વિના શીદ બાળ; જે દુખે હુંતો દુખળીરે ભુડા તે દુખ તુ માઈ તુ ટાળ.

હે વધદ માફ થએલું દુખ ટાળતો નથી ને મને અમથો શીદ બાળેછે તે હું નહિ નીકળું સદેવંત કહે કયા તુમ નહી નીકળે તેરફ અપી સીસામેં કિતાનતાહુ એમ કહી જ્યાં ધુપ કર્યો એટલે શાવળીંગા ધુણવા વાગી ને જ્યાં તણ પહોર થયાને ચોથી ભીખને લેઈ પોતે મોંમાંથી ભડકા કહાડવા માંડ્યા એટલે શાવળીંગા કહે કે હવે બલકું પછી સદેવંત પેલા શેડીઆને કહે છે કે દેખો અબતો આ-મીઆ એતાલકા સંપાટા આતાહે માટે તુમ સમજણે આંખો મી-ચો નહિતો અધે હોખવગે પેલા શેઠ કહે ખરી વાત ચાલો બી-જા મેહેલમાં જઈએ એમ કહી અવાએ જતા રહ્યા સદેવંત અને સાવળીંગા બને એ મેહેલમાં રહ્યાં હવે સદેવંત શાવળીંગાને કહેછે કે મમ શું કરવું છે શાવળીંગા કહે મહારાજ આ ભોંયક મને મા-લણ બતાવી ગઈ છે તે તખ્યાન છે પછી શાવળીંગા પોતે શેઠના બ-રમાંથી જે સામાન લેવાનો હતો તે લેઈ એક બિલાડીની ડોટમાં ઝાઝર ઘાડી ડોડીનાં કિતારી મેહેલ સળગાવી ચુરગમાં થઈ સદેવંત ને સાવળીંગા પોતે ગાલી નીકળ્યા હવે મેહેલ બળતો જોઈ તમામ શેઠ દોડ્યા અને વુવેછેતો મેહેલ ભડભડાટ લાગેછે માહી પેલી બીલાડી કહેછે તેણે ઝાંઝર વાગેછે તે જોઈ શેઠ કહેછે કે શેઠાણીને પેલા વધદ બે જણ બી મરેછે એમ કરતાં તો ઘડી એકમાં ત-આમ મેહેલ બળીને ખાખ થઈ ગયો શેઠ પોતે શેઠાણીને બળા

મુઠ્ઠી જોઈ ઘણા દિલગીર થઈને જોઈએ કહેવે અને આવી ઉપવંતી
આ મળનાર નથી હવે સદેવંતને સાવળીગા પોને સુરંગમાં થઈ
કનકાવતીને મેહેલે ગયાં ત્યાં કનકાવતીએ સુરંગનું મોં ઉઘારીને
પોતાના મેહેલમાં લીધા હવે કનકાવતી અને સદેવંત તથા શાવળીગા
પલંગ ઉપર જોઈએ તે વખત કનકાવતી રાજની ચતુરાઈ જોવાને
સમસ્યાઓ પુછેછે.

દોહરો—સોંધામાં સોંધુ કીયુને રાજ વડાલામાં વહાલુ તે શુ
હોય દેશતામાં દેખતો કીયે ને રાજ અંધામાં અંધ જોને કોય,
પ્રથમાં શુ હસવાપણુને રાજ કીયા ગાયનમાં ગુણુ અતિ મુખ્ય શેમાં
રહુને વળી મુખે સુવેરે નહી કુણુ

તેસાંબળી સદેવંત કનકાવતીને ઉત્તર આપેછે.

દોહરો—રાજ કહે રાણી સાંબળોને વળી પુછ્યુ તેનોરે પાર:
અકલ નથીરે કાંઈ એવીરે રાણી રાખજો તમે મારા ભાગ સોંધુ
જે મહત મજોને વળીજીવથી વહાલુ નહિ કોય જ્ઞાન આંખેરે દેખતા
ને વળી અજ્ઞાની અંધજ હોય હસવો પ્રથમી વરણાગીરે ને વળી ગુણુ
હરીગાયન માય મુખઅતિ સંતોષમાંને, વળી કરણુગથી મુખેન મુવાવ
હં વાણી તમે પુછ્યું તેનો આ જવાબ છે. વળી પુછવાની પ્ર-
ચ્છા હોયતો પુછો કનકાવતી રાજનું વચન સાંબળી ખુશિ થઈ. અને
વહાણાનું પોહર થયુ એટલે પોતાના પિતાની પાસે જઈ કહે છે કે
પિતા જે હુ જન્મદવતીને છછછાવર વરવા રાજ ગાગર જોડીઆં
પ્રજતી હતી તેથી મને મારી મરજી પ્રમાણે વર મળ્યો છે વિરમદે
રાજ કહે કે કાણુ છે. કનકાવતી કહે એ રાજ શાહલીવાલનનો કુંવર
સદેવંત તે આપણા નગરના શેઠ રૂપાશાની વહુ શાવળીને લેખને આ-
વ્યો છે, ને એને સાઈ એ કુવારી રહી છે રાજ કહે કે એ વાત
હુ માનુ નહિ માટે મહારી પાસે જોલાવે પછી કનકાવતી સદેવંત
અને શાવળીગાને પોતાના પિતાની પાસે તેડી ગઈ સાવળીગા
રાજ પાસે આવી રાજને કહે છે કે, પિતા કુંતો એને સાંબ અવ-
તારથી વરેલી હું ને શેઠને તો મેં મારી દાસી પરણાવી છે. રાજ

કહે કે તમારા કડવાઈ માનુ ની; પણ શેઠને બોલાવી પુરુષ પછી રાજાએ શેરખાં અને રતનખાં જમાદાર હતા, તેમને બોલાવી કહ્યું તમ જાન રૂપાશા શેઠને તેડી લાવો પછી જમાદાર જઈ શેઠને કહે છે કે રાજા તમને દરબારમાં બોલાવે છે શેઠ કહે કે હમણા દરબાર પુગી ગયો કે છવ પડીકે બાંધ્યો છે, કાલે અત્યારે વહુ પરણી લાવ્યા હતા તે બધી મુષ્ક છે. જમાદાર કહે એતો દરબારમાં એ રહી. રાજા શાલીવાહનનો છોકરો. સદેવતા ભેઈ આવ્યો છે શેઠ કહે ખરી વાત હશે કેમકે એજ કાલે કપટથી વધદ થઈને આવ્યો હશે. પછી પોતાનાં સગાં વહાલાંને બોલાવ્યાં ને બધી વાત કહી. પછી બધાં વાણીયા એકઠા થયા અને કહે છે.

હોહરો—પૈદ થઈને આવીએને, વળી ભેઈ ગયો સાવળીગા નાર; રાજદરબારે સંચર્યો, રાજા નિરમદેને દરબાર

ઝોપાઇ—શેઠ મળ્યા શાહુકાર, મળીને બાંધી ગોઠડી કોકની વહુ દીકરી; પરાણે શુ ભેઈ જડી. આજ નથી શેઠેરમાં રાજ; હડનાળુ દો હાટરે; લીલા કવીતું કામ, ભુકું કર્યું બાટડે.

તમામ વાણીયા એક સંપા કરી કહે છે કે એતો કપટ કરીને ભેઈ ગયો પણ જે હાથમાં આવ્યો હોતતો મારીને કકડા કરી નાખત પણ શું કરીએ રાજના દરબારમાં ગયો છે. પછી સૌ એક સંપા કરી રાજના દરબારમાં ગયા. ત્યાં રાજ ખેડા છે; ને જોડે સદેવતાને સાવળીગા ઉઘાડે છે. ઉઘાડે પછી રાજા શેઠને જોઈ કહે છે.

ઝોપાઇ—શેઠ મળ્યા શાહુકાર તેતો અમે જાણીયા; સાચેર સાચુ બોલો, વપારી તમે વાણીયાં રાજદરબારમાં કામ અસત્ય નાંખજો; હોય કુંવરના વાંક; તો માણસ છે તે સખજો.

રાજા કહે કે સાચે સાચુ બોલો જો કુંવરનો વાંક હોય વેા વમારી બી તમે ભેઈ જાઓ, રૂપાશા શેઠ તો પોતે સાવળીગાને જોઈ તિયુ ધાવ્યુ તે ઉચુ પણ જોવાતું નથી સાવળીગા કહે છે કે, હે રાજા એને હુ પરણી નથી મેં મારી લવીંગીઆ દાસા પરણાવી છે ને તે કરતાં ન. મારીતા તેમનો જોર દેવજી આસ છે, તેને બોલો

વીને પુછે કે તો કોને ચુલી પાનેનર પેહેરાવીને પરણાવી જા. એ સાંભળી રાજા શેઠને કહે છે. કે જ્યેશ્ઠ એ વાત સામી હોયતો છુટકો કરી ઘેર જાઓ, ને જુદા હોયતો દેવજીને બોલાવો પછી શેઠ કહે છે..
હોદરો—કપાશા તો એમ બોલીયાને, રાજા સાંભળો મારી એક વાત: સદેવંતે તો જાજી કરીને, માફ માણસ ન રહ્યું હાથ.

હે રાજા તમે કહાજો કે છુટકો કરો. પણ વગર છુ છુટકો છુટકો છે કે તેને રહેવું નથી પછી છુટકાનું શું કામ છે. એમ કહી પોતે ઘેર આબ્યા, હવે રાજા વિરમદે પોતાની કુંવરીને સદેવંતે જોડે પરણાવા કાળે વીધાં લગન લીધાં ને પોતે ચોની બધાવીને પોતાની કુંવરીને અને સાવળીગાને પોતાને ઘેર પરણાવે છે.

ચોપાઈ—ચોરી બધાવી ચાર, પ્રિતે પરણાવીયા; રાજેંદ્ર બેઠા એક બે કોરે રાણીયાં, ધવળ મંગળને ધોળ; વધાતારે વાગીયાં; શુ-બલગને સાવધાન પ્રીતેથી પરણાવીયાં—પછી. રાજા વારમદેએ બનેને કન્યાદાન દીધું ને વાળતે ગાળતે પરણાવ્યા પરણી; ઉડી પોતાના રંગમેહેલમાં ગયા; પછી શાવળીગા સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ—વાહરે વાલમ વાહ જનમારો બધો; હારીયાં કંયા; તમારે કાળ રહીતી હું કુવારીયાં; ૫૯૬

હે. મહારાજ તમારે સાફ જનમારો. હારીને કુવારી રહીતી તો જમારે કામ તામ થયું ત્યારે સદેવંત કહે છે.

સોહલો—રંગમેહેલંગ અવતાર થયો જ્યાંય વિપ્ર થઈ હુ વયો તો ત્યાંય કપીલ થમને વાળ્યમાં રહ્યો માર ખાવા મદારીને ઘેર મયો ૬૯૭ સુગતે વેશે નાગે ગળયા ચકવાચકવી થઈ દવમાં બળ્યાં મોર થઈ બાળયુંતુ અંગ વિપ્ર થઈ વધાવ્યું તેને.

હે ગણી તારે કારણ સાત અવતાર એમ બોગવવા પડ્યાં છે ને કહે છે કે કુવારી રહી તો કામ થયું પણ કે જો તું કુંવારી ન રહી હોતા તો હું વળી તારા પાછળ રાજપાટ મુકીશ બટકત મુકરંગ એમ કહી ત્રણ જણ સુતા છે.

ચોપાઈ—રંગમેહેલની માંય ત્રણ જણ સુઈ ગયાં લખ્યા; હજા, હોતા ત્રિણ નામતો અમર રહી ગયાં ૬૯૮

(૧૪૪) સદેવંત શાવળીંગાની વારતા.

પોતાના વિધાતાએ લેખ લખ્યા હતા તે પ્રમાણે છ અવતાર. વિયોગ ભોગવી સાતમે અવતાર આટલુ દુખ સહી સભોગ ગતિને પામ્યા વદાણાનું પહોર થયું કે રાજ્યએ જવાની તમ્બારી કરી.

ચોપાઈ—ધીધી વાગ્યા દોલ જનરે જોગવીયાં; અમીર ને હમરાવ સાંધે સરવે સાલીયાં ૭૦૦ રાજ્ય વિરમદે કાય, કામતો બસા કર્યા પરની સદેવંત રાય ઘરદીશાએ પધારીયા ૭૦૧ જોર આવીને કાય આશીશુ બહુ દીએ ભાટ ચારણુને કાય, દાન અતીશે દીયે.

શોહલો—સદેવંત રાજ્ય નિસર્યા બહારે નગર લોક મળવારે પાર શીખુ લુછને જોડી જન રાજ્ય વિરમદેએ દીધાં માન બ્રહ્માણુ સરવેત દીધાં દાનમાં નહી જરા અભિમાન, વહેલા વહેલા તમે આવજો, સદેશા સારા કલાવજો.

કવીત છપ્યો—કુંકણુ દમય કનોજ કચ્છપંચાલ તેલંતર રવેતળ બ્રહ્મશ્વર, સાત સાહેર જાડખડમેવાડ, શુભરધર વેરાડખંડ, એટલા પાર, ઇડરવચ્ચે, શાખા બાંધી શાલીવાન ભોમ દક્ષણુ ભોગવે ગસક જોહેર મેવાડ, તેનાં રાજ્ય સુગીપર નવઘાટી મારવાડ ધજખધ ધમ લાગર નવ લખી બજાર કોશ પચીસ આનમે, શોભા શોહેરની જોષ વારંવાર ઇદ્ર વખાણે તે ફરતે સમુદ્ર ચોરે તેજરે શાખા બાંધી શા લીવાંણુ રાજ્ય કરે એક ચક્રવે. રાજ્ય વિરમદેએ સદેવંતને હાથીધોડા રથ અને થોડું ઘણું લસકર આપીને હાથી વદાય કર્યોહવે સદેવંત રાજ્ય ત્યાંથી પોતે પોતાના નગરમાં આયા.

ચોપાઈ—ધીધી વાગ્યાં દોલ જોહેર પોતાને આવીયાં આવ્યા મોહોલા માંચ મોતીડે વધાવીયાં ગરીબ ગરબાના કાય દુખ સરવેના કાપીયાં; સરવ રાણી શીર મોડ, શાવળીંગા પાટોધર થાપીયાં; થડ થડકે કાય કવેશ્વર કહી ગયા શાંખી બાંધી શાલીવાન નામતો અમર રહી અયાં

દોહરો—એવી પ્રિત્યુ કોષક કરેને વળી શાખારે બાંધી શાલીવાન કોક કવેશ્વર કહી ગયાને એમનાં અમર રહી ગયા નામ, સોહલો.

એ વારતા સંપૂર્ણ કરી વાણી નિરમળ રસિક ભરી; સદેવંત શાવળીંગાના પેહોંચ્યા કોડ, એક વાર બોલો જો શ્રી રણુદાડ-સમાપ્ત

!! વેચવાનાં તૈયાર છે !!

દેવતાઈ જાદુગર—મંત્ર જંત્ર તંત્ર અને જાદુનું પુસ્તક

ચીત્રો સાથે. કીમત રૂ ૦-૮-૦

ગરુડ મંત્ર—ફક્ત પેટ દાખીને હસતું હોય તો આ

સ્તક મંગાવો. કીમત રૂ ૦-૪-૦

ગળી ગાળાઓ—જેમાં સ્થાને પણ નહીં સાંભળી હો

તેવી અમલકારી દેવતાઈ વાતોનો સંગ્રહ છે. કીમત

રૂ ૦-૪-૦

રોગ નીવારણ—ગુજરાતમાં રહી શકે, મુલાકાતી વળતે અ-

ત્યંત ઉપયોગી વૈદકનો ગ્રંથ. કીમત રૂ ૦-૮-૦

એ શીવાય અમારે ત્યાં ફત્તલી મોટપેપર, કવર,

કપાડ, કંકોત્રી, લગ્નની, પગ્નપણુની, દીવાળીની, કપાડ તથા

કાગળમાં છાપેલી તૈયાર મળે છે. ઘણી જાતનાં પુસ્તકો

અને કંપનીના અડદની તથા મગની દાખલા પાપટી લોટ-

બંધ વેચાય છે.

સુ. અમદાવાદ

કે. રીચીરોડ

મળવાનું કુકાણું.

જેસંગભાઈ મોનીલાલ શાહ
કંપની

હારમોનીયમ.

વીલાયતી બનાવટને ટકર મારે તેવા મજબુત
ટકાઉ સસ્તા બનાવી વેચનાર.

સુ. અમદાવાદ.

કે. રીચીરોડ.

હારમોનીયમ શીક્ષક.

